

ZMOREMO!

Ukrepanje proti sovražnemu govoru
skozi nasprotne in alternativne naracije

Revidirana izdaja
2019

GIBANJE
NESOVRAŽNEMU
GOVORU

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

ZMOREMO!

Ukrepanje proti sovražnemu govoru
skozi nasprotne in alternativne naracije

Avtorji

Agata de Latour, Nina Perger, Ron Salaj Claudio Tocchi in Paloma Viejo Otero

Uredila in uskladila

Celina del Felice in Menno Ettema

Končno urejanje

Rui Gomes

ZMOREMO!

Ukrepanje proti sovražnemu govoru skozi nasprotne in alternativne naracije

Januar 2019

Avtorji Agata de Latour, Nina Perger, Ron Salaj Claudio Tocchi in Paloma Viejo Otero

Naslov izvirnika: We CAN! Taking action against hate speech through counter and alternative narratives,
izdal ©Svet Evrope, 2017

Prevod izvirnika: Damjana Arh, PSD prevajalske storitve d.o.o.

Lektura: Tomaž Petek, PSD prevajalske storitve d.o.o.

Slovensko izdajo uredila: Nataša Lombergar

Strokovni pregled besedila (po navodilu izdajatelja Sveta Evrope): Simona Muršec

Oblikovanje in priprava za tisk: Biro 11 d.o.o.

Oblikovanje in prelom: Studio1 web & design

Risbe: ©Studio1 web & design

Zasluge za fotografije na naslovnici (od leve proti desni): Rui Gomes, Mikko Toivonen

Izdajatelj: Urad RS za mladino, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport

Ljubljana, 2019

Elektronska izdaja

Url: www.mlad.si/page/mladinsko-delo/

Stališča v tem priročniku ne odražajo nujno uradnega mnenja Sveta Evrope in/ali Urada RS za mladino.

Avtorske pravice za to publikacijo ima Svet Evrope.

Noben del te publikacije se ne sme v nobeni obliki ali s kakršnimi koli sredstvi, v elektronski (CD-ROM, internet itn.) ali mehanski obliki, vključno s fotokopiranjem, snemanjem ali s shranjevanjem podatkov ali s sistemom za priključitev, razmnoževati ali prenašati za komercialne namene brez pisnega dovoljenja založniškega oddelka (publishing@coe.int), Direktorata Sveta Evrope za komuniciranje. Razmnoževanje gradiva iz te publikacije je dovoljeno za nekomercialne izobraževalne namene in pod pogojem, da je vir ustrezno naveden.

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni
in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=298632192

ISBN 978-961-7065-01-5 (pdf)

Thorbjørn Jagland
Generalni sekretar
Sveta Evrope

PREDGOVOR

V današnji Evropi je sovražni govor ena najpogostejših oblik nestrpnosti in ksenofobije. Še posebej to velja za splet: internet se pogosto zlorablja za širjenje propagande in demoniziranje različnih skupin ali posameznikov. V prevladujočem političnem diskurzu smo vse pogosteje priča strupeni mešanici sovražnega govora, lažnih novic in »alternativnih dejstev«, ki resno ogrožajo svobodo in demokracijo.

Te težnje so močno v nasprotju z vrednotami in s cilji Sveta Evrope, ki je predan širjenju človekovih pravic po vsej celini. Naša organizacija je prevzela vodilno vlogo pri opredeljevanju sovražnega govora in pri podpori zagotavljanju, da se za uporabo sovražnega govora odgovarja. Velik poudarek namenjamo izobraževanju kot najbolj preizkušenemu protistrupu za sovraštvo; pri tem sodelujemo z državami članicami, da bi mlade državljanke/-ne naučili pomena strpne demokratične kulture. Naše gibanje Ne sovražnemu govoru aktivira mlade iz vse Evrope, da bi razkrivali predsodke, ne glede na to, kje jih najdejo, in skupaj si prizadevamo za spoštljivejši digitalni prostor.

ZMOREMO! je najnovejši dodatek k naši zbirki orodij proti sovraštvu. Najbolj škodljivi primeri sovražnega govora pogosto temeljijo na preprostih zgodbah, ki se vedno znova ponavljajo v različnih oblikah. Na primer: naracija o tem, kako nam migranti »jemljejo delovna mesta«. Ali pa vztrajno zatiranje radikalcev, da je islam »napaden«. Takih naracij se pogosto ne izpodbija, saj so postale vsakdanje ali pa se izvajajo na prefinjene načine.

Ta priročnik bo mladim in izobraževalkam/-cem pomagal pri spoprijemanju s sovražnimi naracijami ter pri njihovem odpravljanju in nadomeščanju. Bližnjic ni: bralka/-ec ne bo na teh straneh našel ene same izjave, slogana, mema ali karikature, ki bi se lahko na splošno uporabljali za boj proti vsem oblikam sovražnega govora. Kljub temu pa vas bomo vodili pri prepoznavanju nevarnega pripovedovanja, ki slabi naše skupnosti. Še pomembneje, našli boste preizkušene in preverjene načine, kako predlagati močne alternativne možnosti. Ne le s preprostim pripovedovanjem drugačnih zgodb, ampak z vzpostavitvijo in uvajanjem verodostojnih pripovedi o svetu okrog nas, s katerimi se spodbuja druge, da oporekajo predsodkom in razmišljajo kritično, in s katerimi se poglobljata naše poznavanje in razumevanje drug drugega.

Priročnik je pravočasen in zelo potreben prispevek; želim vam veliko uspeha pri njegovi uporabi.

ZAHVALA

Radi bi se zahvalili vsem, ki so prispevali k nastanku tega priročnika, zlasti:

- tistim organizacijam in posameznikom/-kom, ki so z nami delili svoje dobre prakse, izkušnje in vpoglede, zlasti kampanji belgijsko-francoske skupnosti za preskušanje osnutka priročnika in Mariusu Jitei za njegov prispevek pri zbiranju dobrih praks;
- Salvadorju Salaju (Ad hoc strokovna skupina o kompetencah za demokratično kulturo), Gavanu Titleyju (National University of Ireland), Anci-Ruxandri Pandeia (svetovalka v evropskem mladinskem centru v Budimpešti) in vsem sodelujočim v delovni skupini za področje uporabe tega priročnika;
- Udeleženkam/-cem in vodjem usposabljanja »Zmoremo!« (angl. WeCAN!), ki je potekalo marca 2017 v Evropskem mladinskem centru v Strasbourgu, in Lászlóju Földiju, vodji spletne skupnosti kampanje, za njihove povratne informacije o prvi različici priročnika.

Po najboljših močeh smo si prizadevali, da bi našli avtorje besedil in aktivnosti ter jim izrekli potrebno priznanje. Opravičujemo se za morebitne izpustitve ali netočnosti, ki jih bomo z veseljem popravili v naslednji izdaji.

Simona Muršec

Pojasnilo avtorice strokovnega pregleda besedila

Priročnik Zmoremo! Predstavlja v evropskem in slovenskem prostoru, predvsem pa za mladinsko delo, pomembno orodje za razumevanje in naslavljanje dinamik sovražnega govora na spletu. Naredi pa še pomemben korak naprej, omogoči nam poglobljeno razumevanje, kako ustaljene naracije poustvarjajo predsodke in stereotipe, ki vodijo v sovražni govor ter razumevanje, kako nam alternativne naracije pomagajo premagovati ustvarjena razmerja moči.

Jezik je osnovni del vsake naracije, zato sem v strokovnem pregledu prevoda priročnika predlagala rabo jezika, ki deluje bolj vključujoče.

“Jezik je pomemben mehanizem, s katerim se lahko ne namenoma poustvarijo razmerja moči. Jezik odraža naše družbene norme in domneve. Jezik ni le odsev obstoječe družbene resničnosti, ampak deluje tudi kot mehanizem ponovnega ustvarjanja z značilnostmi in načini, kako se uporablja. Tako je pomembno razumeti, kako jezik ustvarja neenaka in nepoštena razmerja moči, da se bomo lahko naučili, kako uporabljati jezik na način, ki izpodbija to neenakost in gradi na novi resničnosti. To je ključno v kontekstu ustvarjanja nasprotnih in alternativnih naracij za boj proti sovražnemu govoru.” Poglavlje 6.7

V slovenščini obstaja več načinov, kako lahko uporabljamo vključevalen in ne diskriminatoren jezik v kontekstu spola. Če želimo nasloviti generično moško obliko v množini, potem jo lahko zamenjamo z generično žensko obliko; če želimo nasloviti rabo vključujočega jezika za ženske, poskrbimo, da sta vedno navedeni obe slovnični obliki, tako ženska kot moška, pri vseh oblikah naslavljanj posameznic/-kov; če želimo poskrbeti, da jezik ne poustvarja binarizma spolov, pa uporabimo podčrtaje (posameznic_kov), ki jezik naredijo vključujoč za transspolne osebe.

V danem priročniku sem kot najboljšo opcijo predlagala uporabo podčrtaja, vendar pa se je izdajatelj po tehtnem premisleku in v dogovoru z lektorji odločil za drugo opcijo, pri čemer je ženska oblika vedno zapisana prva in izpisana v celoti, dodana ji je pa okrajšana moška končnica. To je pristop, ki sicer delno odstopa od slovenskega pravopisa, je pa v jedru sporočila, ki ga nosi dani priročnik. Živimo v neenakem svetu, na nas je, da orodja, ki poustvarjajo ta svet, uporabimo za izgradnjo alternativnih naracij in s tem naredimo korak k bolj vključujoči družbi.

Simona Muršec

Tin Kampf
v. d. direktorja Urada RS
za mladino

SPREMNA BESEDA

„Strah vodi v jezo. Jeza vodi do sovraštva.
Sovraštvo vodi v trpljenje.“

Yoda, Vojna zvezd

Skupnost, v kateri živimo, temelji na enakosti vseh njenih članic in članov, kar v svojem prvem členu kot postulat sodobne družbe jasno opredeljuje tudi Splošna deklaracija o človekovih pravicah, ki pravi, da smo vsi ljudje rojeni svobodni in imamo enako dostojanstvo in enake pravice. In hkrati dodaja, da smo vsi obdarjeni z razumom in vestjo in moramo ravnati drug z drugim kakor bratje. V današnjih časih se vse prepogosto sprašujemo ravno o slednjem – kaj se je v naši družbi zgodilo, da drug z drugim ne ravnamo kot brat z bratom, ampak se z občutki strahu ograjujemo, in smo, kar je še huje, drug do drugega celo sovražni. Kljub globalizaciji, ki bi nas morala združevati, je vse manj medsebojnega razumevanja in vse več obsojanja.

Zato so besede, ki sem si jih uvodoma sposodil iz enega najbolj kulturnih filmov sodobnega časa danes tako zelo aktualne. V kolikor gledamo na pojav sovražnega govora kot na kazalnik stanja duha v družbi, nas ta ne sme puščati ravnodušnih. Še več, nalaga nam odgovornost, da ukrepamo. Zato tudi preko mladinskih organizacij veliko pozornosti namenjamo temu, kako to sovražnost brzdati in usmerjati. Vir našega optimizma in zagona za nadaljnje delo pa je tudi dejstvo, da nas toliko mladih ljudi vendarle razume in podpira pri našem delu, prav tako z izkazovanjem množičnega sodelovanja z drugimi nevladnimi organizacijami, ki skupaj tvorijo neko zdravo jedro, v katerem glas sovražnosti ni reprezentativen, četudi se pojavlja in je lahko tudi odmeven in glasen.

Ključnega pomena za družbo današnjih okvirjev in priložnosti je, da ves čas izkazujemo skrb in se trudimo nezadovoljstva in jezo mladih in starejših prelivati v dejanja, ki bodo prispevala k pozitivnim spremembam in ne k razdiranju ter polarizaciji družbe. Mladi si tega ne želijo, ne danes, ne v prihodnosti, zato jim moramo omogočiti in jih podpirati, da se razvijajo v odgovorne državljanke in državljane s kritičnim mišljenjem in z avtonomnim ter aktivnim zavzemanjem za sožitje med bližnjimi, četudi so tujci, druge polti, druge vere ali drugačnega videza. Drugačnost nas bogati.

Mladi se morajo po drugi strani zavedati tudi, da ni mogoče v javnem prostoru nekaznovano izreči, karkoli jim pade na pamet, ne da bi za to

prevzeli najmanjšo odgovornost, včasih zadostuje tudi beseda »oprosti« in priznanje napačno izrečene besede.

Usmerjanje mladih v izrekanje na način, da bodo imeli občutek pravice do izražanja in svobode govora po eni strani, in da bodo hkrati vedeli, kje je meja in v kateri točki nastopi sprejemanje odgovornosti, se začneja pri njihovi miselnosti, torej ideji. In na nek način upam tudi sam trditi, da je ideja-izrečena beseda-dejanje krog, v katerem obstaja močna povezanost. V tem smislu je priloženi priročnik novost in nujen sopotnik vseh, ki se ukvarjajo z mladimi. Kajti, če besede res ubijajo, moramo stopiti vsi v bran ideji, ki bo sovražni govor omilila do mere, ki ne bo več ogrožala demokratičnosti, miru in sožitja vseh ljudi na zemlji.

Ukrepijmo, saj Zmoremo!

dr. Jernej Pikalo
Minister za izobraževanje,
znanost in šport

PREDGOVOR

Že nekaj časa živimo v družbi, ki je prepletena s sovražnim govorom in lažnimi novicami. Pojavlja se tako v pisni kot v govorni obliki pa tudi v nebesedni komunikaciji. Na razširjenost sovražnega govora močno vpliva svetovni splet in sodobne oblike spletnih komunikacij, ki v nekaterih primerih uporabnikom zagotavljajo anonimnost in/ali pojavnost za lažnimi profili. Sovražni govor izvira iz prepričanja, da so nekateri ljudje manj vredni, predvsem pa spodbuja diskriminatorne ideje in nasilje, ki temeljijo na nestrpnosti. Velikokrat so prav mediji tisti, ki spodbujajo lažne novice in zagotavljajo prostor za sovražni govor, čeprav bi morali biti eden glavnih varuhov kulture dostojnega javnega sporazumevanja in podajanja resničnih ter preverljivih novic. Kljub zavedanju, da se moramo kot posamezniki in kot družba nenehno boriti za svobodo govora, to nikakor ne pomeni, da kot družba ne smemo razpravljati o svobodi govora kot o političnem, družbenem in pravnem konceptu, ki ga je mogoče (ali celo potrebno) do določene mere tudi usmeriti. Spodbujanje sovraštva in pozivanje k pasivnemu ali aktivnemu nasilju, bi lahko predstavljali omenjeno omejitev. Vsakokrat, ko se sklicujemo na lastno svobodo, moramo razumeti, da je naša svoboda omejena s svobodo drugega.

Svet Evrope, katerega članica je tudi Slovenija, med svojimi glavnimi cilji navaja ohranjanje človekovih pravic, pluralne demokracije in pravne države v boju proti terorizmu, predvsem pa iskanje rešitev za izzive, s katerimi se srečuje evropska družba (zapostavljanje manjšin, sovraštvo do tujcev, nestrpnost, itd.). V povezavi z njihovimi cilji so tudi eden glavnih akterjev na področju opredeljevanja sovražnega govora in prizadevanja, da se izkoriščanje takšnega govora tudi kaznuje. Beseda ni le beseda, ima globlji pomen, saj z govorjenjem tvorimo dejanja, ki imajo daljnosežne posledice, tako pozitivne kot negativne. Osebnostno zagovarjam, da moramo kot družba imeti ničelno toleranco do vseh oblik nestrpnosti in sovražnega govora.

Priročnik ZMOREMO!, ki je oblikovan v okviru gibanja Ne sovražnemu govoru mladinske kampanje Sveta Evrope za človekove pravice, je namenjen tako mladim kot izobraževalkam/izobraževalcem in predstavlja smernice za razvijanje nasprotnih in alternativnih narecij za boj proti sovražnemu govoru in spodbujanju človekovih pravic, še posebej v spletnem okolju. Proti sovražnemu govoru se lahko (in se mora) boriti kdorkoli, ta priročnik pa je temu lahko v pomoč. Želim vam veliko uspeha pri uporabi priročnika!

KAZALO

1. POGLAVJE – PRIROČNIK

1.1	Predstavitev osnovnih konceptov	13
1.2	Potreba po priročniku	17
1.3	Uporaba naracij za obravnavo sovražnega govora	21
1.4	Cilji priročnika	23
1.5	Predvideni uporabniki priročnika	24
1.6	Izobraževalni pristop	26
1.7	Kampanja gibanja Ne sovražnemu govoru	27
1.8	Zgradba priročnika	29

2. POGLAVJE – SOVRAŽNI GOVOR

2.1	Opredelitev sovražnega govora	35
2.2	Kategorije za družbeno analizo sovražnega govora	39
2.3	V koga je usmerjen sovražni govor?	42
2.4	Dva primera sovražnega govora v Evropi	43

3. POGLAVJE – SOVRAŽNI GOVOR NA SPLETU IN V DRUŽBENIH MEDIJIH

3.1	Komunikacije in splet	49
3.2	Pristopi družbenih medijev k sovražnemu govoru	52
3.3	Vloga internetne pismenosti	56
3.4	Kampanje prek družbenih medijev	59

4. POGLAVJE – NARACIJE

4.1	Zakaj govorimo o naracijah?	63
4.2	Kakšna je torej zgodba?	66
4.3	Naracija kot okvir za ukrepanje: dva primera	71

5. POGLAVJE – NASPROTNE IN ALTERNATIVNE NARACIJE

5.1	Predstavitev nasprotnih in alternativnih naracij	81
5.2	Nasprotne ali alternativne naracije?	83
5.3	Sporočila o nasprotovanju sovražnemu govoru: zavzemanje javnega prostora	84
5.4	Alternativne naracije: pot do spremembe uveljavljenih diskurzov	85
5.5	Pristop k naracijam, ki temeljijo na človekovih pravicah	86
5.6	Naracije kot eden izmed instrumentov v zbirki orodij	90

6. POGLAVJE – PRIPRAVA NA UKREPANJE

6.1 To zmoremo!.....	96
6.2 Odzivanje skozi človekove pravice	97
6.3 Razvoj kompetenc z ukrepanjem	98
6.4 Izzivi pri nespletnih in spletnih kampanjah	100
6.5 Vrste zavzemanja	101
6.6 Čustva, varnost in dobrobit	103
6.7 Moč jezika.....	106
6.8 Zagotavljanje legitimnosti	109
6.9 Krepitev družbene podpore za vaše ukrepanje	112
6.10 Upoštevanje človeških in materialnih virov	113
6.11 Pridobivanje dodatnih informacij.....	114

7. POGLAVJE – IZVEDBA PO KORAKIH

7.1 1. faza: Ocena naracije zatiranja.....	121
7.2 2. faza: Oblikovanje nasprotne naracije.....	133
7.3 3. faza: Izvajanje nasprotne naracije	147
7.4 4. faza: Spremljanje in ovrednotenje nasprotne naracije.....	155

DODATKI

Dodatek 1: Pogosto zastavljena vprašanja	164
Dodatek 2: Splošna deklaracija človekovih pravic (Povzetek)	166
Dodatek 3: Evropska konvencija o človekovih pravicah (Povzetek)	167
Dodatek 4: Oris načrta delavnice	169
Dodatek 5: Viri z opombami	171
Dodatek 6: Slovar izrazov	174

PRIROČNIK

Ta priročnik ponuja smernice za razvijanje nasprotnih in alternativnih naracij za boj proti sovražnemu govoru in spodbujanje človekovih pravic, zlasti v spletnih okoljih. V priročniku je predlagan sklop spletnih in nespletnih komunikacijskih in izobraževalnih pristopov ter orodij za izpodbijanje naracij, ki ohranjajo in upravičujejo sovražni govor. Njegov cilj je okrepiti zbirke orodij mladinskih delavk/-cev, izobraževalk/-cev in aktivistk/-ov, ki se že ukvarjajo z delom in učenjem na področju človekovih pravic ali pa so se z njima pripravljene ukvarjati. Oblikovan je za kontekst in v okviru konteksta [gibanja Ne sovražnemu govoru](#) (angl. No Hate Speech Movement) mladinske kampanje Sveta Evrope za človekove pravice.

V tem uvodnem poglavju so pojasnjeni razlogi za priročnik o nasprotnih in alternativnih naracijah kot orodjih za obravnavo sovražnega govora, zlasti s pristopom učenja o človekovih pravicah. V tem poglavju so opisani tudi cilji priročnika, predvideni uporabniki in kako priročnik prispeva k delu gibanja Ne sovražnemu govoru. Ponuja tudi osnovne opredelitve glavnih uporabljenih izrazov: sovražni govor, naracija, nasprotna in alternativna naracija, ki so podrobneje opredeljeni v naslednjih poglavjih. Nazadnje pa je v tem poglavju pojasnjeno, kako je priročnik organiziran.

1.1 | PREDSTAVITEV OSNOVNIH KONCEPTOV

SOVRAŽNI GOVOR NA KRATKO

Sovražni govor, kot ga opredeljuje Odbor ministrov Sveta Evrope, vključuje vse oblike izražanja, ki širijo, netijo, spodbujajo ali upravičujejo rasno sovraštvo, ksenofobijo, antisemitizem ali druge oblike sovraštva, ki temeljijo na nestrpnosti, vključno z nestrpnostjo, ki se izraža z agresivnim nacionalizmom in etnocentrizmom, pa tudi z diskriminacijo in s sovražnostjo proti manjšinam, migrantom in priseljencem.

Za kampanjo gibanja Ne sovražnemu govoru nedvomno sodijo v obseg sovražnega govora tudi druge oblike diskriminacije in predsodkov, kot so: anticiganizem, kristjanofobija, islamofobija, sovraštvo do žensk, seksizem in diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete.

SOVRAŽNI GOVOR NA SPLETU

Sovražni govor na spletu je posebno skrb vzbujajoč pojav. Internet je ustvaril nove prostore komuniciranja in medsebojnega delovanja z manj omejitvami: uporabnice/-ki se lahko pri izražanju sovraštva do drugih skrivajo za anonimnostjo in razdaljo. Poleg tega se sovraštvo z lahkoto širi in deli, na primer prek komentarjev ali deljenja objav, ter tako dobi lastno življenje, ki presega prvotno objavo. To ima lahko uničujoč vpliv na tarčo sovražnega govora, vpliva pa lahko tudi na družbo kot celoto.¹

OSNOVNA OPREDELITEV NARACIJE

Naracija v angleškem jeziku (tj. »narrative«, op. prev.) izhaja iz latinske besede »narratio« ali »narrationis«, kot velja tudi za druge jezike, na katere je vplivala latinščina, kot pri španski besedi »narrativa« ali romunski besedi »narativ«. V slovarjih teh jezikov se beseda naracija uporablja kot dokaj formalen izraz za zgodbo ali književne zvrsti, kot so romani ali proza. Naracija pomeni pripovedovanje zgodbe, poročanje o dogodkih ali izkušnjah, ne glede na to, ali so resnični.

Oba pojma, naracija in zgodba, sta medsebojno zamenljiva, če imata enak splošen pomen: razvoj naracije ali pripovedovanje zgodbe kaže na ustvarjanje likov in zapleta. To pomeni ustvarjanje ljudi in vlog, ki jih bodo imeli v zgodbi, ter tudi zaporedje dogodkov ali dejanj. Pogosto naracije združujejo resnične in izmišljene elemente, tako da se zdijo verjetni, zanimivi in prepričljivi. Zgodbe v otroških knjigah imajo, na primer, običajno dva glavna lika: princeso in princa. Značilen zaplet je, da je princesa ugrabljena in da jo princ reši, potem se poroči in živita srečno do konca svojih dni.

Pogosto se zgodbe nanašajo na prevladujoče razumevanje in zamisli, ki so v družbi prisotne o tem, kako bi morala delovati resničnost, in o tem, kaj velja za mogoče in normalno. Na primer: zgodbe o princih in princesah so povezane z »večjimi zgodbami« ali z naracijami o odnosih med spoloma ali o razmerjih moči v družbi. Zgodba o princesi, ki je prikazana kot šibka in nemočna in ki jo reši princ, upodobljen kot močan in pameten, krepi naracijo neenakih odnosov med spoloma, zaradi česar se krepijo nekatera družbena pričakovanja glede vlog spolov. Ni pa vedno tako, saj druge tradicionalne zgodbe prikazujejo ženske kot močne like, ki se s princem povezujejo drugače. Številne zgodbe imajo lahko enako osnovno naracijo. Obenem pa lahko, če se spremenijo liki, zaplet in kontekst, nastanejo številne zgodbe z različnimi naracijami.

PRAVLJICA

Trnuljčica je prelepa princesa, ki živi v gradu. Čarovnica jo uroči, da se bo nekega dne zbodla v prst na vretenu kolovrata in spala veliko let. Ko dopolni 16 let, se zbode v prst na vretenu in zaspi. Čez 100 let jo princ najde, se zaljubi vanjo in jo poljubi ter tako prekine urok. Poročita se in živita srečno do konca svojih dni.

Naracije

Naracije, povezane s spolom: princeze rešijo pogumni principi. Moški in ženske se poročijo in živijo srečno do konca svojih dni.

Naracije, povezane s politično organizacijo: državam vladajo pametni in plemeniti kralji in kraljice, ki moč podedujejo od staršev (monarhija).

Naracija je logično, notranje skladno poročilo in razlaga povezanih dogodkov ali informacij, ki so smiselni za bralko/-ca oziroma poslušalko/-ca. V navedenem primeru princa in princeze obstajata dve ravni razlage dogodkov. Ena je, da je princ pogumen in je rešil princeso. Znotraj zgodbe pa sta tudi večja zgodba in razlaga odnosov med spoloma. »Majhna« zgodba ali pravljica vsebuje in izraža sistem vrednot, tj. predstave o tem, kaj velja za dobro in normalno obnašanje.

Težava nastane, če vse »majhne« zgodbe pripovedujejo isto »veliko« zgodbo in se ta predstavlja kot edina naracija. Na primer: v številnih kontekstih so neporočene ženske ali istospolni pari žrtve diskriminacije, ker se ne prilagajajo prevladujočemu dojemanju o tem, kakšne bi morale biti vloge spolov in odnosi med njima. Ko se ena naracija predstavlja kot edina pravilna ali normalna, ki zanika druge možnosti ali v skrajnih primerih celo spodbuja k nasilju nad vsako osebo, ki podvomi o njej, so ogroženi temelji pluralistične in raznolike družbe, začeni s pravico do svobode misli, z versko svobodo in s prepričanjem ... Ta težava postane še resnejša ob nasilnih in ekstremističnih naracijah, vključno s sovražnim govorom.

- Kateri izrazi se v tvojem jeziku uporabljajo za navajanje sovražnega govora, naracije ali zgodbe?
- Kaj pomenijo?
- Se razlikujejo od osnovnih opredelitev, navedenih tukaj, ali so jim podobni?

OSNOVNA OPREDELITEV NASPROTNIH IN ALTERNATIVNIH NARACIJ

Razprava o nasprotnih in alternativnih naracijah je smiselna le v povezavi s tem, čemu nasprotuje oziroma za kaj je alternativa. V tem priročniku je poudarek na naracijah, ki nasprotujejo sovražnemu govoru ter nasilju in diskriminaciji, ki se z njim spodbujata, upravičujeta ali širita, ter predlagajo alternativne možnosti zanje.

Nasprotna in alternativna naracije so namenjene boju proti sovražnemu govoru z diskreditacijo ali dekonstrukcijo naracij, na katerih temeljijo. Predlagajo tudi (alternativne) naracije, ki temeljijo na človekovih pravicah in demokratičnih vrednotah, kot so: odprtost, spoštovanje različnosti, svobode in enakosti. To je mogoče doseči z zagotavljanjem alternativnih in točnih informacij, z uporabo humora in s sklicevanjem na čustva v povezavi z vpletenimi vprašanji ter z upravičevanjem različnih pogledov in stališč. Na primer: alternativna naracija za prevladujoče naracije, povezane z neenakostjo med spoloma, pri kateri se uporablja humor, lahko najdemo na spodnji sliki, na kateri lik princeze pravi, da je samozavestna in da ima pravico zahtevati enakost pri dostopu do priložnosti in virov.

Povzeto po memu organizacije The Social Cinema²

Pojem »nasprotne naracije« se uporablja zlasti v okviru delovanja proti nasilnemu ekstremizmu in terorizmu ter poudarja potrebo po dekonstrukciji in oslabitvi nasilnih naracij, ki se mogoče zdijo privlačne, zlasti mladim. Pri uporabi izraza »alternativne naracije« je poudarek na pomembnosti navajanja različnih pripovedi in pozitivnih alternativnih možnostih, ki niso le negativna podoba naracij, ki jim želijo nasprotovati, ter jih ne krepijo ali priznavajo s tem, ko jim namenjajo poudarek.

Razmejitev med obema pojmomoma je v praksi pogosto zamegljena, saj nasprotna naracija predvideva alternativno naracijo ali se nanjo implicitno sklicuje. V tem priročniku se uporabljata oba izraza, nasprotne in alternativne naracije ali pa eden izmed njiju (odvisno od poudarka). Kljub temu priročnik odstopa od zamisli, da ni dovolj samo nasprotovati nasilni naraciji, jo obsojati in dekonstruirati. Pomembno je predlagati, razvijati in širiti neizključevalne človekove pravice, ki temeljijo na alternativnih naracijah.

V tem priročniku je tako kot pri kampanji gibanja Ne sovražnemu govoru zavestno izbran pristop, ki temelji na človekovih pravicah. Vsaka nasprotna ali alternativna naracija bi morala temeljiti na dveh osrednjih zamislih:

- človekove pravice so osnova za naracije, s katerimi se borimo proti sovražnemu govoru;
- naracije, ki temeljijo na človekovih pravicah, imajo pomembno vlogo pri emancipatornih in transformativnih strategijah za mlade, še bolj pa za tiste, ki so neposredne tarče sovražnega govora ali ga zagovarjajo.

- V kakšnem kontekstu ste prvič slišali za naracije, nasprotne in alternativne naracije?
- Katere so pogoste pomembne naracije v vašem kontekstu?
- Kaj vam povedo o razmerjih moči v vašem družbenem kontekstu?

1.2 | POTREBA PO TEM PRIROČNIKU

Ta priročnik je bil izdelan s približevanjem več poti: prvič, potreb in izkušenj kampanje gibanja Ne sovražnemu govoru za odzivanje na sovražni govor; drugič, zdajšnjih izzivov za kulturo demokracije in človekovih pravic ter prizadevanj za njihovo obravnavo; tretjič, potrebe po pridobitvi primernih orodij za odzivanje na nasilni ekstremizem in terorizem, zlasti na spletu, vendar z grajenjem na preteklih izkušnjah. To je seveda vplivalo na cilje priročnika in pristope, ki jih zagovarja.

PREGLED STANJA KAMPANJE GIBANJA NE SOVRAŽNEMU GOVORU

Udeleženci in organizatorji kampanje gibanja Ne sovražnemu govoru so se vključili v proces vrednotenja ter premišljevali o načinih in vplivih kampanje (2013–2015). Eden izmed premislekov je bil, da so organizatorji kampanje poudarek pogosto namenili obravnavi vzrokov in splošnih vzgibov za sovražni govor. Na primer: proti sovražnemu govoru so se borili z učenjem o človekovih pravicah in z ozaveščanjem. Poudarek so namenili tudi sredstvu sovražnega govora, na primer odstranitvi ali prijavi sovražne vsebine. Nazadnje so se ukvarjali s predmetom oziroma pošiljateljico/-em sovražnega govora, na primer tako, da so sprožili pravosodne ukrepe ali razkrili identiteto anonimne osebe.

Vseeno pa je bil pri manj akcijah poudarek na vsebini sovražnega govora. Zaradi tega se je nasprotna naracija zdela še posebej uporabna in potrebna za obravnavanje in nevtralizacijo besedila ter vsebine sovražnih sporočil. Sovražna vsebina bi se lahko nevtralizirala tako, da bi se poleg predstavljene realnosti pojavile in razvile druge zgodbe in interpretacije realnosti.

Ti premisleki so se upoštevali pri načrtovanju druge faze kampanje. Strategija, ki jo je za kampanjo v obdobju 2015–2017 sprejel Skupni svet za mladino, je pozivala k dopolnitvi obstoječih orodij za poročanje in izobraževanje z uporabo nasprotnih naracij. Spletno orodje, ki je preprosto za uporabo, bi moralo organizatorjem kampanje pomagati pri uporabi nasprotnih in alternativnih naracij za učinkovitejše odzivanje na sovražni govor.

Februarja 2016 je skupina strokovnjakinj/-ov v odziv na ta pričakovanja pregledala priložnosti in izzive za razvoj tega priročnika ter uporabo nasprotnih naracij kot strateškega orodja kampanje. Skupina mladinskih delavk/-cev, izobraževalk/-cev, akademskih delavk/-cev in medijskih strokovnjakinj/-ov, ki delajo na področju mladine in človekovih pravic, je predlagala parametre in smernice ter določila glavno vsebino tega priročnika. Ta priročnik je kolektivno izdelala skupina članic/-ov, ki so besedilo oplešale/-i s primeri praks iz nacionalnih kampanj in od partnerjev.

Premisleki o vplivu kampanje in ponovni pregled so bili izvedeni v kontekstu Evrope, ki se je srečevala s pomembnimi izzivi: nekateri med njimi so vpliv varčevalnih ukrepov, posledice terorističnih napadov ter povečevanje ksenofobije in islamofobije. Zapletenost zadevnih vprašanj in vprašanj, ki izhajajo iz njih, je zastrašujoča za vse – za politične voditeljice/-e, izobraževalke/-ce in za mlade, ki čutijo potrebo po reševanju teh vprašanj. Odgovori niso preprosti niti lahki in se jim zaradi tega ne bi smeli izogibati. K zdajšnjim izzivom je treba pristopati kot k priložnosti za razmislek in konstruktivno ukrepanje.

POSŁANSTVO SVETA EVROPE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Na institucionalni ravni so potekala okrepljena prizadevanja za spodbujanje in varstvo vrednot človekovih pravic z Evropsko konvencijo o človekovih pravicah. Novi standardi na področju človekovih pravic, kot so standardi iz Istanbulske konvencije³ (preprečevanje nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boj proti njim) in iz Lanzarotske konvencije⁴ (zaščita otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo) so dokaz skupnega soglasja med 47 državami članicami za razširitev in izboljšanje človekovih pravic za vse.

Te dosežke so pod vprašaj postavili teroristični napadi na evropska mesta, ki so neposredno vplivali na več tisoč žrtev. Svet Evrope se je odzval z akcijskim načrtom, katerega cilj je ohranjanje človekovih pravic, demokracije in pravne države v boju proti terorizmu z ukrepi za njegovo preprečevanje, zlasti s pomočjo akcijskega načrta za boj proti nasilnemu ekstremizmu in radikalizaciji, ki vodi v terorizem (2015–2017)⁵, ki ga je maja 2015 sprejel Odbor ministrov. Eden izmed njegovih glavnih ciljev je preprečevanje nasilne radikalizacije z ukrepi na področju izobraževanja in s socialnimi ukrepi ter boj proti njej. Ta akcijski načrt poudarja pomembnost izobraževanja in mladinskega dela:

potrebni so ukrepi za preprečevanje nasilne radikalizacije in povečanje sposobnosti naših družb za zavračanje vseh oblik ekstremizma; formalno in neformalno izobraževanje, aktivnosti mladih in usposabljanje ključnih akterjev (vključno z mediji, s političnimi področji in socialnimi sektorji) imajo pri tem odločilno vlogo.

Aksijski načrt posebej omenja potrebo po zagotavljanju nasprotnih narecij za zlorabo religije in pomembnost tega, da spletni medijski prostor ponovno postane prostor za državljansko angažiranost in demokratično državljanstvo:

potrebno je jasnejše razumevanje načina, kako se družbeni mediji in internet uporabljajo kot sredstvo za radikalizacijo, in večji poudarek je treba dati preprečevanju širjenja ekstremističnih nazorov ter novačenju terorističnih bork/-cev prek novih komunikacijskih omrežij. Pomemben del odziva bo, da se razvije prepričljiva nasprotna narecija, ki se opira na pobude navadnih ljudi in širi prek istih komunikacijskih omrežij.

Ta akcijski načrt vključuje razširitev in izboljšanje gibanja Ne sovražnemu govoru (2015–2017) z zagotavljanjem:

praktičnih orodij za nacionalne organe, ki želijo usposabljati izobraževalke/-ce, mladinske in socialne delavke/-ce ter uslužbenke/-ce organov pregona ter pri pripravi in obsežnem širjenju distribucijskih predmetov za otroke, mlade, starše in druge odrasle prek šol, univerz, mladinskih klubov in mladinskih organizacij.

Razvoj tega priročnika je del tega akcijskega načrta. Sledi dolgotrajni zavezi mladinskega sektorja Sveta Evrope, da zagotovi praktična orodja za obravnavo vseh oblik sovražnega govora, nestrpnosti in diskriminacije, ki so trdno zasnovana na okviru človekovih pravic. Pri tem posnema zgled mladinskih kampanj Vsi drugačni – vsi enakopravni proti rasizmu, antisemitizmu, ksenofobiji in nestrpnosti ter nadaljuje z dosežki Mladinskega programa za učenje človekovih pravic, predvsem priročnikov [Kompas](#) in [Compasito](#).

NOVA ORODJA, KI TEMELJIJO NA PRETEKLIH IZKUŠNJAH

Čeprav je postal izraz »nasprotna naracija« bolj znan v kontekstu dela proti radikalizaciji in nasilnemu ekstremizmu, ima uporaba naracij, katerih cilj je preprečevanje nasilja in zatiranja, dolgoletno tradicijo v več disciplinah in strokovnih področjih. Na primer: nasprotna naracija se kot metoda uporablja na področjih socialnega dela, psihologije, političnih ved, mediacije in novinarstva. Mirovni strokovnjak Johan Galtung (1996) je oblikoval izraz »kulturno nasilje«, da bi pojasnil, kako se lahko kateri koli vidik kulture ali zamisli, kot so zgodbe, pesmi ali jezik, uporablja za utemeljevanje neposrednega ali strukturnega nasilja, ki se razume kot strukture, ki povzročajo in ohranjajo krivice.

V zgodovinskem smislu sta se zatiranje in krivica pogovorno izpodbijala z apeliranjem na skupne ideale spoštovanja človekovega dostojanstva, kot je to razvidno iz zgodovine gibanj za človekove pravice. Naracije uporabljajo številne organizacije in družbena gibanja, ki si prizadevajo za boj proti negativnim stereotipom in zamislim, ki spodbujajo in utemeljujejo nasilje. Eden izmed primerov je organizacija Anti-Defamation League, ki je bila leta 1913 ustanovljena v ZDA z namenom, da se »ustavi blatenje Židov in zagotovi pravica ter poštena obravnava za vse«. Naslednji primer je delo fundacije Ane Frank v Amsterdamu. Ta je leta 1957 v svoje izobraževalne programe prva začela uvajati uporabo naracij. Zgodba Ane Frank in njena knjiga »Dnevnik mladega dekleta« sta navdahnili številne ljudi in se široko uporabljata kot vir izobraževanja. Nedavno je leta 2016 mreža EU za ozaveščanje o radikalizaciji⁶ izdelala nasprotne naracije za radikalizacijo in ekstremizem, med drugim v obliki videozgodb.⁷

Ta priročnik temelji na teh izkušnjah ter prispeva k razvoju uporabe nasprotnih in alternativnih naracij z izrecno in osrednjo dimenzijo učenja o človekovih pravicah.

- Kaj se morate naučiti, da bi v svojem kontekstu reševali problem sovražnega govora?
- Kaj potrebujejo (kaj se morajo naučiti) mladi, s katerimi delate, da bi lahko ukrepali?

1.3 | UPORABA NARACIJ ZA OBRAVNAVO SOVRAŽNEGA GOVORA

SOVRAŽNI GOVOR TEMELJI NA PREDSDOKIH IN NEGATIVNIH STEREOTIPIH

Stališča, ki temeljijo na predsodkih, je zelo težko spremeniti; moč predsodkov običajno prestande test realnosti, kot ponazarjajo številne teorije zarote. Za vse, ki zanikajo prisotnost človeka na Luni, so bile lahko slike Neila Armstronga, ki stopa po Luni, ponarejene, ker ni slike osebe, ki ga je fotografirala. Kljub temu se proti predsodkom ne moremo boriti s predsodki; lahko jim nasprotujemo ali pa jih uravnovesimo z dejstvi in s strategijami, ki ljudi vabijo in spodbujajo k temu, da vidijo druge strani iste resničnosti, in v upanju, da si jih razlagajo drugače.

NARACIJE POUSTVARJAJO PREDSDODKE IN STEREOTIPE

Pogosto domnevamo in verjamemo, da so zgodbe resnične, še posebej, če se zdijo verodostojne in jih širijo ljudje, ki jim zaupamo, ali ljudje, ki so jim zaupane politične, socialne, gospodarske in kulturne oblike moči. Zdi se, da številni poznajo koga, ki pozna koga, ki je spoznal nekoga, ki si je prigljal socialne prejemke. Tudi če statistični podatki dokazujejo, da je tako goljufivo ravnanje nepomembno za trajnost socialne varnosti, pa bodo nekateri še naprej verjeli, da so revni in priseljenci tisti, ki ogrožajo sistem socialnega varstva.

NARACIJE IMAJO MOČ NA SPLETU

Naracije oblikujejo način, kako razmišljamo o svetu in kako ga razumemo; očitno je, da krožijo in se širijo tudi po spletu. Naracije na spletu pogosto dobijo novo življenje, saj se lahko komentarji objavljajo anonimno ali pod domnevo nekaznovanosti. Zaradi njihovega dosega in mobilnosti po številnih platformah in spletnih prostorih so vplivne. Moč imajo, ker prispevajo k opredeljevanju tega, kaj se dojema za normalno in družbeno sprejemljivo, na primer v obliki šal ali videoposnetkov, ki se delijo pri druženju na spletu. Na mlade se na spletu zaradi pritiska vrstnikov ter prevelike izpostavljenosti druženju na spletu in komunikacijskim orodjem in zaradi zanašanja nanje z lahkoto vpliva. Vpliv tega se še poveča, če niso internetno pismeni ali medijsko ozaveščeni. Brez posredovanja se lahko spletne naracije zdijo verodostojne in v vsakem primeru vplivajo na to, kako mladi dojemajo svet, čeprav se mogoče zdijo pretirane ali umetne.

Naracije se uporabljajo tudi za upravičevanje nasilja in spodbujanje k nasilju. Ekstremistična propaganda uporablja naracije, ki temeljijo na nasilnih in izključevalnih ideologijah s predstavljanjem polariziranih pogledov na svet (»oni« proti »nam«) ter apelira na občutke strahu, jeze in sovraštva. Ekstremisti uporabljajo prilagojeno taktiko, ki upošteva potrebe in čustva mladih. Spletna komunikacija je narejena tako, da se čuti kot neposredna in prijateljska ter ustvarja občutek pripadnosti ali občutek, da si del nečesa večjega in junaškega. Raziskave kažejo, da negativni stereotipi in ekstremistične naracije močno prispevajo k temu, da je nasilje sprejemljivo in da se sproža nasilno vedenje. Nasilnega vedenja ni mogoče pojasniti le s prisotnostjo sovražne naracije, vendar pa je ta pomemben dejavnik.

NARACIJE SPODBUJAJO ČLOVEKOVE PRAVICE NA SPLETU

V spletnem prostoru pa so tudi naracije, ki spodbujajo človekove pravice. Posameznice/-ki in skupnosti aktivistov uporabljajo internet za širjenje in razvoj naracij o upanju in človekovih pravicah. Številne primere navdihujočih emancipatornih naracij lahko najdemo v nedavni preteklosti, kot je spletna kampanja [HeforShe](#)⁸ o enakosti med spoloma ali gibanje Ne sovražnemu govoru, katerega del je ta priročnik. V obeh primerih mladi ljudje prek spletnih akcij spodbujajo naracije, ki temeljijo na človekovih pravicah in demokratičnih vrednotah spoštovanja različnosti, svobode in enakosti.

ALI JE VSE POVEZANO Z LJUBEZNIJO IN S PRAVIČNOSTJO?

Privlačnost naracij, ki vsebujejo sovražni govor, je tudi v tem, da pogosto temeljijo na idealih ljubezni in pravičnosti: ljubezen do naroda, družine, boga. Upiranje večini ter vsemogočnim vplivnim in licemerskim ljudem, ne glede na to, ali predstavljajo državne organe, medije ali intelektualne elite, je privlačno, saj se zdi pravično, pravica pa je povezana z odpravljanjem krivic. Zgodbe in miti o Robinu Hoodu, Aladinu ali o Zoru so arhetipi poguma, pravičnosti in zaščite zatiranih pred močnimi in večino. Sovražni govor se pogosto oklepa teh čustev in idealov: potreba po zaščiti »naših« žensk pred invazivnimi tujci, po obrambi »naših« tradicij pred kulturno globalizacijo ali za doseg pravega nedolžne žrtve napada brezpilotnega zračnega vozila.

Hrepenenje po ljubezni in pravičnosti se lahko zadovolji s podobnimi zgodbami o ljubezni in pravičnosti, ki ne vključujejo sovražnega govora in nasilja. Ni nujno, da apelirajo na iste ljudi, vendar pa so kljub temu ključne za zagotavljanje alternativnih pogledov na življenje in svet.

1.4 | CILJI PRIROČNIKA

Ta priročnik podpira cilje mladinske politike Sveta Evrope: mladim zagotoviti enake možnosti in izkušnje, ki jim omogočajo razvoj znanja, veščin in kompetenc, da bodo lahko v vseh vidikih družbe imeli polno vlogo, vključno s priložnostjo izobraževanja za demokratično državljanstvo in učenja o človekovih pravicah. V tem smislu je cilj tega priročnika, da se mladim in ljudem, ki delajo z njimi, zagotovi vodilna vloga na področju socialnega ukrepanja.

Ta priročnik dopolnjuje priročnik Bookmarks kot vir boja proti sovražnemu govoru z učenjem o človekovih pravicah, njegov cilj pa je prispevati k splošnemu cilju kampanje gibanja Ne sovražnemu govoru, da se aktivira nacionalne in evropske partnerje za preprečevanje spletnega in nespletnega sovražnega govora in nestrpnosti ter za boj proti njima.

V tem kontekstu je glavni cilj tega priročnika okrepiti odzive na sovražni govor z bojem proti njem, njegovo nevtralizacijo in s preprečevanjem ter z zasedanjem spletnega medijskega prostora s pozitivnimi naracijami in primeri državljanskega poguma. Ta splošni cilj se lahko izrazi v naslednjih specifičnih ciljih:

- izboljšanje in razširitev ukrepov proti sovražnemu govoru z uporabo nasprotnih in alternativnih naracij kot orodij;
- zavzemanje spletnega prostora za alternativne naracije, ki temeljijo na človekovih pravicah;
- spodbujanje analize vloge naracij pri prispevanju k širjenju sovražnega govora in krepitvi pobud za človekove pravice v spletnem prostoru;
- delitev dobrih praks pri uporabi nasprotnih in alternativnih naracij, zlasti iz evropskih kontekstov, ter prilagajanje pristopa k učenju o človekovih pravicah in vključevanje mladih.

Ta priročnik ne zagotavlja vnaprej pripravljenih nasprotnih in alternativnih naracij za sovražni govor zaradi očitnih razlogov: na spletu se sovražni govor pojavlja v številnih primerih in pri vsakem odzivu je treba upoštevati več dejavnikov, vključno z besedilom in s kontekstom ter seveda z jezikom. To v praksi ne bi bilo le neizvedljivo, ampak tudi nezaželeno: aktivistke/-i za človekove pravice in aktivistke/-i kampanj morajo biti neodvisne/-i in samozavestne/-i, da lahko razvijejo lastne naracije, ne nujno z namenom, da bi poustvarile/-i naracije nekoga drugega – tudi če jih je izdelal Svet Evrope.

1.5 | PREDVIDENI UPORABNIKI PRIROČNIKA

Ta priročnik je v prvi vrsti namenjen mladim aktivistkam/-om in udeleženkam/-cem kampanje gibanja Ne sovražnemu govoru, prav tako pa tudi vsem mladim aktivistkam/-om in izobraževalkam/-cem, ki že delajo na področju promocije človekovih pravic ali so za to motivirane/-i.

MLADI ZA ČLOVEKOVE PRAVICE NA SPLETU

Sovražni govor še posebej vpliva na mlade, zlasti sovražni govor na spletu, saj ima pomembno vlogo na internetnih platformah in platformah družbenih medijev v življenjih tako imenovane »digitalne generacije«. Kljub temu dejstvo, da znajo uporabljati spletna orodja, ne pomeni, da vedo, kako se zaščititi pred spletnimi nevarnostmi in kako jih prepoznati ter se odzvati na manipulativne tehnike in propagando. Odraščanje in mladost sta pomembni obdobji za razvoj identitete in življenjskih spretnosti, vključno z veščinami internetne pismenosti. Hkrati imajo mladi potencial, da se, če imajo podporo, učijo iz zahtevnih izkušenj. To jim lahko pomaga rasti kot posameznikom in kot državljanom. Lahko se učijo skupaj s svojimi vrstniki ter z vneto, s kreativnostjo in pogumom vodijo inovativne pobude.

Izobraževalke/-ci in mladinske/-i delavke/-ci imajo osrednjo vlogo pri podpiranju učnih izkušenj mladih. Tukaj se izobraževalke/-ce razume v širšem pomenu, tj. osebe, ki se ukvarjajo z aktivnostmi formalnega izobraževanja, neformalnega izobraževanja in/ali priložnostnega učenja. Izobraževalke/-ce se pogosto dojema kot take, ki delajo v sistemu formalnega izobraževanja in v manjši meri v neformalnem izobraževanju kot mladinske delavke/-ce v mladinskih klubih ali mladinskih organizacijah. Tukaj se kot pomembni akterji pri učenju obravnavajo tudi aktivistke/-i in organizatorji kampanj za človekove pravice, čeprav njihovo delovanje mogoče ni del formalnega ali certificiranega izobraževanja, ampak v glavnem neformalnega izobraževanja in priložnostnega učenja.

Osebe, ki jim bo ta priročnik neposredno koristil, bi morale vključevati mlade aktivistke/-e in izobraževalke/-ce, ki že delajo v okviru zadevne kampanje, pa tudi izobraževalke/-ce, aktivistke/-e za človekove pravice in mladinske delavke/-ce, ki delajo z mladimi na področju učenja o človekovih pravicah ali se za to zanimajo. Mladi veljajo za glavne protagoniste in voditelje izobraževalne aktivnosti, saj običajno najbolj poznajo resničnost in jezik mladih v svojih kontekstih. Mlade/-i aktivistke/-i so bolj ali manj vrstniške/-i Izobraževalke/-ci. Z drugimi besedami, priročnik je namenjen izobraževalkam/-cem, ki se jih razume kot take, ki delajo v vseh izobraževalnih okoljih:

IZOBRAŽEVALKE/-CI

Neformalno izobraževanje

Izobraževalke/-ci, ki delajo v neformalnih učnih okoljih, lahko podpirajo gibanje Ne sovražnemu govoru ali razvijajo kampanje učenja o človekovih pravicah, pri čemer kot orodje uporabljajo nasprotno naracije. Mladinske nevladne organizacije, mladinski centri in klubi, študentska združenja in neformalne spletne skupine lahko vsi razvijajo pobude, s katerimi bodo dosegli mlade v svojih skupnostih. Te skupine in združenja so pomembni prostori za socializacijo mladih in izobraževanje o demokratičnem državljanstvu. Metodologije neformalnega izobraževanja poudarjajo pomembnost izkustvenega učenja in pristopov, usmerjenih v učeče se osebe, pri čemer lahko mladi raziskujejo in se učijo v varnem prostoru.

Formalno izobraževanje

Ta vir lahko koristi tudi izobraževalkam/-cem, ki delajo v šolah, zavodih za poklicno usposabljanje in na visokošolskih zavodih. Prispeva k izobraževanju za demokratično državljanstvo in učenju o človekovih pravicah v okviru [Listine Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in človekove pravice](#).⁹ Prav tako temelji na več kompetencah za demokratično kulturo¹⁰ in jih spodbuja. Vloga izobraževalk/-cev je ključnega pomena, saj so oni pogosto prve/-i, ki odkrijejo sovražni govor, ki vpliva učeče se osebe. Ta priročnik lahko prispeva k specifičnim temam v okviru učnega načrta za družbene vede, kot so zgodovina, (globalno) državljanstvo ali državljanska vzgoja. Posebni interdisciplinarni projekti ali zunajšolske aktivnosti so lahko sestavljeni iz kampanje za oblikovanje nasprotno naracije o zadevah, ki skrbijo učeče se osebe, ter se vključujejo v celotno izobraževalno skupnost.

V visokošolskem izobraževanju ima lahko priročnik poseben pomen za učeče se osebe na področjih socialnega dela, izobraževanja, novinarstva, medijskih študij, umetnosti/filma/gledališča, sociologije in političnih ved, študij sporov in miru, študij spolov in globalnih študij.

Priložnostno učenje

Aktivistke/-i za človekove pravice, socialne/-i delavke/-ci, novinarke/-ji, upravljavke/-ci spletnih skupnosti, lokalne/-i vladne/-i uradnice/-ki in oblikovalke/-ci politik lahko v svoje akcije in kampanje javnega izobraževanja vključijo naracije in pogled skozi objektiv človekovih pravic. Moč aktivnosti priložnostnega učenja je najbolje ponazorjena z vplivom medijev in zabave na mlade ter se je ne sme nikoli podcenjevati. Poleg tega so javni prostori tudi izobraževalni prostori. Umetniške razstave v parkih, stenske poslikave na javnih mestih, muzeji in druge kulturne aktivnosti so oblike priložnostnega učenja in so se izkazale za pomembno sredstvo za državljansko vzgojo.

Ta priročnik temelji na izkušnjah in tradicijah mladinskega dela in na učenju o človekovih pravicah v evropskem kontekstu s sklicevanjem na posebne izzive, primere in prakse po vsej Evropi. Kljub temu je nemogoče v eni sami knjigi v celoti zajeti raznolikost mladinskega dela in učenja o človekovih pravicah.

Ta priročnik v globaliziranem svetu in okviru kampanje, aktivne na štirih celinah, temelji tudi na izkušnjah iz neevropskih držav, saj naracije in nasprotna naracije sovražnega govora na spletu niso prisotne izključno v državah članicah Sveta Evrope. Upamo, da se lahko ta priročnik preprosto (in kritično) prilagodi za uporabo v številnih različnih kontekstih ter obogati z nenehnim pogovarjanjem.

1.6 | IZOBRAŽEVALNI PRISTOP

Gibanje Ne sovražnemu govoru je mladinska kampanja za človekove pravice, ki jo vodijo in ohranjajo načela učenja o človekovih pravicah. Ta priročnik sledi izrecno pristopu učenja o človekovih pravicah in je namenjen aktivnostim z mladimi in zanje. Iz priročnika Kompas, tj. Priročnika za učenje mladih o človekovih pravicah¹¹, lahko povzamemo naslednje ključne dimenzije učenja o človekovih pravicah:

UČENJE O ČLOVEKOVIH PRAVICAH

Pomembno je, da človekove pravice poznamo, da vemo, kaj so in kako se varujejo ter ščitijo z instrumenti nacionalnih in mednarodnih človekovih pravic. V okviru sovražnega govora je pomembno vedeti, katere človekove pravice so kršene ali zlorabljene in kako se uporabljajo ustrezni nacionalni in mednarodni pravni instrumenti ter kateri.

UČENJE SKOZI ČLOVEKOVE PRAVICE

Način, kako so organizirane izobraževalne aktivnosti in kako se omogočajo, mora biti skladen z vrednotami človekovih pravic, kot so sodelovanje, svoboda izražanja in spoštovanje raznolikosti, ter mora podpirati prakso človekovih pravic v izobraževanju. Proces učenja je tako pomemben kot vsebina. Vrednote človekovih pravic je treba ponotranjiti in jih živeti skozi reflektivni in emancipatorni proces. Ta proces je lahko proces samoanalize posameznice/-ka ali reflektiven in v ukrepanje usmerjen proces skupine, ki temelji na zamisli »prakse«, tj. koncepta, ki ga je razvil brazilski pedagog Paulo Freire.¹² To pomeni, da bi morala biti med premišljevanjem in dejanjem tesna interakcija. Premišljevanje vodi k dejanju in o dejanju je treba premišljevati.

UČENJE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Učenje mora biti usmerjeno v dejanja. Učenje o človekovih pravicah mora učeče se osebe podpirati pri uporabi človekovih pravic v njihovih življenjih in ukrepanju, to je pri spodbujanju in zagovarjanju človekovih pravic, vključno s človekovimi pravicami na spletu. Vključevanje v aktivnosti proti sovražnemu govoru je lahko dragocena priložnost za razvoj posameznika in izboljšanje pravic za celotno skupino ali skupnost.

Sprejeti pristop se ravna po Listini Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in učenju človekovih pravic, v kateri je poudarjena potreba po tem, da se učeče se osebe opreми z znanjem in veščinami za spodbujanje socialne kohezije, raznolikosti vrednot in njihove enakosti ter da se spore rešuje na nenasilen način s spoštovanjem pravic drug drugega. Sem so na podlagi spoštovanja načel različnih mnenj in človekovih pravic vključeni mediji in internetna pismenost, tako na spletu kot v nespletnem okolju.

1.7 | O KAMPANJI NE SOVRAŽNEMU GOVORU

Osrednje poslanstvo Sveta Evrope je spodbujanje demokracije, človekovih pravic in vladavine prava. Sovražni govor to poslanstvo spodkopava. Sovražni govor ogroža demokracijo in socialno kohezijo. Svet Evrope poleg vloge Evropskega sodišča za človekove pravice, da sankcionira primere sovražnega govora, ki kršijo Evropsko konvencijo o človekovih pravicah, spodbuja tudi varnost na spletu, obravnava diskriminacijo in spodbuja kompetence demokratičnega državljanstva prek različnih institucij in programov. Izobraževalni viri, kot so priročnika Kompas in Bookmarks, programi evropskih mladinskih centrov v Budimpešti in Strasbourgu ter aktivnosti, ki jih podpira Evropska mladinska fundacija, zagotavljajo številne primere teh dolgoletnih prizadevanj za mladinsko delo in učenje o človekovih pravicah. Kampanje, kot je bila v preteklosti kampanja Vsi drugačni – vsi enakopravni in kot je zdajšnja kampanja gibanja Ne sovražnemu govoru, imajo pomembno vlogo pri spodbujanju partnerstva in podpiranju akterjev v državah članicah za ohranjanje in spodbujanje vrednot človekovih pravic in demokratičnega državljanstva. Prav tako so to pomembni primeri zavezanosti Sveta Evrope za boj proti vsem oblikam diskriminacije in nestrpnosti v okviru učenja o človekovih pravicah.

Kampanja gibanja Ne sovražnemu govoru se zavzema za enakost, dostojanstvo, človekove pravice in za raznolikost. To je projekt proti sovražnemu govoru, rasizmu in diskriminaciji pri njihovem izražanju na spletu.

Kampanja je tudi priznanje sodelovanju in soupravljanju mladih. Nastala je iz predloga predstavnikov mladih pri Posvetovalnem svetu za mladino in podprl jo je Skupni svet za mladino, ki združuje člane Posvetovalnega sveta za mladino in vladne strokovnjake Evropskega usmerjevalnega odbora.

STRATEŠKE RAZSEŽNOSTI KAMPANJE

Kampanja se ne izvaja za omejevanje svobode izražanja na spletu. Prav tako to ni kampanja proti sovraštvu ali o tem, kako biti prijazen drug do drugega. Kampanja je namenjena boju proti izražanju sovraštva na spletu v vseh oblikah, vključno s tistimi, ki najbolj vplivajo na mlade, kot so oblike ustrahovanja in nadlegovanja na spletu. Kampanja temelji na izobraževanju o človekovih pravicah, sodelovanju mladih in o medijski pismenosti. Njeni cilji so zmanjšanje sovražnega govora, boj proti rasizmu in diskriminaciji pri njunem spletnem izražanju; prispeva k preprečevanju in zavračanju vseh oblik nasilnega ekstremizma.

CILJI KAMPANJE

Kampanja obravnava sovražni govor in se bori proti njemu z aktiviranjem mladih kot akterjev in multiplikatorjev za kulturo človekovih pravic in demokratičnega državljanstva, na spletu in v nespletnem okolju.

- Podpora aktivnosti na področju izobraževanja o človekovih pravicah za ukrepanje proti sovražnemu govoru in tveganjem, ki jih predstavlja za demokracijo in dobrobit mladih.
- Razvoj in širjenje orodij in mehanizmov za prijavo sovražnega govora, zlasti njegovih spletnih dimenzij, vključno z orodji na nacionalni ravni.
- Aktivacija nacionalnih in evropskih partnerjev za preprečevanje sovražnega govora in nestrpnosti na spletu in v nespletnem okolju ter za boj proti njima.
- Spodbujanje medijske pismenosti in digitalnega državljanstva ter podpora sodelovanju mladih pri upravljanju interneta.

NACIONALNE KAMPANJE

Kampanjo začne in vodi Svet Evrope, temelji pa na nacionalnih kampanjah, ki jih vodijo njegove države članice. Nacionalne vlade so bile pozvane, da naj ustanovijo nacionalne odbore za kampanjo, ki upravljajo lastne platforme in spletna orodja za kampanje v svojem(ih) nacionalnem(ih) jeziku(ih). Primeri praks nacionalnih kampanj so dostopni na www.coe.int/youthcampaign.

SPLETNA ORODJA ZA KAMPANJE

Spletna platforma – www.nohatespeechmovement.org

To je spletna platforma za vse, ki jih zanima možnost vključitve v gibanje Ne sovražnemu govoru. Vsebuje pričanja z videoposnetki, s fotografijami ali z drugimi vizualnimi prikazi, ki jih pričevalci pripravijo sami. V ozadju delajo Mlade/-i aktivistke/-i moderatorke/-ji, ki skrbijo za vidika varnosti in spoštovanja.

Hate Speech Watch (Spremljanje sovražnega govora)

– www.nohatespeechmovement.org/hsw

To je spletna zbirka podatkov za sledenje, delitev in razpravljanje o vsebini sovražnega govora na internetu. Prek zbirke Hate Speech Watch se je mogoče povezati v katero koli vsebino sovražnega govora z interneta. Moderatorke/-ji spremljajo in omogočajo spletno mesto, vsak mesec ustvarjajo središčne teme, ki temeljijo na glavnem interesu spletne skupnosti. Če je za vsebino sovražnega govora, ki je bila prepoznana in o kateri se je razpravljalo, potrebna nadaljnja akcija, so dostopni tudi posebni elementi ukrepanja »take action«.

Spletno mesto za usklajevanje kampanje – www.coe.int/youthcampaign

To spletno mesto zagotavlja gradivo, vire in informacije o nacionalnih kampanjah in evropskih partnerjih ter povzetek dela Sveta Evrope na področju sovražnega govora.

1.8 | SESTAVA PRIROČNIKA

Priročnik je razdeljen na sedem poglavij. V 2. in 3. poglavju je opredeljen in pojasnjen sovražni govor, zlasti ko poteka prek spleta. V 4. in 5. poglavju je predstavljen koncept naracij, opredeljena sta nasprotna in alternativna naracija. 6. in 7. poglavje sta bolj usmerjena v dejanja in ponujata navodila po korakih za pripravo nasprotnih in alternativnih naracij v boju proti sovražnemu govoru s ponujanjem namigov, primerov in praktičnih orodij.

Uporabljena je izmišljena zgodba skupine mladih ljudi, ki se odločajo za razvoj kampanje za oblikovanje nasprotna naracija. Zgodba temelji na resničnih primerih izkušenj in dejanj v povezavi s sovražnim govorom. Besedila vsakega poglavja spremlja kot na potovanju. To je njihovo potovanje do odkrivanja, raziskovanja, krepitev moči in do ukrepanja. Seveda ni namen, da bi bil to edini način pristopanja k sovražnemu govoru in sovražnim naracijam. Primeri, ki se uporabljajo v tem priročniku, se ne smejo nekritično kopirati. Vsaka/- uporabnica/-k in aktivistka/- naj oblikujeta svoje potovanje in načrte z mladimi, s katerimi delata, ter prilagodi orodja, ki so predstavljena za njun kontekst.

Zgodba se začne z Oli. Oli je 18-letno dekle, ki izkusi sovražni govor. Zavzeto išče odgovore, da bi razumela, kaj je sovražni govor in kaj lahko stori glede njega.

Njen prijatelj Ale je prvi, ki izve za to. Ale je fant, ki je v preteklosti že izkusil sovražni govor in se je pri tem okreplil, zaradi česar je postal spletni aktivist. Oba skupaj sta osnova skupine, ki se odloči ukrepati. Ko se srečujeta z različnimi ljudmi, raziskujeta naracije in tako potujeta skozi sporočila, ki sta jih prejela. Skupaj se seznanita z različnimi načini razvoja nasprotnih naracij in premagujeta številne izzive, s katerimi se srečujeta. Temelj za njuno delovanje so viri, ki so jima dostopni, najpomembnejša pa sta njuna resnična motivacija in pogum.

Ime mi je Oli. Prejemala sem sporočila, kot so »Spakiraj in odidi domov«. Celo moji prijatelji se na spletu norčujejo iz nas. Strah me je, toda poleg prijave želim glede tega storiti še kaj več. Ali se mi boste pridružili na mojem potovanju?

PREGLED POGLAVIJ

2. poglavje: Sovražni govor

V tem poglavju je sovražni govor opredeljen z vidika zakonodaje o človekovih pravicah, tj. kot ga opredeljujejo nacionalni in mednarodni zakoni. Predlagana so tudi osnovna orodja za družbeno analizo sovražnega govora.

3. poglavje: Sovražni govor na spletu in v družbenih medijih

V 3. poglavju je pojasnjeno, kako poteka sovražni govor in kako se širi na spletu, zlasti prek družbenih medijev, ter kako ga platforme družbenih medijev opredeljujejo in urejajo. Platforme družbenih medijev so akterji pri omogočanju ali omejevanju sovražnega govora, ne le virtualni prostori povezovanja. V tem poglavju je pojasnjeno, zakaj je potrebna internetna pismenost ter kako pri razvoju nasprotnih in alternativnih naracij za sovražni govor uporabljati družbene medije.

4. poglavje: Naracije

V 4. poglavju sta opredeljena koncept naracije in njena vloga pri spodbujanju ali omejevanju sovražnega govora. Predlagana so praktična orodja za analizo ali dekonstrukcijo družbenih in političnih naracij, ki so uporabljena na dveh primerih, ksenofobični naraciji o »tem, kako oni kradejo naša delovna mesta«, in vključujoči naraciji Baracka Obame v njegovi volilni kampanji z naslovom »Yes, We Can« (Da, zmoremo!).

5. poglavje: Nasprotne in alternativne naracije

V 5. poglavju so nasprotne in alternativne naracije opredeljene kot strategije delovanja. Razlikuje se med kratkoročnimi in dolgoročnimi strategijami, nasprotne in alternativne naracije pa so postavljene v kontekst drugih oblik delovanja: učenje o človekovih pravicah, politično zagovorništvo, mladinsko delo in tožbe.

6. poglavje: Priprava na ukrepanje

V 6. poglavju so premisleki in orodja za pripravo na ukrepanje. Ukrepanje v polariziranih situacijah je zahtevno in občutljivo v mnogih pogledih, zlasti ko gre za mlade. Tako je ključnega pomena dobra priprava.

7. poglavje: Izvedba po korakih

V 7. poglavju so postopna navodila za razvoj kampanje za oblikovanje alternativne ali nasprotne naracije. Predlagane so štiri faze – ocenjevanje, načrtovanje, izvajanje in vrednotenje – ter številni koraki za posamezne faze. Vključena je vrsta orodij in namigov z zgledi za ponazoritev.

Dodatki

V dodatkih so vključena številna dodatna, a pomembna orodja: sklop pogosto zastavljenih vprašanj, povzetek Splošne deklaracije človekovih pravic, povzetek Evropske konvencije o človekovih pravicah, primer metodološkega načrta delavnice, seznam virov z opombami in slovar izrazov.

UPORABLJENE IKONE

KLJUČNA ZAMISEL

Ta priročnik ponuja vpogled v temo iz teorije in prakse. Ta ikona označuje ključni pojem, ključno točko ali sporočilo.

VPRAŠANJA ZA PREMISLEK

Ta vprašanja so namenjena za pomoč pri premišljevanju o tem, kaj predstavljene zamisli pomenijo v različnih osebnih, izobraževalnih in aktivističnih kontekstih ter v kontekstu mladinskega dela.

ORODJA

Posebna orodja za analizo in ukrepanje.

NAMIGI

Uporabni namigi in zamisli, ki izhajajo iz prakse, ter raziskave o temi.

PRIMER

Zamisli so predstavljene s posebnimi primeri. Ta ikona označuje kratek opis primera.

PRIMERI IZ KAMPANJE GIBANJA NE SOVRAŽNEMU GOVORU

V priročniku so zamisli za ukrepanje ponazorjene s kratkimi opisi ustreznih, posebnih in nedavnih primerov aktivnosti, ki so jih vodile kampanje gibanja Ne sovražnemu govoru.

LIKI V IZMIŠLJENI ZGODBI TEGA PRIROČNIKA

Liki so skupina mladih ljudi, ki se odločijo, da bodo na svoji šoli začeli kampanjo za oblikovanje nasprotne naracije, pri čemer jih podpirajo njihovi učitelji in mladinski delavec. Njihove slike se pojavljajo po celotnem priročniku in spremljajo kratek opis njihove zgodbe, ki temelji na resničnih primerih mladih, ki so doživeli sovražni govor in se odločili ukrepati.

POVZETEK POGLAVJA V 5 TOČKAH

- Ta priročnik ponuja smernice in praktična orodja za razvoj nasprotnih in alternativnih naracij za obravnavo sovražnega govora za vse izobraževalke/-ce, aktivistke/-e in mladinske delavke/-ce, ki jih to zanima.
- Naracije delujejo na spletu in v nespletnem okolju, pri tem pa močno izpodbijajo negativne stereotipe in spodbujajo človekove pravice.
- Ta priročnik je odziv na potrebe, ki so jih opredelili udeleženci kampanje, in poziv k ukrepanju, kot je bil izražen v akcijskem načrtu Odbora ministrov Sveta Evrope z naslovom: »Boj proti nasilnemu ekstremizmu in radikalizaciji, ki vodi v terorizem« CM (2015) 74.
- V priročniku je razvoj nasprotnih in alternativnih naracij predlagan izrecno po pristopu učenja o človekovih pravicah, ki gradi na mladinskih politikah Sveta Evrope ter na njegovem poslanstvu na področju učenja o človekovih pravicah in državljanstvu.
- Treba je ukrepati! Pripravite lahko kampanjo za oblikovanje nasprotnih ali alternativnih naracij.

KONČNE OPOMBE

- ¹ Več informacij o sovražnem govoru na spletu, internetni pismenosti in o državljanstvu na spletu je dostopnih v priročniku avtorja Gomesa, R. (urednik) (2013), Bookmarks: Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah, Strasbourg, dostopen na www.coe.int/youthcampaign, dostop 20. maja 2016.
- ² Prirejeno po memu skupine »The Sociological Cinema«, ki je dostopen na <https://es.pinterest.com/pin/4433299603272919/>, dostop 16. februarja 2017
- ³ Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima, poznana tudi kot »Istanbulska konvencija«, dostopna na www.coe.int/en/web/istanbul-convention/home, dostop 1. decembra 2016.
- ⁴ Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolnim zlorabljanjem, poznana tudi kot »Lanzarotska konvencija«, dostopna na www.coe.int/en/web/children/lanzarote-convention, dostop 1. decembra 2016.
- ⁵ Odbor ministrov Sveta Evrope CM/Rec (2015)74 z dne 19. maja 2015, dostopno na www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/PCCP%20documents%202015/CM%20Action%20Plan.pdf, dostop 2. avgusta 2016.
- ⁶ Center odličnosti mreže za ozaveščanje o radikalizaciji (RAN), dostopno na http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/networks/radicalisation_awareness_network/index_en.htm, dostop 1. decembra 2016.
- ⁷ Videoposnetke najdete v poglavju »Fight against Terrorism and Radicalisation« (Boj proti terorizmu in radikalizaciji), dostopnem na http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/multimedia/videos/index_en.htm#08012624906b251f/c_ in na njihovi Facebook strani www.facebook.com/RadicalisationAwarenessNetwork/, dostop 1. decembra 2016.
- ⁸ Kampanja HeForShe, dostopna na www.heforshe.org/en, dostop 21. novembra 2016.
- ⁹ Priporočilo Sveta Evrope CM/Rec(2010)7 Odbora ministrov državam članicam o Listini Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in učenju človekovih pravic, dostopno na www.coe.int/en/web/edc/charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education, dostop 27. avgusta 2016.
- ¹⁰ Svet Evrope (2016), Competences for Democratic Culture – Living Together in Democratic Culturally Diverse Societies, Svet Evrope, Strasbourg.
- ¹¹ Gomes, R. (urednik) (2012), Kompas: Priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah, Svet Evrope, Strasbourg, dostopno na www.coe.int/t/dg4/eycb/Source/Compass_2012_FINAL.pdf, dostop 22. junij 2016.
- ¹² Več informacij o delu Paula Freireja in o konceptu prakse je dostopnih na www.freire.org/paulo-freire/concepts-used-by-paulo-freire, dostop 7. septembra 2016.

Oli izkusi sovražni govor in to pove prijatelju.

Dobila sem elektronska sporočila.
»Spakiraj in odidi domov.« »Bedna si!
To je naša država.« »Odidi, če ne ...«
Celo moji prijatelji se norčujejo
iz Rolonijcev v šolskih skupinah
na Facebooku. Bojim se. Kaj je to?

To ni šala. Ti komentari se širijo in
opravičujejo sovraštvo, ki temelji
v tem primeru, na tvojem izvoru.
Temu se reče sovražni govor.

SOVRAŽNI GOVOR

V tem poglavju sta opredeljena sovražni govor in način, kako se je ta koncept razvil, zagotavljana pa so tudi orodja za analizo v pravnem smislu, saj se opredeljuje in ureja z zakoni in tudi kot oblika nasilja, ki se dogaja med ljudmi in skupinami. Te izmišljene zgodbe Oli in Aleja prikazujejo značilne primere sovražnega govora. Predstavljena sta tudi dva primera sovražnega govora v evropskem kontekstu.

2.1 | OPREDELITEV SOVRAŽNEGA GOVORA

Sovražni govor se na splošno opredeljuje kot govorno izražanje, ki je do ljudi ali skupin diskriminatorno zaradi njihovih značilnosti, kot so: etnična pripadnost, izvor in kulturno ozadje, narodnost, vera, spol, spolna usmerjenost ali hendikepiranost. Poleg tega pa sovražni govor vključuje tudi neverbalno izražanje, kot je izražanje v slikah, videoposnetkih ali kateri koli drugi obliki aktivnosti sporazumevanja na spletu in v nespletnem okolju, kot je vključeno v opredelitvi Sveta Evrope in kot je razvidno iz sodb Evropskega sodišča za človekove pravice.¹

Sovražni govor, kot ga opredeljuje Odbor ministrov Sveta Evrope, vključuje vse »oblike izražanja, ki širijo, netijo, spodbujajo ali upravičujejo rasno sovraštvo, ksenofobijo, antisemitizem ali druge oblike sovraštva, ki temelji na nestrpnosti, vključno z nestrpnostjo, ki se izraža z agresivnim nacionalizmom in etnocentrizmom, pa tudi diskriminacijo in s sovražnostjo do manjšin, migrantov in priseljencev«. (Priporočilo Odbora ministrov CM/ Rec (1997) 20)²

Za kampanjo gibanja Ne sovražnemu govoru nedvomno sodijo v obseg sovražnega govora tudi druge oblike diskriminacije in predsodkov, kot so: anticiganizem, kristjanofobija, islamofobija, sovraštvo do žensk, seksizem in diskriminacija na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete.

Sovražni govor pomeni kršitev človekovih pravic in ga v večini držav na podlagi instrumentov mednarodnega prava o človekovih pravicah ureja pravo. Na primer: večina držav v svetu (168) je pogodbenic Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP), v katerem je navedeno, da mora biti »[v]sako hujskanje k nacionalnemu, rasnemu ali verskemu sovraštvu, ki bi pomenilo spodbujanje k diskriminaciji, sovražnosti ali nasilju, [...] z zakonom prepovedano«, in Mednarodne konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije (ICERD), ki prepoveduje vsako hujskanje k rasizmu (177 držav).

OLI IZKUSI SOVRAŽNI GOVOR

Oli prejema elektronska sporočila od anonimnega pošiljatelja, ki pozna njen elektronski naslov, in »šale«, ki jih njeni prijatelji objavljajo na spletni platformi socialnega omrežja, na kateri sodeluje. Teh izjav si ji verjetno ne bi upali povedati v obraz. Sovražni govor izkusi zaradi svojega izvora. Olijini starši so se zaradi bolj-ših gospodarskih možnosti iz Rolonije preselili v Marcadijo. Oli se boji, zbegana je in razočarana. Ljudje, ki jih ima za prijatelje, dajejo diskriminatorne pripombe v obliki šal. Prizadeta je.

IZVOR PRAVNEGA KONCEPTA SOVRAŽNEGA GOVORA IN IZZIVI

Izvor potrebe po omejevanju svobode je moč najti v načelu kazenskopravne škode (angl. Harm Principle). Svoboda se lahko legitimno omeji, če izražanje ali dejanje škodi drugim. Leta 1859 je angleški filozof John Stuart Mill v svojem besedilu O svobodi trdil, da je »edini namen, za katerega se lahko proti volji katerega koli člana civilizirane skupnosti upravičeno izvaja pristojnost nad njim, [...] preprečiti škodovanje drugim«. To načelo je vplivalo na pravno opredelitev sovražnega govora in utemeljitev za omejevanje svobode govora, če izražanja napeljujejo k diskriminaciji in nasilju nad drugimi.³

Oblikovanje tega, kaj predstavlja sovražni govor in za katere skupine je treba uporabljati predpise, je zahtevna, zakonodaja pa je v vsaki državi drugačna. Opredeljevanje in klasificiranje sovražnega govora je odvisno od vsebine in tona izražanja, od namere osebe, ki je odgovorna za izražanje vsebine, osebe, ki ji je izražanje namenjeno, in od vpliva na ciljno osebo ali skupino.⁴

Poročilo Unesca za leto 2015 o sovražnem okolju v spletnih okoljih te izzive priznava⁵ in opozarja na ključni izziv predpisovanja opredelitev pojmov v praksi, ko so meje pogosto zabrisane. Zato je pri pripravi in načrtovanju strategij proti sovražnemu govoru pomembno upoštevati razprave o legitimnosti in zakonitosti omejevanja svobode izražanja. Opredeljevanje sovražnega govora in boj proti sovražnemu govoru kot zlorabi človekovih pravic je v pravnem smislu kljub izzivom nujno. Prijava sovražnega govora in izvajanje sankcij zanj sta mogoča glede na obstoječo zakonodajo. Kljub temu je treba sovražni govor razumeti kot skrb vzbujajoč družbeni pojav, ki spodkopava osnovo demokratičnih družb, kot je spoštovanje raznolikosti, njegove temeljne vzroke pa je treba obravnavati, saj se v nasprotnem primeru lahko ublažijo le »simptomi«.

VZROKI ZA SOVRAŽNI GOVOR

Osnovni vzroki za sovražni govor, kot so opredeljeni v delu Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah, so »negativni stereotipi, ki nekatere skupine ali posameznice/-ke štejejo za manjvredne, drugačne in manj vredne spoštovanja«. ⁶ Zaradi tega je širši pristop k sovražnemu govoru, ki upošteva vzroke zanj, nujen in kaže na pomembnost izobraževalnih aktivnosti za izpodbijanje negativnih stereotipov in predsodkov, ki netijo sovražni govor.

Toda zakaj se negativni stereotipi pojavijo? To je glavno vprašanje, ki si ga zastavljajo aktivistke/-i in družboslovke/-ci. Nekatere/-i raziskovalke/-ci⁷ so pojasnile/-i, kako so v zgodovini nekatere skupine diskriminirale druge in kako je bila ta diskriminacija del sistemov zatiranja. Študije so, na primer, preučevale razredna razlikovanja, odnose med spoloma in kolonializem. V tem zgodovinskem procesu so nastale zamisli, da je bila ena skupina nadrejena/boljša od drugih in izdelani so bili sistemi za upravičevanje in ohranjanje teh neenakih družbenih odnosov, na primer z omejevanjem dostopa do izobraževanja na podlagi zamisli, da so nekatere skupine po naravi manj spretno ali sposobne.

Druge/-i raziskovalke/-ci so opozorile/-i, da človeško vedenje vodijo potrebe po varnosti, identiteti in svobodi.⁸ Ko ljudje zaznajo grožnjo in menijo, da njihove potrebe ne bodo izpolnjene, se odzovejo. To storijo z oblikovanjem skupin za zagotavljanje zaščite in uresničevanja teh potreb. Za ustvarjanje identitete skupine se uporabljajo naracije, ki vsebujejo osnovne razlage, zakaj skupina potrebuje zaščito. Zamisli »mi« proti »njim« še okrepijo identiteto in legitimnost skupin. Zaradi tega sovražni govor ne prevzema vedno poniževalnih ali izrecno sovražnih oblik, ampak na primer, izraze o ljubezni, kot so: »ljubezen do naše države«, »čistost naše dežele« ali »resnica naših prepričanj«.

SOVRAŠTVO NE SPADA V NOBENO SKUPINO

Pri pojasnjevanju, zakaj se je pojavila diskriminacija, pripomoreta zgodovinska in družbena analiza, vendar pa le deloma pojasnjujeta, zakaj je sovražni govor ves čas usmerjen v nekatere skupine, v druge pa ne. To, da se nekatere skupine določi kot sovražne in druge kot tarče sovražnega govora, je lahko nevarno. Raziskovalka Sara Ahmed trdi, da sovraštvo ne spada v nobeno določeno skupino, ampak da kroži in si pri tem ustvarja predanost. Ahmedova uporablja izraz »afektivna gospodarstva« (angl. affective economies), s katerim navaja, da čustva, zlasti sovraštvo, ne spadajo v nobeno posebno skupino⁹. Ljudje imamo čustva, na primer, jezo ali dobro voljo. Vendar pa čustva niso v naši lasti kot neka oblika statične lastnine, kot na primer hiša, ampak kot oblika sredstva. Kot sredstvo, ki se giba, se lahko čustva premikajo med ljudmi in skupna čustva ustvarjajo predanost. Čustva lahko tako štejejo za neke vrste gospodarstvo: pomikajo se od ene osebe do druge in tudi med skupinami ter tako vplivajo na to, kdo so in kaj počnejo. Zato lahko zaključimo, da v ljudeh ni nič neločljivo sovražnega. Sovraštvo se v kontekstu odnosov med ljudmi in skupinami pojavi v zgodovinskih procesih merjenja moči, ki jih prestajajo skupine.

Sovražni govor je treba razumeti kot takega, ki je opredeljen v pravnem smislu, in kot družbeni pojav v kontekstu neenakih socialnih razmerij in razmerij moči, v katerih imajo stereotipi, čustva in naracija pomembno vlogo.

KAJ TO POMENI V PRIMERU OLI?

Oli bi lahko v svojem primeru sovražni govor prijavila, saj ima Marcadija pravo, ki ureja sovražni govor. Toda Oli je zbegana glede vzroka za te komentarje in začenja razmišljati o njihovi vsebini, zakaj se dogajajo in od koga prihajajo. Sumi, da prihajajo od njenih sošolk/-cev. Kako so izvedele/-i za njen elektronski naslov? Olijina starša sta se preselila v Marcadijo, da bi dobila boljše možnosti za delo. Njen oče je dobil ponudbo za delo v živilskopredelovalni industriji. O ljudeh iz Rolonije krožijo številni negativni stereotipi, na primer, da so leni in da živijo od socialne podpore. Gospodarski položaj v Marcadiji se je nedavno poslabšal in med mladimi je visoka stopnja brezposelnosti. Nekateri politiki apelirajo na te strahove, tako da uporabljajo naracijo, s katero namigujejo, da je priseljevanje vzrok za družbene tegobe. Predlagajo spremembo prava na področju priseljevanja. Ljudje iz Rolonije se počutijo nezaželeni in nemočni. Oli spozna, da tu ne gre za njo kot osebo, ampak za to, da je povezana s skupino, ki se predstavlja kot tuja in nevarna.

- Kako vi razumete sovražni govor?
- Kakšno zakonodajo imate v vaši državi glede sovražnega govora?
- Na katere negativne stereotipe ste naleteli v povezavi s sovražnim govorom?
- Kaj ti stereotipi govorijo o razmerjih moči in družbenih razmerjih v vašem kontekstu?

2.2 | KATEGORIJE ZA DRUŽBENO ANALIZO SOVRAŽNEGA GOVORA

Sovražni govor se dogaja v kontekstu neenakopravnih družbenih razmerij in razmerij moči, ki jih je težko prepoznati. Pri prepoznavanju izključevalnih ravnanj, ki poustvarjajo neenaka razmerja moči, so lahko uporabni nekateri koncepti: privilegij, intersekcionalnost in normativnost.

Sovražni govor lahko razumemo kot manifestacijo neenakih družbenih razmerij in razmerij moči ter kot mehanizem za njihovo reproduciranje. Neenakost se reproducira na prefinjene načine, na primer z mehanizmi, ki različnim skupinam dajejo različen dostop do priložnosti in virov, ustvarjajo priložnosti za nekatere in pomenijo marginalizacijo drugih.

PRIVILEGIJ

Privilegiji so prednosti, ki se sistematično dajejo članom določenih družbenih skupin ali ljudem, ki so priznani kot člani teh skupin, čeprav se ljudje mogoče ne identificirajo z dodeljenim članstvom.¹⁰ Najbolj ilustrativen, čeprav poenostavljen primer je družbena skupina ljudi, priznanih kot moški, ki imajo nesorazmerno lažji dostop do socialnih virov in položajev moči ter oblasti v povezavi z drugimi družbenimi skupinami, na primer ženskami.¹¹

INTERSEKCIONALNOST

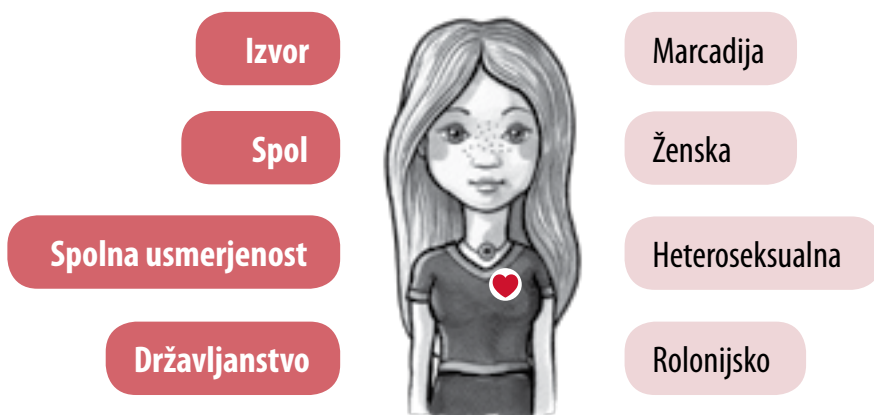
Skoraj nikoli ni neka oseba samo privilegirana ali marginalizirana. Pomembno je poudariti, da posameznica/-k ne pripada vedno le eni družbeni skupini, ampak ima več identitetnih povezav hkrati. Na primer: študent medicine, ki je črnc in gej, se lahko počuti povezanega z različnimi družbenimi skupinami na enkrat: z moškimi, s »črnsko« ali z afriško kulturo, z LGBT skupnostjo (skupnostjo lezbijk, gejev, biseksualnih in transspolnih oseb), univerzitetnimi študenti v svoji državi, s študenti medicine po svetu itn. Na podlagi večjega števila identitet, ki se križajo, je treba privilegij obravnavati skozi vidik intersekcionalnosti.

To pomeni, da se pri posamezniku vedno križa večje število identitet. Hkrati pripada večjemu številu družbenih skupin. Na primer to, da je neka oseba moški, lahko nakazuje nekatere koristi, medtem ko jih to, da je gej, ne. Naše prednosti so opredeljene v odnosu do drugih. Na primer: ena skupina je privilegirana, belci, medtem ko druge niso, ne belci.

Večje število kulturnih identitet ljudi vpliva na njihove socialne priložnosti in na njihovo delovanje, ki je na splošno povedano, njihova sposobnost vplivanja na njihovo življenje in dejanja.

- Kakšne so vaše identitetne povezave?
- Ali ste bili kdaj diskriminirani ali tarča sovražnega govora?
- Ali čutite, da ste privilegirani ali pa da imate posebne ugodnosti? Če da, na kakšne načine?
- Kaj pa mladi, s katerimi delate? Ali se spoprijemajo z vprašanji identitete? Ali doživljajo diskriminacijo in/ali imajo privilegije?

Če pogledamo Olijine identitetne povezave, vidimo, da je njen družbeni položaj na presečišču identitet mlade heteroseksualne ženske, državljanke Marcadije in hčerke staršev, ki prihajajo iz Rolonije. Te povezave vplivajo na njene življenjske tirnice. Zaradi svojega izvora izkusi sovražni govor, vendar pa se sprašuje, ali bi bila enako obravnavana, če bi bila fant.

Če pogledamo Alejeve identitetne povezave, je njegov družbeni položaj na presečišču identitet mladega homoseksualnega moškega in državljana Marcadije, čigar starši prihajajo iz Marcadije, čeprav ve, da je bil eden izmed njegovih prastarih staršev iz sosednje Norlendije. Te povezave vplivajo na njegove življenjske tirnice. On ne doživlja sovražnega govora na podlagi izvora, ampak na podlagi spolne usmerjenosti.

DRUŽBENE NORME IN NORMATIVI

Hierarhični odnosi se med družbenimi skupinami vzpostavljajo na podlagi družbenih norm. Družbene norme so pravila pričakovanega vedenja posameznikov v družbenem kontekstu. Te družbene norme so način zagotavljanja privilegiranega statusa osebam ali družbenim skupinam, katerih vsakdanje življenjske prakse in družbeno priznani položaji se najbolj približajo družbenim normam in idealom. Te norme tudi povzemajo položaje prikrajšanih in marginaliziranih.

Družbene norme se reproducirajo in krepijo na vseh ravneh družbenega življenja, od medosebnih odnosov do interakcij znotraj socialnih institucij in organizacij ter seveda v medijskih reprezentacijah. Posamezniki se vedejo tako, da upoštevajo pričakovanja drugih in pri tem predvidevajo mogoče reakcije na svoje vedenje. Odstopanja od družbenih norm z različnimi mehanizmi so pogosto negativno sankcionirana. Eno izmed teh odstopanj je sovražni govor. Cilj sovražnega govora je okrepiti družbene norme, ki jih destabilizirajo odstopanja od njih ali njihovo izpodbijanje. Obenem je pomembno opozoriti, da se družbene norme reproducirajo sočasno in spreminjajo postopoma ter bolj ali manj globoko in ni nujno, da se temu nasprotuje ali da to pripelje do sovražnega govora.

KAJ TO POMENI V PRIMERU OLI?

V Olijinem primeru se od Oli pričakuje, da bo dokazala zvestobo Marcadiji. Spoznala je, da se je s sestro prenehala pogovarjati v rlonijskem jeziku, da se jima ljudje ne bi smeli. Naučila se je predvideti mogoče negativne odzive in dobila je predstavo, da je rlonijska kultura manj »kul« ali manj vredna od marcadijske. Nagiba se k prepričanju, da si državljani Marcadije zaslužijo drugačno obravnavo in da so njihovi privilegiji in prednosti nekaj običajnega.

Oli njeni prijatelji pojasnjujejo, da imajo tudi Marcadijci »smešna« oblačila. Vse je odvisno od tega, kdo ocenjuje. Povedo ji, da se ne sme sramovati svojega zaledja, ampak mora biti ponosna nanj. Povedo ji, da naj prezre te šale in vprašanja in da ji osebe, ki se šalijo, poskušajo vsiliti neki način življenja.

2.3 | V KOGA JE USMERJEN SOVRAŽNI GOVOR?

Sovražni govor je usmerjen predvsem v družbene skupine, katerih položaj v družbi je podrejen drugim ali pa so njihove zamisli in vedenje v nasprotju s prevladujočim sistemom norm.

Medtem ko je lahko tarča sovražnega govora kdor koli, pa je v Evropi več skupin, ki so redno tarče sovražnega govora.

S spletno anketo kampanje gibanja Ne sovražnemu govoru, ki je bila izvedena leta 2015, so bile kot redne tarče sovražnega govora opredeljene naslednje skupine: LGBT skupnost (skupnost lezbijk, gejev, biseksualnih in transspolnih oseb), muslimani, ženske, priseljenci in etnične manjšine, Romi, Židje, revni, osebe s posebnimi potrebami/hendikepirani, kristjani in druge verske manjšine. To potrjujejo druge podobne raziskave in študije. Žal je malo podatkov o mladih kot tarčah sovražnega govora, vendar pa je sovražni govor zagotovo ravno toliko usmerjen v mlade ljudi kot v katero koli drugo starostno skupino in ima običajno zaradi ranljivosti številnih mladih in njihove izpostavljenosti spletnim okoljem še globlji vpliv.

NE POZABIMO

- Razumevanje prevladujočih družbenih norm je pomembno pri prepoznavanju, ali so te norme predstavljene kot edine »prave«, »normalne« in »dobre« v vplivnih naracijah in ali izrecno zanikajo raznolikost zamisli in vidikov. To razumevanje je nujno, ko opredeljujejo vsebino in sporočilo kampanje, kot je dodatno pojasnjeno v 7. poglavju.
- Razumevanje zamisli, da imajo posamezniki več identitetnih povezav, je uporabno, da lahko skupine pri izvajanju kampanj krepijo moč, empatijo, skupne temelje in mostove med skupinami. Na primer: če ljudje doživijo diskriminacijo na podlagi izvora, jim to lahko pomaga razumeti, kakšen občutek je, če doživiš sovražni govor na podlagi spolne identitete. Empatija je ključna pri spodbujanju odprtosti za zamisli drugih.
- Dojemanje lastnih privilegijev je uporabno pri razumevanju, kako se nekatere družbene norme jemljejo za samoumevne in kako neenak dostop do priložnosti in virov lahko ohranja marginalizacijo nekaterih skupin in lahko sam po sebi ogroža načela enakosti in človekovega dostojanstva.

2.4 | DVA PRIMERA SOVRAŽNEGA GOVORA V EVROPI

Zgodbe, kot sta Olijina in Alejeva, v Evropi žal niso redke. Skladno s poročilom Generalnega sekretarja Sveta Evrope za leto 2016 sta se v Evropi na podlagi ugotovitev spremljevalnih mehanizmov in teles rasizem in nestrpnost na splošno povečala:¹² »Evropa se trenutno bori s številnimi resnimi izzivi, vključno s terorizmom, migracijami in konflikti. To na številnih mestih uspešno izkoriščajo nacionalistične in populistične skupine, zato se zaupanje v državne in evropske institucije zmanjšuje.«¹³ V tem delu sta predstavljena dva primera sovražnega govora v evropskem kontekstu. Ta dva primera nista namenjena kot reprezentativna primera vseh oblik sovražnega govora v Evropi. Namesto tega sta tukaj vključena z namenom, da se pojasni, kako se sovražni govor kaže v kontekstu določenih razmerij moči, pri tem pa se uporabljajo prej opisane analitične kategorije.

SOVRAŽNI GOVOR PROTI BEGUNKAM/-CEM

Sovražni govor uperjen v prosilke/-ce za azil povzroča napetosti in predsodke skoraj povsod. Na primer: količina provokativnih spletnih komentarjev uperjenih proti begunkam/-cem se je povečala praktično po vsej Evropi. Moč je bilo najti komentarje, kot so »begunci bi morali potoniti« ali »še več domov prosilcev za azil bo gorelo«, in včasih so uspeli priti celo na naslovnice časopisov. Pravzaprav je nemška policija leta 2015 poročala o 906 napadih na domove prosilcev za azil, od požarov do fizičnih napadov, ki so potrjevali sum kontinuuma med sovražnim govorom na spletu in kaznivimi dejanji iz sovraštva.

Svet Evrope je ugotovil, da so številne države članice poskušale uvesti zakone, pri katerih obstaja tveganje za kršitev mednarodnih standardov, še posebej tistih, katerih ciljne skupine so begunci in prosilci za azil. To, da so nekatere države zavrnilo spoštovanje mednarodnih zavez na področju človekovih pravic in humanitarnih zavez, kot je pravica do vložitve prošnje za azil, nehumani pogoji, s katerimi se srečujejo prosilke/-ci za azil in begunke/-ci ter pomanjkanje solidarnosti med državami iste gospodarske in politične unije, je prispevalo k občutku moralne zmede. Vse to še dodatno podžiga agresivna nacionalistična in ksenofobična gibanja, ki jih sovražni govor hrani, in jih upravičuje. Nejasnost nekaterih glavnih političnih strank in politikov še dodatno prispeva k etični in politični zmedi, kot kaže primer glob in sankcij proti ljudem, ki pomagajo begunkam/-cem, ali dajanje prednosti begunkam/-cem z določenim etničnim ali verskim zaledjem, kar je v nasprotju z nacionalnimi in mednarodnimi zakoni.

»Begunska kriza« se lahko analizira z vidika neenakega razmerja moči, normativnosti in privilegijev. Begunke/-ci so kot tarče sovražnega govora v povezavi z evropskimi prebivalkami/-ci in vladami v šibkem položaju. Na primer: pogosto ne govorijo jezika držav, v katerih zaprosajo za azil, in so travmatizirani zaradi svoje izkušnje z vojno. Po drugi strani pa je težko tistim Evropejkam/-cem, ki nasprotujejo vstopu begunk/-cev, spoznati lastne privilegije. Osebe, ki so privilegirane, tega ne čutijo; nasprotno, menijo, da so do teh ugodnosti in prednosti upravičene. Priznavanje lastnih privilegijev pomeni priznavanje neenakih »izhodiščnih položajev« glede na druge, na primer življenje v varni in iznajdljivi državi v primerjavi z državo, ki je opustošena zaradi konfliktov. To pomeni priznavanje nepravilnega in neenakega odnosa do ljudi, ki nimajo takih prednosti.¹⁴

Tisti, ki so v prevladujočem položaju, ki imajo dostop do simbolične in institucionalne moči, lahko opredelijo družbene norme in sankcionirajo tiste, ki od njih odstopajo. Tako je, ko napadi na begunce označujejo razizem in islamofobijo. V komentarjih s sovražnim govorom je osnovna naslednja zamisel: obstajata dve skupini: ena smo »mi«, ki imamo domnevne privilegije in pravice, ki prevladujejo, druga skupina pa so »oni«, ki se dojemajo kot grožnja za obstoječe privilegije in varnost.¹⁵

SOVRAŽNI GOVOR PROTI ROMSKI DRUŽINI

Informacije o tem primeru se zbirajo v kontekstu raziskovalnega projekta na univerzi Dublin City. Imena mesta in udeležениh skupin so bila odstranjena.

Novembra 2014 se je pred domom romske družine v nekem mestu neke zahodnoevropske države zbralo okoli 200 ljudi. Družino sta sestavljala mati samohranilka in njen 7 let star sin. To družino so zmerjali, ji grozili in zahtevali, da naj zapusti mesto. Njuna okna so bila razbita in policija je morala družino preseliti v bližnje mesto.

Pred tem shodom se je sovraštvo množice sedem mesecev krepilo prek spletnih platform. Zamisel, da mesto postaja nevarno zaradi povečane prisotnosti Romov, se je večkrat zapored pojavilo v spletnih objavah. K nasilnim napadom na dom družine je prispevalo tudi dejstvo, da so bili udeleženci del dobro organizirane skupine in del širšega družbenega gibanja.

V mesecih pred tem množičnim dogodkom je bila kot protiučrepanje izražanju sovraštva v tem mestu vzpostavljena posebna Facebook stran proti rasizmu. Po napadu so upravljavci Facebook strani pozvali k shodu na glavnem trgu mesta. Ljudje so se zbrali glede na tako imenovano »geografijo sovraštva«, tj. vse skupine so se pozicionirale glede to, kakšno stališče so imele o vprašanju. Sredi trga je prevladovala glavna skupina protirasističnih aktivistk/-ov in romskih predstavnic/-kov. Poleg njih je bila še druga skupina, ki bi se lahko opredelila kot »ljubiteljice/-i mesta« in je bila nekoliko oddaljena, vendar je obkrožala glavno skupino. »Ljubiteljice/-i mesta« so podpirale/-i naracijo o »varnem mestu« in »prijateljskih sosedih«, vendar pa niso odobravale/-i zadevne množice. Nazadnje se je nekaj posameznik/-kov, ki so izjavile/-i, da podpirajo množico, razkropilo med ljudmi, vendar pa niso potrdile/-i, ali so v množici dejavno sodelovale/-i.

Med vsemi skupinami, ki se prilagajajo tej geografiji sovraštva, je skupina »ljubiteljic/-ev mesta« v smislu sovražnega govora še vedno najzanimivejša. Naracija »ljubiteljic/-ev mesta« je bila razvita na podlagi zamisli »dostojnega mesta«, »prijateljstva med sosedi in varnosti«, »z močnimi družbenimi vrednotami« in »kjer se vsi poznamo«. Eden izmed državljanov iz te skupine je izjavil: »Že celo življenje sem državljan sveta in vedno se prilagajam lokalnim kulturam, kamor koli pridem ... oni (Romi) pa se ne.«

Zaradi take naracije so bile/-i vidne/-i pripadnice/-ki romske skupnosti, katerih oblačila se razlikujejo od lokalne norme, obravnavane/-i kot zločinke/-ci. Nezakonite aktivnosti, ki so se pojavljale po mestu, od kraj do agresivnih aktivnosti, so se takoj pripisale njim. V tem scenariju, naracija, ki so jo podpirale/-i »ljubiteljice/-i mesta«, ni preprečila množičnega zbiranja, ampak je dejansko ohranila sovraštvo, ki je pripeljalo do njega.

Ta primer kaže, kako družba sankcionira odstopanja od družbenih norm. Prav tako predstavlja člane privilegirane družbene skupine, ki čutijo, da so upravičeni do koristi od posebnih pravic, na primer, do odločanja, kdo bo del mesta in kdo ne. Sovraštvo je prevzelo jasne oblike ljubezni. Moč je bila v zgradbi naracije. Nobenega izmed mogočih argumentov, ki so jih prikazovale/-i ljubiteljice/-i mesta, ni bilo mogoče kategorizirati kot sovražni govor, zato posledično, na primer, niso bili nikoli prepovedani v družbenih medijih ali preganjani.

Sovražni govor je treba razumeti kot predmet pravnega urejanja in tudi kot družbeni pojav. Vsako razumevanje ponuja različen seznam ukrepov za boj proti njemu.

POVZETEK POGLAVJA V 5 TOČKAH

- Sovražni govor je pojem, ki se razvija. Njegov izvor temelji na pravu in pravicah, vendar pa so pri pravnih opredelitvah težave pri kazenskem pregonu sovražnega govora in te ne zadostujejo za obravnavo primerov ter vsebine sovražnega govora.
- Sovražni govor pomeni kršitev človekovih pravic in se ga lahko razume kot manifestacijo neenakih družbenih razmerij in razmerij moči v družbi.
- Sovražni govor ne sodi v nobeno skupino; izvaja se v okviru določenih družbenih odnosov. Sovražni govor se pojavlja, ko so ogrožene družbene norme in privilegiji.
- Sovražni govor spreminja obliko. Najdemo ga lahko skritega v izjavah ali razpravah o ljubezni in pravičnosti.
- Za učinkovito obravnavo sovražnega govora je pomembno, da ga razumemo kot kršitev človekovih pravic in tudi kot družbeni pojav z globljimi vzroki.

KONČNE OPOMBE

- ¹ Evropsko sodišče za človekove pravice (2016), Fact Sheet on Hate Speech, dostopno na www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf, dostop 27. avgusta 2016.
- ² Priporočilo Odbor ministrov Sveta Evrope CM/Rec(1997)20, dostopno na <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=1658005&SecMode=1&DocId=582600&Usage=2>, dostop 27. avgusta 2016.
- ³ Na primer: 20. člen Mednarodnega pakta o državljskih in političnih pravicah (MPDP) navaja, da mora biti »[v]sakršno propagiranje vojne [...] z zakonom prepovedano.«
- ⁴ prav tam, str. 137–138
- ⁵ Gagliardone I. in drugi. (2015), Countering online hate speech, UNESCO, Pariz, dostopno na <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002332/233231e.pdf>, dostop 27. junija 2016.
- ⁶ glejte stran 143, Gomes, R. (urednik) (2013), Bookmarks: Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah, Svet Evrope, Strasbourg, dostopno na <http://nohate.ext.coe.int/Campaign-Tools-and-Materials/Bookmarks>, dostop 27. junija 2016.
- ⁷ Na primer: Mies, M. (1986), Patriarchy and capital accumulation on a World Scale. Women in the international division of labor, Zed Books Ltd., New York, in Federici, S. (2004), Caliban and the Witch: Women, the Body and Primitive Accumulation, Autonomedia, New York.
- ⁸ Galtung, J. (1996), The Basic Needs Approach, dostopno na www.transcend.org/galtung/papers/The%20Basic%20Needs%20Approach.pdf dostop 28. junija 2016.
- ⁹ Ahmed, S. (2004) Affective Economies, Social Text (22–2) str. 117–139.
- ¹⁰ Pease, B. (2010), Undoing privilege: Unearned advantage in a divided world, Zedbooks, London.
- ¹¹ Connell, R. (2012), Moškosti, Krtina, Ljubljana.
- ¹² Svet Evrope (2016), State of Democracy, Human Rights and the Rule of Law. A security imperative for Europe. Analiza demokracije, človekovih pravic in vladavine prava v Evropi, poročilo Generalnega sekretarja, dostopno na <https://edoc.coe.int/index.php?controller=get-file&freid=5949> ali: <https://edoc.coe.int/fundamental-freedoms/5949-state-of-democracy-human-rights-and-the-rule-of-law-in-europe.html>, dostop 26. junija 2016.
- ¹³ Svet Evrope (2016), Thorbjørn Jagland: Europe's human rights and security at risk through populist nationalism, dostopno na <https://www.coe.int/web/moscow/-/thorbj-rn-jagland-europe-s-human-rights-and-security-at-risk-through-populist-nationalism>, dostop 27. avgusta 2016.
- ¹⁴ McIntosh, P. (1988), White Privilege and Male Privilege: A Personal Account of Coming to See Correspondences through Work in Women's Studies, Virginia Women's Studies, dostopno na <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED335262.pdf>, dostop 20. aprila 2016.
- ¹⁵ Raziskovalci, kot je Debeljak, pišejo o kulturni homogenizaciji Evrope in negativnih dojemanih »zunanjega«. Za več podrobnosti glejte Debeljak, A. (2009), »In praise of hybridity: Globalization and the modern western paradigm«, Eurozine, 23. novembra 2009, str. 1–9, dostopno na www.eurozine.com/articles/2009-11-23-debeljak-en.html, dostop 20. aprila 2016.

Oli se odloči elektronska sporočila prijaviti policiji

Ali predvidevaš od kje izvirajo? Koliko ljudi je udeležениh?

Vsi uporabljajo vzdevke, zato nikakor ne morem vedeti. Prejela sem dve elektronski sporočili, v šolskih spletnih Facebook skupinah pa sem videla številne podobne komentarje. Domnevam, da so med njimi tudi komentarji nekaterih mojih sošolk in sošolcev ... Pravijo, da so to šale.

Mislijo, da so anonimni in da se jim ne bo nič zgodilo, ampak platforme družbenih medijev morajo zagotoviti naslove IP, ki jih uporabljajo profili, ki so pisali komentarje. Začeli bomo s preiskavo. Sovražni govor morate prijaviti tudi na platformah družbenih medijev, na katerih ste ga videli.

SOVRAŽNI GOVOR NA SPLETU IN V DRUŽBENIH MEDIJIH

V tem poglavju je pojasnjeno, kako so internet in zlasti družbeni mediji spremenili način našega komuniciranja, vključno s tem, kako se sovražni govor širi in »potuje« po spletu. Čeprav so platforme družbenih medijev le en del interneta, pa jim to poglavje namenja poudarek zaradi dveh razlogov. Prvič, sovražni govor se v veliki meri dogaja na njih in širi prek njih zaradi njihove priljubljenosti, zaradi interaktivnosti, ki jo omogočajo in zaradi njihovih nejasnih predpisov. Drugič, dogaja in širi se, ker mladi obsežno uporabljajo te platforme. Na primer: statistika Evropske unije kaže, da družbene medije za sodelovanje v državljskih aktivnostih uporabljajo predvsem mladi.¹ Zato je pomembno, da izobraževalke/-ci za človekove pravice, in zagovornice/-ki človekovih pravic, razumejo, kako sovražni govor kroži po spletu in kako ga platforme družbenih medijev opredeljujejo in urejajo kot del internetne pismenosti, ki je potrebna za izvajanje učinkovitih kampanj za oblikovanje nasprotnih naracij.

3.1 | KOMUNIKACIJE IN SPLET

Internet je spremenil način, kako ljudje, zlasti mladi, komunicirajo in se povezujejo, tako v medsebojnih kot družbenih odnosih. Z inovacijami v svetovnem spletu, ki omogočajo večjo interaktivnost in spreminjajo naravo odnosa med proizvajalcem in uporabnikom vsebine, so se vplivi še povečali. Ta interaktivnost je prav tako spremenila način, kako naracija deluje prek medijev. Čeprav mogoče zgodbo pripravi ena radiotelevizijska postaja, pa se zgodbe širijo in dobivajo nova življenja skozi prispevke uporabnic/kov. Naracija potuje skozi različne prostore, kot so: filmi, TV in spletni forumi v tako imenovanih transmedijskih naracijah.²

Ni mogoče zanikati, da so orodja, ki jih internet ponuja, prispevala k zaostrovanju odnosov med posamezniki in skupinami v javni sferi. Na primer: internet je omogočil globalni aktivizem in čezmejno sodelovanje. Hkrati so se internet in platforme družbenih medijev uporabljali kot prostori in orodja sovražstva. Čeprav ni statistike, ki bi ponujala globalni pregled tega pojava, so platforme družbenih medijev in organizacij, ki so bile ustvarjene

za boj proti sovražnemu govoru, prepoznale, da so sovražna sporočila, ki se širijo na spletu, vedno pogostejša.³

Kljub vsem koristim je treba družbene medije obravnavati kritično kot nove aktivne udeležence pri oblikovanju komunikacijskih procesov. Na koncu imajo moč sprejemanja odločitev glede vsebine in osebnih podatkov, ki jih uporabnice/-ki delijo. V večini primerov so ob objavi sovražnega komentarja družbeni mediji načrtovani tako, da v imenu demokratično odprte razprave dopuščajo razpravo o vsebini in špekulacije o njej.⁴ Na primer: rasistični komentar je predmet neskončnih razprav o tem ali predstavlja kršitev predpisov o sovražnem govoru, zaradi česar se neskončno spodbuja razprava, pri tem pa se sam razizem sploh ne obravnava.

Med mediji ter družbenimi in političnimi procesi je toliko združevanja, da obstajajo primeri, ko proces prevzame »drugo« življenje v okoljih družbenih medijev, tako kot je to ob sovražnem govoru. Do neke mere družbeni mediji dopuščajo ustvarjanje prepričljivih novic ali z drugimi besedami skrbijo, da ostane tema na dnevnem redu dlje časa.

INTERAKTIVNOST V VODILNIH MEDIJIH IN V DRUŽBENIH MEDIJIH

- Kako so vaše izkušnje z družbenimi mediji vplivale na to, kako komunicirate z drugimi?
- Ali ste opazili ali izkusili kakršno koli obliko sovražnega govora na platformi družbenih medijev?

Raziskave so pokazale, da so tradicionalni mediji interaktivnost temeljito povezali s svojo publiko kot orodje za ohranjanje zanimanja in kot osnova za pripravo vsebine.⁵ Ljudje niso le pasivni gledalci televizije ali poslušalci radia, ampak dejavno pošiljajo komentarje ali sodelujejo prek različnih sej tvitanja v živo. Zlasti mladi gledajo TV, medtem ko tvitajo na svojih pametnih telefonih in obenem iščejo informacije, ki jih lahko približajo dogodku ali oddaji, ki ga/jo spremljajo. Uporabljajo ključnike (hashtage), ki jih ponujajo mediji, obenem pa se ključniki uporabljajo za izpodbijanje izjav množičnih medijev.

Vodilni mediji poskušajo pridobiti korist od interaktivnosti z javnostjo, vseeno pa so stopnje uspeha različne. Eden izmed izzivov, s katerimi se soočajo, je kako pisci sovražnega govora, ki so razvili prefinjene taktike za širjenje svojih sporočil in katerih vsebina ni bila deležna kritike ali alternativnih pogledov, zavzemajo na novo ustvarjene prostore.

Primer tega je bil opažen v kontekstu poskusa švedske javne radiotelevizije SVT, da bi na parlamentarnih volitvah za leto 2014 uporabljala družbene medije.⁶ SVT je uporabljala »interaktivne prakse«. V prvi vrsti je bila strategija spodbuditi vključenost družbenih medijev (Twitter in Facebook) glede vnaprej določenih družbenih tem, kot je zdravstvo ali izobraževanje, in drugič, preoblikovati povratne informacije občinstva v nove zgodbe in osrednja področja. Zgodilo pa se je to, da so za vsako temo, na primer zdravstvo ali izobraževanje, podporniki skrajne desnice prevzeli razprave in objavljali protimigracijska sporočila, s čimer so zasedali na novo ustvarjeni prostor. Razprave so odvrčale uravnoteženo razpravo ali izmenjavo mnenj. Moderiranje je bilo omejeno in nezadostno. Zaključek študije primera je bil, da je bilo moderiranje »težavno, ker se je na STV z vsebino družbenih medijev ukvarjalo malo zaposlenih«.⁷

Ta primer kaže, da na novo ustvarjeni prostori niso nujno in samoumevno prostori demokratične razprave, pri kateri vsakdo sodeluje enako. So prej prizorišča merjenja moči, ki za spoštljivo širjenje in izražanje vseh mnenj zahtevajo ustrezno moderiranje.

KAJ TO POMENI V PRIMERU OLI?

Pri švedski TV so ustvarjalci sovraštva razvili prefinjene taktike za namerno zavzemanje spletnega prostora. V primeru Oli ni jasno, v kolikšni meri je grožnje organizirala opredeljena politična skupina in ali predstavljajo blažjo obliko sovražnega govora, v kateri so sošolke in sošolci delili šale in sovražno vsebino.

Oli je razočarana, saj tega ni pričakovala od sošolk in sošolcev ter drugih znank in znancev. Kako se je prostor, v katerem se je prej zabavala in povezovala z drugimi prijateljicami/-i, spremenil v razdiralen prostor? Ali bi bilo moderiranje njenih šolskih skupin na platformah družbenih medijev nujno potrebno? Ali so to opazile/-i učiteljice/-i? Ali bi lahko kaj storile/-i? Ali bi lahko Druge/-i prijateljice/-i s svojimi komentarji to ustavile/-i in pokazale/-i solidarnost do dijakinj/-ov iz Rolonije?

Ale, ki jo poskuša umiriti, ji pove, da je osebe, ki objavljajo sporočila, verjetno niso nameravale prizadeti na ta način. Verjetno se niso zavedale posledic svojih dejanj in so delile vsebino ne da bi v resnici razlikovali kakovostne informacije od nekakovostnih ali spoznali, da izjave niso bile razumne in kako sovražne so bile. Prav tako se spominja oseb, ki se šalam niso pridružile. Sam prizna: »Videl sem jih, vendar se jim nisem drznil ugovarjati. Mislim sem, da se ne spleča. Pa bi moral?«

3.2 | SOVRAŽNI GOVOR, PLATFORME IN PODJETJA DRUŽBENIH MEDIJEV

Platforme družbenih medijev uporabnicam/-kom omogočajo ustvarjanje vsebine, če ti sprejmejo njihove pogoje uporabe. Vsaka platforma družbenih medijev kot zasebno podjetje opredeljuje pogoje uporabe ali tako imenovane »standarde skupnosti«. Ti so pomembni v povezavi z urejanjem sovražnega govora. V tem delu je prikazano, kako nekatere priljubljene platforme pristopajo k sovražnemu govoru, katere kategorije obravnavajo v svojih predpisih, kako lahko uporabnica/-k v največji mogoči meri uporablja orodja za boj proti sovražnemu govoru in nazadnje, kakšne omejitve imajo ta orodja. Ta razlikovanja temeljijo na rednih raziskavah in se pogosto spreminjajo.⁸

FACEBOOK

- Ciljna skupina mora biti prilagojena posameznicam/-kom. Medtem, ko izjave, kot je »Sovražim krščanstvo«, ne kršijo standardov njihove skupnosti, pa bi jih izjava »Sovražim kristjane« kršila.
- Pregleduje se samo prijavljeno gradivo.
- Množične prijave ne zagotavljajo, da bo vsebina odstranjena.
- Razen v primerih groženj je večja verjetnost, da bo Facebook odstranil posamezne vsebine kot pa splošne strani ali skupine.
- Facebook ima na desni strani vsakega komentarja prikazno okno, ki bralkam/-cem omogoča prijavo.
- Prijave pregledujejo resnični ljudje in povratne informacije naj bi bile podane v 24 urah. Vsako poročilo je obravnavano posebej. Vsebina, ki ni bila odstranjena po prvi prijavi, se lahko odstrani po drugi prijavi, ker se lahko pravila različno interpretirajo.
- Facebooku se podajo številne prijave, vendar pa so nekatere zavrnjene, ker naj ne bi očitno kršile pogojev uporabe. Na primer: da bi se ustvarjalke/-ci sovražnega govora izognili odstranitvi nekaterih svojih rasističnih sporočil, so jih preoblikovali v domoljubna. Predpisi so pogosto nejasni in ustvarjalke/-ci sovražnega govora so za širjenje svojih sporočil razvile/-i prefinjene taktike.
- Facebook pogosto priporoča, da tarča sovražnega komentarja blokira uporabnico/-ka, ki ga je ustvarila/-. V prvi vrsti gre za problem posameznice/-ka in ne za družbeni pojav, za katerega mora podjetje prevzeti odgovornost. Utemeljitev tega je naslednja: »Ne marate rasistk/-ov? Blokirajte jih in jih ne boste videli.«

YOUTUBE

- Kritiziranje nacionalne države ne predstavlja sovražnega govora, vendar pa je sovražni govor, če kritika pomeni napad na skupino ljudi na podlagi njihove rase ali vere.
- YouTube ne spodbuja niti ne prejema veliko pritožb ali prijav sovražnega govora. Uporabnice/-ke se najprej povabi k blokiranju in nato k označevanju videoposnetka ter šele na koncu k prijavi.
- Na YouTubu se komentarji urejajo ločeno od videoposnetkov – tako komentarje pregleduje ekipa, ki skrbi za Google+, videoposnetke pa ureja ekipa YouTubea.

TWITTER

- Twitter se lahko šteje za platformo z najširšim razumevanjem sovražnega govora.
- Razvil je politike za uporabnike in za oglaševalce.
- Sovražni govor se kategorizira v okviru področja neprimerne obnašanja.
- Njihovi pregledi so strogi in temeljiti.
- Nekateri pregledi se izvajajo z algoritmi in jih ne opravljajo ljudje, še slasti, ko gre za nezakonito obliko pornografije.
- Twitter ne more odstraniti računov, vendar pa jih začasno ukine, dokler uporabnica/-k ne zagotovi ustrezne povratne informacije v povezavi z objavljeno vsebino.

- Ali ste na kateri platformi družbenih medijev že prijavili kakršno koli obliko sovražnega govora?
- Ali znate v svoji državi prijaviti sovražni govor na spletu?

PREDPISI O SOVRAŽNEM GOVORU NA DRUŽBENIH MEDIJIH

Pri analizi predpisov in standardov skupnosti je pomembno razjasniti, da predpisi in standardi skupnosti kot predpisi zasebnih podjetij niso posledica javnih demokratičnih odločitev, niti podpore, prav tako pa ne temeljijo na nacionalnem ali mednarodnem pravu. Kljub temu se lahko to zaradi pritiska aktivistk/-ov in vlad spreminja. Najpogosteje uporabljene spletne platforme družbenih medijev, kot so: Twitter, Facebook, Instagram, Reddit in YouTube, so podjetja s sedežem v Združenih državah Amerike, katerih norme in tradicije glede svobode izražanja lahko povzročijo pomanjkljivo urejenost sovražnega govora. Ti predpisi podjetij družbenih medijev kažejo, da ne spremljajo sovražnega govora, čeprav imajo protokol za obravnavo prijavljenih primerov. Če se sovražni govor ne prijavi,

pa kljub temu lahko obstaja, kroži in se širi. Objava se odstrani po prijavi in, ko je dokazano, da predstavlja sovražni govor, kot ga opredeljujejo standardi skupnosti. Dodatno platforme družbenih medijev dejavno na novo opredeljujejo, kaj pomeni sovražni govor, in spreminjajo svoje predpise.

Platforme družbenih medijev se na sovražni govor odzivajo. Ne spremljajo dejavno vsebine, vendar pa se odzivajo na prijave in na pritisk uporabnikov in organov oblasti. Ko gre za sovražni govor, Facebook trdi, da odstranjuje vsebino, ki pomeni neposreden napad na ljudi na podlagi njihove rase, etnične pripadnosti, narodnosti, verske pripadnosti, spolne usmerjenosti, spola, spolne identitete ali hude hendikepiranosti ali bolezni.

Kljub temu pa kaže, da se platforme družbenih medijev srečujejo z določenim paradoksom. Njihovi predpisi vplivajo na obseg sovražnega govora in njegovo širjenje, zato je njihova vloga pomembna pri razvoju socialnih konfliktov, na primer konfliktov, povezanih z rasizmom ali s ksenofobijo. Oblasti so od podjetij zahtevale, da naj izboljšajo svoje predpise in mehanizme za spremljanje. Kljub temu je platforma načrtovana tako, da se sovražni govor obravnava na ravni posameznice/-ka, tj. da se odziva na prijavo sovražnega govora, ki jo poda uporabnica/-k in odstrani posebej to vsebino. To značilnost je treba upoštevati pri preučevanju, kako bi platforme družbenih medijev lahko učinkovito prispevale k boju proti sovražnemu govoru. So nevtralni, pasivni ali mogoči pozitivni akterji? Da bi razumeli, kako bi lahko prispevali k omejevanju sovražnega govora, je pomembno, da razumemo njihove interese in omejitve.

Cilj platform družbenih medijev je ohraniti ravnovesje med svobodo izražanja in spoštovanjem pravil skupnosti ter obenem širiti njihove komercialne interese, tj. povečanje dosega in uporabe njihovih storitev. Vsebino standardov skupnosti določajo številni dejavniki. Oblikujejo jo vplivi in pritiski sovražnih skupin, ki zahtevajo svojo svobodo izražanja, skupin, ki se borijo proti sovraštvu in izpostavljajo pojav sovražnega govora, ter zaposlenih v podjetjih, ki imajo v lasti platforme družbenih medijev.⁹ To deloma pojasnjuje, zakaj se politike v povezavi s sovražnim govorom nenehno spreminjajo. Te politike omogočajo ali omejujejo načine, kako se lahko sovražni govor prijavi ali ublaži.

Glede na te omejitve sovražni govor še naprej obstaja in se širi z občutkom nekaznovanosti. Ustvarjalke/-ci sovražnega govora lahko s prefinjenimi taktikami spodbujajo sovražno naracijo, s čimer ohranjajo neenakost, diskriminacijo in marginalizacijo nekaterih skupin. Na primer: platforme, kot je Facebook, so uporabljale skrajne desničarske skupine, kot je Zlata zarja v Grčiji.¹⁰ Njihove politične strani so bile odstranjene. Njihove/-i sledilke/-ci so, da bi ohranile/-i svojo aktivnost, ustvarile/-i nedotakljiv prostor na straneh, ki se nejasno sklicujejo na patriotizem, saj ga na primer Facebook ne ocenjuje kot problematičnega, vendar pa so v teh prostorih še vedno prisotni ksenofobični občutki. Skupine so se naučile

krmariti skozi pogoje uporabe in standarde skupnosti ter skozi ukrepe in prijave protirasističnih skupin in skupin, ki se borijo za človekove pravice, da bi ohranile svojo aktivnost in prepoznavnost na družbenih medijih.

Kljub temu aktivistke/-i in vlade te omejitve izpodbijajo. Sovražni govor nasprotuje izražanju različnih mnenj in identitet in hujska k zločinom iz sovraštva ter jih upravičuje. To odraža demokracijo in človekove pravice, zato aktivistke/-i in oblikovalke/-ci politik pozivajo podjetja družbenih medijev, da naj zavzamejo odgovornejšo držo in uveljavijo boljše predpise. Kodeks ravnanja o nezakonitem sovražnem govoru na spletu med Evropsko unijo in štirimi največjimi podjetji, ki je bil dogovorjen maja 2016¹¹, je primer te ozaveščenosti.

Način, kako sovražni govor kroži in se širi na spletu, kaže, kako so neenaka razmerja moči prav tako prisotna pri samem načrtovanju platform. To načrtovanje določa obseg prisotnosti sovražnega govora, kako kroži in kako je strukturno omogočen. Mehanizmi za prijave so potrebni, vendar pa ne zadostujejo za boj proti sovražnemu govoru na spletu.

K sovražnemu govoru kot družbenemu pojavu se ne sme pristopati kot k problemu posameznice/-ka, ki se pritožuje, ali pa ga obravnavati po posameznih primerih prijavljenega sovražnega govora (individualizem), ampak kot k pereči zadevi za naš kolektiven demokratični soobstoj. V tem kontekstu postanejo ključne izobraževalne in emancipatorne strategije, ki za sovražni govor uporabljajo nasprotno in alternativne naracije. To ni problem, ki vpliva le na tiste, ki so neposredno tarče sovražnega govora; sovražni govor na spletu je problem, ki vpliva na vse nas.

POMEMBNOST NASPROTNIH NARACIJ ZA SOVRAŽNI GOVOR NA SPLETU

Prijavljanje sovražnega govora in njegovo odstranjevanje sta odločilna kot strategija [sama po sebi], enako pa velja tudi za pristop v boju proti njemu. Vendar pa to ni dovolj. Prvič, manj verjetno je, da bodo s platform družbenih medijev odstranjene nekategorizirane oblike sovražnega govora, kot so kontekstualno sovraštvo ali izražanja ljubezni (glejte 2. poglavje). Drugič, ne obravnavajo se vzroki za sovražni govor. Tukaj se lahko skozi lečo človekovih pravic in emancipacije uporabljajo (in je treba uporabljati) izobraževanje ter nasprotno in alternativne naracije. Vzroki za sovražni govor in dejavniki, ki ga omogočajo, kot so negativni stereotipi, se lahko obravnavajo prek celovitejšega pristopa k spletnim medijem z izobraževanjem in ozaveščanjem. Akcije in kampanje lahko mlade poučijo o škodi, ki jo povzroča sovražni govor, kako zanika človekovo dostojanstvo, ter ponudijo nova in pozitivna sporočila, ki gradijo na zamislih skupnega človeštva, spoštovanja in enakosti.

KAJ TO POMENI V PRIMERU OLI?

Ko Oli brska po spletu, se počuti, kot bi bila v brezpravnem prostoru. Kdo odgovarja za to, kar je morala prestati? Komentarji, ki jih je videla na šolski platformi družbenega omrežja, so posebej omenjali ljudi iz Rolonije, zato jih je prijavila, vendar pa vsebina ni bila odstranjena. Prijavila je tudi videoposnetek in uporabnik se zdaj ne pojavlja na spletu, vendar pa je bil videoposnetek ponovno objavljen z novega profila. Policija je ugotovila, da je bil naslov IP računalnika, s katerega so bila poslana sporočila, eden izmed šolskih računalnikov, zato zdaj ve, da so sporočila verjetno poslale/-i njene/-i sošolke/-ci. Iz te izkušnje se je naučila nekaterih načinov, kako se odzvati na sovražni govor, vendar pa meni, da to ni dovolj. Meni, da sta zelo pomembna izobraževanje in ozaveščanje.

3.3 | VLOGA SPLETNE PISMENOSTI

Internetna pismenost [je] sposobnost dostopati do informacij in komunikacij ter jih razumeti, kritizirati in ustvarjati.

Sonia Livingstone, Internet Literacy:
»Young People's Negotiation of New Online Opportunities«¹²

Mladi internet v velikem obsegu uporabljajo za iskanje informacij in komuniciranje ter druženje z vrstniki prek družbenih medijev. Veščine in orodja internetne pismenosti so popolnoma primerni in jih mladi potrebujejo, zlasti, da jim omogočajo prepoznavanje sovražnega govora in odzivanje nanj. Bistveno je, da se mladi naučijo dostopati do informacij in jih poiskati v različnih virih, da jih znajo kritično analizirati in da lahko preverijo njihov izvor. Kritičnost do virov v dobi prenasitosti z informacijami je nujna veščina.

Svet Evrope je pomembnost spodbujanja internetnih in medijskih veščin poudaril v priporočilih (2006 in 2009¹³), v katerih je navedeno, da bi morale imeti države članice strategije za zaščito otrok in mladih pred vsebinami in vedenjem, pri katerih obstaja tveganje za škodo, za krepitev vloge otrok, mladine in izobraževalk/-cev, da bodo lahko kar najboljše izkoristili informacijske in komunikacijske storitve in tehnologije ter za spodbujanje aktivne udeležbe v novem informacijskem in komunikacijskem okolju.

Stopnja in obseg potrebne internetne pismenosti sta odvisna od vloge, ki jo v povezavi s sovražnim govorom prevzamejo mladi, ali so žrtev, gledalka/-ec ali opazovalka/-ec, oseba, ki sovraži ali ustvarja sovražni govor, ali pa če želijo postati spletne/-i aktivistke/-i in izvajalke/-ci kampanj proti sovražnemu govoru, kot je podrobno opisano v 5. poglavju dela Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah. Tukaj povzemamo nekatere pomembne veščine, povezane s

spletno pismenostjo, ki so posebej pomembne za izvajanje kampanj proti sovražnemu govoru prek družbenih medijev:

INTERNETNA PISMENOST KOT PISMENOST NA PODROČJU DRUŽBENIH MEDIJEV

Dostopanje do informacij

Dostopanje do platform družbenih medijev in sodelovanje na njih nista za vse enaka. Zasnova medijske platforme določa naše povezovanje, na primer, v prvi vrsti z izbiranjem in prednostnim razvrščanjem informacij, ki jih prejemamo. Platforme filtrirajo objave, ki jih prejemamo na primer na podlagi naše pretekle zgodovine in »všečkov«. Pomembna sposobnost je, da se zavedamo procesa filtriranja in da v naprej opredelimo svoje potrebe po informacijah ter strategijo za dostop do informacij iz različnih vrst virov.

Analiziranje informacij

Za razlago sporočil, ki prihajajo od različnih ustvarjalk/-cev, npr. posameznic/-kov, neformalnih skupin, organiziranih skupin in tradicionalnih medijev, so potrebne veščine kritičnega analiziranja. Analiza vzgibov posameznih sporočevalk/-cev postane težja, ker so pogosto anonimne/-i. Poleg tega je potrebna analiza izmenjav in razgovorov med različnimi akterji, saj pogosto to ni en sam izoliran ali strnjen članek ali videoposnetek, ki se deli, ampak celoten niz povezanih sporočil.

Internetna pismenost v povezavi z družbenimi mediji pomeni ne le razumevanje vsebine, ki se deli na spletnih platformah, ampak tudi razumevanje narave platform in zamisli za njihovo zasnovo.

Analiza zasnove platform družbenih medijev in nasprotja

Eden izmed načinov, kako se odzvati na sovražni govor, je prijava platformam družbenih medijev, na katerih se pojavi. Da bi bila prijava učinkovita, je treba razumeti, kaj šteje za neustrezno vedenje v obstoječih predpisih platforme, tj. analiza »pogojev uporabe« in »smernice skupnosti«. Ena najpomembnejših besed v formalnih predpisih o sovražnem govoru so besede *groziti* (angl. *threaten*), *uperiti* (angl. *direct*) ali *napasti* (angl. *attack*). Predpisi o sovražnem govoru so učinkoviti le, če gre za neposredni poziv k ukrepanju ali jasne izraze sovraštva, ki so usmerjeni proti zaščitenim kategorijam (npr. rasa ali vera), in v teh primerih so lahko učinkovita orodja, ki jih ponujajo družbeni mediji. Če želimo vedeti, kako kar najbolje izkoristiti predpise o sovražnem govoru, je pomembno razumeti njihov obseg in omejitve.

Družbeni mediji imajo določen nabor pravil za primer ustrahovanja na spletu, otroške pornografije ali neposrednih groženj s smrtjo, ki lahko v številnih primerih vodijo do zločinov iz sovraštva. V teh primerih je najbolje ukrepati tako, da se uporabijo mehanizmi za prijavo, ki jih ponujajo družbeni mediji, prav tako pa tudi tisti, ki so na nacionalni ravni izdelani v pravosodnih in policijskih sistemih.

KAMPANJE PROTI SOVRAŽNEMU GOVORU NA SPLETU

Medtem ko je učenje o tem, kako dostopati do informacij, jih analizirati in se na njih odzivati, vključno z izrazi sovražnega govora, pomembno za vsakogar, pa je za ustvarjanje sporočil in kampanj na spletu proti sovražnemu govoru potreben bolj specifičen nabor kompetenc. Poglavje dela Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah o internetni pismenosti zaključuje: »Kampanje na internetu zahtevajo določen nabor veščin, vključno z veščinami objavljanja, promoviranja, pridobivanja podpore ter tvorjenja različnih sporočil in naracij.« V naslednjem delu so opisane veščine izvajanja kampanj, ki so lahko še posebej uporabne pri uporabi družbenih medijev. V naslednjih poglavjih so podrobneje opisana navodila o tem, kako tvoriti različna sporočila in naracije za obravnavanje sovražnega govora, vključno s podrobnostmi o namigih za objavljanje alternativnih sporočil, njihovo promoviranje in pridobivanje podpore zanje.

KAJ TO POMENI V PRIMERU OLI?

Oli ima občutek, da ve kako uporabljati platforme družbenih medijev, vendar pa v resnici ne ve, kako ovrednotiti informacije, ki jih prebere, in kako ustvarjati sporočila, s katerimi bi lahko izrazila svoje skrbi in smiselno sodelovala v razpravah. »Pogoje uporabe« je prebrala le zaradi negativne izkušnje in jih je razumela, ker so ji pri tem pomagali prijatelji, ki delajo pri združenju za človekove pravice. Misli, da bi bilo dobro, če bi se lahko otroci o tem učili v šoli. Toda, ali je to mogoče? Je to dovolj? Meni, da je pripravljena zavzeti stališče proti sovražnemu govoru.

- Kakšna menite, da je vaša internetna pismenost?
- Kaj pa mladi, s katerimi delate? Ali imajo veščine, da lahko prepoznajo sovražno govor na spletu in se z njim spopadajo?
- Kakšno znanje in veščine v povezavi z internetno pismenostjo mislite, da potrebujete vi ali mladi, s katerimi delate, da bi lahko sodelovali v boju proti sovražnemu govoru na spletu?

3.4 | KAMPANJE PREK DRUŽBENIH MEDIJEV

SLABA REKLAMA

Platforme družbenih medijev so občutljive tudi za slabo reklamo, kot kadar se uporabniki organizirajo in zahtevajo spremembe politik ter odstranitve vsebine. Na primer: pod pritiskom aktivistk/-ov v povezavi s seksističnim govorom na Facebooku, je podjetje izrazilo namen, da izboljša svoje sisteme za reševanje seksističnega sovražnega govora.¹⁴

UPRAVLJANJE SKUPNOSTI

Izobraževalke/-ci in izvajalke/-ci kampanj morajo motivirati spletne podpornice/-ke in krepiti odnose med njimi. Uporabno je, če lahko predlagajo skupno poslanstvo ter cilj in če so sposobni moderirati skupne participatorne procese.

UPRAVLJANJE VTISOV IN UGLEDA

Tillman¹⁵ navaja, da je lahko koristno, če se ustvarijo različni računi ali blogi za upravljanje različnih likov ali tem za ukvarjanje z različnimi občinstvi in interesi. Na primer: imejte svoj osebni profil za bližnje prijatelje in družino, in odprite še en račun za svoje spletne aktivnosti. Pomembno je, da se zavedate, kako profile dojemajo drugi. Vrsta sporočil in vsebine, ki se delijo, opredeljuje vloge, ugled in vtise, ki jih delate na obiskovalce profila.

USTVARJANJE IN DELJENJE VSEBINE

Pomembno je, da glede ustvarjene in deljene vsebine ravnamo odgovorno. Vsebina, oblikovanje in ton, ki se uporabljajo, morajo odražati vrednote, ki jih kampanja zagovarja, in biti morajo najprimernejši za vaše ciljno občinstvo. Skrben premislek zahtevata tudi čas in izbira družbenih platform, na katerih se vsebina deli.

KAJ TO POMENI V PRIMERU OLI?

Skozi te izkušnje je Oli izboljšala svojo internetno pismenost. Naučila se je nekaterih načinov za odzivanje na sovražni govor, kot je prijava platformam družbenih medijev, na katerih se je pojavil. Vendar pa meni, da to ni dovolj. Njene/-i sošolke/-ci še naprej objavljajo sovražna sporočila. Razmišlja o tem, da bi bila lahko proaktivna in spremenila pogovor v spletu s tem, da bi izdelala videoposnetek, v katerem bi ovrgla nekatere napačne predpostavke v sporočilih in delila svoje stališče, na primer o vseh pozitivnih prispevkih, ki so jih priseljenke/-ci prinesle/-i državi. Toda kako? Z ustvarjanjem nove skupine? S spletno kampanjo? Ali bi bil to najučinkovitejši način, kako spremeniti negativne stereotipe in ustaviti sovražni govor?

POVZETEK POGLAVJA V 5 TOČKAH

- Družbeni mediji so spremenili način, kako mi in zlasti mladi komuniciramo in sodelujemo v medsebojnih in družbenih odnosih.
- Družbeni mediji so prostor, v katerem merjenje moči poteka na različnih stopnjah vidnosti.
- Ustvarjalke/-ci sovražnega govora so ob poznavanju pravil in vrzeli razvili prefinjene taktike za širjenje sporočil.
- Platforme družbenih medijev niso nevtralni prostori povezovanja; njihovi pogoji uporabe omejujejo sovražni govor in ga omogočajo. Prav tako bi jih bilo treba obravnavati kot pomembnega akterja, čigar odločitve vplivajo na dinamiko sovražnega govora na spletu.
- Za vključevanje v nasprotno naracijo bi morale/-i biti izobraževalke/-ci in izvajalke/-ci kampanj internetno pismene/-i, vključno s tem, da bi morale/-i vedeti, kako razlagati pravila družbenih medijev in kako jih uporabljati pri kampanjah.

KONČNE OPOMBE

- ¹ V študijo, je bil na primer zaključek, da je »nekoliko večji delež mladih ljudi (kot glede na celotno populacijo) izvajal državljanske aktivnosti na spletu, medtem ko veliko večji delež mladih (kot glede na celotno populacijo) uporabljal družbena omrežja.« Oglejte si celotno poročilo: Eurostat (2015) Being Young In Europe, Evropska komisija, Brussels, dostopno na http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Being_young_in_Europe_today_-_digital_world, dostop 28. julija 2016.
- ² Scolari, C. A. (2013), Narrativas Transmedia. Cuando todos los medios cuentan [V angleščini: Transmedia Narratives.] When all mediums count, Planeta, Barcelona.
- ³ British Institute of Human Rights (2012), Mapping study on projects against hate speech online, Svet Evrope, Strasbourg, dostopno na www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Training/Training_courses/2012_Mapping_projects_against_Hate_Speech.pdf, dostop 27. avgusta 2016; in v intervjujih s Christine Chen, Senior Manager for Public Policy (višjo vodjo za javno politiko), Google, 2. marca 2015, in z M. Bickertom, Head of Global Policy Management (vodjo za upravljanje globalne politike), Facebook, 14. januarja 2015, citiranih v Gagliardone in drugi. (2015).
- ⁴ Titley, G. (2016), »The debatability of racism. Networked Participative Media and Postracialism«, dostopno na <https://raster.fi/2016/02/17/the-debatability-of-racism-networked-participative-media-and-postracialism/>, dostop 27. avgusta 2016.
- ⁵ Larsson, A.O. in Christensen, C. (2016), »From show-room to chat-room: SVT on Social Media during the 2014 Swedish Elections«, Convergence: the International Journal of Research into New Media technologies. Online first, 27. aprila 2016; Buckley, S. (2015), Passive and active Social Media engagement, dostopno na http://www.academia.edu/23413001/From_Show_Room_to_Chat_Room_-_SVT_on_Social_Media_during_the_2014_Swedish_Elections, dostop 27. avgusta 2016.
- ⁶ Prav tam.
- ⁷ Citirano v Larsson in Christensen (2016): 16).
- ⁸ Siapera, E. in Viejo Otero, P. (2015), »How Do Far-Right Movements and Parties Use the Internet and the Social Media? Digital Facebook Postcards, With Hate, Your Far Right«, v postopkih vrha o ISIS na Dunaju 2015, 3.–7. junij 2015, Dunaj, Avstrija, dostopno na http://www.academia.edu/25056928/How_Do_Far-Right_Movements_and_Parties_Use_the_Internet_and_the_Social_Media_Digital_Facebook_Postcards_With_Hate_Your_Far_Right
- ⁹ Prav tam.
- ¹⁰ Prav tam.
- ¹¹ Code of Conduct, dostopno na http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/hate_speech_code_of_conduct_en.pdf, dostop 2. decembra 2016.
- ¹² V delu McPhersona, T. (2008), Digital Youth, Innovation and the Unexpected, MIT Press, Cambridge.
- ¹³ Priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope CM/Rec (2009)5 »Recommendation on measures to protect children against harmful content and behaviour and to promote their active participation in the new information and communications environments«, dostopno na https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=09000016805d0b0f, dostop 28. avgusta 2016.
- ¹⁴ Marne Levine, podpredsednica Facebooka, ki je zadolžena za javno politiko, je priznala: »Zadnjih nekaj mesecev si prizadevamo za izboljšanje sistemov za odzivanje na poročila o kršitvah, vendar pa smernice, ki jih uporabljajo ti sistemi, niso uspele zajeti vsebine, ki krši naše standarde. To moramo narediti bolje in tudi bomo,« dostopno na <http://edition.cnn.com/2013/05/29/tech/social-media/facebook-hate-speech-women>, dostop 27. avgusta 2016.
- ¹⁵ Tillman, K. (2010), Do Media Literacy, Digital Literacy, and Social Media Literacy Intersect? Edelman Digital, dostopno na www.edelmandigital.com/2010/04/01/do-media-literacy-digital-literacy-and-social-media-literacy-intersect/, dostop 25. julija 2016.

Oli še vedno išče odgovore in govori s svojim profesorjem zgodovine.

Policija je ugotovila, da je naslov IP računalnika, s katerega so bila poslana sporočila, naslov enega od šolskih računalnikov. Toda zakaj? Zakaj moji sošolci tako razmišljajo? Rojena sem bila tukaj.

Zakaj? Saj jih ne ogrožamo! Pravijo, da jim krademo delovna mesta in da živimo od socialne pomoči. Toda to ni res!

Da, vendar vas tako dojemajo zaradi negativnih stereotipov in predsodkov. Znova in znova poslušajo pristranske zgodbe ne da bi preverili dejstva. Verjamejo diskriminatornim naracijam, ker se te ponavljajo v njihovih težavah. Ne gre le za dejstva, gre tudi za čustva.

Torej pravite, da moramo, če želimo ustaviti sovražni govor, spremeniti njihovo dožemanje ter obravnavati njihova čustva in probleme? Kako naj to storimo?!

Sovražni govor uspeva na rasističnih in ksenofobičnih odnosih. Štejejo te za članico skupine, ki velja za tujo ali nevarno. Spletno sovraštvo ima globoke korenine. Odnosi in družbene napetosti v ljudeh zbujejo občutek, da se morajo braniti. V tem primeru tako, da napadajo tebe.

Mogoče z nasprotnimi ali alternativnimi naracijami ... Poznam nekoga, ki bi vam lahko pomagal ... Sara dela za združenje, ki se bori za človekove pravice. Bi se želela sestati z njo? Mogoče lahko skupaj pripravimo učno uro?

NARACIJE

V tem poglavju je opredeljeno, kaj so naracije in kakšna je njihova vloga v procesih družbene in politične komunikacije. Orodja so predstavljena za pomoč pri analizi in dekonstrukciji naracij. Na dveh primerih je prikazano, kako lahko naracije pomagajo upravičiti diskriminacijo in zatiranje ali pa alternativno prispevajo k procesu emancipacije in spodbujanja človekovih pravic.

4.1 | ZAKAJ GOVORIMO O NARACIJAH?

Kako pogosto ste slišali: »Potrebujemo privlačnejšo zgodbo?«, »Kakšna je zgodba?«, »Njihova naracija je populistična in spodbuja strah pri ljudeh?« Tako kot pri drugih »modernih« konceptih, se tudi pojem »naracija« uporablja (tudi zlorablja in napačno uporablja) v tako velikem številu različnih kontekstov in v toliko različnih odtenkih, da njegov pomen postane zamegljen ali sumljivo nejasen. Pogosto je naracija sopomenka za zgodbo. Kljub temu pa gre pri naraciji za več kot eno zgodbo, resnično ali izmišljeno. V tem priročniku so obravnavane tiste zgodbe, ki se delijo po skupinah in ki vsebujejo prepričanja in razlage dogodkov in tega, kako deluje resničnost. Te razlage ali kolektivno deljene zgodbe nam pomagajo opredeljevati, kako živimo skupaj. Ali so zgodbe tako pomembne? Pogosto slišimo, da so pomembna dejanja, ne besede. Zakaj je torej treba govoriti o naracijah?

NARACIJE SO POMEMBNE, KER USMERJAJO DEJANJA

Naracije so pomembne, ker vplivajo na to, kako ljudje razmišljajo. Služijo kot vodilo za njihove odločitve in dejanja. Na primer: če ljudje menijo, da jih določena skupina v družbi ogroža, bodo nagnjeni k podpiranju varnostnih ukrepov za preprečevanje, da bi jim ta skupina škodila.

Za zagovornice/-ke človekovih pravic, političarke/-ke ali izobraževalke/-ce spoprijemanje s sovražno naracijo na spletu ni preprosta naloga. Na primer: kljub dejstvu, da so številne akademske študije, statistične raziskave in gospodarske analize ovrgle predpostavko, da »migranti kradejo naša delovna mesta«, ta zamisel še vedno prevladuje. Kljub temu, da

je bilo večkrat dokazano, da je takšno sklepanje napačno, tako argumentiranje še vedno napaja ksenofobični govor. Uporablja se za upravičevanje diskriminatornih politik in za spodbujanje ukrepov proti migrantkam/-om, begunkam/-cem ter osebam, ki jih podpirajo. Naracije so pomembne, ker oblikujejo delovanje (ali nedelovanje).

»Študije kažejo, da imajo zgodbe pogosto večji vpliv kot podatki«

Smiselno argumentiranje in zanesljivi podatki pogosto ne zadostujejo za spremembo v javnem diskurzu ali za nevtralizacijo sovražnih predpostavk. Znanstveno je bil raziskan odnos med zamislimi, jezikom in metaforami za izražanje, da bi pojasnili, kako človeški možgani razumejo resničnost, ustvarjajo povezave med dejstvi in se učijo novih stvari. Zgodbe so temeljnega pomena. Harvardski zgodovinar Drew Gilpin Faust pravi: »ustvarjamo se iz zgodb, ki jih govorimo o svojem življenju, zgodb, ki dajejo namen in pomen izkušnjam, ki se pogosto zdijo naključne in nepovezane«.¹

To se ne dogaja le na individualni ravni: več sto tisoč let so bili ljudje sposobni prenašati znanje le ustno. Brez pismenosti pa teoretiziranje in abstrakcija (razumno razmišljanje, ki temelji na podatkih, o katerem smo razpravljali v predhodnem besedilu) nista mogoča.² Preden se je pojavilo pisanje, »so bile zgodbe primarni način, kako so naše/-i prednice/-ki prenašale/-i znanje in vrednote«³ v besedi, kulturi.

Naracije se uporabljajo za razvijanje smisla sveta, njegovih ritmov in skrivnosti ter prostora za ljudi v celotni sliki. Te naracije pomagajo pri praktičnih navodilih glede vsakdanjih dolžnosti, kaj storiti, kdaj in zakaj, na primer, kdaj sejati semena in kdaj pospraviti pridelek. Zgodbe povezujejo, kar se zgodi v družbi, s tem, kar ljudje so in kaj delajo (morajo delati).

Čeprav se današnji ljudje manj opirajo na naracije ali mite, da bi ugotovili, kdaj sejati seme, je vloga zgodb in še več, njihova sestava, še vedno ključnega pomena. Naracije imajo pomembno vlogo pri tem, kako človeški možgani razumejo in urejajo dejstva, in tako usmerjajo človeška dejanja.

Zagovarjanje človekovih pravic pred diskriminatornimi argumentiranj v javnem diskurzu zahteva poglobljeno razumevanje, kako se ljudje družijo in komunicirajo. Na osnovi vsega tega najdemo naracije. Naracije vsebujejo dele informacij, ki zagotavljajo interpretacije realnosti, ki so smiselni in pomembni za občinstvo.

Glede na to, da naracije pomagajo oblikovati ljudi in njihova dejanja, imajo pomembne čustvene razsežnosti. Ne gre le zato, kaj povedo ali vsebujejo, ampak za to, kaj *pomenijo* ljudem. Naslednji trije primeri ponazarjajo zamisel, da so naracije več kot le niz dejstev, ampak prej okviri, v katerih razumemo realnost in se povežemo z njo.

ŽIVA KNJIŽNICA

Svet Evrope pogosto organizira dejavnost, ko ljudje, ki so doživeli sovražni govor in diskriminacijo, delijo svoje zgodbe, kot bi bile knjige v knjižnici, ki jo lahko odprejo bralke/-ci, obiskovalke/-ci. S poslušanjem osebnih pričevanj in z možnostjo neposrednega zastavljanja vprašanj so se lahko udeleženke/-ci povezale/-i s temo in z vpogledi na bolj osebni ravni. Deli informacij in sodbe, ki so jih imele/-i vnaprej glede nekaterih tem, se izpodbijajo in dobivajo nove perspektive in vpogleda, ki »bralkam/-cem« dajajo nov smisel. Vpliv poslušanja zgodb je bil opisan kot veliko močnejši kot branje poročila o vprašanju⁴.

VIDEOPOSNETEK KAMPANJE AMNESTY INTERNATIONAL »LOOK BEYOND BORDERS (POGLED PREKO MEJA)«

Cilj te kampanje je odpraviti negativna dojemanja o begunkah/-cih v Evropi. V videoposnetku, na primer, niso bila navedena dejstva, število begunk/-cev v evropskih državah v primerjavi s številom v drugih državah. Namesto tega je bila v videoposnetku predstavljena vrsta osebnih srečanj, ki so se začela s štiriminutnim neposrednim očesnim stikom, ki mu je sledila vrsta pogovorov med njimi. Udeleženke/-ci so postavljale/-i spontana in iskrena vprašanja, izražale/-i svoja čustva z nasmehom in uporabljale/-i geste, s katerimi so kazale/-i, da poslušajo in da sočustvujejo. Ton je bil nežen in podoben so poudarile našo skupno človečnost, ki presega obstoječe politične meje. Videoposnetek je bil zelo pogosto gledan in poročalo se je, da je resnično ustvaril empatijo do begunk/-cev.⁵

ČUSTVA IN ČUTI V STRATEGIJAH DERADIKALIZACIJE

Raziskave o metodah in vplivih strategij deradikalizacije so pokazale, da je bil v sporočanju, ki ga je vodila država, »poudarek na logiki«, tj. popravljenih dejstvih in pojasnjenih vladnih stališčih ter politikah. Kljub temu je bilo to neučinkovito, saj morajo biti v uspešno protikomunikacijo vključena tudi čustva in čuti. Na podlagi teh ugotovitev so v novih prizadevanjih dejanske informacije prek ustvarjalne rabe glasbe in slikovnega gradiva združene s čustveno privlačnostjo.⁶

- Ali so vas že kdaj prepričevali, da si premislite glede določene zadeve? Zaradi česa ste si premislili?
- Kako poskušate v pogovorih z mladimi, s katerimi delate, vključiti druga stališča?

KAJ JE NARACIJA IN KAKŠNA SPOROČILA JE OLI PREJELA?

Osebe, ki Oli pošiljajo sporočila, je vodila naracija. Oli so dojemali kot del skupine, ki niso želeli, da bi bila v njihovi državi. Verjeli so, da je ta skupina na neki način škodljiva za družbo. Na podlagi tega, kar je Oli povedala prijatelju in učitelju zgodovine, in na podlagi obstoječih resničnih primerov sovražnega govora proti ljudem, ki imajo izvor migrantk/-ov, se lahko izvleče naslednja naracija:

»Naša država je bila pomembna in bogata. Napadli so jo tujci. Tujci ne spoštujejo naših tradicij ali naših zakonov. Brezposelnost narašča, oni pa kradejo naša delovna mesta. Najprej bi morali imeti delovna mesta naši ljudje; to je naša država. Nič osebnega nimamo proti posameznikom, vendar moramo braniti svojo državo in svoje ljudi.«

4.2 | KAKŠNA JE TOREJ ZGODBA?

KLJUČNI ELEMENTI NARACIJE

Koncept naracije ima različne pomeni in ne obstaja ena sama opredelitev. Na primer nekateri uporabljajo pojma »zgodba« in »naracija« kot sopomenki, vendar pa je med njima razlika. Ruski pisatelj Nabukov je izjavil: »Če vam povem, da je kralj umrl in da je potem umrla kraljica, to ni naracija; to je zasnova. Če pa vam povem, da je kralj umrl in da je potem zaradi strtega srca umrla še kraljica, je to naracija«. ⁷ »Potem« je ključni element: dogodke ureja v odnos in daje pomen zgodbi. Odnos in pomen sta dejansko dva ključna elementa vsake naracije, skupaj z njegovo sestavo, liki in s kontekstom.

OPREDELITEV NARACIJE

Naracijo lahko opredelimo kot logično, notranje skladno poročanje in interpretacijo povezanih dogodkov in likov. Poročanje in razlaganje dajeta skupaj pomen zgodbi, ki povezuje posamezne dogodke v splošnejšo, skupno zgodbo.

V vsaki naraciji je moč najti naslednje elemente:

- **Zgradba:** Naracija predstavlja 1) začetno stanje, 2) trenutek motnje, konflikt ali dilemo, ki spremeni to stanje in sproži dogodke, ter 3) na koncu se konflikt reši ali preoblikuje. Liki za premagovanje konflikta izberejo en način. Tako imamo stanje »prej« in »potem«.
- **Liki:** Glavni liki so pogosto junaki ali junakinje, protagonisti. Zelo pogosto jih spremljajo antagonisti, malopridneži ali sovražniki.
- **Kontekst:** Naracije dobijo pomen v širšem kulturnem, družbenem in zgodovinskem kontekstu z opredeljenimi pravili in mehanizmi.
- **Razmerja:** naracija ni preprosto tok nepovezanih dogodkov, ampak se nanaša na povezave med liki. Dva lika sta lahko povezana s pozitivnimi ali negativnimi odnosi. V Nabukovem primeru je bil odnos med kraljem in kraljico tako močen, da je kraljica po kraljevi smrti umrla.
- **Pomen:** Drugače kot zasnova, zgoda in kronika, naracija predstavlja povezavo med glavnimi liki, njihovo vedenje in njihova dejanja (posamezno zgodbo) s splošnim kontekstom in širšo sliko (skupno zgodbo).

Pomembno je poudariti, da je nekaj ali večina teh elementov implicitnih. Proces dekonstrukcije naracije je proces, ko se implicitni elementi odkrijejo, da lahko postanejo spremljivi. Pomembna večina pri razvoju nasprotne ali alternativne naracije je, da lahko naracijo analiziramo.

ANALIZA NARACIJE, POVEZANE S SPOROČILI, KI JIH JE PREJELA OLI

Zgradba

Začetno stanje: naša država je bila pomembna in bogata.

Trenutek motnje: udrli so k nam in ukradli naša delovna mesta.

Zaključek: braniti moramo svojo državo in tujci morajo oditi.

Liki

Predstavljeni kot junaki (Mi): Tisti, ki se dojemajo kot »čisti« in »zvesti« Marcadijci: Mi smo junaki; radi imamo svojo državo in skrbimo zanjo.

Tisti, ki so predstavljeni kot malopridneži (Oni): Tisti, ki se zaradi izvora, videza ali prepričanja dojemajo kot ne »čisti« in ne »zvesti« Marcadijci.

Kontekst

Imamo brezposelnost, družbene napetosti in povečanje kriminala. Pogosto se predvideva, da je v neki državi točno določeno število delovnih mest in če nekdo dobi delovno mesto,

je eno delovno mesto manj za druge. »Delovna mesta«, ki so v tem primeru le simbol, so lahko povezana z drugimi elementi, kot so: zdravstvene storitve, blaginja in pokojnine, ter se lahko z njimi zamenjajo.

Odnosi

Lokalne prebivalke/ce in migrantke/-e (»mi« in »oni«) povezujejo negativni odnosi, saj slednje/-i »kradejo« delovna mesta; ne »jemljejo« ali »dobivajo« ali kateri drug nevtralen ali pozitiven izraz.

Pomen

Tudi če je Oli le ena oseba, ta pooseblja večjega sovražnika in poslušalke/-ci zgodbe prav tako predstavljajo nekaj »večjega« kot so one/-i same/-i, natanko tako kot junak zgodbe, ki s tem, ko premaga sovražnika, premaga samo »zlo«.

"ONI"

"MI"?

Pogosto so elementi naracije implicitni in jih moramo odkrivati prek analize. Ko postanejo vsi elementi jasnejši, je mogoče razmisliti, ali in kako so mogoče spremembe pri njih, ali z drugimi besedami, razmisliti, kako se lahko razvije nova naracija, nasprotna naracija ali alternativna naracija.

- Kakšnih naracij, povezanih s svojim delom ali kontekstom se lahko spomnite?
- Katere sestave, like, kontekste, odnose in pomene lahko najdete v njih?

KLJUČNE RAZSEŽNOSTI SOCIALNIH IN POLITIČNIH NARACIJ

Zanimanje za naracije se je povečalo na področjih, kot so: sociologija, literatura, ekonomija in medijske študije. Zaradi tega tako imenovanega »narativnega obrata« se je povečalo število raziskav za analiziranje in uporabo naracij za različne namene. Nekatere izmed teh disciplin so osredotočene na individualni ali znani ravni naracije; druge, kot sta ekonomija

in sociologija, pa več pozornosti namenjata kolektivni (skupinski, skupnostni ali nacionalni) ravni. Ta priročnik namenja poudarek političnim in socialnim razsežnostim naracij.

Dejansko je vloga naracij izredno pomembna pri oblikovanju vprašanja ali vidika realnosti, tj. določanju perspektive za obravnavo političnega diskurza »zgodbe, ki nam jih govorijo naši vodje, so pomembne [...], ker nas usmerjajo k temu, kaj je, kaj bi lahko bilo in kaj bi moralo biti.«⁸ Kaj je in kaj bi lahko bilo: z eno besedo, okvir, v katerem človeški možgani razmišljajo o svetu in o mogočih rešitvah za probleme, s katerimi se srečujejo. Določitev področja možnosti ali oblikovanje vprašanja na neki določen način določa, kaj intuitivno menimo, da je mogoče.

Družbene in politične naracije, ki potekajo v prostorih, kot so: parlament, spletne razprave, seje lokalnih svetov in demonstracije. Z drugimi besedami, potekajo v katerem koli prostoru, v katerem se obravnavajo vprašanja, ki se nanašajo na celotno skupnost. Vendar pa je najpomembnejše, da so politične naracije tiste, katerih »cilj je vplivati na javno mnenje, da bi se podprla določene politična težnja.«⁹ Predstavljajo tri ključne razsežnosti: čustveno, prostorsko in časovno razsežnost.

- Čustvena razsežnost povezuje občinstvo z zgodbo. Strah, upanje in jeza so najpomembnejša politična čustva.
- Prostorska razsežnost postavi tiste, ki so v občinstvu, v splošni kontekst in uokvirijo njihovo vlogo v njem. Uspešna naracija za občinstvo pogosto predvideva vlogo, ki ga osebno izpolnjuje in je skladna z zasnovo.
- Časovna razsežnost, ki povezuje preteklost, razloge in izvor trenutka motnje s sedanjostjo in prihodnostjo (kaj se bo zgodilo, če liki izvedejo določena dejanja). Časovna razsežnost je močno povezana s pomenom zgodbe.

RAZSEŽNOSTI NARACIJE, KI SO PODLAGA ZA »SPAKIRAJ IN ODIDI DOMOV«

Čustvena razsežnost

»Trpimo zaradi brezposelnosti in kriminala«; »strah nas je, da se bodo stvari poslabšale« (strah in jeza)

Prostorska razsežnost

»To se nam v naši državi dogaja zdaj.«

Časovna razsežnost

»Naša država je bila pomembna in bogata. Zdaj pa ni več. Za to so krivi priseljenci.«

»Če se jih danes znebimo, bomo jutri dobili svoja delovna mesta nazaj.« Delovna mesta predstavljajo blaginjo in družbeni položaj.

- Kako bi analizirali naracijo v svojem kontekstu v smislu čustvene, prostorske in časovne razsežnosti?

NARACIJE KOT SESTAVLJANKE POD POVRŠINO

Družbene in politične naracije vplivajo na politično mnenje. Slogani in govori so le izrazi naracij, vidni vidiki ali »deli« njih. Na primer Hitlerjeva knjiga *Mein Kampf* ni celotna nacistična naracija, ampak le en reprezentativni izraz te naracije. Slogan ali knjiga je to, kar lahko slišimo ali preberemo.

Sporočila sovražnega govora: vrh ledene gore

Naracija mogoče ni tako očitna, saj pogosto ni izrecno navedena, ampak je nakazana v sporočilih. Treba jo je razkriti in jasno navesti za analizo. Ni je umetno napisala ena oseba ali skupina. Pojavlja se kot posledica številnih razprav in izmenjav zamisli na daljša časovna obdobja. Tako kot simfonij ne igra le en instrument, tudi naracija ni proizvod le ene osebe ali skupinskih dejanj.

Naracije, ki sestavljajo naše razumevanje sveta, kot sta nacionalna naracija, naracija političnih ideologij ali ver,¹⁰ so bolj zapletene, razslojene in globlje, vendar pa jih ni nemogoče analizirati in razumeti. Čeprav se »velike« politične naracije ohranjajo skozi čas in ponavljajo na različne načine in v različnih kontekstih, osnovni elementi in razsežnosti ostajajo enaki, kot je napisano zgoraj. Tako je dekonstrukcija teh naracij mogoča z orodji za analizo, ki so predstavljena v tem poglavju in na katerih gradi 7. poglavje.

4.3 | NARACIJE KOT OKVIRI ZA UKREPANJE: DVA PRIMERA

Naracije pomagajo v naših razpoloženjih in nas »orientirajo proti temu, kaj je, kaj bi lahko bilo in kaj bi moralo biti«.¹¹ Naracije prav tako »opredeljujejo, kaj je normalno in kaj je legitimno, pa tudi meje tega, kaj je politično mogoče«.¹² Na kratko: naracije so močno povezane s prizadevanji za ohranjanje, reformiranje ali za spreminjanje družbenih struktur ali struktur politične pristojnosti.

Naracije lahko prispevajo k poglobitvi polarizacije in lahko spodbujajo k sovraštvu v družbah, kot ob naraciji »Kradejo naša delovna mesta«. Toda, pomembno je, da lahko naracije prispevajo tudi k spodbujanju človekovih pravic in k emancipatornim procesom. To lahko storijo s prekinitvijo ločevalne dinamike »mi – oni«, ki implicitno ali eksplicitno prikazuje politične izbire kot igro z ničelnim izidom, in s krepitvijo alternativnih naracij.

Z alternativnimi naracijami se lahko za reševanje problema predlaga več možnosti, ne le eno rešitev, in na ta način pomaga spremeniti negativne stereotipe, apelira na demokratične vrednote ter poziva k sodelovanju in dialogu kot načinu reševanja problemov in njihovih temeljnih vzrokov. Alternativne naracije temeljijo na načelih človekovih pravic in vrednot, spodbujanju večje svobode in enakosti, z drugimi besedami emancipatornih procesov posameznika in družbe.

Emancipacija je nenehen proces in ni rezultat, ki ga je moč doseči ali pridobiti. Na primer: zgodovinski dosežki, kot je bila zagotovitev volilne pravice za vse moške, je bila vsekakor emancipacija za del družbe, vendar pa ni vključevala žensk, ki so pozneje postale protagonistke drugačnega emancipatornega gibanja in naracije. Naracije so orodja v zgodovinskem procesu osvobodjanja in družbenega razvoja. Odnos med strukturnim in naracijskim elementom zatiranja/emancipacije ter vloga nasprotnih in alternativnih naracij sta podrobneje obravnavana v 5. poglavju.

Naracije so pomembne pri opredeljevanju, krepitevi in spreminjanju neenakih družbenih struktur in struktur politične moči, ki ohranja in upravičuje sovražni govor in vse oblike diskriminacije in ekstremizma.

»ISLAM JE NAPADEN IN MORAMO GA BRANITI«

V najpreprostejši obliki to naracijo uporabljajo islamistične skrajne skupine, ki z njo spodbujajo k nasilju in novačijo borce, na primer, za pridruževanje k tako imenovani Islamski državi. Naracija apelira tako na skupne kot osebne tegobe s tem, ko ustvarja dva lika: »nas«, ki smo bili napadeni in marginalizirani, in »njih«, sovražnika, proti kateremu se je treba boriti na lokalni in mednarodni ravni. Druga različica naracije se glasi: »Na zahodu niste dobrodošli, ker ste muslimani in vaša dolžnost je, da se pridružite našemu kalifatu, ker lahko edino na ta način branimo islam«. Te naracije odzvanjajo zlasti med mladimi muslimani, ki se počutijo marginalizirane in diskriminirane.

V nadaljevanju sta še dodatno analizirana in razložena dva primera, da bi razumeli, kako se uporabljajo slogani, memi ali druge informacije.

»KRADEJO NAŠA DELOVNA MESTA«: ANALIZA NARACIJE ZATIRANJA

Naracija, ki je podlaga za sovražni govor, ki ga doživlja Oli, in je povzeta v stavku »Kradejo nam delovna mesta«, je primer naracije zatiranja. Ta naracija je močna in se je z njo težko spopadati, kljub številnim študijam in raziskavam, ki dokazujejo, da je napačna: pogosto se uporablja za upravičevanje rasističnega sovražnega govora, kaznivih dejanj iz sovraštva ali diskriminatornih politik. Sam stavek ni naracija: več elementov zasnove v ozadju je implicitnih in zato jih je treba razkriti, da se omogoči njihova dekonstrukcija.

LIKI

Stavek »Kradejo naša delovna mesta« opredeljuje dve skupini, ki si nasprotujeta (protagonist/antagonist) in zagotavlja utemeljitev ukrepov, katerih cilj je »seveda« »pozitivni« sklep: poraz tistih, ki vdirajo in kradejo. Oli so na primer dojemali kot članico nevarne skupine in to je upravičevalo grožnje in diskriminatorna sporočila, ki so od nje zahtevala odhod iz države. Politične skupine te naracije uporabljajo za predlaganje politik proti priseljevanju in priseljencem, kot edino pot do izboljšanja položaja. Te politike so predstavljene kot najboljši način za obnovo prvotnega stanja blaginje. Kljub temu te vrste »srečen konec«, čeprav nagovarja legitimne občutke strahu in zaskrbljenosti med prebivalci, ne nagovarja struktur moči in neenakosti kot temeljnih vzrokov za izključevanje in odpor. Zato bo ustvaril (ali reproduciral) zatiralne družbene strukture in dinamiko zatiranja.

ZGRADBA

Tako kot pri drugih oblikah naracij, naracije zatiranja predstavljajo značilno zgradbo 1-2-3: začetni položaj, trenutek motnje in iskanje rešitve. Vendar pa v tem primeru motnjo povzroči predstavnik (antagonist), ki ga označujejo negativne značilnosti. Celotna naracija je dejansko uokvirjena kot zgodba »**problem – sovražnik – rešitev**«, ki ima dva glavna lika:

- protagonist smo »mi«, tisti (neopredeljeno), katerih delovna mesta (»naša delovna mesta!«) jemljejo
- antagonist ali sovražnik pa so »migranti«, ki izvajajo moteče dejanje.

RAZMERJA

Odnos med protagonistom in antagonistom je predstavljen kot izrecno negativen z izbiro glagola (kradejo), ki se uporablja za opredeljevanje dejanj antagonista. Časovno razsežnost opredeljuje cilj naracije: medtem ko so prej delovna mesta pripadala protagonistom in jim zdaj ne pripadajo več, bomo v prihodnosti, če »sledimo« logiki te naracije, dobili nazaj delovna mesta (ki v psihološkem smislu predstavljajo blaginjo in družbeni položaj).

ČUSTVA

V tej naraciji je najmočnejše negativno čustvo **strah**, »negativno čustvo, ki se najpogosteje uporablja za vplivanje na druge«, ki ustvarja »željo po pripadnosti« in tudi potrebo po zaščiti »mene in mojega«. ¹³ Beseda »kradejo« vzbuja strah; ta povezava je omogočena in se zdi smiselna v kulturnem okviru in splošnem kontekstu, kjer poteka naracija. »Zdrava pamet«, ki jo ustvarja kulturni okvir, pravi da v določeni državi obstaja določeno število delovnih mest in če jih dobi nekdo drug, jih bo manj za ostale:

kontekst, eden izmed nevidnih elementov naracije, je kontekst splošnega poslabšanja gospodarskega položaja. »Delovno mesto« je v tem primeru le simbol: v različnih obdobjih ali državah ga lahko povežemo z drugimi elementi, kot so zdravstvene storitev, socialno skrbstvo, pokojnine in tako naprej, ga z njimi zamenjamo ali pa jih predstavlja.

KONTEKST

Nezadovoljstvo zaradi negativnih učinkov globalizacije, kot je poslabšanje gospodarskega položaja, in dojemanje neustavljivih migracijskih tokov, postavlja temelje za strah večine, da bo izgubila nekaj, kar je prepričana, da je v njeni lasti, ne glede na to ali se kriza dejansko doživlja ali je samo zaznana. Prebivalstvo v veliki meri dojema, da je število delovnih mest v določeni državi točno določeno in če neko dobi delovno mesto, jih ostane manj za druge. Ta dojemanja se zdijo verjetna, vendar pa ne ustrezajo natančno načinu delovanja trga dela.¹⁴

IZKLJUČEVALNA DINAMIKA

Strah in občutek nevarnosti prispevata k opredelitvi protagonista (nas) in k njegovi umestitvi v središče zgodbe (prostorska razsežnost), v tem primeru kot žrtev. Vendar pa je že samo izražanje čustva (strahu ali nepravčnosti) opis ali stran osebnega dnevnika: da bi naracija delovala, mora zveneti kot zgodba in zgodba žrtve potrebuje krivca. Vloge v zasnovi morajo biti jasne in »konflikt je najmočnejši dejavnik pri tem, da postane pripadnost neki skupini dostopna«.¹⁵ Strah, ki ga ustvarja nevarnost, krepi pripadnost k notranji skupini in nezaupanje do članov zunanje skupine. Meje notranje skupine (mi) so od začetka jasno določene in temeljijo na etničnih, rasnih in časovnih podlagah (»mi smo bili prvi tukaj«). Izključevanje je eno izmed glavnih značilnosti te naracije: člani zunanje skupine načeloma niso vključeni v naracijo – ali pa so »sprejeti« le v določenih okoliščinah (vsakdo lahko najde znane izraze, kot so »lahko ostanejo/dobrodošli so, če ...«).

ZAČETEK NARACIJE

Naracijo izključevanja/zatiranja je mogoče prepoznati, ker je glavna skupina v glavnem opredeljena prek tekmovanja proti zunanji skupini (antagonistu): ta »drugi« je umeščen v vlogo »sovražnika« v zgodbi protagonista in je grešni kozel za njegove težave.

Ko so vloge jasne, se lahko naracija začne. Dejansko občutek nevarnosti ustvarja predsodke in čustvene reakcije; oboje pa posameznike in skupine vodi k spremembi političnih vedenj.¹⁶ Naracija zatiranja prispeva k opredelitvi identitete protagonistov, daje negativen prizvok njihovega odnosa do antagonistov in potem zagotavlja utemeljitev političnih ukrepov, katerih cilj je »seveda« »pozitiven« zaključek: poraz motečega predstavnika.

O POZITIVNIH IN NEGATIVNIH BESEDAH

Pri uporabi besed »pozitiven« in »negativen« je pomembno upoštevati razliko med obliko in vsebino političnega komuniciranja: sporočila so lahko pozitivno oblikovana, vendar pa se hkrati zanašajo na negativna čustva. Na primer: stav »terorizem nas ogroža, ampak ga bomo uničili« vključuje pozitiven rezultat (zmagali bomo) na podlagi negativnega čustva (strah); po drugi strani, pa če rečemo, da bi »zelena energija rešila naš svet pred globalnim segrevanjem, če bi le lahko prepričali vlade«, nakazuje pozitiven občutek (upanja), pa tudi možnost negativnega rezultata (uspeh ni le negotov, zdi se, da celo malo verjeten).

Ksenofobična naracija v ozadju zgodbe, da »migranti kradejo naša delovna mesta«, se opira na negativno čustvo, vendar pa se lahko uporablja za okrepitev položaja stranke ali kandidata, saj se bosta predstavljala kot edina, ki sta sposobna doseči pozitivno rešitev (»migranti kradejo naša delovna mesta – vendar jih bom spravil nazaj tja, kamor pripadajo.«) Ko pridemo do posebnih politik, ki jih predlaga takšna naracija, je spekter zelo širok. Na primer: po raziskavah¹⁷ »sodobni rasist« ne nasprotuje odprto etničnim manjšinam ali migrantom kot takim (kar bi bilo družbeno nesprejemljivo v več nacionalnih kulturah), ampak socialni politiki, ki je namenjena izboljšanju družbenega položaja manjšin in priseljencev (ker, to je glavna utemeljitev, bi te politike pomenile diskriminacijo večine).¹⁸

Naracija v ozadju predlagane politike (ki jo predlaga kandidat, gibanje, stranka in tako naprej) ustvarja pomen zgodbe, ki kaže pot k doseganju zadovoljivega zaključka zgodbe, po katerem hrepeni vsak protagonist. Ob političnih naracijah politika predstavlja (edini) verjeten način za doseg srečnega konca (in kandidat ali stranka ali oblikovalec politike je edini veljavni akter pri uresničevanju te specifične politike). Poleg tega je ta konec ob političnih naracijah zatiranja srečen samo za večino, katere privilegiji bodo ostali nedotaknjeni, sestava oblasti pa nespremenjena.

»DA, ZMOREMO«: ANALIZA NARACIJE ZA EMANCIPACIJO

Za privlačnim sloganom Baraka Obame »Da, zmoremo« očitno ni naracije: ni strukture, ni časovne razsežnosti, le en lik (mi) in nejasno opredeljeno dejanje (zmoremo). Kljub temu je bil slogan le (vidni) vrh zapletene in močne ledene gore naracije, ki je plula tik pod črto, ki je ločevala povedano od implicitnega.

Obamov »Da, zmoremo«, se ni pojavljal v vakuumu in ne bi bil tako uspešen brez implicitne povezave do širših kolektivnih naracij v ZDA. Kolektivna emancipatorna naracija afroameriškega gibanja za človekove pravice in skupne ideale svobode, enako obravnavanje in enake priložnosti za vse v Ustavi ZDA, povezani z naracijo univerzalnosti človekovih pravic, so bili prisotni v njegovi kampanji.

Naslednja analiza zmagovalne naracije Baraka Obame za leto 2008 se začne z vidnimi elementi komunikacije, ki kažejo, kakšna »zgodba« se skriva za njo. Prvi vidni element naracije je bil predmet dejanja: »mi«. Med celotno kampanjo za leto 2008, v javnih govorih in intervjujih je kandidat Barak Obama vedno govoril samo v smislu »mi«, medtem ko so drugi kandidati poudarjali raven posameznika (»jaz lahko«, »jaz bom«). Sporočilo Obame je bilo eksplicitno **vključujoče** in v zgodbo je vključeval svoje občinstvo.

»Mi« jasno postane glavni lik, protagonist, ki ima jasen položaj v prostorski dimenziji. Hkrati je retorika Obame implicitno ustvarjala velikega mogočega antagonist (ki se ga sploh ne omenja). George Lakoff, ki govori o negativnih okvirih, ugotavlja: »zanikanje nekega okvira [...] tega še okrepi. Prisotni so implicitni negativci, kot je »jaz sem pošten kandidat v tej kampanji«. ¹⁹ Logika slogana je bila podobna: »da, (zmoremo)« implicitno ustvarja povezavo (odnos) z antagonist, ki so tisti, ki trdijo, da Obama (in vsi njegovi pripadniki) »ne zmorejo«.

Odnos med protagonistom in antagonistom je zagotovo zapleten, vendar pa meje med obema skupinama niso določene ali dane in ne predstavljajo nobenega razreda, spola ali etnične delitve. Preprosteje, medtem ko »mi« verjamemo, da »mi zmoremo«, nekateri drugi ne. Dejansko si nihče izmed političnih nasprotnikov Obame tega ni resno drznil izraziti, zato se je bilo z naracijo Obame težko neposredno ukvarjati. Znova, z besedami Lakoffa: »Ko potrdite svoja stališča in govorite pozitivno, implicitno spodkopljete nasprotnike [...] Če morajo vaša stališča zanikati, vam pomagajo krepiti vašo«.

Implicitni dialog med fronto »ne, ne zmorete« in odgovorom »da, zmoremo«, gradi strukturni element in časovno razsežnost naracije, medtem ko je nekdo rekel ali misli, da »ne, to bi bilo nemogoče«, »mi« mislimo in trdimo, da dejansko, »da, mi zmoremo«. Poleg tega obstaja vertikalna povezava med mikroosebno ravno in makro širšo ravno: Uspešna zgodba Obame služi kot primer za manjšino (njegovo glavno ciljno občinstvo) in to, da verjamejo vanj, pomeni, da verjamejo v svojo lastno družbeno odrešitev (pomen). Za to poudarjeno povezavo s kandidatom je bilo značilno pozitivno čustvo upanja (čustvena razsežnost). ²⁰

Z naslednjo preglednico se zapre poglavje s povzetkom in spoprijemanjem s ključnimi elementi in razsežnostmi neizključujoče naracije (Obamov »da, zmoremo«) in izključujoče naracije (»kradejo nam delovna mesta«). Soočanje z elementi in razsežnostmi naracij je prvi temeljni korak pri analitskem procesu.

Pomembno je navesti, da naracije same po sebi redko obstajajo; namesto tega so močno povezane (pozitivno ali negativno) z drugimi naracijami. Odnosi med naracijami in njihova vloga v družbi so dodatno obravnavani v 5. poglavju.

Naracija	<i>Da, zmoremo</i>	<i>Kradejo naša delovna mesta</i>
Lastnosti	Vključujoče/Neizključujoče, specifično	Izključujoče, kolektivno
Elementi		
Liki	»Mi« (implicitno vključuje tudi »njih«)	Oni (migranti) – mi (lokalni prebivalci)
Odnosi	V neskladju: Verjamemo, da zmoremo → nekdo drug verjame, da ne zmoremo	Antagonistično: Nekaj so nam ukradli
Kontekst	ZDA optimistična politična kultura, volitve v ZDA	Gospodarska kriza, povečanje migracij, visoke stopnje brezposelnosti
Zgradba	1. (Status quo): nekaj je nemogoče 2. (Trenutek motnje): trdimo, da je mogoče 3. (Konec): vsekakor bomo poskrbeli, da bo mogoče	1. Imeli smo delovna mesta (zlata doba) 2. Delovna mesta so nam ukradli 3. Delovna mesta bomo dobili nazaj (prišli bomo v zlato dobo), če »oni« odidejo
Pomen	ZDA je država priložnosti. Trdo delo in optimizem omogočata vse. Obamova zgodba o osebni odločitvi lahko postane vzorčna (z makroravni na mikroraven)	Nekdo nam grozi. Zlata doba je odšla ali pa je v nevarnosti. »Mi« jo lahko zahtevamo nazaj.
Razsežnosti		
Prostorska	Vsakdo se »nam« lahko pridruži in postane del zgodbe.	Le tisti, ki pripadajo skupini, so v sredini zgodbe. Notranja skupina odloči, kdo se bo na koncu pridružil (»lahko ostanejo, vendar se morajo prilagoditi našim pravilom« ...).
Časovna	Prej: nekdo misli, da ne zmoremo Potem: dokazali bomo, da zmoremo	Prej: zdaj smo izgubili delovna mesta (kot simbol blaginje) Potem: nazaj jih bomo dobili takoj, ko bodo »problemi« rešeni (ali odpravljeni)
Čustvena	Upanje	Strah

POVZETEK POGLAVJA V 5 TOČKAH

- Ljudje niso popolnoma razumski. Seveda vidimo svoja življenja in razumemo svet v smislu zgodb.
- Nabokov: »Kralj je umrl in potem je umrla kraljica« pravi zasnova. »Kralj je umrl in potem je kraljica umrla zaradi strtega srca«: to je naracija.
- Liki, njihovi odnosi, zgradba dogodkov, kontekst in končni pomen/ter potem čas, prostor in čustva: to je naracija!
- V neizključujočih naracijah ne obstaja »mi« proti »njim«: posamezniki in socialni deli lahko soobstajajo in sodelujejo.
- V izključujočih naracijah so »oni« grdi do »nas«, zato »jih« izključimo, ker »če zmagajo«, to pomeni, da mi »izgubimo«

KONČNE OPOMBE

- 1 Quoted by Atwan R. (2005), *Convergences: Themes, Texts and Images of Composition*. Bedford/St. Martin, New York.
- 2 Gleik, J. (2011), *The Information: a History, a Theory, a Flood*. Random House, New York.
- 3 Westen, D. (2011), What happened to Obama's passion? New York Times, dostopno na www.nytimes.com/2011/08/07/opinion/sunday/what-happened-to-obamas-passion.html?_r=0, dostop 23. maja 2016.
- 4 http://www.coe.int/t/dg4/eycb/Programme/livinglibrary_en.asp
- 5 <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/05/look-refugees-in-the-eye/>
- 6 Briggs R. and Feve S. (2013), *Countering the Appeal of Extremism Online*. Institute of Strategic Dialogue, London.
- 7 In Vare (2000), *The State of Narrative Non-Fiction Writing*. Nieman Reports, dostopno na <http://niemanreports.org/articles/the-state-of-narrative-nonfiction-writing> dostop 23. avgusta 2016.
- 8 Westen, op. cit.
- 9 Shanahan, E. A., McBeth, M. K. in Hathaway, P. L. (2011), »Narrative Policy Framework: The influence of Media Policy Narratives on Public Opinion«, *Politics & Policy* 39 (3), 373–40.
- 10 Glejte, na primer, Jean-François Lyotard on grand narratives, Lyotard J. (1979), *La condition postmoderne: rapport sur le savoir*, Pariz: Minuit.
- 11 Westen, op. cit.
- 12 Reinsborough, P. in Canning, D. (2012), *Beautiful Trouble*, dostopno na <http://beautifultrouble.org/theory/narrative-power-analysis>, dostop 27. avgusta 2016.
- 13 Glejte, na primer, Jean-François Lyotard on grand narratives, Lyotard, J. (1979), *La condition postmoderne: rapport sur le savoir*. Pariz: Minuit.
- 14 Gospodarstveniki se strinjajo, da ni dokazov, ki bi podpirali to zamisel, glejte, na primer, objave Benjamina Powella iz univerze Texas Tech University ali Giovannia Perija iz univerze v Kaliforniji.
- 15 Smith E. R. in Mackie, D. M. (2007), *Social Psychology*, Psychology Press, London.
- 16 Prav tam.
- 17 Prav tam.
- 18 Brown, R., Capozza, D. in Licciardello, O. (uredniki) (2007), *Immigrazione, acculturazione, modalità di contatto*, Franco Angeli, Milano.
- 19 Lakoff, G. (2014), *In Politics, Progressives Need to Frame their Values*, dostopno na <https://georgelakoff.com/2014/11/29/george-lakoff-in-politics-progressives-need-to-frame-their-values>, dostop 25. junija 2016.
- 20 Rosenfel Halverson, E. (2008), »From one woman to everyman. Reportability and credibility in publicly performed narratives«, *Narrative Inquiry*. 18 (1) 29–52

Oli in Ale spoznata nasprotne ali alternativne naracije

Torej, alternativne naracije so zgodbe, ki kažejo, da te skupine niso nujno takšne? Da so drugačne?

Točno tako! Nasprotne in alternativne naracije sta orodji za spreminjanje in slabitev sovražne ali ekstremistične naracije in za krepitev naracij, ki temeljijo na človekovih pravicah. To dosežejo z izpodbijanjem negativnih stereotipov, z diskreditiranjem nasilnih sporočil, na primer s pomočjo humorja ali drugih metod, da bi pokazali, da obstaja drugačna razlaga stvarnosti.

Ali mi lahko navedete primer?

Zamenjava vlog, da se izpostavi, kakšen občutek je, če si tarča sovražnega govora, in kako smešni ali posmehovani so lahko nekateri stereotipi. Ali pa ustvarite zgodbo, v kateri se liki vedejo drugače kot v naraciji, ki jo želite diskreditirati, na primer, migranti se ne predstavijo kot vsiljivci ali teroristi, ampak preprosto kot medicinske sestre, učitelji ali podjetniki.

Bi alternativne naracije tako predstavljale zgodbe, ki kažejo, da te skupine niso nujno takšne? Da so drugačne?

Lahko imajo številne oblike in lahko so tako splošne ali globoke, kot želite. Ni treba biti slaven. Lahko pa pripravite tudi nasprotno naracijo.

NASPROTNE IN ALTERNATIVNE NARACIJE

V tem poglavju so predstavljene nasprotne in alternativne naracije za sovražni govor, pri čemer je poudarjena pomembnost njunega razvoja in izvajanja z vidika človekovih pravic. V poglavju je pojasnjeno, kako se lahko nasprotne naracije uporabljajo v različnih vrstah dela na področju človekovih pravic, vključno z zagovorništvom, mladinskim delom in s pravnimi ukrepi. Hkrati pa nasprotne naracije niso edina metoda niti ne najboljša, ki bi se lahko uporabljala za vse situacije. Obstajajo tudi druge metode, ki se lahko uporabljajo alternativno ali v kombinaciji z nasprotnimi naracijami.

5.1 | PREDSTAVITEV NASPROTNIH IN ALTERNATIVNIH NARACIJ

Cilj nasprotnih in alternativnih naracij je doseči različna ciljna občinstva glede na kontekst. Cilj alternativnih naracij je doseči:

- a) tiste, ki bi lahko ali pa že simpatizirajo z ekstremističnimi stališči, da se prepreči njihovo nadaljnje sodelovanje;
- b) tiste, ki že imajo ekstremistična stališča, da se posameznikom pomaga pri spreminjanju njihovih stališč in vedenja.

Alternativne naracije krepijo pozitivne, vključujoče in konstruktivne zamisli, njihov cilj pa je doseči celotno prebivalstvo, vključno z osebami, ki ustvarjajo sovražni govor in bi se bile zmožne popolnoma na novo spoznati z novo obliko naracije. Za različne skupine so potrebne različne vrste odzivanja.

Nekateri bi na vprašanje, kako se odzvati na naracije zatiranja, dejali: ne odzivajte se. »Odzivanje« na naracijo pomeni, da implicitno sprejmemo in okrepimo okvir naracije, ki ohranja naracijo zatiranja. Kaj je torej boljša strategija za izpodbijanje zatiralne naracije? Mogoče se sliši tавтоloško, vendar je za nasprotovanje naraciji potrebna ... druga naracija, naracija, ki vzbuja dvom, ali nasprotna naracija in popolnoma nova naracija, nov okvir za razlaganje realnosti.

Nasprotna in alternativna naracija se s sovražnim govorom spoprijemata tako, da diskreditirata in dekonstruirata nasilne naracije, ki ga upravičujejo, in predlagata neizključujoče vizije sveta, ki temeljijo na vrednotah človekovih pravic, kot so: odprtost, spoštovanje drugačnosti, svoboda in enakost. To počnejo na več načinov. Nekateri podajajo dejstva iz različnih in verodostojnih virov, da tako postavijo pod vprašaj negativne napačne predstave. Kljub temu so raziskave in praksa pokazale, da samo zagotavljanje večje količine informacij ali dejstev pogosto ni učinkovito. Naracije se morajo povezati z razumevanjem ljudi in s konteksti njihovih specifičnih življenj ter pri tem ustvariti nove pomene in se povezati z njihovimi čustvi in potrebami. Pogosto je to mogoče doseči s humorjem in satiro, z apeliranjem na čustveno povezanost s subjektom, omogočanjem prostorov neposrednega osebnega stika z ljudmi z različnimi stališči ali z ustvarjanjem priložnosti za popolnoma drugačno alternativno naracijo.

UPORABA HUMORJA

Neue Deutsche Medienmacher je razvil kampanjo [Prve pomoči proti sovražnemu govoru v Nemčiji](https://no-hate-speech.de/). Ker sama dejstva pogosto ne delujejo, so se odločili v videoposnetkih in na slikah za boj proti sovražnemu govoru uporabiti satiro in humor. ([https:// no-hate-speech.de/](https://no-hate-speech.de/))

OSEBNA PRIČEVANJA IN LEPOSLOVJE

Romani francoske pisateljice in antropologinje Dounie Bouzar realistično opisujejo proces radikalizacije mladih in njihovo vsakdanje življenje po pridružitvi ISIS (angleška okrajšava za poimenovanje tako imenovane Islamske države). Cilj je pokazati strategije, ki se uporabljajo pri rekrutiranju, in dekonstruirati džihadistično/radikalno islamistično naracijo. En tak primer je njen roman iz leta 2015 *La vie après Daesh*¹ (Življenje po ISIS).

Pojem »nasprotna naracija« je postal bolj znan v zadnjih letih v povezavi z vladnimi in nevladnimi pobudami proti ekstremizmu, kot je na primer razvidno iz dela Omrežja za ozaveščanje o radikalizaciji, Inštituta za strateški dialog (angl. *Institute of Strategic Dialogue*) in Centra odličnosti za boj proti nasilnemu ekstremizmu Hidaja. Kljub temu se je nasprotna naracija kot metoda za raziskovanje in družbene spremembe uporabljala na več področjih in uporabljale so jo številne različne vrste organizacij v povezavi z drugimi oblikami naracij zatiranja. Raziskave in praksa prihajajo s področij razvojne psihologije, sociologije, političnih ved, izobraževanja, kulturnih in medijskih študij. Bolj specifično so tehnike naracije od devetdesetih let prejšnjega stoletja uporabljali: socialne/-i delavke/-ci, izobraževalke/-ci, psihologinje/-i, novinarke/-ji in aktivistke/-i za delo s skupinami, ki so bile tarče zatiranja in nasilja. S pomočjo nasprotne naracije so si lahko ljudje in skupine predstavljali in razvili novo alternativno naracijo za tistega, ki jih je zatiral. Na primer: to so bile alternativne naracije o rasnih

in medrasnih odnosih, o zgodovini in vplivu kolonializma, o različnih telesnih zmožnostih, o vlogah spolov, o ekologiji, o nasilju in o miru.²

Priročnik temelji na preteklih izkušnjah, uporablja nasprotne naracije ter predlaga eksplicitni in osrednji okvir za učenje za človekove pravice pri razvoju in izvajanju nasprotnih in alternativnih naracij kot načina za boj proti vsem oblikam diskriminacije.

5.2 | NASPROTNA ALI ALTERNATIVNA NARACIJA?

Naracije so prilagodljiv instrument, ki se lahko uporablja za različne namene in z različnimi poudarki. Včasih precej neposredno nasprotujejo drugi naraciji s sklicevanjem na njo in ponujanjem nasprotnih argumentov in dejstev, včasih pa si prizadevajo za izpodbijanje sovražnega govora z ustvarjanjem popolnoma nove alternativne naracije in s poudarjanjem drugačnega stališča. Prva strategija ustreza nasprotnim naracijam, druga pa alternativnim naracijam.

Pojem »counter narrative« (nasprotna naracija) se v angleškem jeziku pogosto uporablja v kratki obliki, zlasti v okviru dela proti ekstremizmu. Pri uporabi pojma »alternativne naracije« je poudarjena pomembnost zagotavljanja drugačnega pripovedovanja in tega, »kar zagovarjamo«. Razlika med obema pojmom je v praksi v vsakem primeru zamegljena, saj nasprotna naracija predvideva alternativno naracijo ali se nanjo implicitno sklicuje. V tem priročniku se uporabljata oba pojma, toda ob razumevanju, da sprejemata pristop, ki temelji na dveh osrednjih zamislih:

- Človekove pravice bi morale biti temeljna osnova vseh naracij, s katerimi se borimo proti sovražnemu govoru.
- Naracije, ki temeljijo na človekovih pravicah, imajo pomembno vlogo pri emancipatornih strategijah za vse, ki so tarče sovražnega govora, in za vse, ki ga ustvarjajo.

Pomembno je omeniti, da se izbira, ki se jo poudarja (nasprotna in/ali alternativna naracija), določa glede na specifične izzive, s katerimi se srečujejo aktivistke/-i, izobraževalke/-ci in mladinske/-i delavke/-ci, ko nasprotujejo sovražnemu govoru na spletu in drugod, ter seveda glede na samo »prvotno« naracijo. Nekateri uporabljajo nasprotne naracije kot praktično orodje za odzivanje na določeno vrsto naracije zatiranja v lokalnih skupnostih, šolah, mestih ali spletnih prostorih v določenem trenutku. Hkrati je treba na grožnjo, ki jo predstavljajo populistične, nacionalistične, rasistične in homofobične skupine, odgovoriti neposredno, potrebna je strategija za obravnavo temeljnih vzrokov v ozadju sovražnega govora, kot so negativni stereotipi in neenakost, potrebni pa so tudi predlogi in zamisli glede alternativnih možnosti za nasilje. V tem priročniku je predlaganih več možnosti in poudarkov, na

koncu pa so izvajalci kampanj tisti, ki izberejo najprimernejši pristop, sporočilo in ton svoje kampanje.

KAKO BI LAHKO OLI UPORABILA NASPROTNO NARACIJO ZA BOJ PROTI SOVRAŽNEMU GOVORU?

Oli meni, da bi lahko diskreditirala ksenofobično naracijo, ki je v ozadju groženj, ki jih je prejela. Lahko bi pojasnila, da Rolonijci ne predstavljajo nevarnosti za družbo. Na primer: k sodelovanju v kampanji bi lahko povabila priljubljenega in slavnega rolonijskega pevca. Lahko bi organizirala poseben seminar na šoli, na katerem bi predstavila zgodovinska in trenutna socialno-ekonomska dejstva in drugačna stališča o vprašanju priseljevanja. Na primer: »Marcadija je država, k blaginji katere so prispevale številne skupnosti. Med temi v državi že več kot stoletje živijo Rolonijci, ki so za številne Marcadijce ustvarili delovna mesta. Z gospodarsko krizo se Rolonijci ne želijo priseljevati v Marcadijo.« Vseeno pa je precej prepričana, da nekateri njeni sošolci poznajo dejstva, pa se kljub temu šalijo in vedno znova objavljajo sporočila. Kateri bi bil lahko najučinkovitejši način za razvoj nasprotne naracije?

5.3 | SPOROČILA O NASPROTOVANJU SOVRAŽNEMU GOVORU: ZAVZEMANJE JAVNGA PROSTORA³

Sporočila o nasprotovanju sovražnemu govoru so kratek in neposreden odziv na sovražna sporočila. So oblika nasprotne naracije, ki se lahko uporablja za neposredno dekonstrukcijo, diskreditacijo in razjasnitev nasilnih ekstremističnih sporočil. Pogosto se uporabljajo kot instrument za blokiranje ali izpodbijanje konkretnih izrazov sovraštva. Med najpogostejšimi scenariji, pri katerih je lahko tak instrument izjemno uporaben, sta naslednja dva:

- izbruh sovraštva, katerega cilj je določena manjšina in ki sledi določenim dogodkom (razprava o zakonu, ki štiti manjšino, določeni zgodovinski datumi, odzivi proti kaznivim dejanjem, ki so jih že zagrešili člani teh manjšin itn.), na katerega se je treba hitro odzvati
- sovražna naracija na vplivnem položaju (zaradi političnega ozadja ali zakoreninjenega predsodka v družbi), ki jo želijo aktivisti in gibanja oslabiti ali pa začeti izpodbijati.

Glavni cilj kratkoročne nasprotne naracije je zavzeti javne prostore, na spletu ali drugod, kot je izdelava memov v posmeh sovražnim vsebinam, ali v nespletnem okolju »govorjenjem o ljubezni«, vključno s spodkopavanjem sovražnega govora na stenah z grafiti. Aktivistke/-i, Izobraževalke/-ci in mladinske/-i delavke/-ci lahko hkrati:

- slabijo oblast (in tako prijem) sovražnih naracij ali ustvarjalcev sovraštva v družbi
- poudarijo obstoj organiziranih gibanj, ki se borijo proti naracijam zatiranja.

UNIČEVALEC SOVRAŠTVA

Stena uničevalca sovraštva (Hate Destroyer Mural), ki je bila leta 2013 v Helsinkih na Finskem ustvarjena v okviru kampanje gibanja Ne sovražnemu govoru, je primer aktivnosti, s katero se je preoblikovala rasistična, homofobična in neonacistična naracija, izražena s simboli in besedami na zidu. To so izvedli tako, da so isti prostor uporabili za poslikavo z novimi simboli in besedami poleg prvotnih poslikav in preko njih. Novi simboli in besede predlagajo drugačno naracijo, naracijo o ljubezni in spoštovanju raznolikosti ter človekovih pravic (videoposnetek aktivnosti je dostopen na <https://vimeo.com/72886961>).

VODNIK ZA NASPROTOVANJE SOVRAŽNEMU GOVORU NA TWITTERJU

V okviru kampanje Get The Trolls Out je bil izdelan kratek Vodnik za nasprotovanje sovražnemu govoru na Twitterju (Guide on Counter Speech on Twitter) z uporabljenimi namigi, kako pošiljati sporočila o nasprotovanju sovražnemu govoru, na primer, o izbiri tona in besed za vaše sporočilo, o tem, kako uporabljati vizualne pripomočke, in o tem, kako ostati varni (www.stoppinghate.getthetrollout.org)

5.4 | ALTERNATIVNE NARACIJE: POT DO SPREMEMBE UVELJAVLJENIH DISKURZOV

Alternativne naracije so dejanja, katerih cilj je spodkopavati sovražne naracije z osredotočanjem na to, kaj »zagovarjamo«, namesto na to, »proti« čemu smo. Z njimi se ekstremizem morda ne izpodbija neposredno oziroma se ne navezujejo neposredno nanj, vendar pa se namesto tega poskuša vplivati na politične razprave, tako da se z njimi poda alternativne predloge in načine, kako obravnavati družbena vprašanja ali probleme, s čimer se spremeni okvir razprave. Na primer: sprememba naracije o družinah kot hierarhično urejenem sistemu usmerjenem v reprodukcijo z razdeljenimi vlogami spolov je strategija za izpodbijanje enega najpogostejše uporabljenih argumentov za ohranjanje homofobičnih ali heteronormativnih stališč.

Alternativne naracije niso toliko osredotočene na odziv na posamezne dogodke, ampak je bolj usmerjen v gradnjo alternativne mentalitete za podporo spremembi, ki jo želi prinesiti v družbo. Še en pomemben cilj je zasedati javni prostor, tako da se omogoči slišnost alternativnega (koherentnega in strukturiranega) stališča v javnem diskurzu.

Nasprotne in alternativne naracije soobstajata: aktivistke/-i, ki nameravajo povzročiti spremembe v družbi, bodo morale/-i s časom preiti od odzivov na urgentna stanja, k razvoju širših alternativnih možnosti, ki podpirajo njihove ukrepe; hkrati se gibanja, ki se ukvarjajo z dolgoročno potjo, ne morejo izogniti odzivanju na specifične izzive, dogodke ali izbruhe.

	Nasprotna naracija	Alternativna naracija
Kako?	Neposredno soočanje z naracijo zatiranja	Cilj je ustvarjanje alternativne predstave družbe
Kaj?	Spodkopavanje organov oblasti in mitov, na katere se opira zatiranje	Ponujanje »kaj zagovarjamo« kot drugačnega stališča, s katerega se lahko obravnava neko vprašanje
Kje in kdaj?	V majhnem obsegu in v krajšem obdobju	Obsežen projekt, dolgoročno
Na primer?	- Ovržemo diskriminatorne mite o določeni skupini v družbi prek kampanje za ozaveščanje javnosti. - Pričevanja ljudi, ki so nekoč sovražili, o negativnih vplivih ekstremističnih gibanj na njihovo življenje. - Poslikava zidu, ki slavi raznolikost nad rasističnimi komentarji na zidovih.	- Kampanja Vsi drugačni – vsi enakopravni, kampanja, ki spodbuja človekove pravice - Poročila o mladinskih srečanjih o medverskem dialogu - Dokumentarci o življenjih beguncev, ki jih prikazujejo kot ljudi in ne kot kriminalce - Vrsta posterjev, ki prikazujejo, kako lahko tudi očetje uživajo v očetovskem dopustu in skrbijo za otroke (vloga, ki jo pogosto prevzamejo matere).

5.5 | PRISTOP K NARACIJAM, KI TEMELJI NA ČLOVEKOVIH PRAVICAH

Pri pripravi nasprotne ali alternativne naracije je ključnega pomena, da se z ukrepi za gotovijo vrednote, načela in značilnosti človekovih pravic. Naracija zatiranja se ne sme zatirati s ponovnim ustvarjanjem ali z uporabo druge naracije zatiranja. (Za obsežnejše informacije, vire in razlage o človekovih pravicah preberite priročnik Kompas. Priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah, zlasti 4. poglavje: Razumevanje človekovih pravic.)

WEDIactivists – SIMULACIJSKA IGRA NA IGRALNI PLOŠČI

To je igra, ki udeležence seznanja z vrednotami in načeli človekovih pravic ter s konceptom digitalnega državljanstva. Igra spodbuja odnose in veščine demokratičnega državljanstva na spletu in v nespletnem okolju, kot so: kritično razmišljanje, kreativnost, empatija in odgovornost (<https://www.lebij.be/index.php/no-hate/>)

NE GRE ZA INSTRUMENT, AMPAK ZA NAČIN, KAKO SE GA UPORABLJA

Formuliranje nasprotne in alternativne naracije je s perspektive človekovih pravic izjemno pomembno in potrebno. Ne temeljijo vse naracije, ki izpodbijajo izključevalno ali naracijo zatiranja, resnično na človekovih pravicah. Sredstva in cilji morajo biti skladni s človekovimi pravicami. Poleg tega je treba s temi strategijami izpodbijati ali spremeniti okvir zatiranja, ki krepi tako naracijo, ne da se pri tem ponovno ustvarja. Na primer: če ena naracija neko skupino prikazuje kot »slabo« in drugo kot »dobro«, ni dovolj, da se ena skupina preneha prikazovati kot »slaba«, ampak se je treba izogniti ločevalnemu in kontradiktornemu formuliranju odnosov med skupinama. Na kratko: ni pomembna narava instrumenta, ampak njegova uporaba.

Pomembno je poskrbeti, da razvita ali uporabljena nasprotna naracija zagotovo temelji na načelih človekovih pravic. Obstajajo tri glavna pravila, ki jih je treba upoštevati pri izdelavi naracije za spodbujanje človekovih pravic:

- 1 – ne sme vključevati sovraštva, nasilja in diskriminacije,
- 2 – gojiti mora enakost, spoštovanje in solidarnost med posamezniki/ki in družbenimi skupinami,
- 3 – spodbujati mora razumevanje enakega dostojanstva vseh ljudi; spodbujati mora kritično razmišljanje, pošten dialog in pravilne informacije.

NE DOVOLITE, DA SE SOVRAŠTVO PRELAGA DRUGAM: IZOGIBANJE MEHANIZMU ZVRAČANJA KRIVDE NA DRUGE

Prvo osnovno pravilo naracije, katere cilj je boj proti sovraštvu, je, da sama ne sme vključevati nobene oblike sovražnega govora ali diskriminacije in še zlasti ne sme krepiti konteksta sovraštva in zvrčanja krivde na druge.

Očiten primer tega je znan slogan »ne sovražite migrantov, sovražite bankirje«. Medtem ko je cilj slogana, da se pozornost javnosti preusmeri z (domnevnega) bremena, ki ga migranti izvajajo na blaginjo, za gospodarsko neenakost, pa slogan očitno poziva k sovražnim, diskriminatornim ukrepom proti določeni skupini ljudi.

V številnih drugih primerih je krepitev sovražne formulacije dejansko nenamerna posledica.

Primer je argumentacija na podlagi odprave posploševanja: »Ljudje ne smejo kriviti vseh migrantov za teroristične napade, ker migranti prihajajo iz tako različnih držav, da je nesmiselno posploševati«. Medtem, ko je to, kot kaže, uporabno na kratek rok, ta nasprotni argument ne zadane mehanizma psihološkega zvrčanja krivde na drugega pri osnovi naracije in je tako njegov najpogostejši rezultat, da se bolje določi cilj sovraštva (in s podprtimi utemeljitvami): »če to niso vsi migranti, so vsekakor muslimanski migranti«. Te »poti sovraštva« so bile opažene zlasti po terorističnih napadih v evropskih državah v letih 2015 in 2016, pri katerih se je sovražni govor osredotočil na muslimane in moške migrante (ali tiste, ki so bili prepoznani za take).

Zagovorniki človekovih pravic se morajo zavedati, da nasprotni argumenti, ki obravnavajo učinke sovraštva, zlasti tisti, ki se osredotočajo na preusmerjanje pozornosti s specifične tarče, ne izpodbijajo temeljnih vzrokov in negativnih čustev pri osnovi, to je sovraštvu in strahu. Če se negativna čustva ne obravnavajo, se bo »vzorec sovraštva« preprosto ponavljal in bo usmerjen v druge skupine.

SPODBUJANJE ENAKOSTI IN SPOŠTOVANJA

Drugo pravilo za spodbujanje nasprotne naracije, ki temelji na človekovih pravicah, je, da se vedno spodbuja spoštovanje človekovega dostojanstva in solidarnosti med skupinami in posamezniki. Čeprav drugo pravilo zveni še očitneje kot prvo, je lahko vrzel med nameni in učinki v tem primeru prav tako precej globoka.

Pogosto se ksenofobična ali rasistična stališča proti migracijam opredeljujejo z utemeljitvami, ki temeljijo na gospodarstvu, kot so: »ne moremo si privoščiti, da bi nahranili vse«, »nimamo dovolj delovnih mest in denarja zanje« in »obremenjujejo našo blaginjo«. Zelo pogosta reakcija je »odzivanje«: oporekanje posameznim stavkom znotraj okvira naracije, ne da bi se pri tem poskušalo spremeniti perspektivo. V tem primeru to pomeni uporabo istega gospodarskega in »razumskega« pristopa ter pristopa »ravnovesja med stroški in koristmi«. »Migranti lahko pomagajo pri starajoči se evropski demografiji« ali »opravljajo dela, ki jih Evropejci ne želijo več opravljati« sta dobra in zelo razširjena primera tega nasprotnega stališča.

Pri takšnem utemeljevanju sta dve težavi. Lahko je izjemno neučinkovito, ker politične odločitve neodvisno od vrste uporabljenega utemeljevanja običajno temeljijo na vrednotah in prepričanjih, ne le na interesu.⁴ Še huje, ta domnevna nasprotna naracija dejansko temelji na istem okviru zatiranja kot njena ksenofobična različica. Z obravnavanjem ljudi samo z gospodarske perspektive dejansko zanikamo njihovo temeljno dostojanstvo ljudi, na katerih temeljijo človekove pravice, in uokvirjamo vprašanja migracij kot problem ali rešitev,

ne glede na potrebe in pravice migrantov kot posameznikov ter njihove kolektivne potrebe in pravice.

To ne pomeni, da se zaskrbljenost ljudi glede prihodnosti in strah, da bodo izgubili gospodarsko blaginjo, ne bi smela obravnavati. Obenem se razumljiva zaskrbljenost ali strah ne smeta uporabljati za upravičevanje poustvarjanja ali krepitve izključujočih in žaljivih naracij. V bistvu bi morala biti resnična tarča nasprotne naracije, ki temelji na človekovih pravicah, natanko ta čustva in ne posamezne izjave, ki temeljijo na gospodarstvu in predstavljajo samo razumsko fasado nezavestnih čustev iz ozadja. Nasprotna naracija, ki se ukvarja le z razumsko površino, bi žal predvsem okrepila naracijsko kletko sistema zatiranja.

USTVARJANJE ALTERNATIVNE MOŽNOSTI: BOGATITEV JAVNE RAZPRAVE

Kot zadnje je primarni cilj naracije, ki temelji na človekovih pravicah, ustvariti alternativne načine razmišljanja in življenja v družbi za izpodbijanje večinskega javnega diskurza.

Večinske naracije so tiste, ki določajo pravila za to, kaj je družbeno sprejemljivo in mogoče v kulturnem smislu. Na kratko: vplivajo na vlogo in položaj posamezne osebe in skupine v družbi. Medtem ko naracije zatiranja pripovedujejo zgodbo, v kateri manjšine nimajo dostopa do določenih pravic ali ne morejo imeti določenih položajev, pa bi morale imeti naracije, ki temeljijo na človekovih pravicah in naracijam zatiranja nasprotujejo, za cilj ustvarjanje, krepitev in spodbujanje alternativnih perspektiv. Patterson in Monroe to dobro pojasnita: »ko naracije kulturno sprejemljivega uspeha niso dostopne ali si jih določena skupina ne more predstavljati, zagotovijo subkulture alternativne načine za osmišljanje mesta posameznika na svetu.«⁵

Ko izpodbijamo naracijo zatiranja, bi morali upoštevati, da končni cilj nasprotne naracije, ki temelji na človekovih pravicah, ni manipulacija z javnim diskurzom ali preprosto zamenjava trenutne večinske naracije z drugo. Izobraževalke/-ci, aktivistke/-i in mladinske/-i delavke/-ci bi si morali prizadevati za zasedanje javnega prostora z močnimi alternativnimi naracijami, da bi izboljšali dialog med različnimi sektorji ali skupinami družbe, spremenili absolutistične ali totalitaristične politične naracije in spodbujali kulturo univerzalnih človekovih pravic.

Vsaka naracija izbere določene dogodke in like ter izključi druge. Naracije zatiranja zanemarijo obsežne dele skupnosti. Po drugi strani pa je cilj alternativnih naracij bogatenje javne razprave in dialoga v družbi z vključevanjem večjega števila dogodkov, večjega števila likov, perspektiv in podatkov v javno sfero. Končni cilj bi bil tako spodbujanje ljudi h kritičnemu razmišljanju.

Ukvarjanje s kritičnim razmišljanjem pomeni, da lahko mi kot ljudje razmišljamo o družbenih normah in prepričanjih, se o njih odločamo, jih izpodbijamo in vplivamo nanje. Kritično razmišljanje ljudem omogoča, da iz naracij zatiranja vstopijo v »osvobajajoč proces«, prav tako pa jim hkrati omogoča, da ponovno ustvarijo nove alternativne naracije. V tem smislu postane kritično razmišljanje močnejše in bolj skladno, če se pri tem angažira več različnih glasov.

KAKO BI LAHKO BILA OLIJINA NASPROTNA NARACIJA, KI TEMELJI NA ČLOVEKOVIH PRAVICAH?

Oli je prizadeta in žalostna, vendar pa se ne želi maščevati. Ne želi, da bi še kdo prestal to grozno izkušnjo. Želi, da bi vsi razumeli, da je lahko miren so-obstoj mogoč le, če drug drugega spoštujemo. S skupino prijateljev osnujejo svoja dejanja na zamisli, da so vsi ljudje enaki in da ne želijo ponavljati istih agresivnih metod za izražanje svojih zamisli. Njihova dejanja morajo odražati vrednote človekovih pravic o spoštovanju mnenj drugih in raznolikosti.

5.6 | NARACIJE KOT EDEN IZMED INSTRUMENTOV V ZBIRKI ORODIJ

ZABIJANJE VIJAKOV

Glede na priljubljen t. i. »zakon instrumenta« (angl. law of the instrument) je način, kako ljudje obravnavajo probleme, močno odvisen od tega, katere instrumente imajo trenutno v rokah. Kot to navaja Maslow, »če je vse, kar imate pri roki, kladivo, je vse videti kot žebelj«. ⁶ Praktični učinek pri tem je, da sta pravilno ocenjevanje vsakega položaja in tako izbira najprimernejšega instrumenta za njegovo obravnavo, včasih izjemno težka.

Čeprav se nasprotne in alternativne naracije lahko uporabljata pri različnih vrstah dela na področju človekovih pravic, vključno z zagovorništvom, mladinskim delom in s sodnimi postopki, pa nista edini ali najboljši metodi za vsako situacijo. Obstajajo tudi druge metode in orodja, ki se uporabljajo za boj proti sovražnemu govoru in ki se lahko uporabljajo kot alternativna možnost za nasprotne naracije ali skupaj z njimi.

Izobraževalke/-ci, aktivistke/-i in mladinske/-i delavke/-ci naj naracij ne obravnavajo nujno kot najbolj optimalna orodja za spodbujanje človekovih pravic. Na voljo imajo celo zbirko orodij. Pogosto se lahko pri eni strategiji uporablja kombinacija orodij, pri

čemer so naracije osrednje orodje ali preprosto bolj impliciten okvir, ki temelji na vrednotah. Tako je ena stran zgodbe osredotočena na vse tiste priložnosti, ko so naracije uporabne kot glavno orodje strategije. Druga stran zgodbe pa poudarja vse tiste primere, ko naracije ne morejo biti glavno orodje.

Na kratko: naracije lahko pomagajo pri ukrepanju v javnih razpravah, tako na nacionalni kot na regijski ali lokalni ravni, na delu ali v družini, na spletu in v nespletnem okolju. Ker »ovira pri prepričevanju ljudi pogosto ni tisto, česar še ne vedo, ampak dejansko tisto, kar že vedo«,⁷ ponujata nasprotne in alternativne naracije drugačen okvir, znotraj katerega je treba razumeti probleme, s katerimi se srečuje družba in ki prej ali slej pripelje do iskanja drugačnih rešitev. V boju proti sovraštvu in nasilju so naracije zlasti v pomoč pri:

- blokiranju, slabitvi ali izpodbijanju premoči sovražnih in nasilnih naracij, družbenih struktur in političnih ustanov,
- organizaciji, strukturiranju in širjenju znanja in informacij na različne načine, s čimer se izpodbija večinski izključujoči politični okvir,
- povečanju soglasja glede specifičnih zakonodaj, vključujočih politik in družbenega razvoja.

Naracije nikakor niso zamenjava za:

POLITIČNO UDELEŽBO

Korenine za izključevanje v družbi lahko pogosto najdemo v institucionalni diskriminaciji, neenakem dostopu do pravic ali pomanjkljivem izvajanju zakonodaje o človekovih pravicah. Državljanke/-i, aktivistke/-i in gibanja lahko vplivajo na politično sfero z aktivno udeležbo v svojih lokalnih, nacionalnih in mednarodnih prostorih. To se lahko na primer doseže z zagovarjanjem nove zakonodaje, katere cilj je izravnati pravice manjšin in večin ali krepitev zakonov proti kršitvam ali za bolj ciljno naravnane socialne politike. V vsakem položaju lahko močna naracija pomaga povečati družbeni konsenz, ki je potreben za vplivanje na oblikovalce politik, zagotavljanje izvajanja izboljšane zakonodaje ter podpiranje konstruktivnega preoblikovanja konfliktov.

EVROPSKI OKVIR PROTI RASIZMU (ENAR)

ENAR je vseevropska mreža proti rasizmu, ki združuje zagovorništvo rasne enakosti in omogoča sodelovanje med akterji civilne družbe v Evropi, ki se borijo proti rasizmu (<http://www.enar-eu.org/>).

SODNI POSTOPKI

V več državah se sovražni govor in kazniva dejanja iz sovraštva pravno preganjajo. Zaščita posameznikov in družbenih skupin je osnova sodobnega prava in manjšinam je treba zagotoviti obrambo pred kaznivimi dejanji iz sovraštva. Poleg tega so lahko sodni postopki močen odvrčalen dejavnik proti nasilnim skupinam in posameznikom. Dobro usmerjene nasprotne naracije lahko pri sodnih postopkih pomagajo z izpodbijanjem družbenega pomena in podpore sovražnim skupinam in posameznikom, pri čemer si prizadeva za sistematično izvajanje zakonov in spodbujanje žrtev in prič k pričevanju.

PRAVNO SVETOVANJE

V Češki republiki ljudje, ki so bili tarče sovražnega govora, dobijo pravne nasvete prek spletne telefonske podpore [centra za varnejši internet](#), vključno s pomočjo pri vlaganju pritožbe. V Češki republiki sovražni govor ni kaznivo dejanje, kljub temu se žrtve spodbuja, da ga prijavijo policiji. Najpogosteje se na policijo prijavijo hude oblike sovražnega govora, zlasti pri blatenju (širjenju lažnih informacij o določeni osebi, zaradi katerih bi lahko ta utrpela psihološko škodo).

MLADINSKO DELO IN UČENJE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

V več družbah ali skupnostih njihovi člani nimajo dostopa do kakovostnega izobraževanja o načelih in vrednotah človekovih pravic ter pozitivnih primerov mirnega reševanja konfliktov. Mladinsko delo, ki temelji na o učenju o državljanstvu in človekovih pravicah, je temeljni kamen neformalnega učenja. Alternativne naracije lahko omogočijo aktivnost mladinskih delavcev, tako da mladim posameznikom pomaga najti njihova mesta in vloge posrednika pri spremembah v družbi.

GLOBAL – MLADINSKO DELO V FLANDRIJI, BELGIJA

V begunskih centrih so bile organizirane pobude za delo z mladimi, v katere so bili ob koncih tedna vključeni mladinski delavci in prostovoljci iz Belgije. Aktivnosti so vključevale številne delavnice, šport in gledališče.⁸

- Kako lahko pogled skozi lečo nasprotnih/alternativnih naracij ali kampanja okrepi vaše delo ali se vključi vanj?

KATERA DRUGA ORODJA BI LAHKO OLI UPORABLJALA POLEG ALTERNATIVNE NARACIJE?

Oli je grožnje prijavila na policijo in aktivirala pritožbene mehanizme na platformah družbenih medijev, prek katerih je prejela sovražna sporočila. Sarina organizacija se ukvarja s političnim zagovorništvom in pravno podporo za žrtve. Tudi njena skupina je zavezana h krepitvi aktivnosti na področju učenja o človekovih pravicah v njenih srednji šoli in k organiziranju neformalnih izobraževalnih aktivnosti z lokalnimi mladinskimi organizacijami.

POVZETEK POGLAVJA V 5 TOČKAH

- Naracije zatiranja in moč: skupaj stojijo, skupaj se zrušijo!
- Naracija je šibka točka: če jo napadeš, se poruši celotna zgradba.
- Ne odgovarjajte na naracije zatiranja: naracije zatiranja ni mogoče uničiti z uporabo njenega okvira! Predlagajte nove okvire!
- Nasprotne naracije dekonstruirajo drugo naracijo in odpravlja njeno utemeljenost; alternativne naracije predlagajo popolnoma drugačno razlago, pri kateri se poudarja »to, za kar se zavzemamo« in ne »proti čemu smo«.
- Ne pozabite: »če imate kladivo, je vse videti kot žebelj«. Naracije so le eden izmed instrumentov v zbirki orodij. Politični ukrepi, pravno zagovorništvo, mladinsko delo in neformalno učenje so del zbirke orodij.

KONČNE OPOMBE

- ¹ Na primer: Glenn, W. J. (2012), »Developing Understandings of Race: Preservice Teachers' Counter-Narrative (Re)Constructions of People of Color in Young Adult Literature«, *English Education*, 44(4): 326–353; Harter, L. M. in drugi, (2006), »Freedom Through Flight: Performing a Counter-Narrative of Disability«, *Journal Of Applied Communication Research* (34)1; Bamberg, M. (2004), »Considering counter narratives«, v Bamberg M. in Andrews, M. (urednika), *Considering counter narratives: Narrating, resisting, making sense* (str. 351–371). John Benjamins, Amsterdam.
- ² Bouzar, Sonia (2015) *La vie après Daesh*, Ivry-sur-Seine, Éditions de l'Atelier/Éditions Ovrères.
- ³ Briggs R. in Feve S. (2013), *Countering the Appeal of Extremism Online*. Institute of Strategic Dialogue, London.
- ⁴ Lakoff, G. (2014), *In Politics, Progressives Need to Frame their Values*, dostopno na <https://georgelakoff.com/2014/11/29/george-lakoff-in-politics-progressives-need-to-frame-their-values>, dostop 25. junija 2016.
- ⁵ Patterson, M. in Monroe, K. R. (1998), *Narrative in Political Science*, *Annual Review of Political Science* 1: 315–331.
- ⁶ Maslow, A. H. (1966), *The Psychology of Science: A Reconnaissance*. Harper in Row, New York.
- ⁷ Reinsborough, P. in Canning, D. (2012), *Beautiful Trouble*, dostopno na <http://beautifultrouble.org/theory/narrative-power-analysis>, dostop 27. avgusta 2016.
- ⁸ <http://blog.nohatespeechmovement.org/worldplayers-youthwork-without-borders-2/>

Oli in njeni prijatelji se pripravljajo na ukrepanje

Sta torej pripravljena začeti kampanjo na svoji šoli?
Na primer prek njenih skupin na družbenih platformah?

Da, zelo sva motivirana. Le mene je nekoliko
strah. Kaj, če se razjezijo name in bo tega še več?

To je razumljivo, ampak tega ne smeta narediti
sama. To ne bodo ukrepi Oli in Aleja, ampak
skupinski ukrepi.

Rada bi nekaj storila, vendar nisva prepričana, kako to storiti, kje začeti ...

Vsekakor sta potrebna premislek in priprave, treba pa je začeti.
Z vašimi učitelji vama lahko pomagamo. Dejala sta tudi, da je
Pim že organizirala kampanje, kajne?

Da, prišla bo na naslednji sestanek.

Odlično! Poslala vama bom izvod dela Bookmarks – Priročnik za boj proti
sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih
pravicah in novi priročnik o tem, kako ustvariti nasprotno naracijo.

PRIPRAVA NA UKREPANJE

Nasprotne in alternativne naracije prispevajo k obravnavanju nasilja v njegovih številnih oblikah ter k ustvarjanju kulture človekovih pravic in demokracije. Vključevanje v ukrepanje prek okvira učenja o človekovih pravicah pomeni opolnomočenje in odpira številne priložnosti, da se mladi lahko vključujejo v individualno in skupinsko učenje ter sodelovanje za družbene spremembe. Hkrati je lahko vključevanje v ukrepanje proti sovražnemu govoru neprijetno, čustveno obremenjujoče in celo tvegano za zasebnost in varnost posameznika. Sovražni govor se v javnem diskurzu pogosto pojavlja z zastrašujočimi toni in pogosto je povezan z neposrednim verbalnim in fizičnim nasiljem posameznikov in skupin, kot so neformalna gibanja in politične stranke. Med sovražnim govorom in kaznivimi dejanji iz sovraštva ter med verbalnim in fizičnim nasiljem je preveč primerov kontinuuma. Sovražni govor je vse prej kot svoboden.

Kljub izzivom to ne bi smelo biti nespodbudno. Pomembno je poudariti, da lahko pri ukrepanju proti sovražnemu govoru sodeluje vsaka oseba. Za to ni potrebno formalno usposabljanje ali certifikat s posebnimi kompetencami! Kljub temu je pomembno, da so akcije skrbno načrtovane, da bodo tisti, ki se z njimi ukvarjajo, čim bolj ustrezno pripravljeni. Potrebne priprave bodo v veliki meri odvisne od vrste ukrepa in njegovega lastnega konteksta.

V tem poglavju so vključene zamisli o tem, kako se pripraviti na ukrepanje. Predlagano je razmišljanje o naslednjih vprašanjih:

- Kaj je potrebno za sodelovanje pri ukrepanju?
- Kaj pomeni, da se odzovemo na sovražni govor prek pristopa učenja o človekovih pravicah?
- Katere so pomembne kompetence, ki lahko pomagajo pri ukrepanju?
- Ali dobro razumemo spletni in nespletni kontekst ter vprašanja, ki so pri tem vključena?
- Na katere načine smo se pripravljeni angažirati/na katere načine se raje angažiramo?
- Ali smo čustveno pripravljeni in ali vemo, kako poskrbeti za svojo varnost in dobrobit?

- Ali se zavedamo moči jezika in kako uporabljati neizključevalni jezik?
- Ali zagotavljamo legitimnost našega ukrepanja in ali spoštujemo glasove, v katere je usmerjen sovražni govor?

OLI IN NJENI PRIJATELJI SE ODLOČIJO SODELOVATI PRI UKREPANJU

Oli in Ale se odločita sklicati sestanek, na katerem bi razpravljali o tem, ali lahko začnejo izvajati kampanjo proti sovražnemu govoru, preko katere bodo naslavljali Rolonijce na njihovi srednji šoli. Povabita še prijatelje in skupaj jih je 10. Vsi so stari od 16 do 19 let. Pim je kot članica lokalnega mladinskega združenja že organizirala kampanje. Marti obvlada uporabo družbenih medijev ter izdelavo videoposnetkov in spletnih strani. Ahme je odličen pisec, piše pametno in njegovo pisanje je bistroumno in zabavno. Lore načrtuje, da bi študirala pravo, in jo zanimajo pravni vidiki. Vsak od njih ima poseben motiv, da se pridruži, in vsi želijo prispevati svoja mnenja in znanja. Oli in Ale nista več sama.

6.1 | TO ZMOREMO!

Vsakdo lahko sodeluje pri ukrepanju proti sovražnemu govoru in pripravi ukrepanje ali kampanjo, ki temelji na nasprotnih naracijah. Potrebni so le motivacija in nekaj priprav. Ob začetku kampanje ali ukrepanja je pomembno vedeti naslednje:

- Sodelovanje državljanov je odločilno. Vsi lahko ukrepamo in vsakega potrebujemo.
- Za obravnavo teh vprašanj ni potrebno biti »strokovnjak«. Vsaka oseba ima svoj vpogled. Na primer: mladi se pogosto zelo dobro zavedajo, kaj se dogaja okrog njih in kakšna je realnost njihovih vrstnikov. Vsaka oseba ima svoj poseben prispevek.
- V tem priročniku so predlagani ukrepi, vendar pa zanesljivega recepta ni. Skupine naj poskusijo ustvariti svoje ukrepanje, ki temelji na nasprotnih naracijah, in oblikovati lastno pot.
- Sodelovanje pri ukrepanju je lahko samo po sebi dragocena izkušnja, ki ti spremeni življenje.
- Navdih lahko črpamo iz obstoječih gibanj za človekove pravice in zlasti od mladih, ki delujejo proti sovražnemu govoru.
- Motivacija, ustvarjalnost in upanje so glavni viri, ki jih potrebujemo!

6.2 | ODZIVANJE SKOZI ČLOVEKOVE PRAVICE

Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice. Obdarjeni so z razumom in vestjo in bi morali ravnati drug z drugim kakor bratje.

(1. člen, Splošna deklaracija človekovih pravic)

Odzivanje v okviru človekovih pravic pomeni, da morajo vsak sprejet ukrep voditi vrednote in načela človekovih pravic ter se v njem odražati. Teh vrednot in načel se spomnimo v številnih deklaracijah in konvencijah o človekovih pravicah. Na primer: 1. člen Splošne deklaracije človekovih pravic zajema temeljna načela: svobodo, enakost dostojanstva in pravic vseh ljudi, ter njihove medsebojne dolžnosti.

V kontekstu razvoja nasprotnih naracij to pomeni, da nobeno dejanje ne bi smelo poustvarjati sovražnih ali izključevalnih mehanizmov ali mehanizmov, s katerimi se krivdo zvrča na druge. Nasprotno, temeljiti mora na okviru človekovih pravic in prispevati k spodbujanju človekovih pravic. To pomeni, da mora naracija, ki temelji na človekovih pravicah, prispevati k spoznavanju, katere svoboščine in pravice imajo posamezniki in skupine, tj. podpreti bi morala njihovo sodelovanje v emancipatornem procesu.

Spodbujanje človekovih pravic prek naracij je nujno. Če se naracije zatiranja ne izpodbijajo, se bodo zlorabe človekovih pravic še dodatno stopnjevale, kar bo okrepilo negativne stereotipe in predsodke v družbi do posameznikov ali skupin, ki bodo posledično postali bolj marginalizirani in izolirani. V najhujših primerih sovražni govor z »učinkom snežne kepe« prispeva k povečanju kaznivih dejanj iz sovraštva in k več oblikam nasilja.

Pristop na podlagi človekovih pravic bi moral biti vedno glavna referenčna točka. Človekove pravice so osnovni standardi, brez katerih ljudje ne morejo dostojanstveno živeti. So univerzalne; enake so za vse ljudi v vsaki državi in vsi ljudje jih imajo enako. Povezane so z enakopravnostjo, dostojanstvom, solidarnostjo, svobodo, spoštovanjem in pravico.

ZNAČILNOSTI ČLOVEKOVIH PRAVIC

- Človekove pravice so neodtujljive: to pomeni, da jih ne morete izgubiti, ker so povezane s samim dejstvom obstoja človeka; so eksistencialne za vse ljudi.
- Človekove pravice so nedeljive, medsebojno odvisne in medsebojno povezane: to pomeni, da so različne človekove pravice povezane v bistvu in da jih ne moremo

obravnavati ločeno ene od drugih. Prav tako se dopolnjujejo: uživanje ene pravice je odvisno od uživanja številnih drugih pravic in niti ena pravica ni pomembnejša od ostalih.

- Človekove pravice so univerzalne: to pomeni, da veljajo enako za vse ljudi na svetu in niso časovno omejene. Vsak posameznik ima pravico uživati svoje človekove pravice brez razlikovanja glede na »raso« ali etnično pripadnost, barvo, spol, spolno usmerjenost, hendikepiranost, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, nacionalno ali družbeno poreklo, rojstvo ali drug status.

Za obsežnejše informacije, vire in gradivo o človekovih pravicah si preberite priročnik *Kompas. Priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah*, zlasti 4. poglavje: Razumevanje človekovih pravic.

6.3 | RAZVOJ KOMPETENC Z UKREPANJEM

Za akcije proti sovražnemu govoru ni potrebno formalno usposabljanje ali točno določen sklop kompetenc ali znanj. Obenem so za odgovorno ravnanje pri tem potrebne priprave, učinkovitost in primernost akcij pa bosta v veliki meri odvisna od kakovosti aktivnosti. Skupinsko delo in sodelovanje z drugimi ljudmi in skupinami sta pomembna dejavnika pri zagotavljanju, da so prisotna znanja in veščine, ki so potrebne za ukrepanje, ki temelji na nasprotnih narecijah.

Pomembno je, da je za ukrepanje potreben proaktivni odnos do učenja, v katerem so mladi protagonisti. K ukrepanju je treba pristopati tudi z izobraževalnega vidika. Načrtovanje in izvajanje ukrepa predstavlja dragoceno priložnost za delo s specifičnimi znanji, veščinami in odnosi.

Specifična področja znanja, veščine in odnosi bodo najpogosteje določeni na podlagi potreb udeležencev, vrste ukrepanja, njegovega konteksta in izobraževalnega okolja. V tem priročniku so za pomoč skupinam pri pripravi ukrepov, ki temeljijo na nasprotnih narecijah, podani nekateri namigi o ključnih kompetencah. Kljub temu je pomembno, da se obravnavajo specifična izobraževalna gradiva o človekovih pravicah in o kompetencah izobraževanja o (globalnem spletnem) državljanstvu, kot je podrobno opisano v zadnjem delu tega poglavja.

Okvir kompetenc *Living Together as Equals in Culturally Diverse and Democratic Societies*¹, ki ga je pripravil Svet Evrope, je ključna referenca in orodje pri izvajanju Listine Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in človekove pravice. Ta okvir kompetenc služi kot vodnik za razvoj učnega načrta formalnega izobraževanja in

neformalnega učenja po Evropi. Demokratične in medkulturne kompetence so opredeljene kot:

sposobnost aktivirati in uporabljati ustrezne vrednote, odnose, veščine, znanja in/ali razumevanje za ustrezno in učinkovito odzivanje na zahteve, izzive in priložnosti, ki jih predstavljajo demokratične in medkulturne situacije.

V tem okviru so predlagane naslednje ključne kompetence:

Vrednote

- spoštovanje človekovega dostojanstva in človekovih pravic,
- spoštovanje kulturne raznolikosti,
- spoštovanje demokracije, pravice, poštenosti, enakopravnosti in pravne države,

Veščine

- veščine neodvisnega učenja,
- veščine analitičnega in kritičnega razmišljanja,
- veščine poslušanja in opazovanja,
- sočutje,
- prožnost in prilagodljivost,
- jezikovne, komunikacijske in večjezične veščine,
- veščine sodelovanja,
- veščine reševanja konfliktov,

Odnosi

- odprtost do kulturne drugačnosti in drugih prepričanj, svetovnih nazorov in praks,
- spoštovanje,
- državljansko razmišljanje,
- odgovornost,
- samoučinkovitost,
- strpnost do negotovosti.

ZNANJE IN KRITIČNO RAZUMEVANJE

- Znanje in kritično razumevanje sebe
- Znanje in kritično razumevanje jezika in komuniciranja
- Znanje in kritično razumevanje sveta (vključno s politiko, pravom, človekovimi pravicami, kulturo, kulturami, verami, zgodovino, mediji, gospodarstvu, okoljem in trajnostjo)

- Kako ocenjujete svoje vrline in omejitve v povezavi s temi kompetencami demokratičnega državljanstva?
- Katere kompetence menite, da so najpomembnejše za razvoj in izvajanje ukrepov, ki temeljijo na nasprotnih naracijah, ali kampanj v vašem kontekstu?

KATERE KOMPETENCE BI LAHKO OLIJINA SKUPINA OBRAVNAVALA PRI PRIPRAVI KAMPANJE?

Oli meni, da sta človekovo dostojanstvo in kulturna raznolikost vrednoti, ki bi ju bilo treba poudariti pri nasprotni naraciji. Očitno njeni sošolci ne cenijo kulturne raznolikosti in ne razumejo, kako pomembno je to za identiteto posameznika in skupno identiteto. Kako lahko spodbuja odnos odprtosti do kulturne drugačnosti in do drugačnih prepričanj? Lore predlaga predavanje o različnih skupinah priseljencev, da bi vsi izboljšali znanje in kritično razumevanje o svetu. Ale ni prepričan; njihovi sošolci se tega verjetno ne bodo udeležili, če ne bo obvezno. Pogosto poznajo dejstva, pa imajo kljub temu ksenofobični odnos. Predlaga organizacijo kulturnega festivala. Meni, da bodo njihovi sošolci dovetnejši za festival z glasbo in hrano. Oli se strinja. Menijo, da je treba najprej razviti sočutje in »odpraviti ovire« in hkrati še vedno načrtovati zaporedje aktivnosti.

6.4 | IZZIVI PRI NESPLETNIH IN SPLETNIH KAMPANJAH

Pri ukvarjanju s kampanjo, ki temelji na nasprotni naraciji, je potrebna temeljita analiza konteksta. Brez razumevanja socialnega in političnega konteksta sovražnega govora na spletu in v nespletnem okolju izvajalci kampanje težko ocenijo, kakšnim naracijam se želijo upreti. Če ne razumemo v celoti socialne dinamike, lahko to ogrozi načrtovanje ustrezne strategije. Priročnik, ki opisuje postopek razvoja nasprotne naracije, se začne s fazo ocenjevanja sovražne naracije (glejte 7. poglavje). Razumevanje konteksta bo v pomoč pri opredeljevanju mogočih tveganj in izzivov ter bo zagotovilo boljšo pripravo za njihovo blažitev.

Nekatera tveganja in izzivi pri obravnavanju sovražnega govora (na spletu in v nespletnem okolju) so:

- Sovražni govor je včasih težko razumeti. Njegove korenine so globoke. Sovražni govor je posledica številnih dejavnikov. Pogosto ni lahko razumeti, zakaj se dogaja. Kljub raziskavam je naše razumevanje dogajanja v razumu posameznikov in skupinske dinamike omejeno. Vsak primer in kontekst sta edinstvena in zahtevata posebno analizo. Izogibajte se domnevanju, da bo nov primer enak kot drugi, ki ste jih analizirali v preteklosti.
- Ustvarjalce spletnega sovražnega govora je mogoče težko izslediti in prepoznati, kar je odvisno od tega, koliko so pripravljeni storiti organi kazenskega pregona. Države se pri tem med seboj razlikujejo. Pomembno je, da smo obveščeni o možnostih v posameznem kontekstu. V vsakem primeru je pomembna sposobnost analiziranja sovražnih narahcij, ki se uporabljajo, in načina, kako najbolje doseči sovražne skupine, če so te izbrano ciljno občinstvo za vašo kampanjo.
- Omejena vzpostavitev platform družbenih medijev za spremljanje in urejanje sovražnega govora (glejte 3. poglavje). Kljub omejitvam lahko platforme družbenih medijev »ponovno zavzamejo« alternativne narahcije.
- Omejene analitične, komunikacijske in organizacijske veščine. Pomembno je, da se zavedamo prednosti in omejitev skupnega ukrepanja in sposobnosti pridobivanja podpore, ko je ta potrebna.
- Vprašanja osebne varnosti. Ključnega pomena je, da se naučimo, kako zaščititi sebe in druge udeležene osebe in kako ustvariti varno okolje za konstruktivni dialog, podporo in ukrepanje.

6.5 | VRSTE ANGAŽIRANJA

Kampanja gibanja Ne sovražnemu govoru v okviru Sveta Evrope je odvisna od aktivnega angažiranja številnih mladih in podpornikov. Obstajajo številni načini, kako si lahko posamezniki in skupine prizadevajo za spopadanje s sovražnim govorom, pri čemer se kot orodje uporabljajo narahcije.

V delu Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah so bile različne strategije izvajanja kampanj razdeljene v naslednje kategorije:

- Izobraževanje in ozaveščanje
- Obravnavanje sovražnega govora, ki se že pojavlja na spletu

- Aktiviranje drugih
- Izražanje solidarnosti z žrtvami ali pogostimi ciljnimi skupinami
- Dolgoročne strategije

Pomembno je opomniti, da se te strategije pogosto prekrivajo in da se jih v enem ukrepanju ali kampanji uporablja po več hkrati. Nasprotne in alternativne naracije se lahko uporabljata pri izvajanju katere koli od teh strategij. Na primer: alternativno naracijo se lahko objavlja prek družbenih medijev in lahko se uporablja za aktivacijo drugih.²

Pomembno je poudariti, da je treba pazljivo izbrati vrsto angažiranja in orodja, ki se pri tem uporabljajo, in sicer glede na posamezen primer, njegov kontekst in prednostne izbire ter značilnosti aktivistične skupine. Na primer: medtem ko so se nekateri mogoče pripravljene neposredno spoprijeti z nekom, ki je objavil sovražni komentar, pa drugi niso in bi raje opozarjali splošno javnost in bolj na splošno spodbujali alternativno naracijo.

KAZANJE SOLIDARNOSTI NA SPLETU IN V NESPLETNEM OKOLJU

Potekajo številne razprave o tem, ali sprememba slike profila na Facebooku ali podpis peticije na spletu za podporo določenega cilja velja za tako imenovani »slacktivism« ali lenobni aktivizem, ki je oblika spletnega aktivizma, za katerega velja, da ne zahteva veliko časa in sodelovanja. Ta simbolična dejanja, na primer e-peticije, spletne donacije in všečki na Facebooku, predstavljajo znake solidarnosti. Medtem ko s spremembo slike Facebook profila v zastavo države ali logotip za določen cilj ljudje ne kažejo le svoje solidarnosti ali podpore ljudem ali cilju, ampak sodelujejo pri dejanjih solidarnosti s tem, ko kažejo svoje sočutje in povečujejo razumevanje med svojim omrežjem prijateljev, kolegov in družinskih članov. Nespletna dejanja solidarnosti, kot so: pohodi po ulicah, bojkoti, gledališke predstave in koncerti, so ravno tako pomembna kot spletna dejanja. Nobeno ni boljše od drugega; prej se dopolnjujejo. Tako je vsaka vrsta solidarnosti, ki si deli vrednote človekovih pravic, dobra solidarnost, ne glede na to, ali se dogaja na spletu ali v nespletnem okolju.

Vendar pa solidarnost ni edini način, kako naj bi se odzivali; enakost in spoštovanje sta še dve vrednoti, ki ostajata enako pomembni. Aktivistke/-e, mladinske delavke/-ce in izobraževalke/-ce bi morale voditi univerzalno načelo, da so »vsiljudje enakopravni« – načelo, ki bi se moralo prenašati ali odražati v vsaki alternativni naraciji.

KAKŠNE UKREPE BO SPREJELA OLIJINA SKUPINA?

Oli je na platformah družbenih medijev, ki jih uporablja, prijavila sovražni govor proti Rolonijcem. Meni, da je to v njihovem primeru potreben, vendar pa ni zadosten ukrep. Hkrati je na spletu in osebno prejela znake solidarnosti, kar je okrepilo njeno samozavest za začetek ukrepanja. Rada bi spremenila negativna dojetanja sošolcev o Rolonijcih. Rada bi se zavzemala za kulturo človekovih pravic v svoji skupnosti, da ne bo treba nikomur drugemu prestati tega, kar so prestali ona in njeni prijatelji, ki so doživeli sovražni govor.

- Kakšne so vaše pretekle izkušnje z različnimi oblikami angažiranja?
- Na kakšen način se najraje angažirate? In zakaj?
- V katerem okolju in kako delate z mladimi? Kakšne vrste angažiranja bi bolj ustrezale mladim, s katerimi delate, oziroma, katere vrste bi bile najprimernejše za vaš kontekst?

6.6 | ČUSTVA, VARNOST IN DOBROBIT

Čustva predstavljajo ključno dimenzijo teorije naracije. Vsakdo, ki se pripravlja na angažiranje pri ukrepih proti sovražnemu govoru, bi se moral dobro zavedati osebne povezanosti s temo, pri kateri sodeluje. Zadevna čustva lahko pomagajo razjasniti osebno razmišljanje, samoanaliza in tudi razprava z drugimi izobraževalkami/-ci, aktivistkami/-i ali prijateljicami/-i.

Pomembno je poudariti, da se od izvajalcev kampanj ne pričakuje, da bodo nevtralni do vprašanj, s katerimi se srečujejo. Nasprotno, pomembno je, da se počutijo povezani s temo in z naracijami, ki so podlaga za njo. Ker so čustva bistveno bolj podlaga pri zgradbi in razlagi naracij kot cela vrsta dejstev, ima ključno vlogo pri delu z naracijami sočutje.

Da bi se izognili poustvarjanju sovraštva in diskriminacije, morajo aktivistke/-i dobro vedeti, kolikšen del njih je ogrožen pri razpravi ali ukrepanju, pri tem pa morajo imeti tudi vrsto »začrtanih meja«, ki jih ne smejo prekoračiti: na primer, kaj povedati, kako daleč iti z utemeljevanji in kdaj se prenehati angažirati. Poudariti je treba tudi, da prej ali slej doživimo tudi dogodke, ki bi lahko bili posredno/neposredno škodljivi za posameznika ali skupine, katerih član je posameznik, zlasti, če smo udeleženi pri obravnavanju sovražnega govora ali pri boju proti njemu z ustvarjanjem nasprotne naracije ali z njeno uporabo. Tako je skrb za sebe pomemben del aktivističnega in izobraževalnega dela, čeprav se običajno zanemarja ali celo stigmatizira kot sebična.

Nasprotno, tukaj se utemeljuje, da so prakse skrbi zase temeljni del emancipatornih procesov posameznikov in družbe. Če lahko tisti, ki se angažirajo za družbene spremembe, poskrbijo zase, bodo njihova dejanja bolj razmišljajoča in trajnostna, zaradi česar bodo družbene spremembe mogoče.

Težko je oceniti, koliko lahko sovražni govor nekomu škoduje. To bo odvisno od družbenih položajev in poistovetenj sebe z določenimi družbenimi skupinami. Tako obstajajo pomembne razlike med škodljivim potencialom sovražnega govora, kar je odvisno od narave sodelovanja v aktivizmu. Na primer, odvisno od 1) sodelovanja kot posameznika družbene skupine, ki je tarča sovražnega govora, ali 2) sodelovanja kot zaveznika tistih, ki so tarče sovražnega govora. V zadnjem primeru ima izpostavljenost sovražnemu govoru, ki ni usmerjen neposredno v osebne okoliščine posameznika, manj škodljiv potencial. Ob sovražnem govoru, ki je usmerjen v člane marginalizirane skupine, je škoda potencialno večja in lahko so neposredno imenovani in mogoče imajo manj osebnih, družbenih in institucionalnih virov, ki bi jih lahko uporabili pri odzivu.

Ob upoštevanju teh dejavnikov so predlagani nekateri namigi o tem, kako skrbeti za dobrobit in varnost, ki ustrezata tako spletnemu kot nespletnemu angažiranju, ne glede na njegov relativni de-/privilegirani položaj.

USTVARITE REALISTIČNA PRIČAKOVANJA

Najprej ne pozabite, da je tako delo, bodisi aktivizem bodisi izobraževanje, izziv: obstajajo težave (pa tudi majhne in velike zmage!) in kot člani družbene skupine, ki je tarča sovražnega govora, moramo predelati škodo, ki jo je ustvaril sovražni govor. Pomembno je, da se zavedamo razmerij moči, v katerih se dogaja sovražni govor, in prizadevanj, ki potekajo za preoblikovanje teh razmerij moči. V tem kontekstu je pomembno pridobiti realistični pogled na družbene spremembe, ki so procesne in počasne. Na podlagi tega je uporabno, da ustvarimo realistična pričakovanja glede učinka ukrepov in kampanj.

Vsak pozitiven prispevek, tudi če je videti majhen, je pomemben pri delovanju proti sovražnemu govoru. Na primer: majhna gesta lahko nekomu pomeni veliko. Vsako dejanje je pomembno. Vsakdo ima lahko svojo vlogo.

NAUČITE SE, KAKO OBVLADATI ČUSTVA

Najprej moramo razumeti, da so čustva v kontekstu aktivizma predanega izobraževalnega dela resnična in legitimna. Razumno je, da se počutimo obupane, prizadete in/ali jezne, kadar obravnavamo sovražni govor, zlasti če so tarča družbene skupine, katerih člani smo. Pomembno je, da nas ni strah ali sram govoriti o svojih čustvih, zlasti ko se srečujemo z zahtevno situacijo ustvarjanja in uporabe nasprotnih narecij. Priporoča se, da organizacije organizirajo mentorstvo in »varnejše osebe« s katerimi se lahko pogovorimo, tudi če le zato, da spravimo iz sebe (upravičeno) jezo. Dovoliti si moramo, da se počutimo ranljive v prostorih in z ljudmi, na katere se lahko zanesemo. Če je potrebno, ne smemo oklevati, ampak si moramo občasno privoščiti počitek (eno uro, dva tedna, en mesec ...), in če je mogoče, moramo biti sposobni enako podporo zagotavljati kolegom in skupnostim.

OHRANITE ENERGIJO

Medtem ko aktivizem in predano izobraževalno delo postaneta skoraj način življenja in se zdi, da zavzemata vse sfere našega vsakdanjega življenja, pa nista edini del njega. Pomembno je, da se zavedamo vsega drugega v življenju, kar nas poživlja in navdihuje. En predlog je, na primer, da se pripravi tako imenovani »coping-bank« (seznam za obvladovanje), seznam aktivnosti, ki ljudi izpolnjujejo, sproščajo in dopolnjujejo ter prispevajo k njihovem (ponovnemu) dobremu počutju, in da se ga uporabi, ko se počutimo prizadete in/ali utrujene.³ Procesi obravnavanja razmerij moči in sovražnega govora so dolgoročni procesi, skupnost aktivistk/-ov in izobraževalk/-cev pa morajo biti zagnane/-i, močne/-i, varne/-i in morajo se dobro počutiti. Zaradi tega sta skrb zase z dejavnostmi, ki jih imamo radi, in sočutje do samega sebe nujna.

POČNI TO Z DRUGIMI

Potreba po sodelovanju z drugimi ne more biti dovolj poudarjena. To pomeni sestavo ekipe, skupine in potrebnih osebnih in institucionalnih mrež, da bomo imeli dovolj podpore, znanja in ustrezno razdeljevanje nalog in odgovornosti.

KAKO BO OLIJINA SKUPINA ZAGOTOVILA SVOJO VARNOST IN DOBROBIT?

Oli je prestrašena, ampak ima podporo svojih prijateljev, družine in učiteljev, zlasti Aleja, svojega najboljšega prijatelja. Ale je prestal podobno izkušnjo, iz katere se je veliko naučil. Njun učitelj zgodovine je bil prav tako zelo v pomoč. Povezal ju je z lokalnim združenjem za človekove pravice, ki je pripravljeno skupino podpreti, da bo lahko začela z dejavnostjo na šoli. Niso sami. Oli in Ale sta postala voditelja majhne skupine mladih ljudi, ki so odločeni, da se bodo učili in načrtovali ukrepanje za iskanje potrebnih orodij in podpore. V tej skupini so tako Rolonjci kot tudi Marcadijci različnih porekel in z različnimi izkušnjami, ki pa imajo enako predstavo, da so vsi ljudje enaki in da si vsi zaslužijo pošteno obravnavo.

- Katere značilnosti in potrebe imajo mladi, s katerimi delate?
- Na kakšne načine jih lahko podprete, da boste varni?
- Kakšno podporo pri tem potrebujete, da boste lahko podpirali druge?

6.7 | MOČ JEZIKA

Jezik je pomemben mehanizem, s katerim se lahko nenamenoma poustvarijo razmerja moči. Jezik odraža naše družbene norme in domneve. Jezik ni le odsev obstoječe družbene resničnosti, ampak deluje tudi kot mehanizem ponovnega ustvarjanja z značilnostmi in načini, kako se uporablja.⁴ Tako je pomembno razumeti, kako jezik ustvarja neenaka in nepoštena razmerja moči, da se bomo lahko naučili, kako uporabljati jezik na način, ki izpodbija to neenakost in gradi na novi resničnosti. To je ključno v kontekstu ustvarjanja nasprotnih in alternativnih naracij za boj proti sovražnemu govoru.

Prvi korak je kritično razmišljanje o ustaljenih praksah, na primer, način, kako govorimo o nekaterih vprašanih, in besede, ki jih pri tem uporabljamo. To ni preprosta naloga, saj se prakse izključevalnega jezika pogosto jemljejo za samoumevne in postanejo nevidne, čeprav so lahko povsod. Ko pa se začnemo ukvarjati z ustvarjanjem nasprotnih naracij in z njihovo uporabo, je pomembno, da jezik, ki ga uporabljamo, ne poustvarja obstoječih asimetričnih razmerij moči. Zaradi tega je uporabno, da imamo ali pridobimo znanje

o družbenih skupinah, v katere je usmerjen sovražni govor, da se posvetujemo s člani teh družbenih skupin ali da jim damo prostor za ustvarjanje nasprotnih naričij.

Jezikovne prakse lahko z napačnim prikazovanjem določenega vidika resničnosti ali z njegovim netočnim opisovanjem pomagajo pri ohranjanju diskriminacije in poustvarjanju neenakih razmerij moči. To storimo s tem, ko:

- za opisovanje določenih skupin vedno znova uporabljamo nekatere besede
- za opisovanje določenih vidikov resničnosti, kot je skupina ali vprašanje, nimamo določenih besed ali pa se odločimo, da jih ne uporabljamo, zaradi česar postane neviden
- nekaterim besedam pripisujemo negativen ali pozitiven pomen in jih vedno uporabljamo za opisovanje neke skupine.

Ti mehanizmi so prikazani v naslednjih primerih:

PRISTRANSKI JEZIK GLEDE NA SPOL

Izbira besed pogosto odraža domneve o spolnih vlogah. Na primer, če napišemo: »če je izobraževalec predan svojemu delu, bo uspel« (uporaba generičnega samostalnika moškega spola), s tem namigujemo, da je moški tisti, ki bo uspel. Alternativna možnost takemu pisanju, ki je nevtralna glede na spol, bi bila: »Osebe, ki so predane svojemu delu, bodo uspele« (uporaba besede »osebe«). Z uporabo množine, ki je nevtralna glede na spol, ali s hkratno uporabo besed »on« in »ona« ali celo »ona« v generični obliki, se lahko poudari uporabo samostalnika moškega spola, ki se ga jemlje za samoumevnega. Še en primer pristranskega jezika glede na spol je uporaba nekaterih besed za zastopanje žensk in moških, ki krepijo netočne stereotipne spolno opredeljene lastnosti, na primer, deklice so boječe in fantje so pogumni.

»NEZAKONITI PRISELJENCI«

V medijih se za poimenovanje priseljencev ali prosilcev za azil pogosto uporablja pojem »nezakoniti priseljenci«. Uporaba besede »nezakonit« namiguje, da gre za »napačno ravnanje« in da je oseba zagrešila zločin. Evropski komisar za človekove pravice Nils Muižnieks je pojasnil: »Ljudje niso nezakoniti. Mogoče je njihov pravni status neregularen, vendar pa zaradi tega niso onkraj človeškega« in za tujce, ki v to državo vstopajo brez dovoljenja, predlaga uporabo izraza »neregularni migranti«.⁵

SLEDENJE JEZIKU ISLAMOFOBIJE

Organizaciji s sedežem v Združenem kraljestvu [Faith Matters](#) in [Tell MAMA](#) (kratica Measuring Anti-Muslim Attacks – merjenje protimuslimanskih napadov) sta razvili programsko opremo za spremljanje sovražnega govora na spletu, ki je usmerjen v muslimane. Ta programska oprema z namenom obdelave pogostosti uporabe ključnih besed v jeziku, ki so usmerjene proti muslimanom in ki se pojavljajo pri islamofobičnih pojavih, spremlja te ključne besede in izdeluje statistiko o njih. Analiza več kot 700 primerov je pokazala, da so nekatere besede (najpogostejše »Paki« (Pakistanec), »hijab« (hidžab), »paedophile« (pedofil), »paedo« (pedofil), »rape« (posilstvo), »pakis« (Pakistanec), »bomb« (bomba)) povezane z jezikom protimuslimanskih predsodkov.⁶ Te raziskave kažejo, kako se je islamofobični jezik spremenil, zlasti kako jezik z zbiranjem besed (dve besedi, ki se pogosto pojavljata skupaj) podpira nasilno naracijo, da so moški muslimani neločljivo spolno sprevrženi in da zato lovijo dekleta. Izbor besed z negativnim prizvokom v povezavi z muslimani prispeva k temu, da se le-ti prikazujejo kot grozeči in nevarni.

»LJUDJE V NAPAČNEM TELESU«

Pri obravnavanju sovražnega govora, ki je usmerjen v transspolne posameznice/-ke (na primer transseksualne osebe, aspolne osebe, bispolne osebe, kvirspolne osebe), jih ljudje pogosto navajajo, kot da so se rodili v »napačnem telesu«. Uporaba besede »napačen« namiguje, da obstaja »pravo« telo, v katerem se rodimo. To pomeni, da velja za normalno, da družbeno pooblaščen institucija (medicina) osebi ob rojstvu dodeli spol in da se ta oseba enači z dodeljenim spolom. Vendar ni nihče rojen »napačno« kot moški ali ženska; preprosto se ne enačijo nujno z (ali pa se ne enačijo samo z) dodeljenim spolom.

Ti primeri kažejo, kako jezik in jezikoslovne prakse delujejo kot ekspliciten ali prefinjen mehanizem za poustvarjanje družbene resničnosti in njenih hierarhičnih razmerij moči. Ker je cilj nasprotnih naracij, da ta razmerja moči postanejo eksplicitna in da se jih obravnava, se je pomembno zavedati obstoječe družbene raznolikosti in jo priznavati, znanje in zavest pa moramo biti sposobni prenesti v neizključujoč jezik in nasprotno naracijo.

Če niste prepričani, kako na neizključujoč način pripraviti nasprotno naracijo za sovražni govor, katerega cilj je določena družbena skupina, se posvetujte s člani te družbene skupine ali drugimi akterji v družbi, ki imajo izkušnje pri delu z njimi.

- Kakšne so vaše pretekle izkušnje z uporabo neizključujočega jezika?
- Kateri so glavni izzivi, s katerimi se srečujete na tem področju v vašem kontekstu/jeziku(jezikih)?

OLIJINA SKUPINA IN JEZIK O ROLONIJCIH

Rolonijce se v šalah in pogovornem jeziku omenja na številne načine. Oli in Ale skupaj z njunim učiteljem jezika organizirata dve učni uri o tem, kako deluje izključevalni jezik. Na prvi učni uri razpravljajo o jeziku, v katerem je spol obravnavan pristransko in v katerem je obravnavan pošteno. Ena izmed vaj je bila prepoznati jezik, v katerem je spol obravnavan pristransko, in ponovno napisati besedila na neizključujoč način. Na drugi učni uri je učitelj skupini naročil, da naj omenijo vse vrste izrazov, ki se uporabljajo in ki bi jih lahko povezali z različnimi skupinami v marcadijski družbi. Ko so jih analizirali, so ugotovili, da imajo nekateri izrazi pozitiven prizvok, drugi pa negativnega. Nekateri izrazi pa se sploh niso pojavili. Toda zakaj?

6.8 | ZAGOTAVLJANJE LEGITIMNOSTI

Nasprotna naracija ne bi smele poustvarjati obstoječih neenakosti in negativnih stereotipov, ampak bi morale prispevati k ustvarjanju bolj poštenih družbenih razmerij. Zaradi tega je bistveno, da se nasprotna naracija razvija z osebami, ki najbolje razumejo tiste, ki so v neenakih družbenih razmerjih, zlasti družbene skupine, v katere je usmerjen sovražni govor. To pomeni, da se je treba z njimi posvetovati in jih vključevati v vseh fazah. Naracija, ki temelji na človekovih pravicah ter izhaja iz poštene in odprte razprave s ciljnim skupinami v dvostranskem procesu, je običajno veliko močnejša kot pa naracija, ki jo umetno ustvari ena sama skupina (ali oseba).

Ustvarjanje nasprotnih in alternativnih narij mora temeljiti na procesu, pri katerem se resno upoštevajo glasovi oseb, ki se jih marginalizira in v katere je usmerjen sovražni govor, glasovi oseb, ki ga ustvarjajo, in pošten odraz lastnih privilegijev in pristranskosti. Brez tega procesa se lahko nasprotna naracija razvije s tako imenovanimi »mrtvimi kotik«. To pomeni, da se lahko nekatera vprašanja spregledajo, da je lahko poudarek ali ton neprimeren ali pa da je celoten pristop neučinkovit ali da je mogoče celo površen in protiproduktiven.

Poleg tega ustvarjanje nasprotnih narecij iz privilegiranega položaja in brez sodelovanja marginalizirane družbene skupine, v katero je usmerjen sovražni govor, prav tako komaj opazno poustvarja neenaka razmerja moči. Nekateri se lahko še vedno branijo, nekateri pa tega ne morejo. V tem je etični, simbolični in praktični pomen. Kdo velja za nekoga, ki ima pravico govoriti? Kdo odloča o vsebini povedanega in pravici do izjave?

Ne smemo pozabiti, da so zatirane družbene skupine obravnavane predvsem kot ne-močne in kot žrtve tistih, ki imajo oblast. Natanko to stališče upravičuje »pravico« nekaterih, da govorijo v imenu drugih. Če se nekatere obravnava kot take, ki nimajo moči ali sposobnosti, ta percepcija krepi njihov podrejeni položaj. Pri ustvarjanju nasprotnih in alternativnih narecij za sovražni govor bi bilo treba v sredino postaviti razmišljanje o glasu in pomembnost samoizražanja in samozastopanja. Tako razmišljanje bi moralo pomagati privilegiranim družbenim skupinam spoznati, kdaj bi se morale umakniti ali izogniti stališču »govorjenja v imenu«, če se to od njih ne zahteva.

NE V MOJEM IMENU. KAMPANJA MUSLIMANOV PROTI TERORIZMU

Številni muslimani so spregovorili, da bi nasprotovali stereotipnemu enačenju muslimanov s teroristi in z dejstvom, da terorizem ni neločljivo povezan z islamom in da terorizem ravno nasprotno izvajajo ekstremistične skupine različnega izvora, ver in političnih prepričanj povsod po svetu.⁷

KAKO DELATI S TARČAMI SOVRAŽNEGA GOVORA

Tarče sovražnega govora so pogosto izolirane, čustveno in psihološko preobremenjene. Pri delu s tarčami sovražnega govora upoštevajte naslednje:

- Vključite jih, ko so pripravljeni na to. Podprite jih in najprej upoštevajte njihove potrebe. To podporo lahko pogosto najbolje zagotovijo tisti, ki so sovražni govor utrpeli v preteklosti, vendar so se okrepili, da so se lahko nanj odzvali.
- Ustvarite varna mesta, na katerih bodo lahko tarče sovražnega govora delile svoje zgodbe. Upoštevajte vsa mogoča tveganja in vprašanja o anonimnosti.
- Ko razvijate strategijo, sporočila in jezik, ki jih boste uporabljali, sodelujte s tarčami sovražnega govora.

KAKO DELATI Z USTVARJALCI SOVRAŽNEGA GOVORA

- Glede na kontekst in če menite, da je primerno, ustvarite prostore, da se bodo lahko ti ustvarjalci sovražnega govora, zlasti ko gre za blažje različice sovražnega govora, sestali s tarčami svojih sovražnih sporočil, te pa bodo dobile priložnost izpodbijati njihova stališča. Upoštevajte, da je pri tem potrebna dobra priprava in da je treba omogočiti, da bodo spoštovane potrebe vseh udeležencev. Udeleženci morajo biti na to pripravljeni.

- Delajte z nekdanjimi ustvarjalci sovražnega govora. Oni imajo dragocene vpoglede v zadevo, njihova pričanja pa bi bila za tiste, ki jih zanimajo ekstre-mistične zamisli ali pa so že v procesu radikalizacije, verodostojna in bi jim zaupali.

VIDEOPOSNETEK O TEM, KAKO **USTVARJALCI SOVRAŽNEGA GOVORA SREČAJO BEGUNCE**

Novinarski videokanal »IndexVideo World« s sedežem na Madžarskem je kot orodje za dialog med ustvarjalci sovražnega govora in njegovimi tarčami uporabil videoposnetke. Natančneje, septembra 2015, ko je na Madžarsko prišlo več tisoč beguncev, je kanal osebe, ki so na Facebooku podajale proti-begunske komentarje, peljal na železniško postajo Keleti v Budimpešti na Madžarskem, kjer so se iz oči v oči srečali z dejanskimi begunci, o katerih so pisali. Na teh srečanjih so lahko izzvali svoje lastne domneve in ponovno premislili o svojem odnosu.

- Kakšno podporo bi potrebovali, da bi zagotovili participativno oblikovanje in izvajanje kampanje, ki spoštuje potrebe in preference tarč sovražnega govora?
- Kakšne priložnosti in izzive bi lahko v vašem kontekstu prineslo delo z ustvarjalci in podporniki sovražnega govora?

OLIJINA SKUPINA IN PRAVICA DO GOVORA

V Olijinem primeru je ona tista, ki je prevzela pobudo, da bo spregovorila, podpirajo pa jo prijatelj Ale in drugi prijatelji. Čeprav je Oli vedno čutila, da mora nekaj storiti, je imel ključno vlogo pri tem procesu Ale. Oli je pomagal pri razmišljanju o njeni izkušnji in ji ustvariti občutek samozavesti, da spregovori. Obenem je bil povezava do drugih marcadijskih sošolcev, ki so skupini pomagali razmišljati o identiteti, pravicah in privilegijih. Oli je imela tudi podporo svojih učiteljev, ki so bili dojemljivi, razgledani o sovražnem govoru in domiselni. Tako njen učitelj marcadijskega jezika kot njen učitelj zgodovine sta znala skupino usmeriti k drugim ljudem in združenjem z viri. Učitelji in mladinski delavci so skupino spodbujali k dejanjem, niso pa pri tem podali svojega stališča. Sprejeli so potrebno podporno vlogo, kljub temu pa je to njuna kampanja. Oli in Ale sta prevzela vodstvo v skupini. Toda, ali je vedno tako?

6.9 | KREPITEV DRUŽBENE PODPORE ZA VAŠE UKREPANJE

- Opredelite organizacije, ki imajo enake cilje in jih povabite k oblikovanju mreže ali zavezništva organizacij. Ta vrsta modela je lahko močna in ima pozitiven učinek.
- Uporabljajte neformalne dogodke, kot so: kampi ali festivali za vključevanje državljan/ov in mladine ter ustanovite lokalne skupine.
- Vključite organizacije in skupine z različnimi ozadji: umetnice/-ke, glasbenice/-ke, videoproducentke/-e, tehnologinje/-e, izobraževalke/-ce in tako naprej. Vsi lahko prispevajo k razvoju učinkovitih nasprotnih naracij. Dajte jim prostor in priložnost, da lahko prispevajo.
- Za učinkovitejšo in poceni spletno organizacijo uporabljajte internetne tehnologije. Nekatere platforme, ki vam lahko pomagajo pri spletnem sodelovanju:
  - za komunikacije: Slack, Loomio, Skype in Google Hangout
  - za pisanje skupnih dokumentov: Google Docs in Titanpad
  - za shranjevanje skupnih gradiv: SpiderOak, Google Drive in Dropbox.

DNEVI UKREPANJA

Dnevi ukrepanja (angl. Action Days) aktivirajo nacionalne kampanje in evropske partnerje gibanja Ne sovražnemu govoru v skupne aktivnosti o posebnih oblikah ali tarčah sovražnega govora. Vsak dan ukrepanja ima program aktivnosti, ki se pripravijo s spletnimi aktivistkami/-i v sodelovanju s koordinatorki nacionalnih kampanj in evropskih partnerjev – www.nohatespeechmovement.org –.

- Kakšne so pretekle izkušnje sodelovanja z drugimi institucijami in skupinami?
- S katerimi glavnimi izzivi se srečujete na svojem območju v svojem kontekstu?

OLIJINA SKUPINA IN NJENA INSTITUCIONALNA MREŽA

Prvi in najbližji vir podpore Olijini skupini je njena srednja šola. Nekateri člani skupine sodelujejo tudi v lokalnih mladinskih organizacijah. Učitelji so jih uspeli povezati z lokalnim združenjem za človekove pravice in z uradno informacijsko točko o sovražnem govoru. Te institucije so del nacionalnih in mednarodnih koalicij in pobud v regiji. Prek teh sodelovanj se Olijina skupina seznani z kampanjo gibanja Ne sovražnemu govoru. To jih motivira, da se še bolj angažirajo. Čutijo, da niso sami in da so del širšega gibanja ljudi, ki spodbujajo človekove pravice. Poleg tega zdaj vedo, na koga naj se obrnejo za informacije in navdih glede tega, kako pripraviti kampanjo, ki temelji na nasprotnih naracijah!

6.10 | UPOŠTEVANJE ČLOVEŠKIH IN MATERIALNIH VIROV

Čeprav so motivacija, ustvarjalnost in upanje glavni potrebni viri, je treba pred začetkom ukrepanja razmisliti o tem, katere človeške in materialne vire boste mogoče potrebovali. To ne pomeni, da boste morali pridobiti dodatna sredstva ali najeti ljudi. Najprej je pomembno določiti, kaj je dejansko potrebno za izvajanje aktivnosti, nato oceniti vse razpoložljive vire in ustvarjalno poiskati alternativne možnosti, na primer, uporaba obstoječih virov za sestanke in iskanje lokalnih sponzorjev za tiskanje gradiva in majic, za fotoaparate ali za podarjene prenosne računalnike. Naj ponovimo, da sta motivacija in zavzetost najpomembnejša vira!

PRILOŽNOSTI ZA PROSTOVOLJSTVO

Prostovoljstvo je način, kako se lahko angažiramo in razvijamo nove kompetence. Na prostovoljno delo se lahko prijavite pri združenju, če pa že delate kot prostovoljec, lahko povabite prostovoljce in jih gostite. Prostovoljstvo je temeljni del sodobnih družb in evropske institucije že dolgo priznavajo njegovo pomembnost v vlogi izobraževalne izkušnje, oblike sodelovanja v družbi, dejavnika vključevanja in instrumenta za razvoj aktivnega državljanstva ter usmerjajo pozornost k njemu.

Če je za ukrepanje potrebnih več sredstev in če se ta povečajo glede na obseg in zapletenost, bo mogoče nujno razmisliti o prijavi za manjšo finančno podporo ali o pridružitvi k obstoječemu lokalnemu združenju ali skupini.

EVROPSKA MLADINSKA FUNDACIJA

To je sklad, ki ga je leta 1972 ustanovil Svet Evrope, da bi zagotovil pomoč na področju financiranja in izobraževanja za evropske mladinske aktivnosti. Podpira tudi pilotne projekte, ki jih vodijo mladi. www.eyf.coe.int.⁸

OLIJINA SKUPINA IN VIRI

Olijina skupina je neformalna skupina, vendar pa se njeni člani precej dobro poznajo med seboj, saj jih večina študira skupaj. Imajo podporo svoje šole, zato imajo kraj, na katerem se lahko srečujejo, in imajo dostop do ljudi s sredstvi, ki jim lahko svetujejo tako glede vsebine kot glede tehničnih ravni, na primer, lahko postavljajo vprašanja svojim učiteljem, vključno z učiteljem za računalništvo. Toda ugotavljajo, da lahko naredijo veliko s sredstvi, ki jih že imajo. Najpomembneje je, da imajo varno mesto, na katerem se lahko srečujejo, da imajo spodbudo in podporo ter čas in motivacijo. Hkrati vedo, da njihova lokalna občina zagotavlja manjša sredstva za mladinske organizacije, in raziskujejo, kako se prijaviti za eno od njih. Sarina organizacija je izvajala tudi projekt s sredstvi Evropske mladinske fundacije.

6.11 | PRIDOBIVANJE DODATNIH INFORMACIJ

PRAVNI INSTRUMENTI NA PODROČJU ČLOVEKOVIH PRAVIC

- **Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic** so ratificirale vse članice Sveta Evrope. Konvencija ščiti vrsto državljanskih in političnih pravic, vključno s pravico do zasebnosti, varnosti in zaščite pred nečloveškim in poniževalnim ravnanjem. Čeprav konvencija ščiti tudi svobodo izražanja, pa ta pravica dopušča omejitve, ko obstaja verjetnost, da bodo določene oblike izražanja ogrožale druge ali škodile celotni družbi.
- **Evropsko sodišče za človekove pravice** potrjuje pravice iz Evropske konvencije in odloča o posameznih pritožbah o kršenju človekovih pravic. Iz sodne prakse sodišča izhaja razlaga »sovražnega govora«, ki zagotavlja, da s svobodo izražanja niso zaščitene najhujše zlorabe.
- Svet Evrope je pripravil **Konvencijo o kibernetiski kriminaliteti** skupaj z Dodatnimi protokoli glede kriminalizacijskih zakonov rasistične in ksenofobične narave, ki so bili zagrešeni prek računalniških sistemov (2003 – št. 189). To je edina zavezujoča mednarodna pogodba na to temo. Veljati je začela julija 2004 in določa smernice za vse vlade, ki želijo razviti zakonodajo proti kibernetiski kriminaliteti.

ORGANI ZA SPREMLJANJE SPOŠTOVANJA ČLOVEKOVIH PRAVIC

- **Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti** (ECRI) je organ Sveta Evrope za človekove pravice. Sestavljajo jo neodvisni strokovnjaki in poročila o spremljanju vprašanj, vključno s poročili o problemu sovražnega govora. Posebej

pomembna so revidirana ECRI priporočila splošne politike o boju proti sovražnemu govoru.

- [Komisar Sveta Evrope za človekove pravice](#) je pozornost pritegnil k sovražnemu govoru kot vprašanju človekovih pravic (na primer v povezavi z Romi, begunci in s prosilci za azil). Komisar je pozval tudi k sprejetju ukrepov proti sovražnemu govoru.

IZOBRAŽEVALNI VIRI SVETA EVROPE

- [Bookmarks](#) – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah,
- [Kompas](#): Priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah.
- [Developing Intercultural Competence through Education, Interculturalism and Multiculturalism: Similarities and Differences](#).
- [Priročnik o spletni pismenosti](#)
- [Starting Points for Combating Hate Speech Online](#) – raziskovalna publikacija o sovražnem govoru na spletu in analitična študija o kampanjah proti sovražnemu govoru,
- Moduli programa Pestalozzi o izobraževanju medijev in medkulturnem učenju.
- [Curriculum Development and Review for Democratic Citizenship and Human Rights Education](#), objavljeno skupaj z Unescom, Uradom OVSE za demokratične institucije in človekove pravice ter Organizacijo ameriških držav.
- [WildWebWoods](#), spletna igra, pri kateri se lahko otroci naučijo osnovnih metod za varno uporabo spleta.

POVZETEK POGLAVJA V 5 TOČKAH

- Vsakdo lahko sodeluje pri ukrepih proti sovražnemu govoru, potrebni so le motivacija in nekaj priprav.
- Pomembno je, da razumemo zapletenost udeleženih vprašanj in družbeno dinamiko na spletu in v nespletnem okolju.
- Naša čustvena pripravljenost in podpora skupine ali organizacije sta odločilnega pomena. Sodelujte z drugimi.
- Z jezikom lahko ustvarimo negativne stereotipe in izključenost, mogoče je uporabljati neizključujoč jezik. S spremembo jezika se spremeni tudi realnost.
- Vključevanje tarč sovražnega govora in nekdanjih ustvarjalcev sovražnega govora je pomembno v smislu legitimnosti in učinkovitosti vaših ukrepov.

KONČNE OPOMBE

- ¹ Barrett, M. (2016), Competences for Democratic Culture: Living Together as Equals in Culturally Diverse Democratic Societies, Svet Evrope, Strasbourg.
- ² Za več podrobnosti o različnih vrstah strategij glejte priročnik Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah (poglavje 5.7, str. 179).
- ³ Khan, A. (2015), Activist Burnout Is Real – And You Probably Need to Read These 4 Ways to Manage It, Everyday feminism, dostopno na <http://everydayfeminism.com/2015/05/dealing-with-activist-burnout>, dostop 16. junija 2016.
- ⁴ Mills, S. (2008), Language and sexism, Cambridge University Press, Cambridge.
- ⁵ Za celoten članek obiščite www.telegraph.co.uk/news/2016/03/23/dont-call-them-illegal-immigrants-says-europe-human-rights-commi/, dostop 1. decembra 2016.
- ⁶ Tell MAMA Measuring Anti-Muslim Attacks (2016), The Language of Anti-Muslim Prejudice or Islamophobia. TELL MAMA Language Tracker, dostopno na <http://tellmamauk.org/the-language-of-anti-muslim-prejudice-or-islamophobia/>, dostop 25. julija 2016.
- ⁷ Za dodatne informacije glejte: www.facebook.com/Not-in-MY-Name-Muslims-Against-Terrorism-214632765363893/
- ⁸ Za dodatne informacije obiščite www.coe.int/en/web/european-youth-foundation

Rojena je skupina »ZMOREMO« in pripravljena je na svoje prvo ukrepanje!

Občutek imam, da smo zdaj skupina, in imamo ogromno zamisli. Načrtovati moramo prvo akcijo.

Da, toda, kaj naj naredimo najprej? Imamo veliko zamisli ...

Mislim, da je prvi korak, da ugotovimo, kaj se je zgodilo in kakšno je ozadje sporočil. Kaj so poskušali z njimi doseči? In zakaj so to storili?

Lahko analiziramo in analiziramo, vendar moramo ukrepati zdaj.

Narediti moramo oboje: analizirati in nekaj narediti. Naše ukrepanje je na preseku. Zakaj ne bi del skupine sodeloval z go. Hilte in obravnaval zamisel o naracijah in sovražnem govoru na spletu, drugi del pa bi se pozanimal o ukrepih, ki jih izvaja kampanja gibanja Ne sovražnemu govoru?

Da, naredimo tako. #ZMOREMO je dober hashtag! Je pozitivna zamisel, ki jo lahko spodbujamo.

Smo mi tako zdaj skupina »ZMOREMO«?

Da! Marti, lahko ustvariš skupino, da bomo lahko delali na spletu?

IZVEDBA PO KORAKIH

To poglavje vsebuje smernice s postopkom razvoja kampanje, ki temelji na nasprotnih ali alternativnih naracijah. Vključuje tudi zbirko navodil, orodij in taktik s ponazoritvenimi primeri, ki bi morali biti v pomoč pri razvoju nasprotne naracije in pri izvajanju ustreznih korakov za dekonstrukcijo naracij zatiranja. Seveda to ne predstavlja zjamčenega recepta za dekonstrukcijo naracij zatiranja, saj so po naravi raznolike in raznolik je tudi družbeno-politični kontekst, v katerem delujejo.

Smernic po korakih naj se ne jemlje kot strog in določen okvir, ampak bolj kot »tekoče« smernice, ki se jih lahko prilagodi, »v katere se lahko vdre« in ki se jih lahko prilagodi, tako da se jih lahko uporablja v različnih lokalnih in nacionalnih kontekstih. Te smernice je treba upoštevati bolj kot zbirko orodij za samostojno delo, ki vam je v pomoč – ne glede na to, ali ste izobraževalec ali del skupine neformalnih lokalnih aktivnosti ali pripadate organizaciji – pri vodenju skozi štiri faze razvoja nasprotne naracije:

1. **Ocenite naracijo zatiranja, ki ji želite oporekati.** Podroben pregled zatiralne naracije vam pomaga razumeti njeno dinamiko in tudi kontekst, v katerem se dogaja, njen doseg in njeno medijsko distribucijo.
2. **Načrtovanje nasprotne naracije** je faza, v kateri lahko sprejmete strateške odločitve, izberete tehnike, taktike in utemeljitve, ki jih želite uporabljati, ter izberete medijske platforme.
3. **Izvajanje nasprotne naracije** je trenutek, ko uresničite akcijo, ki ste jo načrtovali v drugi fazi.
4. **Spremljanje in vrednotenje nasprotne naracije** vam pomaga pri spremljanju sadov vašega dela, tj. kako je vaša nasprotna naracija uspešna in kakšen je njen učinek. Ta faza vam bo pomagala tudi pri razmišljanju o delu, ki ste ga opravili, in pri njegovem nadaljnjem prilagajanju, po potrebi z novo ponovitvijo.

Vse štiri faze se bodo ponavljale ali pa se bodo izvajale v ciklih, sestavljenih iz zaporedja akcij, ki se ponavljajo za namen približevanja želenim rezultatom. Ena ponovitev je sestavljena iz štirih faz. Ko ovrednotite prvo ponovitev svoje nasprotné naracije in ko ugotovite, da so bili vaši cilji deloma doseženi, to pomeni, da morate postopek ponavljati (vse štiri faze), dokler niso cilji doseženi v celoti.

PRIMER PONOVIŠTE POSTOPKA

Predsednik vlade X je na intervjuju v najbolj gledanem terminu na priljubljeni nacionalni televiziji podal močno izjavo proti romski skupnosti. To je nacionalistične in konservativne skupine, organizacije, posameznike in stranke spodbudilo, da so začeli izvajati kampanjo proti tej skupnosti. Mediji (tiskani, prevladujoči in spletni) omogočajo ogromno prostora za tako naracijo.

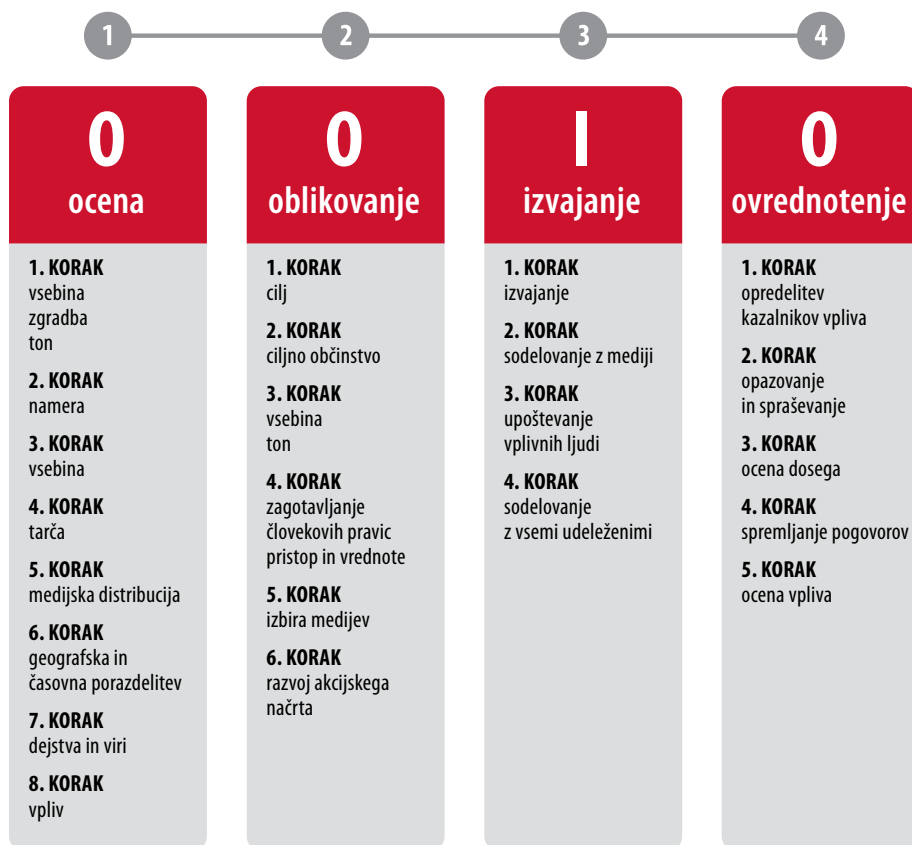
Mreža aktivistk/-ov in organizacij (katerim pripadate) je začela izvajati kampanjo za boj proti naraciji zatiranja in za spodbuditev predsednika vlade k temu, da se opraviči in prekliče svojo izjavo.

Po treh mesecih izvajanja kampanje se je predsednik vlade za svojo izjavo opravičil, vendar še vedno ne podpira romske skupnosti. Poleg tega se ni opravičil v živo v najbolj gledanem terminu, ampak je intervju opravil z lokalnim blogerjem, ki ima 100 obiskovalcev mesečno. Zaradi tega je bil cilj kampanje mreže, ki podpira to skupnost, le delno dosežen. Posledično je bilo po izvajanju rezultatov kampanje odločeno, da je za dosego vseh ciljev kampanje potrebna še ena **ponovitev postopka**.

V naslednjem okviru je povzetek smernic s postopkom, ki vključuje naslednje štiri faze: 1) ocenjevanje, 2) oblikovanje, 3) izvajanje ter 4) spremljanje in vrednotenje.

Vsaka faza je še dodatno razdeljena na korake in vsak korak je še dodatno razdeljen na namige in orodja, ki vam bodo pomagali ter vas vodili do uspešne ponovitve postopka.

PRVA PONOVI TEV

7.1 | PRVA FAZA: OCENA NARACIJE ZATIRANJA

Razvoj učinkovite nasprotne naracije se začne s poglobljenim razumevanjem naracije zatiranja. Drugače povedano, naracijo zatiranja, ki ji želite oporekati, morate podrobno oceniti. Za učinkovito doseglo tega, vas ta faza vodi skozi osem korakov, ki vsebujejo namige, metode in orodja za boljše ocenjevanje naracije zatiranja in njene dinamike. Čas je, da začnemo zdaj!

Faza   **1 OCENA**   **2 OBLIKOVANJE**   **3 IZVAJANJE**   **4 OVREDNOTENJE**

Korak   **1** — **2** — **3** — **4** — **5** — **6** — **7** — **8**

ANALIZIRAJTE VSEBINO, ZGRADBO IN TON NARACIJE ZATIRANJA

Ta faza temelji na 4. poglavju in predlaga štiri osnovne korake za ocenjevanje nasprotne naracije, s katero se nameravate ukvarjati. Prvi korak je analiza naracije zatiranja v smislu naslednjih elementov:

- Vsebina. To je povezano z glavnimi udeleženi vprašanji, razpravami ali temami.
- Zgradba. To je povezano s tem, kako je naracija organizirana v smislu 1) začetnega položaja, 2) trenutka motnje ali konflikta in 3) sklepa ali končnega položaja.
- Ton. To je povezano z načinom ali stilom, kako se izražanje izvaja, kar bi lahko pomagalo pri določitvi cilja naracije in njegove čustvene razsežnosti.

Ko analizirate vsebino, zgradbo in ton naracije zatiranja, je pomembno, da si postavite naslednja vprašanja, vendar pa se ne omejite na njih:

- Za katera vprašanja gre? Katere teme so omenjene? Kateri koncepti se zdijo osrednji, se ponavljajo ali se o njih razpravlja?
- Kakšna je temeljna zgradba naracije? Ali je obstajal prvotni položaj, ki ga je prekinil neki dogodek ali konflikt? Kaj naj bi bil zaključek ali zaželeni rezultat po razrešitvi konflikta?
- Kakšen jezik se uporablja (na primer formalen ali neformalen)?
- Kakšen ton se uporablja (na primer ironičen, grozeč, aroganten, nasilen, smešen ali žaljiv)?
- Kakšni so besedilni dokazi ali katera so najbolj reprezentativna ali ponazorilna besedila, simboli ali slike, ki vam bodo pomagali opisati naracijo? Uporabno je, da vodite njihovo evidenco kot evidenco virov in dejstev, ki se uporabijo za analizo in v drugi fazi »Načrtovanje nasprotne naracije«.

Če delate z naracijami zatiranja na spletu, kot so spletne revije ali družbeni mediji, boste morali mogoče izpostaviti in shraniti zgornje elemente. V nadaljevanju je navedenih nekaj orodij, ki vam lahko pomagajo izpostaviti besedilne dokaze in druge navedene elemente, jih izvleči ter shraniti:

- Diigo (www.diigo.com) – orodje, ki vam pomaga izpostaviti, označiti, izvleči in shraniti katero koli spletno vsebino ali vir ter do nje ali njega preprosto dostopati kdaj koli in kjer koli. Vsa vsebina, ki jo shranite kot zaznamek, se lahko shrani javno ali zasebno.
- Amber (www.amberlink.org) – je orodje, da lahko blogi in spletne strani ohranjajo poškodovane povezave URL na spletu. Na primer: če ste v svoj blog dodali spletni intervju politika, ki je podal antisemitsko izjavo, pa je bila ta pozneje s spleta odstranjena, bo z orodjem Amber vaša povezava ostala vedno dostopna.

Besedilo v nadaljevanju je prilagojen besedilni dokaz naracije zatiranja. Temelji na resničnih komentarjih, ki jih je podal politik v evropski državi, ko so ga vprašali o pravicah LGBT oseb. Analizirajo se vsebina, zgradba in ton naracije.

To je vprašanje, zaradi katerega nas mogoče zamika, da bi se pošalili, vendar pa se moram vsaki taki možnosti izogniti. Predlagam, da vsakdo, ki podaja javne izjave o tem vprašanju, to stori pazljivo. To je resna država. V osnovi temelji na tradicionalnih vrednotah. To je strpna država. Toda strpnost ne pomeni, da bi morali za ljudi, katerih način življenja se razlikuje od našega, uporabljati enaka pravila. Razlikujemo med nami in njimi. Strpnost pomeni potrpežljivost, strpnost pomeni sposobnost soobstoja, to je temelj ustave te države, ki nedvomno razlikuje med zakonskim odnosom med moškim in žensko ter drugimi oblikami odnosov. Kot sem že dejal, to bomo ohranili. Mimogrede, homoseksualni skupnosti te države sem hvaležen. Zahvaljujem se jim, ker ne kažejo žaljivega vedenja, kakršnemu smo bili priča v številnih evropskih državah. Države se morajo boriti s tem, na koncu pa se zgodi to, da dosežejo ravno nasprotno od tistega, kar želijo doseči. Resnično menim, da so tukaj, kljub dejstvu, da ustava jasno razlikuje med zakonsko zvezo in drugimi oblikami odnosov, ljudje, katerih življenjski stil se razlikuje od našega, varni. Spoštovani so. Spoštujemo njihovo osnovno človeško dostojanstvo, ki si ga zaslužijo. Menim, da tujci nimajo občutka, da so v nevarni državi. To je pozitivno. Na ta način lahko živimo skupaj. Če razvijemo strožja pravila ali če skupnost homoseksualnih moških postane provokativnejša, menim, da zdajšnja miroljubna in mirna situacija ne bo trajala. Kdo bi imel korist od tega? Vsi smo v prednosti, če lahko živimo skupaj. Menim, da glede na zdajšnje stanje lahko še naprej živimo v miru.

- **Vsebina:** Teme, ki se obravnavajo, so homoseksualnost, strpnost in spoštovanje ustave te države.
- **Zgradba:** Država je resna in strpna (prvoten položaj), sprejemanje »žaljivega vedenja« bi lahko škodilo temu idealnemu položaju (motnja ali konflikt), zaradi tega takega »vedenja« ne moremo prenašati (predlagani zaključek).
- **Vrsta jezika, ki se uporablja:** Gre za delno formalen jezik, ki ga pri intervjuju uporablja politik na visoki ravni. Dodatek elementa »šale« v prvem odstavku bi lahko namigoval, da vprašanje LGBT oseb ni prednostno vprašanje.
- **Uporabljen ton:** Zanimivo je, da ton ni agresiven. Držno poudarja strpnost. Hkrati pa dodaja skrite elemente zatiranja, kot so »tradicionalne vrednote«, in kako je govorec »hvaležen« homoseksualni skupnosti te države, »ker ne kaže žaljivega vedenja«.
- **Besedilni dokaz:** Naslednje primere besedil lahko uporabimo za ustvarjanje nasprotnih narišev in lahko se uporabijo kot dejstva, da ta intervju prispeva h krepitvi narišev zatiranja:

»Predlagam, da vsakdo, ki podaja javne izjave o tem vprašanju, to stori pazljivo.« – Kaj ta oseba misli z besedo pazljivo? Ali je to posredna grožnja?

»To je resna država. V osnovi temelji na tradicionalnih vrednotah.« – Ali se resnost neke države meri na podlagi tradicionalnih vrednot? Problematično je, kako ta oseba glede resnosti države postavlja v ospredje tradicionalne vrednote.

»To je strpna država. Toda strpnost ne pomeni, da bi morali za ljudi, katerih način življenja se razlikuje od našega, uporabljati enaka pravila. Razlikujemo med nami in njimi. Strpnost pomeni potrpežljivost, strpnost pomeni sposobnost soobstoja, to je temelj ustave te države, ki nedvomno razlikuje med zakonskim odnosom med moškim in žensko ter drugimi oblikami odnosov.« – To prekomerno poudarjanje strpnosti se uporablja kot pozitiven prikaz javnega odnosa, da se pozornost preusmeri z glavnega namena stališča te osebe o LGBT skupnosti. Beseda strpnost je omenjena v skoraj vsakem stavku. Če beremo med vrsticami, se kljub temu razlikuje: na primer, ko določena oseba pravi, da ustava države jasno razlikuje zakonsko zvezo med moškim in žensko, kaj pa zakonska zveza med istospolnim parom. Ali ni tudi to del strpnosti?

»Homoseksualni skupnosti te države sem hvaležen. Zahvaljujem se jim, ker ne kažejo žaljivega vedenja, kakršnemu smo bili priča v številnih evropskih državah. Države se morajo boriti s tem, na koncu pa se zgodi to, da dosežejo ravno nasprotno od tistega, kar želijo doseči.« – Ponovno, v obliki pozitivnega prikaza javnega odnosa se navedena oseba zahvali homoseksualni skupnosti, vendar pa je resnični pomen zahvale negativen: govorec se jim zahvali, ker se ne pojavljajo na ulicah in na javnih shodih. Poleg tega ta oseba ne pove jasno, kakšno žaljivo vedenje ima v mislih.

»Resnično menim, da so tukaj, kljub dejstvu, da ustava jasno razlikuje med zakonom in drugimi oblikami odnosov, ljudje, katerih življenjski stil se razlikuje od našega, varni. Spoštovani so. Spoštujemo njihovo osnovno človeško dostojanstvo, ki si ga zaslužijo.« – Tukaj navedena oseba v povezavi z opredelitvijo zakonske zveze med moškim in žensko že drugi navaja ustavo. To dvojno navajanje nakazuje na jasno namero politika glede LGBT skupnosti v tej evropski državi in kako je ta marginalizirana, vendar po navedbi ustave poskuša ta oseba prekriti (ponovno s pozitivnim prikazom javnega odnosa) pravno grožnjo s sterilnimi besedami osnovnega človekovega dostojanstva.

»Verjamem, da lahko glede na zdajšnje stanje še naprej živimo v miru.« – Oseba zaključí stavek z zamisljivo o miroljubnem sobivanju v tej državi.

Faza **1 OCENA** **2 OBLIKOVANJE** **3 IZVAJANJE** **4 OVREDNOTENJE**

Korak **1** **2** **3** **4** **5** **6** **7** **8**

ANALIZA NAMERE NARACIJE ZATIRANJA

Tukaj obravnavamo namero naracije zatiranja. Z drugimi besedami, pregledujemo, ali je naracija posebej mišljena za spodbujanje sovraštva, spodbujanje pozivanja k nasilnim dejanjem ali poškodovanjem določenih oseb (čustveno ali telesno) – posameznikov ali skupine. O pomembnosti analize pomena naracije lahko več preberete v 4. poglavju.

Ljudje pogosto govorijo ali pišejo, ne da bi dvakrat premislili o izrečenem ali napisanem, zlasti na spletu se skrivajo za anonimnim obrazom. Govorijo ali pišejo besede, ki lahko nekoga drugega prizadenejo. Včasih so te besede namenjene temu, da bi prizadeli koga drugega. Namero naracije zatiranja vam lahko pomagajo analizirati naslednja vprašanja:

- Kakšen je glaven namen naracije? Kaj želi doseči?
- Ali spodbuja sovražno vedenje do ciljne skupine?
- Ali je naracija zatiranja zapakirana v obliki stereotipa, predsodka ali rasizma?
- Zakaj se naracija zatiranja ustvarja? Zakaj se je zgodilo?

Razpravljajte o zgoraj navedenih vprašanjih in jih analizirajte. Uporabljajte spodnjo predlogo in zajemite glavne točke.

Glavni namen

Na primer: ali je njen namen upravičevanje politike?
Ali je njen namen prepričati javnost glede določenega ukrepa?

Oblika stereotipa, predsodka ali rasizma

Na primer: Ali je v objavi na Facebook profilu židovske študentke antisemitska in seksistična vsebina?

Vrsta sovražnega vedenja, ki ga spodbuja

Na primer: ali gre za poziv, da se »pobije Muslime«?

Mogoči razlogi za pojav/vztrajnost naracije zatiranja

Na primer: ali obstajajo nerešeni družbeno-politični konflikti?

OCENJEVANJE VSEBINE, ZGRADBE IN TONA KSENOFOBIČNE NARACIJE

Objave in sporočila, ki jih prejme Oli, podpirajo ksenofobično naracijo. V tej naraciji so Rolonijci prikazani kot grožnja Marcadiji. Marcadija je bila uspešna država in prihod migrantov je predstavljen kot vzrok za družbene težave, kot sta brezposelnost in negotovost. Ta konflikt je treba rešiti in predlog je, da se priseljevanje ustavi in da se migrantom omejijo pravice. Tukaj smo »mi« proti »njim«. Če ne bodo šli, Marcadija ne bo več uspešna. Ta zgradba je očitno prikazana v besedilnem dokazu »Začni pakirati in pojdi domov«, ki je napisan v agresivnem tonu.

Faza   1 **OCENA**   2 **OBLIKOVANJE**   3 **IZVAJANJE**   4 **OVREDNOTENJE**

Korak   1 — 2 — 3 — 4 — 5 — 6 — 7 — 8

ANALIZA KONTEKSTA

Kontekst je zelo pomemben. Zdajšnji, zgodovinski in kulturni konteksti vam lahko pokažejo, zakaj se nekatere naracije zatiranja dogajajo ob določenem času.

Dober pregled konteksta bi moral biti oblikovan okoli naslednjih treh glavnih vprašanj:

- Kakšen je zdajšnji socialni, politični in ekonomski kontekst?
- Kakšen je zgodovinski kontekst?
- Kakšen je kulturni kontekst?

Ta predloga vam bo omogočila temeljito analizo konteksta in vključitev morebitnih ugotovitev za različne dimenzije konteksta naracije. Izpolnite okenca, ki ustrezajo vašemu položaju.

Socialni kontekst	Politični kontekst
Ekonomski kontekst	Kulturni kontekst
Geografski kontekst	Medijski kontekst

VSEBINA KSENOFOBIE PROTI ROLONIJCEM

O ljudeh iz Rolonije krožijo v Marcadiji številni negativni stereotipi, prav tako pa tudi v sosednjih državah. Na primer, da so leni in da živijo od socialnih prejemkov. Trenutno se je gospodarski položaj v Marcadiji poslabšal in zlasti med mladimi je visoka stopnja brezposelnosti. Nekateri politiki apelirajo na te strahove, tako da uporabljajo naracijo, s katero namigujejo, da je priseljevanje vzrok za družbene tegobe. Predlagajo spremembo prava na področju priseljevanja. Ljudje iz Rolonije se počutijo nezaželene in nemočne.

Faza **1 OCENA** **2 OBLIKOVANJE** **3 IZVAJANJE** **4 OVREDNOTENJE**

Korak **1** **2** **3** **4** **5** **6** **7** **8**

ANALIZA TARČE(TARČ) V KONTEKSTU DRUŽBENIH ODNOSOV

Naracije zatiranja so lahko ciljno usmerjene v posameznike ali skupine, ki so na neki način že izključene, kot so osebe s posebnimi potrebami ali prosilci za azil. Naracije zatiranja pogosto temeljijo na obstoječih predsodkih in diskriminaciji v družbi proti nekaterim skupinam, kot je obravnavano v 2. poglavju. Položaj skupin, v katere so usmerjene naracije zatiranja, je treba razumeti v kontekstu neenakih družbenih odnosov in razmerij moči. Na primer: nekatere skupine uživajo svoje pravice, druge pa so marginalizirane.

Ciljno občinstvo se lahko močno razlikuje: od priljubljenih slavnih oseb (na primer zmagovalka evrovizijske popevke za leto 2014, Conchita Wurst, je bila tarča sovražnega govora zaradi svojega spolnega izraza) do beguncev in migrantov (na primer: nekateri evropski politiki so trdili, da so migranti v Evropo prinesli bolezni, kot sta kolera in griža, pa tudi »vse vrste parazitov in protozoj, ki bi lahko bili ... medtem ko niso nevarni v organizmih teh ljudi, nevarni tukaj«).

Nekateri *besedilni dokazi*, določeni v 1. koraku, lahko pomagajo analizirati ciljno občinstvo in družbene odnose, v katerih so udeleženi. Na tej stopnji morate obravnavati določene posameznike ali skupine, ki so tarče naracije zatiranja.

Ciljno skupino opišite z uporabo spodnje predloge.

CILJ NARACIJE ZATIRANJA SO NASLEDNJI POSAMEZNIKI ALI SKUPINE:

a) posamezniki

b) skupine

Pogoste tarče sovražnega govora

- Prosilci za azil in migranti
- LGBT osebe
- Romi
- verske manjšine
- Drugo: _____
- Drugo: _____

ROLONIJCJI KOT TARČA

Rolonijci predstavljajo pogosto tarčo sovražnega govora, vendar pa niso tarča samo oni; v Marcadiji so tarče sovražnega govora tudi druge skupine s tujim izvorom in verske manjšine. Primer besedilnega dokaza so bile objave, ki jih je videla Oli, in sporočila, ki jih je prejela, na primer »Začni pakirati in pojdi domov«. Rolonijci predstavljajo eno največjih priseljenjskih skupin v Marcadiji. Obtoženi so bili »kraje marcadijskih delovnih mest«, vendar pa je dejansko trenutno in sorazmerno več Rolonijcev brezposelnih ali podzaposlenih.

Faza **1 OCENA** 2 OBLIKOVANJE 3 IZVAJANJE 4 OVREDNOTENJEKorak 1 2 3 4 **5** 6 7 8

ANALIZA MEDIJSKE DISTRIBUCIJE

V tem koraku analiziramo medijsko distribucijo. Z drugimi besedami poskušamo ugotoviti, katere medije je naracija dosegla in ali se je širila prek teh medijev. Nekatere naracije zatiranja se lahko pojavijo na naslovnicaх nekaterih izmed največjih svetovnih medijev, medtem ko druge ostajajo izolirane na lokalni ali nacionalni ravni. Sovražne naracije, ki se pojavljajo v kakršnih koli medijih, so lahko nevarne, kljub temu pa je vedno pomembno, da se medijska distribucija obravnava na vseh ravneh, na lokalni, nacionalni in svetovni, da se bolje analizira obseg in vse mogoče negativne vplive.

Za boljši pregled medijske distribucije, si moramo ogledati tri glavne elemente:

1. Katere vrste prevladujočih medijev so poročale o naraciji zatiranja (npr. TV, časopis in radio)?
2. Katere vrste spletnih medijev so poročale o naraciji zatiranja (npr. družbeni mediji: YouTube, Facebook, Twitter, Instagram, Snapchat itn., spletni portal/časopis in spletna TV).
3. Katere stopnje je distribucija naracije zatiranja dosegla:
  - a) lokalno, b) nacionalno, c) mednarodno?

- Uporabite spletne iskalnike, kot so: Google, DuckDuckGo ali Bing, in raziskujte spletne medije ali uporabljajte ključnike (hashtage), da bi ugotovili, ali se na družbenih medijih pogosto pojavlja naracija zatiranja. (Na primer: leta 2012 je ključnik #UnBonJuif, ki pomeni #DoberŽid, nekaj dni pogosto pojavljal v francoski sferi twitterja in je vseboval številne antisemitistične šale.)
- Zaženite spremljanje prevladujočih medijev s spremljanjem (TV), branjem (časopis) in poslušanjem (radio) dnevnih novic. Označite in arhivirajte morebitne primere dokazov, pri katerih se pojavlja naracija zatiranja.

MEDIJSKA DISTRIBUCIJA TER ZEMLJEPISNA IN ČASOVNA RAZŠIRJENOST KSENOFOBIČNE NARACIJE

Oli je prejela sporočila od ljudi, ki so jo poznali, od svojih sošolcev. Hkrati je s prijatelji opazila ksenofobične objave v neformalnih skupinah družbenih platform na njihovi srednji šoli. Ponovno so objavljali druge šale in objavljene komentarje, ne le v svojem mestu, ampak tudi v drugih delih države. Ksenofobična naracija je v nacionalnih medijih prisotna skoraj vsak dan. Poteka razprava o politikah priseljevanja. Ta razprava se dogaja tudi v drugih državah regije. Paradoks je, da je Rolonija ena izmed držav, v kateri se je ksenofobija proti migrantom in beguncem v zadnjem letu povečala.

ANALIZA GEOGRAFSKE IN ČASOVNE RAZŠIRJENOSTI

Razumevanje geografske in časovne razširjenosti vam bo pomagalo ugotoviti, kje in kdaj je *žariščna točka*, ali drugače povedano, kraj in čas izvora naracije zatiranja in na katerih geografskih območjih je razširjena ter kdaj.

- Določite, kjer je žariščna točka naracije zatiranja – od kod izvira.
- Določite datum ali približen čas, ko se je pojavila.
- Določite, na katerih geografskih območjih se naracija zatiranja razširja.
- Raziščite, katere skupnosti živijo na teh območjih in kako taka naracija vpliva nanje.
- Narišite časovnico in preverite, ali obstajajo morebitni konflikti ali dogodki, s katerimi bi bila lahko naracija povezana (na primer zdajšnji ali zgodovinski) na območjih, na katerih se širi naracija zatiranja.

- Upo Storymap (<https://storymap.knightlab.com> ali Mapbox (www.mapbox.com), da boste lahko načrtovali in organizirali geografsko razširjenost naracije. Obe orodji vam omogočata tudi dodajanje lastnega mnenja, misli ali konteksta.

Faza **1 OCENA** **2 OBLIKOVANJE** **3 IZVAJANJE** **4 OVREDNOTENJE**Korak **1** **2** **3** **4** **5** **6** **7** **8**

POTRJEVANJE DEJSTEV IN VIROV

Naracija zatiranja temelji na mitih in družbenih normah. Za izpodbijanje zatiralne naracije so potrebna potrjena dejstva in viri. Internet je odličen prostor za vire in informacije; kljub temu pa je težko obravnavati ogromno količino informacij ter preveriti vsako dejstvo in vir. Zaradi tega je dvojno preverjanje virov in dejstev, ki se uporabljajo v naraciji zatiranja, pomemben korak, da se domislamo verodostojne nasprotne naracije in alternativnih dejstev in virov.

- Preverite, katera dejstva se uporabljajo v naraciji zatiranja, na primer zgodovinska, kulturna, verska ali (kot kaže) znanstvena.
- Preverite, od kod izvirajo ta dejstva, na primer od vladnih organov, neodvisnih ali znanstvenih organizacij ali od verskih ustanov.
- Če je mogoče, se povežite z ustanovami ali uradnimi osebami in z njimi opravite razgovor glede dejstev, ki izvirajo iz njihovih organizacij.
- Določite alternativna dejstva iz alternativnih virov.

- Če ste naleteli na seksistično fotografijo, katere cilj je razčlovečenje posameznice, poskusite raziskati in ugotoviti, ali je bila fotografija ponarejena z uporabo naslednjih orodij: ImageForensic (www.imageforensic.org) ali FotoForensics (www.fotoforensics.com).
- Če raziskujete dejstva in vire na Twitterju, uporabite vtičnik TweetCred (<http://twitdigest.iitd.edu.in/TweetCred/>), ki vam omogoča, da v realnem času ocenite verodostojnost vsebine na Twitterju.

DEJSTVA IN VIRI KSENOFOBIČNE NARACIJE

Eno izmed pogosto omenjenih dejstev je, da sta gospodarski položaj in zaposlenost v Marcadiji cvetela, da so bila njihova mesta varna in da so bile njihove socialne službe učinkovite. Zdaj ni več tako. To se utemeljuje s tem, da je bilo v tej državi dovoljeno živeti preveč ljudem in da je pomoč migrantom preobremenila socialne službe.

Faza **1 OCENA** **2 OBLIKOVANJE** **3 IZVAJANJE** **4 OVREDNOTENJE**

Korak **1** **2** **3** **4** **5** **6** **7** **8**

ANALIZA VPLIVA

Dejanski ali potencialni vpliv na posameznike, skupine ali družbo kot celoto je eden izmed najpomembnejših premislekov, ki jih je treba obravnavati pri ocenjevanju naracije zatiranja. Vplivi so lahko različni: lahko spodbujajo k samomorom in kaznivim dejanjem iz sovraštva; to lahko vodi do diskriminatornih politik s strani državnih ustanov ali zasebnih podjetij; ali pa se marginalizira posameznike in skupine.

Vpliv naracije zatiranja se lahko analizira iz različnih perspektiv:

- Iz kvantitativne perspektive: število ljudi in skupin, na katere vplivajo naracije zatiranja in ki so udeleženi pri njihovi podpori.
- Iz kvalitativne perspektive: način, kako so ljudje in skupine prizadeti od tega, da so diskriminirani, do tega, da prejemajo grožnje ali pa so celo telesno napadeni. Ugotovite, kako je to vplivalo na življenja posameznikov ali skupin. Če je mogoče, opravite pogovore in zajemite njihove zgodbe.
- Za boljšo analizo vpliva naracije zatiranja poskusite prepoznati njegov vpliv na ravni posameznikov ali skupin, pa tudi na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni.
- Ugotovite, če je naracija zatiranja povzročila negativne spremembe v politiki na lokalni ali na nacionalni ravni.

Ta delovni list vam bo pomagal zajeti vpliv naracije zatiranja.

Na ravni posameznikov ali skupin:

Na nacionalni ravni:

Na lokalni ravni:

Na mednarodni ravni:

VPLIVI KSENOFOBIČNE NARACIJE

Oli je bila osebno prizadeta, prav tako pa tudi nekaj njenih znancev, ki prav tako izvirajo iz Rolonije. Strah jo je bilo in počutila se je obupana in nemočna. Tudi njena družina se je počutila tako, vendar so jo prosili, da naj ostane tiho. »Če boš spregovorila, nas bodo še bolj sovražili.« Diskriminacija proti rOLONIJSKI skupnosti poteka v njenem mestu in na državni ravni. Pogoste so bile šale, zdaj pa je več groženj in žaljivk. Politik, ki zagovarja pravice priseljencev, je bil nedavno fizično napaden, ko se je sprehajal po mestu. Številke kažejo, da se je količina prijavljenih zločinov iz sovraštva v primerjavi s predhodnim letom povečala za 53 %.

7.2 | DRUGA FAZA: OBLIKOVANJE NASPROTNE NARACIJE

Po podrobni oceni naracije zatiranja v prvi fazi, v kateri smo določili glavne elemente naracije zatiranja, njeno porazdelitev, ciljne skupine in njeno dinamiko, je zdaj čas za oblikovanje nasprotne naracije. Drugače povedano, to je faza, v kateri boste strateško uporabljali rezultate ocene in na podlagi teh rezultatov oblikovali lastno nasprotno naracijo. Ta faza je sestavljena iz šestih korakov.

OPREDELITEV VIZIJE IN CILJEV

Prva stvar, ki jo je treba storiti, je, da se opredeli vizija za emancipatorno naracijo, ki bi jo moralo podpirati vaše ciljno občinstvo. To je naracija, ki bi morala zamenjati agresivno naracijo sovražnega govora. Od vizije sledite ciljem nasprotne naracije, to je, znanju, vrednotam in odnosom o človekovih pravicah in demokraciji, ki bi jih morala pri ciljnem občinstvu spodbujati nasprotna naracija.

Pri opredeljevanju vizije in ciljev se izognite neposrednemu odzivanju na sovražni govor. Stopite korak nazaj in se vprašajte: *Kaj bi želeli, da se dogaja? Katera alternativna rešitev bi nam bolj ustrezala?* V nadaljevanju je nekaj predlogov in mogočih pasti:

- **Bodite samozavestni:** pritegnite pozornost občinstva, tako da jim zagotovite alternativo.
- **Krepite samozavest:** omogočite prostor za ukrepanje, dovolite občinstvu, da se poistoveti z vašim ciljem, in zagotovite vzornike.
- **Bodite realistični:** kaj lahko v prihodnjih tednih dosežete kot spremembo med vašim ciljnim občinstvom ali z njim?
- **Poskrbite za mamljivost:** pustite vašemu občinstvu možnost raziskovanja alternativnih perspektiv in razmišljanja o njih.
- **Bodite pozitivni:** zagotovite ustvarjalne in emancipatorne alternative za naracije zatiranja.
- **Bodite kratki:** poskusite opredeliti svojo vizijo in cilje z uporabo posameznih stavkov.
- **Bodite specifični:** jasnejši kot bodo vaši cilji, več možnosti boste imeli, da jih dosežete.
- **Ne branite se:** izogibajte se poudarjanju sovražne naracije, ki jo zavračate.
- **Ne ustvarjate žrtev:** nasprotne naracije, ki igrajo na karto čustev smiljenja in pomilovanja do ljudi, ki so tarča sovražnega govora, bo njihovo vlogo žrtev še poudarila.
- **Ne bodite naivni:** Ne zastavljajte si ciljev, ki so prezahtevni, za dosego katerih je potrebnega preveč časa ali ki se zdijo preveč idealistični.
- **Ne pridigajte:** svojih zamisli ne predstavljajte kot pripravljenih rešitev strokovnjaka, ki vse ve in zna bolje.
- **Ne (po)ustvarjajte sovražnega govora:** ne spominjajte na sovražne naracije oziroma ne ustvarjajte novega sovražnega govora.

Jasna opredelitev vizije in ciljev vam bo pomagala opisati, kar poskušate doseči s svojo nasprotno naracijo, ter izmeriti njeno uspešnost, ko se zavzimate zanjo.

V tem priročniku ne predlagamo morebitne časovne omejitve za te cilje, tj. ali bi morali biti kratkoročni ali dolgoročni, ker je to odvisno od številnih dejavnikov, vključno, na primer, s ciljnim občinstvom, kontekstom ali z medijsko platformo.

VIZIJA IN CILJI SKUPINE »ZMOREMO«

Oli je organizirala več srečanj. Po analizi sovražnega govora, ki ga je prejela Oli, je skupina določila svojo **vizijo**:

Dijaki na Olijini srednji šoli cenijo raznolikost kot prednost

Cilji njihove nasprotne naracije bi bili, da bi dijaki njihove srednje šole:

- izkusili, kako raznolikost bogati mlade in državo Marcadijo;
- spoznali dolge zgodovinske vezi med Marcadijo in drugimi državami;

- kritično razmišljali o raznolikosti, videli njene prispevke in dodano moč;
- spoznali, da je nediskriminacija univerzalna človekova pravica;
- spodbujali odnos strpnosti do dijakov priseljencev, ki obiskujejo to srednjo šolo, in do njihovega vključevanja.

Skupina je razpravljala tudi o vrsti aktivnosti, ki bi jih lahko organizirali za spodbujanje nasprotne naracije. V dveh mesecih so pripravili štiri glavne med seboj povezane aktivnosti: (1) učne ure z učiteljema zgodovine in jezika o vprašanih, povezanih z raznolikostjo, pluralizmom ter sovražnim govorom v Marcadiji; (2) simulacijsko igro, kot je »Clash of Freedoms« (navzkrižje svoboščin) ali »Play it Again« (igraj ponovno) (iz dela *Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu* s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah); (3) fotografsko razstavo dijakov in za dijake; (4) spletne meme z zgodbami za opolnomočenje in z osebnimi zgodbami za spodbujanje sodelovanja med dijaki na srednji šoli z uporabo ključnika (hashtaga) #ZMOREMO. Verjamejo, da bodo te aktivnosti med dijaki te šole krepile solidarnost in razumevanje raznolikosti kot prednosti.

Faza   1 OCENA   2 **OBLIKOVANJE**   3 IZVAJANJE   4 OVREDNOTENJE

Korak   1 ————— 2 ————— 3 ————— 4 ————— 5 ————— 6

OPREDELITEV CILJNEGA OBČINSTVA

Ko ste opredelili cilje, je čas, da obravnavate ciljno občinstvo. Jasno bi morali opredeliti, kdo je tarča naše nasprotne naracije. Jasna in dobra opredelitev ciljnega občinstva vam bo pri naslednjih korakih pomagala izbrati ustrezne medijske kanale in tehnike.

- Svojo nasprotno naracijo načrtujte z upoštevanjem specifičnega občinstva. Znotraj vsakega občinstva se ljudje razlikujejo, imajo različne odnose, vedenja, mišljenje in vloge.
- Poskusite razumeti in določiti različne skupine ali segmente znotraj občinstva, kot so: najstniki, novinarji, politiki vladnih in opozicijskih strank ali upokojenci.
- Odločite se, ali bo ciljno občinstvo vaše nasprotne naracije tisto, ki prispeva k naraciji zatiranja kot ustvarjalec sovraštva, tisto, ki je ravnodušno, ali tisto, ki je tarča naracije zatiranja.
- Ustvarite like – izmišljene, posplošene like, ki predstavljajo potrebe, vedenja in značilnosti širšega občinstva.

Uporabite spodnjo predlogo in opredelite določene segmente vašega občinstva ter ustvarite like. Ne pozabite: to je splošna predloga, ki jo lahko vedno priredite za lokalne, nacionalne ali mednarodne kontekste.

Politiki (sem spada vsak akter, ki je neposredno udeležen v politiki: predsednik, predsednik vlade, ministri, svetovalci, opozicijske stranke, župani itn.)

Javni sektor in univerze (sem spada širok sektor javnih služb, kot so: učitelji, zdravniki in javni uslužbenci itn., ter akademski sektor)

Mladi (sem je vključen mladinski sektor iz vseh okolij, geografskih območij itn.)

Civilna družba (sam so vključeni določeni posamezniki ali organizacije, ki so del civilne družbe)

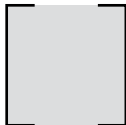
Mediji (sem so vključene vse vrste medijskih zastopnikov: glavni urednik, novinar, spletni blogger itn.)

Slavne osebe (sem so vključeni slavni ljudje, katerih besede so zelo odmevne)

Verske skupnosti (sem so vključeni vsi predstavniki vseh religij, kje so prisotne v državi)

Mednarodne organizacije in misije (sem so vključeni predstavniki vseh mednarodnih organizacij in misij, kot so: agencije ZN, ambasade, Svet Evrope ter institucije itn.)

Ustvarite like
Dodajte sliko ali risbo

Ime:

Religija:

Spol (če se uporablja):

Kraj:

Etnična pripadnost (če se uporablja):

Poklic:

Nacionalnost (če se uporablja):

Kateremu segmentu občinstva pripada oseba (glejte zgoraj):

- Ali oseba ustvarja naracijo zatiranja, jo podpira, je njena tarča, ali je ravnodušna glede naracije zatiranja oziroma ni udeležena pri njej?
- Ali je oseba neposredno ali posredno povezana z naracijo zatiranja?
- Kakšna stališča, čustva, naklonjenosti ima ta oseba?
- Splošni interesi (na primer, kakšne medije uporablja ta oseba? Kam ta oseba najpogosteje zahaja?)

SKUPINA »ZMOREMO« IN NJENO CILJNO OBČINSTVO

Ciljno občinstvo so mladi, dijaki in dijakinje od 15. do 19. leta starosti. Večina teh je marcadijskega izvora, obstajajo pa so tudi skupine drugih izvorov in verskih prepričanj. Ocenjujejo, da je približno 30 dijakov objavljalo in ponovno objavljalo sovražna sporočila. Kljub temu so številni ta stališča po tiho podpirali. Posredno ciljno občinstvo so družine teh dijakov, njihovi prijatelji zunaj šole in njihova lokalna skupnost. Dijaki se navdušujejo nad nogometom in glasbo, zlasti nad skupino »The Hives«, in se radi družijo na spletu.

Faza 1 OCENA 2 **OBLIKOVANJE** 3 IZVAJANJE 4 OVREDNOTENJE

Korak 1 — 2 — 3 — 4 — 5 — 6

OPREDELITEV VSEBINE IN TONA

V tem koraku si bomo pogledali, kako lahko opredelite vsebino in ton svoje nasprotna naracije. To je v veliki meri odvisno od tega, na koga boste nasprotno naracijo naslovili ter kakšna sta bila vsebina in ton naracije zatiranja (na podlagi rezultatov prvega koraka iz prve faze).

- Premislite o tem, kdo bo bral vašo vsebino. Ali bo vaša nasprotna naracija usmerjena v mlade, politike ali verske voditelje? Če svojo nasprotno naracijo usmerite v mlade, je bolje uporabljati jezik, ki je prijazen do mladih, in se izogibati akademski terminologiji. Tako bi morala biti vaša vsebina usmerjena v določen segment občinstva, ki bi potencialno lahko bral vašo nasprotno naracijo in sodeloval pri njej.
- To je zelo pomembno v smislu sodelovanja z občinstvom. Na podlagi ciljev, ki jih želite doseči (še en razlog, zakaj bi morali opredeliti jasne cilje), prilagodite ton različnim občinstvom, s katerimi želite sodelovati, in kontekstu svojih specifičnih dejanj. Na primer: v videoposnetku, v katerem nekdanji ekstremisti delijo svoje osebne zgodbe, bi se lahko uporabljal čustven ton, komik bi lahko uporabljal satirični ton, predstavitev za oblikovalce politik pa bi lahko imela formalen ton.

Če povzamemo: upoštevajte svoje cilje in občinstvo!

Za določitev svojega ciljnega občinstva, vsebine in tona uporabite spodnjo predlogo in jih s črtami povežite.

Primer:
Ciljno občinstvo
mladi

Primer
Ton:
neformalen,
humor,
čustven

Primer
Vsebina:
prijazna do
mladih, dejstva,
prikaz,
osebna

Ciljno
občinstvo 1

Vsebina

Medij

Vsebina

Ciljno
občinstvo 2

Ton

Vsebina

Ciljno
občinstvo 3

Vsebina

Ciljno
občinstvo 4

Ton

Ton

Ciljno
občinstvo 5

Ton

Vsebina

Vsebina

Ciljno
občinstvo 6

Faza **1** OCENA **2** **OBLIKOVANJE** **3** IZVAJANJE **4** OVREDNOTENJE

Korak **1** **2** **3** **4** **5** **6**

ZAGOTAVLJANJE PRISTOPA NA PODLAGI ČLOVEKOVIH PRAVIC

Zagotavljanje vrednot in pristopov na podlagi človekovih pravic je odločilen korak pri zagotavljanju, da ne ustvarjate ponovno naracije zatiranja s svojo nasprotno naracijo in da poleg tega drzno poudarjate univerzalnost in pomembnost človekovih pravic. Vaša nasprotna naracija bi se morala močno odražati na človekovih pravicah in eksplicitno navajati človekove pravice in kako so ogrožene zaradi naracije zatiranja. Čeprav je to vprašanje podrobno obravnavano v 6. poglavju, bomo v tem koraku pripravili kratek kontrolni seznam nekaterih ključnih točk, ki jih je treba zagotoviti v fazi načrtovanja.

KONTROLNI SEZNAM:

- **Ali humanizira?** Humaniziranje vseh vključenih v naraciji zatiranja je pomemben element, ki bi ga bilo treba pri vaši nasprotni naraciji poudariti. Ena izmed resničnih nevarnosti, ki jo predstavljajo naracije zatiranja, je razčlovečenje posameznika ali skupine. Cilj procesa razčlovečenja je prikaz določene posameznika ali skupine kot nekoga, ki ne dosega ravni človeka. Philip Zimbardo je v svoji knjigi *The Lucifer Effect* (2007) opisal proces razčlovečenja, ki se »začne s stereotipiziranimi pojmovanji drugega ... drugega kot ničvrednega, drugega kot vsemogočnega, drugega kot temeljne grožnje za naše vrednote in prepričanja, ki jih cenimo.« Zato poskrbite, da se ta element ne zanemari.
- **Ali spodbuja solidarnost?** Solidarnost pomeni, da kažemo podporo in pomagamo tarčam naracij zatiranja. Je različnih oblik: od solidarnostnih pohodov po ulicah do zaščite pravic žensk in skupinskih shodov v mestnih jedrih do ozaveščanja o osebah s posebnimi potrebami; od spreminjanja profilne slike na družbenih omrežjih do podpisovanja peticij. Tisti, ki trpijo zaradi naracije zatiranja, so običajno tiho in izolirani, kar lahko povzroči depresijo in samomor. To, da jim izkažemo solidarnost in sočutje, je temeljna vrednota, ki jo boste verjetno želeli zagotoviti v svoji nasprotni naraciji.
- **Ali spodbuja sodelovanje?** Sodelovanje je eno izmed temeljnih načel demokracije. Aktivno, svobodno in smiselno sodelovanje je tudi univerzalna pravica vseh, ki želijo sodelovati pri odločitvah, ki vplivajo na njihove človekove pravice. Na primer: če s svojo nasprotno naracijo obravnavate vprašanje beguncev, bi bilo verjetno dobro poskrbeti, da imajo dostop do informacij v obliki in jeziku, ki ju zlahka razumejo.

- **Ali spodbuja medkulturni dialog?** Medkulturni dialog, kot ga opredeljuje Svet Evrope, »pomeni dialog med kulturami, ki nam omogoča, da živimo skupaj v miru in ustvarjalno v multikulturnem svetu ter da razvijamo smisel skupnosti in pripadanja«. Zagotavljanje, da so v vaši nasprotni naraciji vključene različne kulture, ne bogati le vsebine vaše nasprotna naracije v kulturnem smislu, ampak tudi odpravlja mite in predsodke, da so nekatere kulture več vredne od drugih kultur. Služi tudi kot protistrup za stereotipizacijo, rasizem, ksenofobijo, nestrpnost, strah, zavračanje, diskriminacijo in nasilje – vse te značilnosti lahko ogrozijo mir in samo bistvo lokalnih in nacionalnih skupnosti.
- **Ali spodbuja vrednote nediskriminacije in enakosti?** Nediskriminacija in enakost pomenita, da morajo biti pri uresničevanju pravic vse oblike diskriminacije prepovedane, preprečene in odpravljene. Pri načrtovanju nasprotna naracije se ne smemo ujeti v past ponovnega ustvarjanja diskriminacije; tj. proti diskriminaciji se ne moremo boriti z diskriminacijo. Poseben pomen morajo imeti najbolj marginalizirane skupine, ki se pri uresničevanju vseh svojih pravic srečujejo z nekaterimi najzahtevnejšimi ovirami.
- **Ali opolnomoči?** Pri opolnomočenju je vključen v proces podpore drugemu posamezniku ali skupini, ki so pogosto žrtve nasilja, mučenja, naracij zatiranja, marginalizacije ali diskriminacije, da bi ponovno odkrili ali pridobili osebno moč in pravice. Opolnomočenje lahko poteka v različnih oblikah: prek izobraževanja in usposabljanja ali z omogočanjem govorjenja v javnosti. Opolnomočenje se lahko izvaja na različnih krajih, na primer v šoli, na delu, v družini ali na ravni soseske. Opolnomočenje se pojavlja tudi na različnih ravneh, kot so: raven posameznika, raven skupine in raven skupnosti. Tako je zagotavljanje, da se z vašo nasprotno naracijo opolnomočijo posamezniki ali skupine, tarče naracij zatiranja, pomemben korak k temu, da se jih spodbuja k premagovanju ovir v življenju in na delu in da bodo dejavno sodelovali z drugimi ljudmi, ustanovami ali družbo.
- **Ali spodbuja učenje o človekovih pravicah?** Pomembno je uporabljati obstoječe veljavne nacionalne in mednarodne instrumente na področju človekovih pravic, jih eksplicitno navajati in pozivati k njihovem izvajanju. Sovražni govor pomeni kršitev človekovih pravic in ga v večini držav ureja zakonodaja. Vaša sporočila bodo okrepljena, če se navezujejo na dogovorjene standarde in zaveze ter če bodo spodbujala znanje o človekovih pravicah.

»ZMOREMO« KOT UČENJE ZA ČLOVEKOVE PRAVICE

Skupina dijakov »ZMOREMO«, ki jo vodi Oli, se je odločila začeti izvajati kampanjo in organizirati različne vrste izobraževalnih aktivnosti, začela pa bo s šolskim glasbenim festivalom in delavnicami v šoli, na katerih je mogoče sodelovati. Cilj ukrepov, ki jih načrtujejo, je spodbujanje kulture človekovih pravic in spoštovanje raznolikosti. Akcije so osredotočene na alternativno naracijo o tem, kar skupina zagovarja. Pri teh aktivnostih se izogibajo opisovanju nekaterih kot »slabih« ali »zlobnih« in drugih kot »dobrih« ali »rešiteljev«. Skupina pričakuje, da bo na šoli s simulacijskimi igrami in participativnimi dramskimi predavanji ustvarila varen kraj za razmišljanje in dialog o teh vprašanjih, namesto da bi se v odgovor na spletne komentarje neposredno branila. Cilj aktivnosti je, da se vključi vse udeležene in da skupaj razmišljajo o alternativni naraciji: potrebno je komunicirati, vsi smo različni, vendar smo vsi enakopravni.

IZBIRA MEDIJEV

Pred izumom interneta in svetovnega spleta (WWW) so medije v glavnem sestavljali časopisi, radio in televizija. S prihodom interneta se je začela na spletu pojavljati popolnoma nova kategorija aplikacij in platform. Danes je medije težko kategorizirati, saj večina postaja vedno bolj hibridna, in sicer v smislu, da lahko televizijo gledate v prevladujoči obliki na televiziji, lahko pa jo gledate tudi preko interneta (spremljanje v živo) na računalniku ali pametnem telefonu, ki lahko dodatno vključuje še funkcije, kot so klepetanje v živo itn. Kljub temu je v nadaljevanju podana okvirna, zelo preprosta in široka kategorizacija medijev:

Prevladujoči mediji

- Televizija
- Radio
- Časopis

Internetni medij

- Družbeni mediji (na primer Facebook, YouTube, Instagram, Snapchat, vKontakte)
- Spletne strani, blogi in vlogi (videoblogi)
- Spletni radio in pododdaje (angl. podcasts)
- Spletni časopisi

Nespletni prostori

- Javni zidovi
- Posterji
- Letaki/brošure

Vsak medij ima svoje občinstvo. Nekateri segmenti občinstva, na primer mladi, so bolj nagnjeni k brskanju po internetnih medijih in sodelovanju prek njih. V tem koraku boste analizirali in izbrali medije, ki bodo dosegli vaše ciljno občinstvo in ki služijo tudi kot sredstvo za širjenje vaše nasprotne naracije.

- Ko ste določili ciljno občinstvo (drugi korak) in njegove določene segmente ter vsebino in ton (tretji korak), razmislite o tem, kateri medij bi lahko dosegel vaše ciljno občinstvo.
- Določite, katera je najprimernejša vrsta medija, ki lahko služi kot platforma za delitev in širjenje vaše nasprotne naracije. Kombinacija spletnih in nespletnih medijev, na primer platforme družbenih medijev in ulične umetnosti na določenem kraju. Izberite najprimernejšo kombinacijo.
- Upoštevajte lokalne kontekste svojega ciljnega občinstva. Na primer: mogoče za širjenje svoje nasprotne naracije v skupnost, ki nima dostopa do interneta, ne želite uporabljati internetnih medijev.

»ZMOREMO« IN MEDIJI

Skupina dijakov »ZMOREMO«, ki jo vodi Oli, se je odločila, da bo začela kampanjo izvajati z organizacijo šolskega glasbenega festivala. Pri kampanji bi uporabljali platforme družbenih medijev za dijake in tradicionalne lokalne medije, da na festival povabijo lokalno skupnost. Marti je vodja spletne skupnosti skupine. Oblikovala je spletno stran in na glavnih platformah družbenih medijev, na katerih se dijaki družijo, ustvarila več skupin.

Za določitev medijev za vsako ciljno občinstvo uporabite spodnjo predlogo. Povežite jih s črtami.

Primer:
Ciljno občinstvo
ženske na
podeželju

Primer
Medij:
Lokalni radio
Sporočila SMS
Osebn
srečanje

Ciljno
občinstvo 1

Medij

Medij

Ciljno
občinstvo 2

Medij

Medij

Ciljno
občinstvo 3

Medij

Medij

Ciljno
občinstvo 4

Medij

Medij

Ciljno
občinstvo 5

Medij

Ciljno
občinstvo 6

Medij

Medij

Faza 1 OCENA 2 **OBLIKOVANJE** 3 IZVAJANJE 4 OVREDNOTENJE

Korak 1 — 2 — 3 — 4 — 5 — 6

RAZVOJ AKCIJSKEGA NAČRTA

To je zadnji korak druge faze in zahteva razvoj akcijskega načrta za nasprotno naracijo. V tem akcijskem načrtu bodo združeni vsi koraki druge faze in vam bodo pomagali pri določitvi vrstnega reda vaših ukrepov. Ukrep se lahko razvije za kratek čas (od enega do šestih mesecev) ali za daljši čas (od enega do petih let). V nadaljevanju so navedene smernice za vaš akcijski načrt brez določanja časovnice vaše nasprotne naracije.

- Na tej točki je pomembno, da ponovno pregledate svoje cilje in preverite, koliko časa potrebujete za njihovo uresničitev, pa tudi vire, ki jih boste potrebovali.
- Pri razvoju akcijskega načrta poskrbite, da boste čim bolj natančni. Vedno dodajte imena odgovornih, datume rokov in tako naprej.
- Poskrbite, da boste akcijski načrt delili s svojo ekipo in da bodo vsi seznanjeni z njim, zlasti člani ekipe, ki bodo neposredno udeleženi.

To predlogo uporabite za razvoj svojega akcijskega načrta za nasprotno naracijo.

AKCIJSKI NAČRT ZA NASPROTNO NARACIJO					
UKREPI Kaj bo narejenega?	OBVEZNOSTI Kdo bo to naredil?	ČASOVNICA Do kdaj? (teden/mesec/leto)	VIRI A. razpoložljivi viri B. potrebni viri	MOGOČE OVIRE A. Kateri posamezniki in organizacije bi se lahko uprli? B. Zakaj? Kako?	
Ukrep 1: Dogovorite se za intervju na televiziji za begunsko krizo	John Smith	2. teden v maju 2020	A. Določili smo TV B. Določiti moramo oddajo in novinarja. Potrebujemo usposabljanje o medijih, da se pripravimo na intervju	A. Lastnik televizijskega kanala bi mogoče lahko nasprotoval B. Ker podpira protibegunske skupine in stranke	
Ukrep 2:					
Ukrep 3:					
Ukrep 4:					
Ukrep 5:					
Ukrep 6:					
Ukrep 7:					

To predlogo uporabite za izdelavo koledarja.

IZDELAJTE KOLEDAR											
dan/teden 1	dan/teden 2	dan/teden 3	dan/teden 4	dan/teden 5	dan/teden 6	dan/teden 7	dan/teden 8	dan/teden 9	dan/teden 10	dan/teden 11	dan/teden 12

To predlogo uporabite za določitev promotork/-jev.

DOLOČITE PROMOTORKE/-JE	
Ime promotork/-ja:	
Katerim določenim segmentom pripada vaša promotorka/-? (npr. političarka/-lk, verska/-i voditeljica/-, slava oseba itn.)	S katerimi subjekti vaše nasprotne naričje bo vaša/- promotorka/- sodelovala/-? Bodite natančni! (Npr. pravni status beguncev)
Katero ciljno občinstvo bo promotorka/- učinkovito dosegla/-el? Katero ciljno občinstvo je cenjeno?	Ali se je promotorka/- v preteklosti že ukvarjala/- s podobnimi pobudami? Če da, pojasnite kako in s katerimi pobudami?
Ali je vaša/- promotorka/- glas, ki ji/mu ciljno občinstvo zaupa?	Katero medije uporablja vaša/- promotorka/-? Kako pogosto? Kakšen je njihov doseg v medijih? (npr. število sledilcev na spletu itn.)

7.3 | TRETJA FAZA: IZVAJANJE NASPROTNE NARACIJE

Ko ste zagotovili vse korake faze načrtovanja in ko ste pripravili vse elemente, je čas, da z izvajanjem svoje nasprotne naracije preizkusite svojo fazo načrtovanja. To je faza, ko se ukvarjate z naracijo zatiranja in jo začnete izpodbijati. Tu začnete izvajati različne ukrepe, ki ste jih pripravili kot del splošne strategije za boj proti naraciji zatiranja. V tej fazi so vključeni trije koraki, ki vam bodo pomagali izvajati nasprotno naracijo. Trajanje faze izvajanja tukaj ni vnaprej določeno. Sami se odločite, kako dolgo bo trajala faza izvajanja.

PRIPRAVITE ZAČETEK KAMPANJE

Na ta način boste začeli nov podvig ali fazo in ga/jo predstavili javnosti. Začetek bi moral predstavljati trenutek, ko se vaša nasprotna naracija sreča z javnostjo in ko se začnete ukvarjati drug z drugim. Zelo pomembno je, da je cilj prvega začetka dobiti pozornost javnosti in medijev ter pritegniti njihov interes.

OSEM STVARI, KI SI JIH JE TREBA ZAPOMNITI

- **Določite datum.** Odločite se za datum, čas in kraj (fizično in na spletu) vašega začetka. Poskrbite, da bodo s tem seznanjeni mediji, ki bodo tako poročali o vašem začetku kampanje.
- **Najдите najprimernejši trenutek.** Včasih imamo lahko odličen načrt za začetek izvajanja, pa se natanko na ta datum in čas v vašem mestu dogaja pomembnejši dogodek, ki bo pritegnil vso pozornost medijev. Poskusite se izogniti začetku svojega dogodka hkrati z drugim pomembnim dogajanjem. Po drugi strani pa mogoče kdaj ne boste pripravljeni začeti, pa bodo obstoječe okoliščine, ki so se ustvarile v kratkem času, popolne za začetek vaše nasprotne naracije. Ne čakajte: izkoristite trenutek in takoj začnite z naracijo.
- **Poskrbite, da bo zanimiv.** Začetek kampanje mora biti tudi zanimiv, včasih provokativen in včasih čustven. Kaj lahko storite, da bo vaš začetek zanimiv? Pošljite zbadljivo objavo za tisk, s katero boste k sebi pozvali medijske hiše; oblikujte zgodbe, ki vašem občinstvu dajejo občutek čustev, konteksta in tako naprej.

- **Ustvarite željo.** Preden načrtujete začetek nasprotne naracije, poskusite zanetiti razpravo in tako ustvarite v javnosti željo in pričakovanje. To lahko preprosto naredite z objavljanjem blogov, izvajanjem srečanj v živo in tako naprej. Tako boste javnost pripravili za začetek svoje nasprotne naracije.
- **Poskusite se dogovoriti vnaprej.** Zlasti se poskusite vnaprej dogovoriti s svojimi podporniki, ne glede na to kdo so: akademiki, slavne osebe, politiki itn. Zagotoviti morate, da boste dogovorjeni z njimi in da boste natančno vedeli, kako in kdaj bodo sodelovali pri začetku kampanje.
- **Govorite svojemu občinstvu.** Govorite njihov jezik, tj., če se ukvarjate z mladimi ljudmi, se izognite akademskemu in težko razumljivemu jeziku. Namesto tega uporabljajte jezik, ki je prijazen do mladih, ter na primer ustvarite slikovno gradivo.
- **Pojdite k občinstvu.** Da ponovimo, če je vaše občinstvo na primer akademsko, jih boste lažje dosegli po univerzah in jih vključili preko seminarjev ali konferenc. Kljub temu pa to ne pomeni, da je to najboljši način za vključevanje verskih voditeljev.
- **Začetek vaše nasprotne naracije je lahko raznolik:** lahko je komentar ali mnenje predsednika vlade, ki bo na primer javno oznanil zakon, ki zagovarja LGBT skupnost; lahko je koncert v podporo določeni manjšini v vašem mestu in za spodbujanje njihovih kulturnih vrednot, lahko pa je tudi televizijska razprava, ki ji sledi video oglas o seksizmu. Torej ni pravila glede tega, kaj velja za začetek kampanje. Ne pozabite: začetek je trenutek, ko se odločite, da boste začeli izvajati svojo nasprotno naracijo. Vi pa ste tisti, ki se odločite, kako boste to storili!

SKUPINA »ZMOREMO« IN NJEN ZAČETEK

Skupina dijakov »ZMOREMO«, ki jo vodi Oli, se odločila, da bo izvedla kampanjo in jo namerava začeti z organizacijo šolskega glasbenega festivala. Medije se povabi k poročanju o dogodku. Glavno ciljno občinstvo so mladi, ki imajo radi glasbo in nogomet, torej je to aktivnost, ki jo je predlagala in sprejela skupina mladih ljudi. Ale in Pim sta zadolžena za logistiko. Ahme je zadolžen za vabila in stike z javnostjo.

Faza **1 OCENA** **2 OBLIKOVANJE** **3 IZVAJANJE** **4 OVREDNOTENJE**

Korak **1** **2** **3** **4**

SODELOVANJE Z MEDIJI

Sodelovanje z mediji je proces, ki bi vas moral spremljati skozi celotno izvajanje nasprotne naracije. Mediji so orodje, ki vam bo zagotovilo prostor za posredovanje vsebine vaše nasprotne naracije in jo bo širilo, da bo dosegla ciljno občinstvo. Uspešno sodelovanje z mediji bo zagotovilo učinkovit doseg nasprotne naracije in širši doseg vašega občinstva.

KAJ STORITI

- Ugotovite, katere medije uporablja, posluša, bere ali gleda vaše občinstvo. Je to nacionalna ali lokalna televizija? Je to radio? Je to dnevni časopis? Ali je to mogoče internetni časopis?
- Prav tako ugotovite, kateri deli/oddaje določenega medija zanima vaše občinstvo: npr., ali je to športna oddaja na kabelski televiziji? Je to jutranja radijska oddaja?
- Sestavite zbirko podatkov o novinarjih, ki bi lahko poročali o dogodku.
- Ugotovite, na katero oddajo želite iti in kdo je njena/- voditeljica/-. Načrtujte sestanek z voditeljico/-em/novinarjo/-jem in mu/ji predstavite zamisel oddaje (glejte pod Orodja o tehnikah uspešnega predstavljanja).
- S seboj prinesite osnovne informacije ali nekaj strani vaše spletne strani, da pojasnite, kakšen je namen vaše organizacije in zakaj je pomembno, da se v medijih zagotovi prostor za nasprotno naracijo.
- Organizirajte sestanke in dogodke z novinarji o vprašanjih, ki so povezani z vašo nasprotno naracijo, na primer usposabljanje o spolnem nasilju ali okroglo mizo z različnimi deležniki.

ČESA NE SMETE STORITI

- Ne obračajte se na medije s splošnimi povabili prek njihovega splošnega elektronskega naslova.
- Ne pošiljajte predstavitev ali objave za tisk z nejasnimi splošnimi izjavami. Vaša zgodba mora pokazati, ne govoriti, in prepričati morate urednika, da bo poročal o novici, ki promovira vašo organizacijo in ne katere druge.
- Ne podcenjujte pomembnosti manj pomembnih medijev, kot so: lokalni in skupnostni časopisi, lokalna televizija in radio, dijaške revije in tako naprej. Včasih so to najučinkovitejši kanali, po katerih lahko širite nasprotno naracijo in dosežete določen segment svojega občinstva. Celoten spekter tiskanih medijev si oglejte iz različnih zornih kotov.

Uporabite predlogo za načrtovanje sodelovanja z mediji.

SODELOVANJE Z MEDIJI

1. Na katere medije se boste obrnili?	<i>Primer: Nacionalna TV »ABC«</i>
2. Kateri oddelek/oddaja/program? Bodite natančni!	<i>Primer: Program se imenuje »moja zgodba«</i>
3. Opišite glavne značilnosti oddelka/oddaje/programa?	<i>Primer: »Moja zgodba« je tedenski program, ki predstavlja poglobljene zgodbe za specifična družbena vprašanja. Traja 30–45 minut vsako sredo od 18.00 do 18.48. Poteka v živo v studiu z več gosti.</i>
4. Kdo je potencialno občinstvo?	<i>Primer: Državljeni srednjih let, ki jih zanimajo socialna vprašanja.</i>
5. Kdo je odgovoren za oddelek/oddajo/program? Dodajte tudi kontaktne podatke.	<i>Primer: Programska direktorica je Amanda Dean. Voditelj programa je John Smith. Tel. št.: 00009999000 elektronska pošta: amanda@mojazgodba.sf Twitter: @mojazgodba.sf @amandaTV.sf @johnTV.sf</i>

To predlogo za zbirko podatkov prilagodite za

Ime	John Smith	Fatima Assaf	Lina Svensson
Organizacija	ABC News, Avstralija	Al Jazeera (v večini), Al Monitor (včasih), The National UAE (včasih)	Sydsvenskan
Mediji	Samo TV	TV, časopis, splet	časopis, splet
Doseg	Nacionalni	Mednarodni	Lokalni
Sedež	Sydney, Avstralija	Razno: Doha, Kairo, Bejrut	Malmö, Švedska
Samostojni podjetnik/ Zaposlen	Zaposlen	Samostojni podjetnik	Zaposlen
E-naslov	john.smith@abc.net.sf	fatimassaf@gmail.vz	l.svensson@sydsvenskan.ta
Twitter	@johnsmith8.sf, 900+ sledilci	@fatimassafTV.vz	@linafina.ta
Telefonska št.:	pisarna: 226762, mobilni telefon: 07788112		

- Namige o tem, kako uspešno predstaviti zgodbo prek načrta za sporočilo (angl. Message Map), najdete na naslednji povezavi: www.youtube.com/watch?v=phyU2BThK4Q
- Platformo Alexa (www.alexa.com) uporabite za določanje številčnosti občinstva na spletnih portalih. (Ko vstopite v platformo, se premikajte po spletni strani navzdol in v iskalno polje pod napisom »Browse Top Sites« vpišite Url naslov portala z novicami.)

»ZMOREMO« IN MEDIJI

Neposredno ciljno občinstvo aktivnosti skupine »ZMOREMO« so dijaki na srednji šoli. K sodelovanju pri pripravi organizacije festiva so vsi dijaki povabljeni prek družbene platforme, elektronskih naslovov, posterjev na glavni oglasni deski in ustno med predavanji. Oli in Ahme sta obiskala vsa predavanja. Oli se ni počutila dovolj samozavestno, da bi šla prvič sama. Bala se je, da bi mislili, da gre za nekaj rolonijskega. Tako je šel Ahme z njo in sta govorila skupaj.

Za posredno ciljno občinstvo je bil festival oznanjen prek družbenih medijev in prevladujočih medijev, tj. prek lokalnega televizijskega kanala, lokalne radijske postaje, pri čemer so bili posebej usmerjeni v vplivne novinarje, s posterji na oknih trgovin ter v občinskih centrih. Lokalni politiki vseh strank so prejeli osebna pisna vabila po pošti.

Faza **1 OCENA** **2 OBLIKOVANJE** **3 IZVAJANJE** **4 OVREDNOTENJE**

Korak **1** **2** **3** **4**

UPOŠTEVAJTE VPLIVNE LJUDI

Vplivni ljudje so tisti, ki bodo dosegli občinstvo in mogoče vplivali nanj. Posredovali bodo vaša sporočila in informacije. Vplivni ljudje lahko izhajajo iz različnih področij: politika, akademski krogi, šport, glasba, umetnost itn. Običajno imajo veliko sledilcev in bodo tako v kratkem času najverjetneje dosegli veliko število občinstva.

- Določite pravo vplivno osebo, ki ustreza temi vaše nasprotne naracije, na primer nekoga, ki se vse življenje zavzema za vprašanje, ki ga obravnavate.
- Bodite previdni, da ne vključujete ljudi, ki so v preteklosti podpirali naracijo zatiranja in spodbujali sovražni govor.
- Prav tako premislite, katero občinstvo bodo vplivni ljudje najverjetneje dosegli in ali lahko vplivajo nanj. Na primer: če vaša nasprotna naracija obravnava vprašanje vere, bi bilo mogoče dobro razmisliti o tem, da se kot vplivne osebe vključi verske voditelje.
- Preden se povežete z vplivnimi ljudmi, pripravite dobro kratko predstavitev in nekaj osnovnih informacij. Poskrbite, da boste natančno opredelili, kakšne dolžnosti bo imela vplivna oseba.

- Pazite, da ne boste ljudi preobremenili z informacijami in nalogami! Njihovo vlogo in naloge opredelite realistično. Vsa gradiva pripravite vnaprej. (Na primer: če je vplivna oseba pevka, ki ima milijon sledilcev na družbenih omrežjih, ji izročite vnaprej pripravljene objave za Facebook in Twitter.)

Za vključevanje vplivnih ljudi uporabite spodnjo tabelo.

ALI STE NAŠLI VPLIVNO OSEBO, KI BO PODPRLA VAŠO KAMPANJO?

1. IDENTIFICIRAJTE	• Kdo je vaša vplivna oseba? • Katero skupino občinstva bo dosegla in nanjo vplivala? • Pri katerih temah/vprašanjih bo vključena? • Katere medije uporablja? • Opišite morebitne druge osnovne informacije o vaših vplivnih osebah.
2. POVEŽITE SE	• S kakšno predstavitvijo boste to osebo prepričali, da vas podpre? • Kakšne naloge bo imela vplivna oseba? • Kakšna je časovnica sodelovanja?
3. UKREPAJTE	• Pripravite izdelana gradiva in jih izročite (npr. objave na Facebooku, Twitterju, infografike itn.) • Izvajajte redne sestanke (tj. na dva tedna, vsak mesec itn.) • Vplivno osebo sproti obveščajte o rezultatih, zmagah itn. • Pohvalite prispevek vplivne osebe in ga priznajte.

»ZMOREMO« IN VPLIVNI LJUDJE

Glavni vplivni ljudje, ki bodo podprli festival, so člani lokalne skupine »The Hives«, ker je Alejev bratranec prijatelj glavnega kitarista. Skupina je med vsemi mladimi zelo priljubljena. Gospa Hilte je imela povezavo do Silte, nacionalno znane pevke mešane-ga izvora, rlonijskega in marcadijskega. Poleg tega pa se je ravnatelj šole obrnil na župana in direktorja lokalnega športnega stadiona.

Faza **1 OCENA** **2 OBLIKOVANJE** **3 IZVAJANJE** **4 OVREDNOTENJE**

Korak **1** **2** **3** **4**

SODELUJTE Z VSEMI UDELEŽENIMI

Za vsako naracijo zatiranja so ljudje. Ljudje so tako tarče kot podporniki naracije zatiranja. Gre za obravnavanje sovraštva ne za obsojanje ali napadanje katere koli skupine. Sodelovanje z obema skupinama je lahko zahtevno in težko. Kljub temu lahko sodelovanje pri takem transformativnem procesu prinese dragocene rezultate.

Namigi za sodelovanje s podporniki in ustvarjalci naracije zatiranja

- **Pazljivo izberite, s kom boste sodelovali.** Ustvarjalec sovraštva ali njegov podpornik je lahko kdor koli: mlad človek, starejša oseba, politik, prijatelj, družinski član ali športnik. Nekateri od njih imajo večji vpliv v družbi kot drugi. Izberite, s kom boste sodelovali in pri tem pazljivo upoštevajte svoje cilje.
- **Bojkotirajte.** Včasih je to najučinkovitejši način za ukvarjanje s stranmi, ki objavljajo in širijo naracijo zatiranja. Bojkotiranje je uspešna taktika, da se izognemo pošiljanju obiskovalcev na njihovo stran.
- **Odgovorite.** Ugotovite, katere vire, informacije in dejstva uporablja ustvarjalec sovraštva in poiščite alternativne vire, dejstva in informacije. Objavite komentarje na straneh, ki vsebujejo nepravilno, pristransko in rasistično vsebino. Pošljite vprašanja ali pritožbe avtorjem/urednikom vseh objav, ki kažejo nestrpnost.
- **Prijavite.** Uporabljajte spletne mehanizme za prijavo ali pritožbene postopke, da lastnike spletnih mest ali direktorje TV-oddaj opozorite na primere naracij zatiranja. Poleg tega lahko zbirate informacije o sovražnih spletnih mestih, časopisih, radijih ali televizijskih oddajah, ki so registrirani v vaši državi. To potem pošljite svojemu poslancu.
- **Ignorirajte osebe, ki s svojimi komentarji namenoma provocirajo, žalijo ali pišejo nesmisle.** Najboljše sodelovanje s takimi osebami je, da ne sodelujemo z njimi. Poskušajte jih ignorirati. Spodbujajte ostale, da storijo enako.

Namigi za sodelovanje s tarčami naracije zatiranja

- **Povežite se.** Tarče naracije zatiranja pogosto trpijo čustveno in psihično. Poskusite se povezati z njimi in jim izraziti svoje sočutje. Pomembno je, da pokažete, da niso sami. Pojasnite tudi, kaj lahko storijo.
- **Organizirajte se.** Naracije zatiranja pogosto temeljijo na lažnih zamislih, dejstvih in mitih. Tarče naracije zatiranja spodbujajte, da naj najdejo alternativno naracijo in jo širijo povsod, kjer jo lahko – na internetu, na družbenih omrežjih ali v prevladujočih medijih. Organizirajte tudi javno akcijo, s katero boste pokazali solidarnost tudi z drugimi žrtvami.
- **Obveščajte.** Tarče naracije zatiranja se mogoče ne zavedajo, kako in na kak način lahko ukrepajo. Poučite jih o pravnih instrumentih, o pravicah in o tehnikah za zaščito.
- **Bodite pazljivi!** Sodelovanje s tarčami naracije zatiranja pomeni tudi, da se moramo izogibati možnostim izpostavljanja njih ali sebe dodatnim tveganjem. To bi lahko povzročilo še več škode. Vedno vprašajte osebe, ki so udeležene, ali želijo sodelovati in na kakšne načine. Ne silite jih, če oklevajo, ampak poskrbite, da bodo razumeli možnosti podpore, ki jim jo lahko ponudite vi in druge organizacije.

Dodatni namigi in primeri, kako delati s tarčami sovražnega govora in njegovimi ustvarjalci, so opisani v oddelku 6.7.

SKUPINA »ZMOREMO« IN VKLJUČEVANJE VSEH USTREZNIH SKUPIN

Cilj aktivnosti je ustvarjanje prostora, v katerem bodo lahko mladi razmišljali o pomembnih izkušnjah in jih izkusili, namesto preprostega posredovanja »pravih« informacij. Zamisel je, da se ustvari varen prostor za dialog, na primer s skupnim načrtovanjem aktivnosti ali z uporabo simulacijske igre. Simulacijske igre ali igre vlog/zamenjava vlog postavljajo skupino v podobne položaje, v katerih so osebe, ki so povezane s sovražnim govorom, vendar pa se izogibajo temu, da bi ljudi postavljali neposredno v vlogo »storilca« ali »žrtve«. Zamisel je, da se obravnava sovraštvo in da se izogne označevanje in humanizacija udeleženi. Oli in drugim mladim, ki so bili tarče sovraštva, so podpora in svetovanje iz pravnih, čustvenih in izobraževalnih perspektiv ponudili ustrezni strokovnjaki in ljudje.

7.4 | ČETRТА FAZA: SPREMLJAJTE IN OVREDNOTITE NASPROTNO NARACIJO

To je četrta in zadnja faza smernic. V tej vazi sta zajeta spremljanje in vrednotenje vaše nasprotne naracije. To je pomemben trenutek za ocenjevanje vašega vpliva in ovrednotenje, ali so bili cilji doseženi. Nenazadnje je to tudi pomemben trenutek za razmišljanje in razpravo o tem, ali je potrebna še ena ponovitev ali ne.

OPREDELITEV KAZALNIKOV VPLIVA

Če želite ovrednotiti vpliv svoje nasprotne naracije, morate opredeliti, kakšen bo vpliv ali z drugimi besedami, specifične spremembe, ki jih pričakujete kot posledico svojih prizadevanj. Vaši ukrepi bodo imeli mogoče drugačne učinke, na primer na mnenja in vedenje ljudi, zato se morate odločiti, kakšne vrste učinkov ali sprememb želite spremljati in kaj vam bo povedalo, da se te spremembe dogajajo, v kolikšni meri in na kakšne načine. Mogoče boste potrebovali odgovore na vprašanja, kot so: Koga je kampanja dosegla? Kako so razumeli sporočilo? Kako se je spremenilo njihovo dojemanje zadevnega vprašanja?

Ocenjevalci pogosto navajajo verigo vpliva. Na kratko: domneva se, da bodo po akcijah ali aktivnostih, kot je širjenje videoposnetka ali organizacija seminarja, ti ukrepi vplivali na stališče in dojemanje gledalcev ali udeležencev in da se bo zaradi tega nazadnje njihovo vedenje delno ali močno spremenilo. Na primer: ljudje lahko vidijo določeno vsebino, vendar pa to ne bo nujno spremenilo njihovega mnenja. V nadaljevanju so navedeni nekateri primeri kvantitativnih (obseg katerega sprememba je ugotovljena v številkah) in kvalitativnih kazalnikov (kakovost ali vrsta opazovane spremembe) na različnih stopnjah verige:

Raven	Primeri kazalnikov
Prizadevanja ali rezultati	Število razdeljenih letakov in posterjev Število »prikazov«, to je, kolikokrat se je vsebina pojavila v viru novic ali na stranski vrstici platform družbenih medijev Ustreznost medijev, v katerih se je vaše sporočilo pojavilo, na primer, prevladujoči in razširjeni, specifični, a zelo pomembni za vaše ciljno občinstvo.
Rezultati	Doseg ali ozaveščenost Število obiskovalcev spletnega portala Število všečkov, komentarjev in delitev, ki kaže, da je bila vsebina prebrana in da je bralca ganila. Spremembe pri dojemanju z ocenjevanjem vsebine spletnih pogovorov, na primer z analizo komentarjev, ki kažejo, kako začnejo ljudje dvomiti o svojih ekstremističnih prepričanih, in kažejo večšine kritičnega razmišljanja, ali komentarji, ki kažejo, da upoštevajo drugačno stališče, izražajo strpnost in spoštovanje Spremembe vedenja Število ljudi, ki prosijo za pomoč pri izhodu iz ekstremističnih skupin Ljudje kažejo, da lahko delajo z drugimi, ki so premagali predsodke in strahove, ter v svojih dejanjih sprejmejo jezik človekovih pravic.
Vpliv	Spremembe družbenih odnosov Število sovražnih komentarjev se zmanjša Število ljudi, ki se pridružijo ekstremističnim skupinam, se zmanjša Število mladih, ki sodelujejo pri gradnji skupnosti in aktivnosti na področju človekovih pravic, se poveča Odnosi med skupnostmi kažejo na večje zaupanje in sodelovanje, na primer, novim organizacijam in skupinam se pridružijo ljudje različnih porekel in pripadnosti, medtem ko se prej ne bi.

Več o tem, kako oceniti dosežke vaše nasprotne naracije in kako spremljati ter analizirati pogovore na spletu, najdete v tretjem in četrtem koraku te faze.

- Za spletni vodnik in orodja o spremljanju in vrednotenju za mladinske organizacije obiščite vodnik **The Learning Curve** (www.unoy.org/evaluationguide).
- Za več informacij o tem, kako razviti kazalnike pri izobraževalnih aktivnostih, glejte priročnik **Educational Evaluation in Youth Work**. T-Kit 10, ki ji ga je objavilo Partnerstvo Evropske komisije in Svet Evrope na področju mladine.
- Za primere in več podrobnosti o metrikah družbenih medijev za kazalnike vpliva spletne nasprotne naracije glejte priročnika **Counter-narrative Monitoring and Evaluation Handbook in The Impact of Counter-Narratives**, Institute of Strategic Dialogue and Against Violent Extremism (<http://www.strategicdialogue.org/>).

Faza **1 OCENA** **2 OBLIKOVANJE** **3 IZVAJANJE** **4 OVREDNOTENJE**

Korak **1** **2** **3** **4** **5**

OPAZUJTE IN SPRAŠUJTE

Pozorno opazovanje, kako se vaše ciljno občinstvo odziva na vašo kampanjo, je ključni vidik vaših prizadevanj za spremljanje in vrednotenje. Za pridobitev boljšega vpogleda lahko zbirate informacije tudi s postavljanjem vprašanj različnim udeležencem in opazovalcem, na primer v obliki ankete ali intervjuja. Ankete in intervjuji se lahko izvajajo osebno ali pa z uporabo internetnih orodij in platform. Lahko se opravljajo s pisanjem, glasovnim snemanjem ali snemanjem videoposnetkov. Sami se odločite, kako to izvesti. Obstajajo različne tehnike anketiranja in opravljanje intervjujev. Nekatere izmed njih bomo raziskali v tem koraku in si pogledali, kako vam lahko pomagajo spremljati in ovrednotiti vpliv vaše nasprotne naracije.

- Intervjuje je treba izvesti s tistimi osebami, ki so bile del vašega ciljnega občinstva. Poskusite ugotoviti, kdo bi lahko te osebe bile in opravite intervjuje z njimi. Na primer: če so bili vaše ciljno občinstvo zdravniki, ki niso želeli zdraviti beguncev, pojdite v bolnico in prosite za intervjuje.
- Ko pristopate k ljudem ali skupinam, da bi z njimi opravili intervju, vedno pojasnite, v povezavi s čim bo tekla beseda, koliko časa bo intervju trajal in ali bo objavljen ali zaupen. Bodite iskreni z njimi. Če jim ne uspe sodelovati takoj, se poskusite dogovoriti za drug primeren čas ali pa lahko intervju izvedete tudi prek spleta.
- Izberite način opravljanja intervjuja: pisno, glasovno snemanje ali videosnemanje. Vedno vprašajte intervjuvance, ali se strinjajo z metodo opravljanja intervjuja. Če se odločite intervju opraviti s snemanjem videoposnetka, ne pozabite pripraviti in vnaprej preizkusiti kamere in mikrofona. Poleg tega poskrbite, da boste imeli osnutek vodilnih vprašanj za intervju.
- Preden začnete izvajati intervju, zapišite datum, čas in kraj intervjuja. Intervjuvanca prosite, da naj v izogib morebitnim tveganjem podpiše dokument, v katerem se strinja, da bo z njim opravljen intervju skladno z medsebojno dogovorjenimi pogoji.
- Intervju naj bo kratek, odkrit in jedrnat.

- Za različne metode in tehnike opravljanja razgovorov si oglejte Better-Evaluation (www.betterevaluation.org/evaluation-options/interviews).
- Če delujete v zahtevnih okoljih in želite organizirati zbiranje podatkov, uporabite zbirko KoBo Toolbox (www.kobotoolbox.org). Je brezplačna in odprtokodna.
- Google Forms je praktično orodje za načrtovanje, zbiranje in analiziranje informacij (www.google.com/forms/about).
- FrontlineSMS (www.frontlinesms.com) je še eno orodje, ki vam omogoča, da preprosto pošiljate, prejimate in upravljate sporočila SMS in podatke od koder koli.

STRATEGIJA SPREMLJANJA IN VREDNOTENJA »ZMOREMO«

Skupina razpravlja o tem, kaj bo pokazatelj zelenih sprememb, ki jih ustvarjajo njihova prizadevanja:

- Vodili bodo evidenco števila in vrste diskriminatornih komentarjev, ki se pojavljajo na spletnih družbenih platformah njihove šole.
- Opazovali bodo, ali so sošolci spremenili svoj odnos in način, kako se razumejo z drugimi, na primer, ali so se prenehali šaliti o Rolonijcih in drugih skupinah, ki veljajo za drugačne.
- Opravili bodo anonimno spletno anketo.
- Predlagali bodo simulacijsko igro (kot je igra »Clash of Freedoms« (navzkrižje svoboščin) v delu Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah, to je igra, pri kateri dve skupnosti z različnimi stališči glede svobode izražanja živita na istem otoku). Med igro bodo opazovali stališča in mnenja, ki se izražajo med pogovorom ob koncu aktivnosti.
- Skupina se bo redno srečevala zaradi izmenjave in analiziranja opažanj njenih članov.

Faza **1 OCENA** **2 OBLIKOVANJE** **3 IZVAJANJE** **4 OVREDNOTENJE**

Korak **1** **2** **3** **4** **5**

OCENJEVANJE DOSEGA

V tem koraku boste ocenili doseg, to je število ljudi, ki jih je vaša nasprotna naracija dosegla. Medtem ko ste v prvi fazi ocenili medijsko distribucijo naracije zatiranja, boste imeli tu boljši pregled dosega vaše nasprotne naracije in približno število ljudi, ki jih je ta dosegla.

- Ocenjevanje dosega se sliši kot znanstvena vaja, vendar je dejansko veliko preprostejše. Za začetek pripravite seznam medijskih kanalov, ki ste jih uporabljali za širjenje nasprotne naracije. Ko boste imeli končni seznam, poskusite približen doseg oceniti z uporabo orodij, navedenih v nadaljevanju.

- Večina prevladujočih medijev, kot so: časopisi, televizija in radio, vam lahko zagotovijo različne statistike o občinstvih in dosegu. Če ste bili torej povabljeni na televizijsko oddajo, prosite gostitelja oddaje, da naj vam zagotovi približno število gledalcev. Enako storite za radio in časopis.
- Če za širjenje nasprotne naracije uporabljate reklamne panoje, ima večina podjetij, ki jih daje v najem, podatke o številu ljudi, ki pano vidijo vsak dan, glede na lokacijo. Zaposlite podjetje za te podatke.
- Če uporabljate tiskana gradiva, kot so: poročila, revije in brošure, preštejte število gradiv, ki ste jih razdelili.
- Če želite vedeti več o številu obiskovalcev spletnih portalov, uporabljajte platformo Alexa (www.alexa.com).
- Če upravljate s spletnim mestom in želite imeti podrobno analizo števila obiskovalcev, namestite orodje Google Analytics (www.google.com/analytics) in ga zaženite, čeprav večina blogerskih platform, kot je WordPress, zagotavljajo analizo obiskov.
- Če uporabljate družbena omrežja, ima večina teh integriranih orodje za analizo, ki zagotavlja podrobne informacije o dosegu.
- Hootsuite (www.hootsuite.com) je platforma, ki vam omogoča integracijo vseh kanalov družbenih medijev na eno nadzorno ploščo, spremljanje pogovorov ter zbiranje različnih metrik in analiz za distribucijo družbenih medijev, ki jih uporabljate.

Faza **1 OCENA** **2 OBLIKOVANJE** **3 IZVAJANJE** **4 OVREDNOTENJE**

Korak **1** **2** **3** **4** **5**

SPREMLJANJE POGOVOROV

Naracije povzročajo odzive, ki se v glavnem kažejo v pogovorih med ljudmi. Ti pogovori imajo lahko klasično obliko pogovorov med ljudmi ali skupinami v fizičnih prostorih ali na internetnih platformah. Če želite izvedeti, kako se občinstvo ali naracija zatiranja odzivata na vašo nasprotno naracijo, morate spremljati pogovore na spletu in v nespletnem okolju.

- Pojdite tja, kjer se nahaja občinstvo, in pogledajte, kakšen je njihov odziv. Na primer: če ste na svoji spletni strani objavili članek in ga delili po drugih družbenih omrežjih, lahko za ugotavljanje, kdo je delil vaš članek, uporabite eno od spodaj navedenih orodij. Poleg tega ugotovite, kako je vaše občinstvo vaš članek sprejelo.
- Čeprav internet zagotavlja številne možnosti za spremljanje spletnih pogovorov, se ne osredotočajte le na spletni prostor. Če ste na primer razdelili časopis o vprašanjih, povezanih s antisemitizmom, pojdite tudi v fizično okolje in opazujte, ali ga ljudje berejo in kakšen je njihov odziv.
- Poiščite tudi morebitne nasprotne odzive na vašo nasprotno naracijo. Vaša alternativna dejstva ali viri so mogoče lahko širili naracijo zatiranja in lahko tako na spletu, v prevladujočih medijih ali v fizičnih prostorih povzročijo nasproten odziv.
- Redno spremljajte prevladujoče medije in ugotovite, ali ljudje omenjajo vašo nasprotno naracijo in v kakšnem kontekstu jo omenjajo. Mogoče ne boste morali vsega spremljati 24 ur, toda ugotovite, kateri so morebitni oddaje in programi, ki bi se lahko odzvali na vašo nasprotno naracijo in jo uporabljali. Poleg tega spremljajte reklamne panoje in druge statične prostore, če ste jih uporabljali za širjenje svoje nasprotne naracije, in preverite, ali so bili uporabljeni, porisani ali tarča vandalizma. Če so bili, to fotografirajte.

- Iskalniki, kot sta DuckDuckGo in Google, lahko v realnem času zagotovijo posodobitve o različnih vsebinah in trendih na internetu. Uporabljajte enega izmed iskalnikov za širše spremljanje.
- Možnost iskanja na Facebooku je še eno orodje, ki vam lahko pomaga filtrirati vaše iskanje na podlagi ključnikov (hashtagov) (tj. #človekovepravice), kraji, interes in tako naprej.
- Netvibes (www.netvibes.com) je orodje za spremljanje družbenih medijev v realnem času, ki vam omogoča filtriranje, analiziranje in zbiranje širokega obsega informacij, na primer s spremljanjem tem, ključnikov in računov.
- Keyhole (www.keyhole.co) je orodje za sledenje ključnikov na Twitterju, Instagramu in Facebooku. Kaže, koliko ljudi je objavljalo z vašim ključnikom, skupaj s številom retvitov, všečkov, prikazov itn.
- Social Mentions (www.socialmention.com) je platforma družbenih medijev v realnem času za iskanje in analiziranje, ki zbira vsebino, ki jo ustvarjajo uporabniki; uporabljate jo lahko brez prijave.
- Tweetdeck (<https://tweetdeck.twitter.com/>) je orodje za spremljanje, sodelovanje in organizacijo v realnem času. Omogoča vam spremljanje večjega števila računov in ključnikov (hashtagov) hkrati.

Faza **1 OCENA** **2 OBLIKOVANJE** **3 IZVAJANJE** **4 OVREDNOTENJE**

Korak **1** **2** **3** **4** **5**

OCENJEVANJE VPLIVA

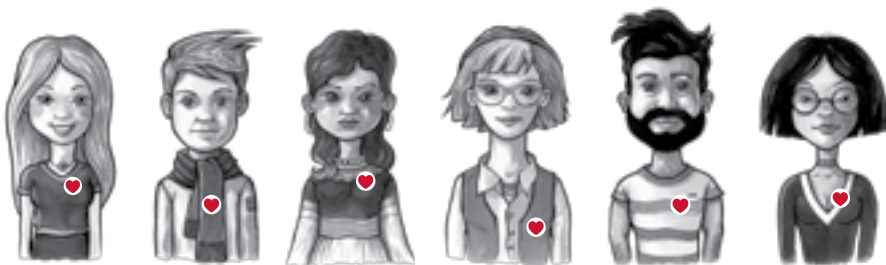
To je zadnji korak zadnje faze tega priročnika. Ko ste od svojega ciljnega občinstva prek intervjujev prejeli informacije iz prve roke in ko ste ocenili doseg, je čas, da razmislite o vplivu svoje nasprotne naracije in ovrednotite dosežke. To je trenutek, ko se vrnete k ponavljanju postopka in se odločite, ali je treba postopek še enkrat ponoviti, tj., ali se je treba vrniti na vse štiri faze in jih ponovno izvesti. Kljub temu je pomembno poudariti, da morate, če se odločite izvesti še eno ponovitev postopka, vse štiri faze prilagoditi na podlagi tega, kar ste se naučili, ter na podlagi neuspehov in rezultatov prve ponovitve.

- Merjenje in vrednotenje rezultatov sta odločilna za učni cikel. Brez dobrega vrednotenja vpliva, ki ga je imela nasprotna naracija, pogosto ni dovolj informacij o smeri ali ciljih za naslednjo ponovitev postopka. Merjenje rezultatov pomaga vaši ekipi razumeti, kaj je dobro delovalo in kje je potrebno ukrepanje.
- Vrednotenje ne sme biti ovira za ekipo. Z obravnavo te faze kot priložnostjo za učenje je lahko merjenje rezultatov za vse dragocena izkušnja.
- Ta postopek vrednotenja je ponavljajoč se postopek – vrnite se na intervjuje, ki ste jih opravili, in ocenite doseg. Za ugotavljanje, kateri medij, vsebina in govornik so bili najuspešnejši in kateri niso bili, uporabite zgodbe, povratne informacije in podatke. Zapišite vsak rezultat!
- Na podlagi rezultatov vrednotenja na koncu določite in se odločite, ali je treba izvesti še eno ponovitev postopka nasprotne naracije.
- Ne pozabite: za izpodbijanje naracij zatiranja in vplivanje je včasih potrebnega veliko časa. Potrebna sta potrpljenje in vztrajnost. Nadaljujte!

- BetterEvaluations zagotavlja širok razpon metod, tehnik in predlog vrednotenja (www.betterevaluation.org).
- Uporabljajte eno od zbirk orodij, ki jih je razvilo podjetje FSG/Reimagining Social Change¹
- Orodje Feedback Commons, ki ga je razvilo podjetje Keystone, prav tako zagotavlja uporabna orodja, ki vam bodo pomagala pri vrednotenju – feedbackcommons.org – .

»ZMOREMO«: KAJ SLEDI?

Po izvedenih aktivnostih je Oli zaradi načrtovanja nadaljnjih aktivnosti organizirala sestanek ekipe. Nekateri so poročali, da so opazili spremembo pri stališčih in dojemanjih pri sebi in drugih sošolcih. Čutili so, da imajo večjo moč in da so bolj navdušeni nad tem, da bi po poletnih počitnicah izvajali podobne aktivnosti. Skupine na platformah družbenih medijev so bile polne komentarjev in slik s festivala in potovanja v Strasbourg. Kljub temu nekateri študenti in politiki niso sodelovali. Kako bi jih lahko dosegli? Kaj se je lahko skupina naučila iz te izkušnje? Skupina se je na številnih ravneh naučila veliko, od tega, kako obvladati diskriminacijo, do številnih večšin. Kljub temu ostajajo skriti strahovi in jeza, nekatera družbena vprašanja v njihovi državi in regiji pa so še vedno nerešena. Nadaljevati morajo s svojim delom in se še bolj poglobiti. Čas je za novo ponovitev postopka, vendar so zdaj samozavestni, da to lahko storijo.

POVZETEK POGlavJA V 5 TOČKAH

- Nekateri faze in koraki so predlagani zato, da vam pomagajo pri razvoju kampanje, ki temelji na nasprotni ali alternativni naraciji. Če so lahko to storili Oli in njeni prijatelji, lahko to storite tudi vi!
- Začne se z ocenjevanjem naracije zatiranja, proti kateri se želite boriti in jo dekonstruirati.
- Nadaljuje se s snovanjem in pazljivim načrtovanjem vaših ukrepov. Na voljo so številna orodja, ki vam pomagajo pri načrtovanju vaše kampanje. Načrtujte pazljivo.
- Izvajanje kampanje pomeni začetek njenega izvajanja ali njena predstavitev javnosti in sodelovanje z vsemi pomembnimi deležniki in z mediji.
- Razmišljajte o učinkih svojih dejanj in kaj ste se naučili. Razmislite o tem, kaj bo pokazatelj, da ste dosegli svoje cilje. Pri načrtovanju ponovitve kampanje ali drugih mogočih ukrepov upoštevajte lekcije, ki ste se jih naučili.

KONČNE OPOMBE

¹ www.fsg.org/tools-and-resources/impact-practical-guide-evaluating-community-information-projects#download-area in www.fsg.org/tools-and-resources/trustee-evaluation-toolkit-0

DODATKI

DODATEK 1 | POGOSTO ZASTAVLJENA VPRAŠANJA

Ali nasprotna naracija posebej obravnava radikalni in nasilni islamizem?

Nasprotna naracija obravnava vsako obliko nasilnega ekstremizma, ne glede na to, ali gre za desničarski, levičarski ali verski ekstremizem, saj je vsem skupna zamisel, da je legitimna uporaba nasilja za doseganje političnih ali drugih ciljev. Ekstremisti niso strpni do zamisli drugih ljudi. Cilj nasprotne naracije je diskreditirati in razložiti zamisel, da je nasilje legitimno orodje, ter spodbujati zamisel, da je nujno spoštovanje drugačnosti in človekovega dostojanstva. Čeprav je postal izraz »nasprotna naracija« bolj znan v kontekstu dela proti radikalizaciji in nasilnemu ekstremizmu vključno z džihadizmom, ima uporaba naracij, katerih cilj je preprečevanje nasilja in zatiranja na podlagi rase, spolne usmerjenosti ali izvora, dolgoletno tradicijo v več disciplinah in na več strokovnih področjih.

Katero je ciljno občinstvo nasprotnih in alternativnih naracij?

Cilj nasprotne in alternativne naracije je doseči različna ciljna občinstva glede na kontekst. Cilj nasprotne naracije je doseči a) tiste, ki bi lahko ali pa že simpatizirajo z ekstremističnimi stališči, da se prepreči njihovo nadaljnje sodelovanje »z delovanjem od spodaj navzgor«, b) tiste, ki že imajo ekstremistična stališča, da se posameznikom pomaga pri spreminjanju njihovih stališč in vedenja, na primer z direktnim sporočanjem in s podporo pri izstopu iz ekstremističnih skupin. Alternativne naracije krepijo pozitivne, vključujoče in konstruktivne zamisli, njihov cilj pa je doseči celotno prebivalstvo, vključno z osebami, ki ustvarjajo sovražni govor in bi se bile zmožne popolnoma na novo spoznati z novo obliko naracije.

Ali sem zaradi tega, ker sem ponosna/-en na svojo državo, podpornica/-k naracije zatiranja?

Ne. To, da smo ponosni na svojo državo in da to izražamo, še ne pomeni, da podpiramo naracijo zatiranja. Tradicije, dediščina in simboli določene države so del naše identitete in občutka pripadnosti določeni skupnosti. To, zaradi česar je določena oseba podpornik naracije zatiranja, je zanikanje pravic drugih, da izrazijo, kako ponosni so na svojo državo, skupnost ali zamisel, in sugeriranje, da se določena skupina ali zamisel obravnava kot nadrejena drugim.

Kako naj obravnavamo svojo zaskrbljenost glede migracij, brezposelnosti ali pomanjkanja stanovanj brez izražanja sovražnega govora?

Pomembno je, da izrazite svoje skrbi in zamisli ter uporabljate vse razpoložljive kanale demokratične udeležbe. Obstajajo organizacije, ki si prizadevajo za obravnavo teh izzivov. Lahko podprete eno izmed teh organizacij, za katero menite, da najbolje pristopa k vprašanjem, ki vas skrbijo, ali se ji pridružite. Poleg tega lahko izboljšate svoje razumevanje teh vprašanj. Pogosto je v igri več dejavnikov. Povežite se z organizacijami in

raziskovalci, ki ta vprašanja obravnavajo iz različnih perspektiv in političnih stališč, in se poučite o njih. Če lahko, se udeležite usposabljanja o teh vprašanjih, začnite z lastno raziskavo ali pa se vpišite v družboslovni program.

Zakaj bi morali pri razvoju nasprotnih in alternativnih narahij vključiti tarče sovražnega govora?

Z vključevanjem tarč sovražnega govora bo vaša kampanja, ki temelji na nasprotni narahiji, bolj legitimna in učinkovita. Tarče sovražnega govora lahko zagotovijo dragocene informacije, in če so te osebe udeležene, so lahko sporočila verodostojnejša. Povežite se z organizacijami in podpornimi skupinami, ki vam lahko pomagajo in vas povežejo z njimi. Sodelujte s tistimi, ki so pripravljeni sodelovati. Vzpostavite iskren dvostranski proces komuniciranja. Običajno je strategija veliko močnejša, ko se razvije s posvetovanjem različnih perspektiv.

Zakaj bi morali pri razvoju nasprotnih in alternativnih narahij vključevati nekdanje ekstremiste in ljudi, ki so gojili sovraštvo?

Osebe, ki so bile vključene v ekstremistične skupine, in osebe, ki so v preteklosti ustvarjale sovražni govor, a so spremenile svoj odnos, so ključna skupina, s katero je treba sodelovati, če so pripravljene na to. Na primer: če nekdanji obritoglavci svoje negativne izkušnje in izkušnje ob izstopu delijo s tistimi, ki so že dejavni ali podpirajo ekstremistične zamisli, bo to prepričljivejše zanje kot sporočila drugih, ki niso imeli take izkušnje iz prve roke. Vedo, o čem govorijo, in vedo, kako je biti v takem položaju.

Zdaj razumem, da sem vsečkala/- sovražni govor, kaj lahko storim, da se temu izognem v prihodnosti?

Spoznanje, da sovražni govor škodi drugim, je pomemben prvi korak. V prihodnosti ne objavljajte ponovno in ne delite sporočil brez preverjanja njihove zanesljivosti ali, če vsebujejo negativne stereotipe o drugih skupinah, ki zavračajo njihove človekove pravice. Pridružite se skupini za človekove pravice ali pa jo ustanovite. Poučite se o človekovih pravicah in povežite se s kampanjo gibanja Ne sovražnemu govoru.

Ali potrebujem za začetek kampanje, ki temelji na nasprotni narahiji, posebno usposabljanje?

Ne, pri ukrepanju proti sovražnemu govoru lahko sodeluje vsaka oseba. Za to ni potrebno formalno usposabljanje niti opravljanje izpita, s katerim bi dokazali, da imate posebne kompetence. Kljub temu je treba aktivnosti skrbno načrtovati, da bodo tisti, ki se z njimi ukvarjajo, čim bolj ustrezno pripravljeni. Potrebne priprave bodo v veliki meri odvisne od vrste ukrepa in njegovega lastnega konteksta.

DODATEK 2 | SPLOŠNA DEKLARACIJA ČLOVEKOVIH PRAVIC (Povzetek)

1. Vsi ljudje se rodijo svobodni in enakovredni po dostojanstvu in pravicah.
2. Vsakdo ima pravico, da je obravnavan na enak način, ne glede na raso, barvo kože, spol, jezik, vero, politično prepričanje, premoženje, rojstvo ali kakršno koli drugo okoliščino.
3. Vsakdo ima pravico do življenja, do prostosti in do osebne varnosti.
4. Nihče nima pravice, da z vami ravna kot s sužnjem, prav tako nimate vi pravice, da s kom ravnate kot s sužnjem.
5. Nihče ne sme biti podvržen mučenju ter nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju.
6. Vsakdo ima povsod pravico do priznanja pravne sposobnosti.
7. Vsi so enaki pred zakonom, zakon se mora za vse uporabljati enako.
8. Vsakdo ima pravico do učinkovitega pravnega sredstva, če se kršijo njegove pravice.
9. Nihče nima pravice, da vas neupravičeno zapre ali pridrži ali da vas izžene iz lastne države.
10. Vsakdo ima pravico do poštenega in javnega sojenja.
11. Vsakdo ima pravico, da velja za nedolžnega, dokler ni spoznan za krivega.
12. Vsakdo ima pravico do spoštovanja zasebnosti (vključno z domom in družinskim življenjem).
13. Vsakdo ima pravico svobodno živeti in potovati znotraj državnih meja.
14. Vsakdo ima pravico v drugih državah iskati in uživati pribežališče pred preganjanjem.
15. Vsakdo ima pravico do državljanstva.
16. Vsakdo ima pravico skleniti zakonsko zvezo in ustanoviti družino.
17. Vsakdo ima pravico do premoženja.
18. Vsakdo ima pravico verjeti, kar želi (med drugim vključno z vero).
19. Vsakdo ima pravico povedati, kaj misli ter svobodno dajati in prejemati informacije.
20. Vsakdo ima pravico pridružiti se združenjem in se na miren način srečevati z drugimi.
21. Vsakdo ima pravico sodelovati v vladi svoje države, ki mora biti izbrana na svobodnih in poštenih volitvah.
22. Vsakdo ima pravico do socialnega varstva.
23. Vsakdo ima pravico do dela za pošteno plačilo v varnem okolju in do vključevanja v sindikat.
24. Vsakdo ima pravico do počitka in prostega časa.
25. Vsakdo ima pravico do takšne življenjske ravni, ki zagotavlja njemu in njegovi družini zdravje in dobrobit, vključno s hrano, obleko, stanovanjem, zdravniško oskrbo in potrebnimi socialnimi storitvami.
26. Vsakdo ima pravico do izobraževanja, vključno z brezplačnim osnovnošolskim izobraževanjem.
27. Vsakdo ima pravico prosto se udeleževati kulturnega življenja svoje skupnosti.
28. Vsakdo je upravičen do družbenega in mednarodnega reda, v katerem se lahko v polni meri uresničujejo pravice in svoboščine, določene v tej Deklaraciji.
29. Vsakdo mora spoštovati pravice drugih, skupnost in javno lastnino.
30. Nihče nima pravice odvzeti pravic, določenih v tej Deklaraciji.

DODATEK 3 | EVROPSKA KONVENCIJA O VARSTVU ČLOVEKOVIH PRAVIC IN NJENI PROTOKOLI (Poenostavljena različica izbranih členov)

POVZETEK UVODNIH UGOTOVITEV

Vlade članice Sveta Evrope si prizadevajo za mir in večjo enotnost na podlagi človekovih pravic in temeljnih svoboščin. S to Konvencijo se odločajo, da bodo storile prve korake k uveljavljanju številnih pravic, ki jih vsebuje Splošna deklaracija človekovih pravic.

1. člen – Obveznost spoštovanja človekovih pravic

Države morajo zagotoviti, da ima vsakdo pravice, opredeljene v tej Konvenciji.

2. člen – Pravica do življenja

Imate pravico do življenja.

3. člen – Prepoved mučenja

Nihče vas nima pravice poškodovati ali mučiti. Tudi v priporu mora biti vaše človekovo dostojanstvo spoštovano.

4. člen – Prepoved suženjstva in prisilnega dela

Prepovedano je ravnati z vami kot s sužnji ali zahtevati, da opravljate prisilno delo.

5. člen – Pravica do svobode in varnosti

Imate pravico do svobode. Če vam odvzamejo prostost, imate pravico to izvedeti takoj. Če vam odvzamejo prostost, imate pravico, da hitro začnete postopek ali ste izpuščeni do sojenja.

6. člen – Pravica do poštenega sojenja

Imate pravico do poštenega sojenja pred nepristranskim in neodvisnim sodiščem. Če ste obtoženi kaznivega dejanja, veljate za nedolžnega, dokler ni dokazana vaša krivda. Imate pravico do pomoči zagovornika, ki ga mora, če ste revni, plačati država.

7. člen – Ni kazni brez zakona

Ne smete biti obsojeni za kaznivo dejanje, če ni bilo zakona proti njemu, ko ste ga zagrešili.

8. člen – Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja

Imate pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, stanovanja in do dopisovanja.

9. člen – Svoboda mišljenja, vesti in ver

Imate pravico do svobode misli, vesti in vere. Imate pravico do izražanja svoje vere doma in v javnosti in do spreminjanja vere, če to želite.

10. člen – Svoboda izražanja

Imate pravico do odgovornega govorjenja in pisanja svojih misli in do dajanja in prejemanja informacij. Sem spada tudi svoboda tiska.

11. člen – Svoboda zbiranja in združevanja

Imate pravico do sodelovanja pri mirnih zbiranjih in do ustanovitve združenj ali pridružitve združenjem, vključno s sindikati.

12. člen – Pravica do poroke

Imate pravico skleniti zakonsko zvezo in imeti družino.

13. člen – Pravica do učinkovitega pravnega sredstva

Če so vaše pravice kršene, se lahko glede tega uradno pritožite sodiščem ali drugim javnim organom.

14. člen – Prepoved diskriminacije

Te pravice imate ne glede na barvo kože, spol, jezik, politično ali versko prepričanje ali izvor.

15. člen – Derogacija ob izrednem stanju

V času vojne ali druge splošne nevarnosti lahko vlada sprejme ukrepe, ki so v nasprotju z vašimi pravicami, vendar le, ko je to strogo nujno. Tudi takrat vas vlade na primer ne smejo mučiti ali samovoljno usmrtili.

16. člen – Omejitve politične aktivnosti tujcev

Vlade lahko omejijo politično aktivnost tujcev, tudi če bi bilo to v nasprotju z 10., 11. ali 14. členom.

17. člen – Prepoved zlorabe pravic

Nič v tej konvenciji se ne sme uporabljati za škodovanje pravicam in svoboščinam iz te konvencije.

18. člen – Omejitev restrikcij pravic

Večino pravic iz te konvencije lahko omeji splošni zakon, ki se uporablja za vse. Take omejitve so dovoljene le, če so strogo nujne.

19. do 51. člen

V teh členih je pojasnjeno, kako deluje Evropsko sodišče za človekove pravice

34. člen – Pritožbe posameznikov

Če so bile vaše pravice, ki jih vsebuje konvencija, kršene v eni od držav članic, se morate najprej pritožiti vsem pristojnim nacionalnim organom. Če vaša težava s tem ni rešena, se lahko pritožite neposredno Evropskemu sodišču za človekove pravice v Strasbourgu.

52. člen – Poizvedbe Generalnega sekretarja

Če Generalni sekretar Sveta Evrope to zahteva, mora vlada pojasniti, kako njena nacionalna zakonodaja ščiti pravice iz te konvencije.

Protokoli h konvenciji

1. člen Protokola št. 1 – Varstvo premoženja

Imate pravico do premoženja in njegove uporabe.

2. člen Protokola št. 1 – Pravica do izobraževanja

Imate pravico do šolanja.

3. člen Protokola št. 1 – Pravica do svobodnih volitev

Imate pravico do izvolitve vlade svoje države v tajnem glasovanju.

2. člen Protokola št. 4 – Svoboda gibanja

Če ste v določeni državi zakonito, imate pravico iti, kamor želite, in živeti, kjer želite, znotraj nje.

1. člen Protokola št. 6 – Ukinitve smrtne kazni

Država vas ne sme obsoditi na smrt ali usmrtiti.

2. člen Protokola št. 7 – Pravica do pritožbe v kazenskih zadevah

Če ste obsojeni kaznivega dejanja, se lahko pritožite višjemu sodišču.

3. člen Protokola št. 7 – Pravica do odškodnine ob sodni pomoti

Če ste bili obsojeni kaznivega dejanja in se izkaže, da ste bili nedolžni, imate pravico do nadomestila.

1. člen Protokola št. 12 – Splošna prepoved diskriminacije

Javni organi vas ne smejo diskriminirati zaradi, na primer, vaše barve kože, spola, jezika, političnega ali verskega prepričanja ali izvora.

DODATEK 4 | ORIS NAČRTA DELAVNICE

To je načrt delavnice, v katerem je obrazložitev za pospeševalce o tem, kako voditi delavnice z mladimi glede razvoja nasprotne naracije. Razdeljen je na štiri faze, ki se lahko izvajajo ločeno ali v kombinaciji.

VELIKOST SKUPINE	Kakršna koli
ČAS	PRVA FAZA: 60 minut DRUGA FAZA: 90 minut TRETJA FAZA: 90 minut ČETRTA FAZA: 45–60 minut
PRIMER	Prosimo, določite primer naracije zatiranja, ki bi jo želeli na delavnici uporabljati kot primer.
GRADIVA	• Stojalo z listi, s samolepilni lističi in z markerji • Kopije dokazov ali informacij o primeru naracije zatiranja • Kopije priročnika (8. poglavje), tj. predlagane faze in koraki • Dobrodošla so morebitna dodatna vizualna gradiva (fotografije, videoposnetki) • Projektor, zvočnik in druge digitalne naprave (na primer kamera, tablica, pametni telefon) so dobrodošla dodatna orodja • Velik prostor z mizami in stoli. • Seznanite se s priročnikom ter z dodatnimi namigi in orodji. • Pred sestankom seznanite skupino s temami: nasprotna naracija, naracija zatiranja, alternativna naracija itn. in seznanite jih s tem, kaj nameravate početi med delavnico; vodite jih skozi posamezne faze. • Določite primer naracije zatiranja. To je lahko primer, ki lahko odgovarja na kontekst udeležencev ali na kaj drugega. Za primere si pogledjte Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah ali platformo gibanja Ne sovražnemu govoru.

PRVA FAZA – Ocena naracije zatiranja: V tej fazi boste podrobno pregledali naracijo zatiranja. Pomagala vam bo razumeti njeno dinamiko in tudi kontekst, v katerem se dogaja, in njeno distribucijo.

DRUGA FAZA – Načrtovanje nasprotne naracije: To je faza, v kateri sprejmete strateške odločitve, izberete tehnike, taktike in utemeljitve, ki jih želite uporabljati, ter izberete medijske platforme.

TRETJA FAZA – Izvajanje nasprotne naracije: Ne pustite se zmesti ali prestrašiti – od vas ne bomo zahtevali, da izvedete celotno nasprotno naracijo. V kontekstu delavnice se predlaga, da razmislite o izvajanju »simulacije« ali »igranje vlog« v okviru nasprotne naracije ter izvedete ukrepanje, ki ste ga oblikovali pri drugi fazi, ali pa vsaj dele tega.

ČETRTA FAZA – Spremljanje in ovrednotenje nasprotne naracije: Ta faza vam bo pomagala pri prepoznavanju sado vašega dela, to je, kako uspešna je nasprotna naracija in kakšen vpliv ima. Pomagala vam bo tudi pri razmišljanju o delu, ki ste ga opravili, in pri njegovem nadaljnjem prilagajanju, po potrebi z novo ponovitvijo.

NAVODILA: PRED DELAVNICO

1. Izvedite posamezne faze. Začnite s prvo fazo in končajte s četrto fazo. Ne začnite z drugo, s tretjo ali s četrto fazo.
2. Vsaka faza je oblikovana tako, da se lahko izvede v okviru mini delavnice. Če vidite, da so skupine končale pred predlaganim časom, lahko proces zaključite prej.
3. Udeleženkam/-cem ne predajte izvoda celotnega priročnika, saj jih lahko s preostalimi koraki zmotite. Pripravite ločene izvode vsake faze in jih razdelite za vsako posamezno mini delavnico.

4. Vsaka faza je razdeljena na namige in orodja. Seznanite se z njimi. Če imate strokovno znanje na področju določenega koraka ali orodja, jo lahko prilagodite in jo dodatno izboljšate.
5. Natisnite vnaprej pripravljene predloge, ki so priložene priročniku. Če nimate tiskalnika, jih poskusite prepisati na tablo z listi.
6. Zapomnite si, da le prva faza vsebuje primer, v drugih fazah pa jih ni. To je bilo narejeno namerno, da se bralca na tej stopnji ne preobremeni.
7. Seznanite se s temami naracije, naracije zatiranja in alternativne naracije. Za ponazarjanje konceptov vedno uporabljajte primere, saj se pogosto zdijo abstraktni.
8. Seznanite se tudi s temami sovražnega govora, stereotipi, predsodki, seksizmom in tako naprej. Za pridobivanje dodatnih informacij in gradiv uporabljajte Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah¹.

NAVODILA: MED DELAVNICO

1. Preden začnete delavnico za prvo fazo, spodbujajte razpravo z udeleženkami/ci o temah naracij zatiranja, sovražnega govora, stereotipov, predsodkov in tako naprej. Vprašajte jih, kako vplivajo na človekove pravice in kakšne so njihove povezave.
2. Pojasnite jim, kaj bodo počeli: podajte kratek pregled Priročnika in njegove zgradbe. Povejte jim, da bo vsaka faza sestavljena iz mini delavnice in da bodo skupaj razvili nasprotno naracijo.
3. Vedno začnite s prvo fazo in jim po korakih pojasnite, kaj bodo morali storiti. Pojasnite tudi namige in orodja, ki jih vsebuje priročnik in ki jim lahko pomagajo.
4. Nekatere faze in koraki mogoče nimajo orodij (na primer druga faza, četrti korak), vendar pojasnite, da je kontrolni seznam ravno tako pomemben kot orodje ali namig.
5. Zagotovite podrobne informacije o primeru, ki ga bodo obravnavali. Udeleženci naj postavljajo vprašanja glede morebitnih nejasnosti in poskrbite, da bodo vsi razumeli faze in primer.
6. Kot pospeševalec lahko za izvedbo mini delavnice izbirate med dvema pristopoma:
  - udeležence lahko vodite skozi vsako fazo in korak ter jim pomagata pri ugotovitvah, delu, razpravah in rezultatih
  - lahko pa jih pustite, da delajo neodvisno, vendar pozorno spremljajte njihovo delo in redno preverjajte, kako proces poteka in ali potrebujejo pomoč.
7. Po vsaki fazi izvedite kratko poročanje. Dodatna možnost je, da lahko prav tako razmislite o izvedbi srečanja na koncu vseh štirih faz, na katerem se izvede splošno poročanje. Toda ne pozabite, da so lahko udeleženci utrujeni ali preobremenjeni, zato bo mogoče potrebno njihovo razmišljanje osvežiti.

POGOVOR OB KONCU AKTIVNOSTI

Na koncu delavnice dajte udeležencem nekaj časa, da si ogledajo delo, ki so ga opravili. Začnete lahko tako, da vsakega člana skupine prosite, da naj z eno besedo opiše svoje občutke.

- Kakšna je bila prva faza? Če je bila dobra, pojasnite, zakaj. Če ni bila dobra, prav tako pojasnite, zakaj.
- Kateri so bili glavni izzivi? Če so rešeni, vprašajte, kako.
- Kaj iz priročnika je manjkalo, pa mislite, da bi lahko bilo v pomoč?
- Kaj bi še dodali priročniku, da bi bil popolnejši in razumljivejši?
- Kateri deli so vam bili najbolj všeč? Kateri deli vam niso bili všeč?
- Morebitni drugi splošni komentarji?

KONČNE OPOMBE

¹ <http://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/bookmarks/-/connexions>

DODATEK 5 | VIRI Z OPOMBAMI

V tem dodatku je seznam s kratkimi opisi uporabnih virov: publikacij in spletnih orodij, ki bi lahko bili uporabni pri izvajanju kampanje, ki temelji na nasprotni ali alternativni naraciji.

Publikacije Sveta Evrope

- Svet Evrope (2014), [Guide to Human Rights for Internet Users](#)
Ta priročnik je namenjen posameznikom, ki naj bi se nanj opirali pri spoprijemanju s težavami pri uveljavljanju pravic: pomoč vladam in javnim ustanovam pri izpolnjevanju njihovih obveznosti varovanja in spoštovanja človekovih pravic ter odprave njihovih kršitev; namenjen je za zagon nacionalnih razprav o zaščiti in spodbujanju človekovih pravic uporabnikov interneta ter krepitev njihove moči v internetnih okoljih; namenjen je spodbujanju družbene odgovornosti podjetij s spodbujanjem zasebnega sektorja k odgovornemu ukrepanju in s spoštovanjem človekovih pravic posameznikov, s katerimi sklepajo pogodbe.
Dostopno na: www.coe.int/en/web/internet-users-rights/guide
- Svet Evrope (2012), [Kompas](#). Priročnik za učenje mladih o človekovih pravicah Kompas je ključni referenčni priročnik za ljudi, udeležene pri delu z mladimi, ki temelji na vrednotah, in pri neformalnem učenju. Trenutno je na voljo v več kot 30 jezikih, od arabskega in japonskega do islandskega in baskovskega. Ta publikacija, ki je bila prvič objavljena leta 2002, je bila posodobljena in ponovno objavljena leta 2012. Podpira izvajanje Listine Sveta Evrope o izobraževanju za demokratično državljanstvo in človekove pravice. Njena različica, ki je namenjena otrokom, je Compasito. Dostopno na: www.coe.int/compass
- Svet Evrope (2011), [Living together. Combining diversity and freedom in 21st century Europe](#). Poročilo Skupine eminentnih oseb Sveta Evrope.
Generalni sekretar Sveta Evrope, Thorbjørn Jagland, je prosil »Skupino eminentnih oseb« (v nadaljevanju: skupina), da pripravi poročilo o izzivih, ki izhajajo iz ponovnega pojava nestrpnosti in diskriminacije v Evropi. V poročilu je ocenjena resnost tveganj, določeni so njihovi viri in podana je vrsta predlogov za »sobivanje« v evropskih družbah. V sklepnem delu poročila je podanih 59 »predlogov za ukrepanje«, prvih 17 je označenih kot »strateška priporočila«, preostala, ki so »specifična priporočila«, pa obravnavajo predvsem Evropsko unijo, Svet Evrope in njune države članice.
Dostopno na: <https://www.coe.int/t/dg4/highereducation/2011/KYIV%20WEBSITE/Report%20on%20diversity.pdf>
- Svet Evrope – Center Sever-Jug (angl. North South Centre) skupaj z mrežo Tedna globalnega učenja (angl. Global Education Week Network) (2008), [Global Education Guidelines](#). Concepts and Methodologies on Global Education for Educators and Policy makers
To je priročnik za razumevanje in izvajanje globalnega učenja. V tem priročniku so poudarjena pomembna vprašanja o odgovornostih izobraževalk/-cev pri globalnem ozaveščanju. Namenjen je širjenju znanja o svetovnih vprašanjih po učnih programih ter v neformalnih projektih in aktivnostih.
Dostopno na: www.coe.int/t/dg4/nscentre/GE/GE/GE-Guidelines/EGuidelines-web.pdf
- Svet Evrope (2006), [Priročnik o spletni pismenosti](#)
To je spletno učno orodje, ki je namenjeno staršem, učiteljem in mladim za razvoj veščin pri uporabi interneta. Priročnik vsebuje 25 informativnih listov. Vsak list predstavlja specifično temo, povezano z uporabo interneta.
V teh listih so poudarjena etična vprašanja in varnost; ponujeni so nasveti o tem, kako internet najbolje uporabljati za namene izobraževanja. Priročnik ponuja tudi zamisli za praktične aktivnosti v razredu ali doma, predstavlja dobre prakse v smislu uporabe interneta ter ponuja številne opredelitve in povezave do spletnih mest s praktičnimi primeri in z drugimi podrobnimi informacijami.
Dostopno na: www.coe.int/t/dghl/StandardSetting/InternetLiteracy/hbk_en.asp
- Gomes, R. (urednik) (2013), [Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah](#)
Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah je objavljen za podporo mladinski kampanji gibanja Ne sovražnemu govoru Sveta

Evrope za človekove pravice na spletu. Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah je uporaben za izobraževalke/-ce, ki želijo na spletu obravnavati sovražni govor z vidika človekovih pravic, tako v okviru sistema formalnega izobraževanja kot zunaj njega. Priročnik je oblikovan za delo z učečimi se osebami, starimi od 13 do 18 let, aktivnosti pa se lahko prilagodijo tudi drugim starostnim skupinam.

Dostopno na: <http://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/bookmarks/-connexions>

- Jackson, R. Signposts. Signposts kot politika in praksa za poučevanje o religijah in neverskih svetovnih nazorih v medkulturnem izobraževanju ponuja nasvete o tem, kako študiranje religij in neverskih nazorov lahko prispeva k medkulturnemu izobraževanju v šolah po Evropi.

Dostopno na: www.coe.int/t/dg4/education/Source/resources/signposts_EN.pdf

- Titley, G., Keen, E. in Földi, L. (2012), *Starting Points for Combating Hate Speech Online* Ta publikacija vsebuje tri študije o sovražnem govoru na spletu in načine, kako ga obravnavati. Dostopno na: <http://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/starting-point>
- Weber, A. (2009), *Manual on Hate Speech*. Ta priročnik pojasnjuje koncept sovražnega govora in vodi oblikovalce politik, strokovnjake ter družbo kot celoto glede meril, ki jim sledi Evropsko sodišče za človekove pravice v svoji sodni praksi v povezavi s pravico do svobode izražanja.

Dostopno na: <http://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/manual-on-hate-speech>

Priročniki

- Brown, R. (2015), *Defusing Hate: A Strategic Communication Guide to Counteract Dangerous Speech*, The United States Holocaust Memorial Museum, Washington, D. C.

Ta priročnik ponuja aktivistkam/-om, verskim voditeljicam/em in voditeljicam/em civilne družbe strategije in orodja, ki jih potrebujejo za preprečevanje, da bi sovražni govor vplival na občinstvo. Ta priročnik je razdeljen na referenčno knjigo in tri delovne zvezke, ki so oblikovani za uporabo na delavnicah ali z manjšimi skupinami.

Dostopno na: www.ushmm.org/m/pdfs/20160229-Defusing-Hate-Guide.pdf

- *Communication Tool*, Finsko Ministrstvo za zunanje zadeve, Helsinki
Ta knjiga je vodnik glede uporabe stripov za namene kampanje in kot participativne metode komuniciranja. Dostopni stripi se nanašajo na stripe, ki so jih ustvarili družbeno aktivni ljudje in tako zastopajo resnične glasove s terena in ne glasove kampanj in profesionalnih umetnikov.

Dostopno na: www.worldcomics.fi/files/8413/6517/4053/grassroots-book.pdf

- Organizaciji Tactical Technology Collective in Front Line Defender (2009), *Security in a Box*
Spletni priročnik z orodji in taktikami za digitalno varnost, ki je zlasti prirejen zagovornikom človekovih pravic. Dostopno na: <https://securityinabox.org>

- Tuck, H. in Silverman, T. (2016), *The Counter-narrative Manual*, Institute of Strategic Dialogue, London. Ta priročnik je bil ustvarjen z namenom pomagati vsem, ki se želijo proaktivno odzivati na ekstremistično propagando s kampanjami, ki temeljijo na nasprotni naraciji, in je namenjen kot priročnik za začetnike, ki imajo malo izkušenj na področju kampanj, ki temeljijo na nasprotni naraciji, ali pa jih nimajo. Bralce popelje skozi glavne stopnje ustvarjanja, začetka izvajanja in vrednotenja učinkovite kampanje, ki temeljijo na nasprotni naraciji. Uporablja se lahko tudi skupaj s spletno zbirko orodij Counter-narrative Toolkit.

Dostopno na: www.counternarratives.org

Raziskave in analize

- Alasuutari, P., Bickman, L., Brannen, J. (uredniki) (2008), *The SAGE Handbook of Social Research Methods*, SAGE, London

Ta priročnik vsebuje poglavja o vsaki fazi raziskovalnega procesa: oblikovanje raziskave, načini zbiranja podatkov in procesi analiziranja in razlaganja podatkov. Zlasti sta pomembni poglavje o analizi diskurza in pogovora »Discourse Analysis and Conversation Analysis« avtorja Antakija, C., ter poglavje o analizi naracij in pripovedovanja »Analyzing Narratives and Story-Telling«, katerega avtor je Hyvärinen, M.

- Fielding, N., Lee, R. M., Blank, G. (2008), *The SAGE Handbook of Online Research*, SAGE, London
Poglavja tega priročnika prikazujejo veliko raznolikost spletnih družbenih raziskav. Zlasti so pomembna poglavja, povezana z analizo digitalne vsebine, virtualno etnografijo, s spletnimi anketami in s spletnimi družbenimi omrežji. Te raziskovalne metode se lahko uporabljajo pri analizi vsebine, konteksta in vpliva naracij na spletu.
- Saltaman, E. in Kirt, J. (2016), *Guidance for International Youth Engagement PVE and CVE*. Youth Responses to Resolution 2250 and the UN Plan of Action to Prevent Violent Extremism. London: Institute of Strategic Dialogue in YouthCan
To poročilo ponuja vpogled v raziskavo, ki je bila izvedena med mladinskimi delavci, starimi od 16 do 33 let, o gonilnih silah nasilnega ekstremizma v njihovih kontekstih in o zdajšnjih metodah pri preprečevanju nasilnega ekstremizma, zlasti za vključevanje skupnosti in opolnomočenje mladih. Glavna sklepa sta, da 1) obstaja močno prepričanje, da socialna izključenost in občutki marginalizacije ženejo mlade v sprejemanje ekstremističnih ideologij; 2) da bi morale strategije za preprečevanje nasilnega ekstremizma in boj proti njemu vključevati izobraževalne programe za krepitev ključnih veščin, kot so: kritično razmišljanje, spoštovanje človekovih pravic, digitalna pismenost in občutek globalnega državljanstva, ter graditi na že obstoječih omrežjih in strukturah.
Dostopno na www.strategicdialogue.org/wp-content/uploads/2016/06/YouthCAN-UN-PVE-Survey.pdf
- Silverman, T. in drugi (2016), *The Impact of Counter-Narratives*. Insights from a year-long cross-platform pilot study of counter-narrative curation, targeting, evaluation and impact, Institute of Strategic Dialogue and Against Violent Extremism, London
V tem poročilu so opisani razvoj, uporaba in vrednotenje treh kampanj, ki temeljijo na nasprotni naraciji in jih izvajata AVE in Jigsaw (inkubator v okviru podjetja Alphabet, ki uporablja tehnologijo za obravnavo geopolitičnih vprašanj) z dodatno podporo v obliki storitev in s finančno podporo Facebooka in Twitterja. Analizirane so bile kampanje Average Mohamed, ExitUS in Harakat-ut-Taleem. V poročilu je prikazano, da so bili ljudje, ki prestajajo proces osebne deradikalizacije, pripravljeni zaradi kampanje, ki temelji na nasprotni naraciji, prositi za pomoč organizacijo na družbenih medijih in se obrniti na njo.
Dostopno na: http://www.strategicdialogue.org/wp-content/uploads/2016/08/Impact-of-Counter-Narratives_ON-LINE.pdf

Navdihujoče zgodbe

- Burillo, A. in drugi (uredniki) (2014). *25 Stories for Peace*, United Network of Young Peacebuilders, Haag
Zbirka 25 navdihujočih zgodb o pozitivnem preoblikovanju, ki so jih napisali mladi graditelji miru iz različnih držav. Zgodbe same po sebi predstavljajo alternativno naracijo mladih ljudi, ki so predstavljeni kot pozitivni predstavniki sprememb in ne kot žrtve ali storilci nasilja, kot se običajno prikazujejo pri oblikovanju politik in pri akademskih diskurzih o vlogi mladih v konfliktnih situacijah. Dostopno na: <http://unoy.org/wp-content/uploads/25-Stories-Publication-Final-for-web.pdf>
- Fischer, D. in Altynay B. (2013), *Stories to Inspire You*, Transcend University Press, Oslo
Zbirka kratkih zgodb, v kateri se uporablja predvsem humor in ki so vse povezane s krepitevijo miru na medosebni in družbeni ravni.
- *Culture of Peace News Network* (CPNN) je projekt globalnega gibanja za kulturo miru (angl. Global Movement for a Culture of Peace), ki so za prvi začeli izvajati Združeni narodi in kjer se na spletu in v glasilu periodično delijo pozitivne novice o alternativnih možnostih za nasilje in dosežkih za kulturo miru. Dostopno na: <http://cpnn-world.org>

DODATEK 6 | SLOVAR IZRAZOV

Alternativna naracija

Alternativna naracija je naracija, ki temelji na človekovih pravicah in se bori proti sovražnemu govoru z neizključujočo naracijo, ki temelji na demokratičnih vrednotah, kot so: odprtost, spoštovanje razlik, svoboda in enakost. To pomeni drugačno pripovedovanje o resničnosti in njeno razlaganje.

Utemeljitev

Razlog, ki je podan za podporo ali izpodbijanje nečesa.

Utemeljevanje

Sklop razlogov, ki je zagotovljen za podporo ali izpodbijanje nečesa z logičnim sklepanjem, z namenom, da se nekoga v nekaj prepriča.

Cisspolnost

Ljudje, katerih spolna identiteta in spolni izraz ustrezata spolu, ki jima je bil pripisan ob rojstvu, in družbenim pričakovanjem, povezanim s tem spolom. Na primer: oseba, katere dodeljeni spol ob rojstvu je ženski in ki se identificira kot ženska.

Nasprotna naracija

Nasprotna naracija je naracija, ki temelji na ljudeh in se bori proti sovražnemu govoru z diskreditacijo in dekonstrukcij nasilnih naracij, ki jo upravičujejo. Bolj ali manj eksplicitno se povezuje z alternativnimi naracijami, tj. neizključujočimi naracijami, ki temeljijo na demokratičnih vrednotah, kot so: odprtost, spoštovanje drugačnosti, svoboda in enakost.

Lik

Oseba ali igralec v literarnem delu, kot je knjiga, gledališka predstava ali roman. Običajno so to glavni igralci, ki so protagonisti (junaki in junakinje) in antagonisti (malopridneži in sovražniki).

Diskurz

Način organiziranja znanja, zamisli ali izkušenj, ki je zakoreninjen v jeziku in njegovih konkretnih kontekstih, kot so zgodovina ali ustanove.

Distribucija

Ta pojem se navezuje na obseg, v katerem je naracija prisotna in vidna v različnih spletnih in nespletnih medijih.

Ekstremizem

V najpreprostejšem smislu se lahko ekstremizem opredeli kot aktivnosti (prepričanja, odnosi, čustva, dejanja, strategije) lika, ki močno odstopajo od običajnega ali splošnega. Politične agende, ki se obravnavajo kot ekstremistične, pogosto vključujejo tiste, ki zagovarjajo skrajno leve ali skrajno desne politike, pa tudi fundamentalizem in fanatizem. Ekstremizem vključuje kategorično razmišljanje »mi proti njim«, pogosto pa ga podžiga strnjeno in zaprto okolje posameznikov s podobnim mišljenjem. Odobrovanje uporabe nasilja, vključno z uporabo nasilja nad civilisti, lahko posameznika dodatno odtuji od družbe; prav tako pa označuje pomembno stopnjo, na kateri lahko postane posameznik psihološko pripravljen na uporabo nasilja. Razlikuje se od radikalizma. Ekstremisti sprejemajo nasilje kot legitimno sredstvo za doseganje političnih ciljev ter ga spodbujajo, ne da bi pri tem nujno sami postali borci.

Okvir

To je perspektiva, leča ali zorni kot, skozi katerega se pristopa k vidiku družbene resničnosti. To perspektivo usmerja sklop ali sistem sprejetih dejstev in zamisli, ki posamezniku pomagajo pri razjasnitvi pomena opazovanega dela družbene resničnosti.

Sovražni govor

Sovražni govor vključuje vse oblike izražanja, ki širijo, netijo, spodbujajo ali upravičujejo rasno sovraštvo, ksenofobijo, antisemitizem ali druge oblike sovraštva, ki temelji na nestrpnosti, vključno z nestrpnostjo, ki se izraža z agresivnim nacionalizmom in etnocentrizmom, pa tudi diskriminacijo in sovražnostjo do manjšin, migrantov in priseljencev.

Kaznivo dejanje iz sovraštva

Kazniva dejanja, ki jih pogosto motivira sovražstvo ali predsodek do določene skupine ljudi. Med drugim lahko kaznivo dejanje temelji na spolu, rasi, barvi kože, etničnem ali socialnem izvoru, spolni usmerjenosti, genetskih značilnostih, jeziku, veri ali prepričanjih, političnem ali drugem mnenju, pripadnosti narodnostni manjšini, premoženju, rojstvu, hendikepiranosti, starosti ali drugih osebnih ali družbenih okoliščinah. Gre za tako imenovano »kaznivo dejanje zaradi predsodkov«.

Heteronormativnost

To je prepričanje ali predpostavka, da so vsi posamezniki heteroseksualni. (Ko se partnerjev spol razlikuje od posameznikovega, se oseba kategorizira kot heteroseksualna oseba.) Ta predpostavka deluje na zamisli binarnosti spolov kot normi, ki privilegira heteroseksualnost in heteroseksualne posameznike. Heteronormativnost deprivilegira neheteroseksualne posameznike (lezbijke, geje, biseksualne, panseksualne osebe). Tesno je povezana s cisnormativnostjo, ki privilegira cisspolne posameznike (tiste, ki se opredeljujejo s spolom, ki jim je bil dodeljen o rojstvu) in tvori jo spolna binarnost, ki priznava le dva spola, ki se med seboj izključujeta (moški, ženska) in ki sta označena z asimetričnim razmerjem moči (moški so tisti, ki so privilegirani). Cisnormativnost tako deprivilegira transspolne posameznike, nenormativne cisspolne posameznike in interpolne posameznike.

Ponavljjanje postopka

To je postopek, v katerem ponavljanje zaporedja dejanj ali operacij ustvari rezultate, ki so vedno bližje želenemu rezultatu.

Žargon

Pogosto poniževalen način opisovanja težkega ali tujega jezika, ki uporablja besede, ki jih poznajo le člani določene skupine.

Naracija

Naracija je pogosto formalen način navajanja zgodb in pripovedovanja. Je logično in notranje skladno poročanje o povezanih dogodkih in njihova razlaga. Naracije so prisotne kulture, ki presegajo določen trenutek in prostor. So precej stabilne razlage in pojasnila družbene resničnosti, ki se kolektivno delijo in v katerih imajo pomembno vlogo čustva in pomen.

Mem

Mem je splošno znan kot zabavna ali zanimiva slika ali videoposnetek, ki se močno širi po internetu. Lahko je tudi zamisel, vedenje, stil ali uporaba, ki se v neki kulturi širi med osebami.

Metrika (Družbeni mediji)

Ta se nanaša na sisteme merjenja za ocenjevanje vpliva aktivnosti družbenih medijev na vedenje uporabnika. Na primer: obstajajo orodja in programska oprema za zbiranje podatkov o času, ki ga uporabnik porabi za obisk spletne strani, in število delitev vsebine ali všečkov.

Doseg

Ta pojem opisuje prizadevanja za širjenje pobude ali naracije do specifičnega ciljnega občinstva. Ta pojem se uporablja v kontekstu mladinskega in skupnostnega dela za opis načinov, kako je bila skupina obveščena o vprašanju in spodbujana k udeležbi.

Zasnova

Zaporedje dogodkov, ki tvorijo zgodbo v romanu, gledališki predstavi ali filmu.

Privilegij

Privilegij je povezan s koristjo, ki je sistematično dodeljena članom določene družbene skupine ali osebam, ki so priznane kot člani te skupine. Najbolj ilustrativen, čeprav poenostavljen primer so koristi, ki jih imajo moški v odnosu do žensk, na primer, razlika v plači med moškimi in ženskami, tj. moški pogosto zaslužijo več kot ženske za enako količino in kakovost dela.

Radikalizem

Radikalizem izpodbija legitimnost ustaljenih norm in politik. Sam po sebi ne vodi v nasilje. Na primer: vključuje posameznike, ki zavračajo vrednote neke družbe, vendar pa spoštujejo zakonodajo in poskušajo spremembe doseči prek političnega dialoga. Radikalizem je tema intenzivne politične razprave o tem, ali radikalne skupnosti ustvarjajo podlago za nasilni ekstremizem ali so pomembni partnerji pri njegovem preprečevanju.

Retorika

Umetnost ali veščina formalnega in učinkovitega govorjenja ali pisanja, zlasti kot sredstvo prepričevanja ljudi in vplivanja nanje.

Slogan

Beseda ali fraza, ki si jo je preprosto zapomniti in jo določena skupina ali podjetje uporablja za pritegnitev pozornosti.

Terorizem ali nasilni ekstremizem

Vključuje nasilno vedenje, ki izvira iz ideologije, ki si jo deli vsaj omejena skupina posameznikov. Nasilni ekstremizem vključuje pripravljenost in tudi usposabljanje, priprave in dejansko izvajanje nasilnih dejanj nad civilisti. Pri teroristih se kaže resna prekinjenost povezave z družbo. Svoje žrtve razvrednotijo in razčlovečijo. V zgodovinskem smislu so se posamezniki zatekali k terorizmu, ko niso več videli druge možnosti za doseganje določenega političnega cilja.

Viri

- No Hate Speech Movement Campaign Glossary – Svet Evrope
www.nohatespeechmovement.org/hate-speech-watch/glossary
- Evropski mirovni inštitut
www.eip.org/en/news-events/eip-explainer-understanding-radicalisation
- Merriam-Webster Dictionary
www.merriam-webster.com/dictionary

Sovražni govor na spletu je postal pomembna oblika zlorabe človekovih pravic z resnimi in včasih tragičnimi posledicami na spletu in v nespletnem okolju. Sovražni govor se ne sme širiti brez izpodbijanja in razkrivanja njegove narave: mnenja o družbenih skupinah, ki zbuja predsodke, v povezavi z lažnimi novicami, ki krepijo fobije in strahove, se zdijo privlačna kot naracije. Naracije dajejo pomen predstavljenim informacijam, ker se povezujejo s tem, v kar ljudje verjamejo ali kar želijo verjeti. Njihova razširjena prisotnost na spletu priznava njihove zahteve po legitimnosti.

Naracije so redko resnica, nikoli pa vsa resnica. Ko se uporabljajo za zatiranje ljudi, kot ob sovražnem govoru, so ogroženi temelji pluralistične in demokratične družbe, v nevarnosti so življenja in dostojanstvo ljudi.

Nasprotna naracija je tako potrebna za diskreditacijo in dekonstrukcijo naracij, na katerih temelji sovražni govor. Potrebne so tudi alternativne naracije, in sicer za krepitev pozitivnih vrednot in perspektiv, ki podpirajo človekove pravice in demokratično državljanstvo, kot so: solidarnost, spoštovanje raznolikosti, svobode in enakosti. Mladi morajo javne spletne prostore zapolnjevati s pozitivnimi naracijami, ki temeljijo na upanju in ljubezni.

Ta priročnik predstavlja komunikacijske in izobraževalne pristope in orodja, da bodo lahko mladi in Druge/-i aktivistke/-i, ki se borijo za človekove pravice, razvili lastno nasprotno naracijo in alternativno naracijo za sovražni govor. Oblikovan je za delo z mladimi od 13. leta starosti naprej in temelji na načelih učenja o človekovih pravicah ter sodelovanja mladih.

Proti sovražnemu govoru lahko ukrepa vsakdo. Zaradi priročnika *ZMOREMO!* je ukrepanje lažje, učinkovitejše in pozitivnejše, saj zagotavlja vpogled v sovražni govor in človekove pravice ter metodologije za ustvarjanje nasprotne naracije.

Svet Evrope je kampanjo gibanja Ne sovražnemu govoru začel, da bi mlade spodbudil k boju za človekove pravice na spletu in proti sovražnemu govoru. V tej kampanji ima osrednjo vlogo izobraževanje. Ta priročnik dopolnjuje *Bookmarks – Priročnik za boj proti sovražnemu govoru na spletu s pomočjo izobraževanja o človekovih pravicah*, ki ga je prav tako objavil Svet Evrope.

GIBANJE
NESOVRAŽNEMU
GOVORU

www.coe.int/youthcampaign

SLO

www.coe.int

Svet Evrope je vodilna organizacija za človekove pravice na celini. Sestavlja ga 47 držav članic, od katerih jih je 28 članic Evropske unije. Vse države članice Sveta Evrope so podpisale Evropsko konvencijo o človekovih pravicah, pogodbo, namenjeno zaščiti človekovih pravic, demokracije in pravne države. Evropsko sodišče za človekove pravice nadzira izvajanje Konvencije v državah članicah.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE